

- การเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
กัจจา ฉลาดพจนพร..... 73
- การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการหลักสูตร
และการจัดการเรียนรู้ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)
มาลินี บุญยรัตพันธุ์..... 101
- เจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ
ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง
นิศารัตน์ ทวานชะเอม และผ่องพรรณ ลิทธิชัย..... 110
- อาเซียน: แขนกลางของสถาปัตยกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย
วารกรณ์ จุลปานนท์..... 117

Ramkhamhaeng University

Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences Vol. 19 No. 2 July - December 2016

- รูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออก
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน
อภิชาตการณ์ ชุณหวะสกุล..... 1
- สถานภาพความเป็นอาคารสีเขียวภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้
ณัชชัญญ์ ติกุล..... 15
- อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้วางใจ เชื่อใจ ความพึงพอใจ
การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอิตาลี อีโค รีสอร์ท
ธิติพร มะณี มาเรียม นะมิ และอัมพล ชูสนุก..... 25
- ระบบการเงินอิสลาม : หลักการพื้นฐาน ธุรกิจการเงิน
และผลิตภัณฑ์การเงิน
นิพล แสงศรี..... 40
- สภาพการทำงานและประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคมของ
แรงงานต่างสัญชาติถูกกฎหมายที่ประกอบอาชีพแม่บ้าน
ธัญลักษณ์ จิโรภาส..... 53
- รูปแบบการสอนแบบ “Super Teaching”
อรนุช ลิมตศิริ ธงชัย สมบูรณ์ และมาลินี บุญยรัตพันธุ์..... 63

สถาบันวิจัยและพัฒนา
อาคารสุโขทัย ชั้น 12 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 0-2310-8119 โทรสาร 0-2310-8696

สพ.17003

วารสารวิจัยรามคำแหง
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้จัดพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิศักดิ์ ลากเจริญทรัพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชวล ทองประยูร
รองศาสตราจารย์ ดร.มณี อัครวานนท์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย วงศ์วาสนา

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

สาขาวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี

ศาสตราจารย์ ดร.สนิท อักษรแก้ว
ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ สืบคำ
ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ สาคริก
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ สุขสำราญ
ศาสตราจารย์ ดร.งามผ่อง คงคาทิพย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ สุนิประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ มีเวที
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ คันทพนิต
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ณ นคร
รองศาสตราจารย์ ดร.เจริญ นิตธรรมยง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณมา ตั้งเจริญชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมนึก บุญเกิด
รองศาสตราจารย์ ดร.ไทยถาวร เลิศวิทยาประสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมศักดิ์ ยี่มีน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตารัตน์ เอกสิทธิกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมล จันทร์แจ่ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ไรจนกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติกานต์ กร้ามาตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณนัท คงสง

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สถาบันคลังสมองแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยสยาม
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ พันธธลาภ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ ลิขิตวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พิพัฒนาคีติ
รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสุข หุ่นรินันต์
รองศาสตราจารย์ บุญผา บุญทิพย์
รองศาสตราจารย์ อนุกุล พลศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชรัตน์ เตชะไตรศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ร่าจวน เบญจศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนวรรณ ภู่อารีย์
อาจารย์ ดร.กรวิภา สรรพกิจจานง
อาจารย์ ดร.สยามพร โยธาสุมุทร

วารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ฝ่ายจัดทำ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย วงศ์วาสนา อาจารย์ ยິงยง เมฆลอย นายหนนทศศักดิ์ อังกูรวินบูลย์ นางสาวสายพิณ รัตมัต นางลักขิกา ขจัดภัย นางสาวฐนิตฐา ยิบพิกุล นางญนันทพร กลั่นเจริญ นายอำนาจ สิงห์तालกง นายอภิชาติ งามผิว นางบุปผา เอี่ยมจรูญ นางสาวแพรวไพไล เจริญสิทธิ์กองคำ	ประธานฝ่ายจัดทำ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเหรียญก กรรมการและเลขานุการ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
-----------	--	--

วารสารวิจัยรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบและตีพิมพ์บทความวิจัยสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กำหนดเผยแพร่ ออก 2 ฉบับต่อปี ตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน, เดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม

การเผยแพร่ มอบให้ห้องสมุดหน่วยงานรัฐบาล สถาบันการศึกษาในประเทศ

ข้อมูลการติดต่อ ฝ่ายจัดทำ
กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรามคำแหง
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาคารสุโขทัย ชั้น12 หวังหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 02-310-8696
Email: ruresearch@ru.ac.th

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- บทความทุกบทความได้รับการตรวจสอบถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review)
- มีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกประจำกองบรรณาธิการมากกว่าร้อยละ 50
- มีบทความจากนักวิชาการภายนอกลงตีพิมพ์ไม่น้อยกว่า 25% ทุกฉบับ
- ข้อความและบทความในวารสารวิจัยรามคำแหงเป็นแนวคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความซ้ำเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การตัดลอก แต่ควรอ้างอิงแสดงที่มา

วารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรามคำแหง ฉบับนี้ เป็นวารสารวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ซึ่งได้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI (รอบที่ 3) ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ 2

สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันเข้าสู่ช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่าน อันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของสังคมไทย ทุกภาคส่วนของสังคมกำลังเข้ามามีบทบาทในการนำเสนอปรัชญา แนวคิด วิธีการในการขับเคลื่อนกระบวนการทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศให้เดินต่อไปตามครรลอง อยู่บนวิถีแห่งความหลากหลาย และความแตกต่างกันทางความคิด ความขัดแย้งทางการเมืองและสถานการณ์ที่เลวร้ายต่าง ๆ จะวนเวียนกลับมาเกิดขึ้นใหม่ตามงล้อประวัติศาสตร์อีกหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของสำนึกรับผิดชอบต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของคนไทยหรือผู้ที่อาศัยแผ่นดินไทยทุกคน รวมถึงทางภาคส่วนของนักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการเสนอแนะแนวทางที่ถูกต้อง ผ่านทางการนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นแหล่งความรู้พื้นฐานในการตัดสินใจอยู่บนฐานทางความคิดทางวิชาการที่น่าเชื่อถือ **แนวและทิศทางของการวิจัยของชาติกำลังมุ่งสู่การนำองค์ความรู้ที่มีสะสมมาจากอดีตมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ นำผลการวิจัยจาก "หิ้งสู่ห้าง" ขับเคลื่อนประเทศไทยโดยการใช้งานวิจัยให้สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ อันเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ที่ดีกว่าเดิมทั้งแนวคิดทางสังคมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี**

กองบรรณาธิการและฝ่ายจัดทำขอขอบพระคุณ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กับความพยายามในการรักษามาตรฐานวารสารในประเทศไทยให้คงอยู่ในระดับนานาชาติ อันเป็นความก้าวหน้าทางวิชาการที่สำคัญของประเทศไทย และขอขอบคุณนักวิชาการ นักวิจัย ที่ให้เกียรติ ให้ความสนใจและนำบทความอันทรงคุณค่าของท่านมาตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรามคำแหง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความไว้วางใจเช่นนี้ตลอดไป

ขอขอบพระคุณ
บรรณาธิการ

รูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร จากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน

Brand Equity Effectiveness Model of Enterprises Exporting Thai Herbal Supplements to ASEAN Countries

อภิชาตภรณ์ ชุณหะวัณสกุล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย ที่มีประสบการณ์ส่งออกไม่น้อยกว่า 3 ปี 460 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สถิติวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล และสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย ปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า และปัจจัยการสื่อสารการตลาด โดยการสื่อสารการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า และเอกลักษณ์ตราสินค้า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านการสื่อสารการตลาด

คำสำคัญ : คุณค่าตราสินค้า เอกลักษณ์ตราสินค้า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย การสื่อสารการตลาด

ABSTRACT

The objective of this research was to find a brand equity effectiveness model of enterprises exporting Thai herbal supplements to ASEAN countries. The research methodology adopted was survey research, using quota sampling. Questionnaires were collected from the sample of 460 Thai firms that have experience exporting to ASEAN countries for at least for three years. The descriptive statistics used were frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation. The inferential statistics used to test the hypotheses were confirmatory factor analysis, path analysis and structural equation modeling (SEM). The results of this study revealed that the brand equity effectiveness model consisted of the brand identity and marketing communication factors. Moreover, marketing communication had direct impacts on brand equity

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม

performance and brand identity and had indirect effects on brand equity performance through marketing communication.

Keywords : brand equity, brand identity, Thai herbal supplements, marketing communication

บทนำ

ปัจจุบันมีการนำวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการดูแลสุขภาพและรักษาโรค รวมถึงการพัฒนาวิธีการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบและปริมาณสารสำคัญของสมุนไพรในผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีความสม่ำเสมอ เพื่อสามารถคงประสิทธิภาพได้ดี และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยมีการควบคุมคุณภาพ ภายใต้ประกาศการรับรองตำรับมาตรฐานยาสมุนไพรไทย (Thai Herbal Pharmacopeia: THP) (ธีรดา, 2557) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการวิจัยทางด้านการพัฒนาสมุนไพรไทย มีการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555 - 2559) สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ว่าให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติของไทยอย่างเป็นระบบให้มีศักยภาพสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2556) โดยสมาพันธ์สุขภาพและความงาม รายงานว่า ปี พ.ศ. 2554 ประมาณการมูลค่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสุขภาพของตลาดในประเทศ 80,000 ล้านบาท โดยนำเข้าวัตถุดิบสารสกัดจากสมุนไพรจากต่างประเทศคิดเป็นมูลค่า 20,000 ล้านบาท ซึ่งนับเป็นโอกาสและความท้าทายของผู้ประกอบการผลิตสมุนไพรไทยในการผลิตสารสกัด

จากสมุนไพรไทยเพื่อลดการนำเข้าและส่งเสริมการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ (วงการแพทย์ the medical news, 2556) โดยผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสุขภาพที่นิยมในประเทศไทย ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยในการหมุนเวียนโลหิต (2) ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยควบคุมน้ำหนัก (3) วิตามิน แร่ธาตุ และผลิตภัณฑ์บำรุงร่างกาย (4) ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับวัยทอง (ชาญวิทย์, 2550)

ปัจจุบันประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นตลาดสำคัญอันดับหนึ่งของไทย และมีศักยภาพที่จะเติบโตต่อไป ด้วยจำนวนประชากรรวมกันกว่า 590 ล้านคน การค้าระหว่างไทยกับอาเซียนมีสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ 40 ของยอดรวมการค้าระหว่างประเทศของไทย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555) รัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อภาคการส่งออกผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสมุนไพรไทย โดยเล็งเห็นว่าในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา ธุรกิจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพได้เติบโตขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก มีการหันมาใส่ใจและดูแลสุขภาพของผู้บริโภค ประกอบกับสภาวะความเสี่ยงจากโรคภัยต่าง ๆ ที่ผันแปรไปตามสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และการเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลที่มีค่าใช้จ่ายสูง ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพและสมุนไพรจึงเป็นทางเลือกที่ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจมาก ส่งผลให้ตลาดผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสมุนไพรไทย มีขนาดใหญ่ขึ้นและเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2553) ตลาดสมุนไพรไทยจึงมีมูลค่าการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 มูลค่าตลาดสมุนไพรไทย

ผลิตภัณฑ์ (ล้านบาท: ปี)	2552	2553	2554
เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ	9,805.1	11,864.1	15,660.7
แก้หวัด แก้ไอ แก้แพ้	2,829.4	3,050.1	3,324.6
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	2,814.5	2,980.5	3,170.4
ยาทา/แผ่นปิดแก้ปวด	468.4	547.5	610.5
ช่วยย่อย	209.0	221.1	234.1
ชาสมุนไพร	105.9	110.7	116.0
ลดอาการระคายเคืองของผิวหนัง	20.7	21.3	22.0
รวม	16,252.9	18,795.4	23,138.3

จากข้อมูลข้างต้น แสดงถึงสถานการณ์ตลาดสมุนไพรในประเทศไทยว่าในปี พ.ศ. 2554 มีมูลค่า 23,138.3 ล้านบาท โดยมีตลาดเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพสมุนไพร ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 32 แม้ยาแผนปัจจุบันมีบทบาทหลักในการใช้เพื่อดูแลสุขภาพ แต่ผลิตภัณฑ์สมุนไพรยังคงได้รับความนิยม ซึ่งปัจจุบันใช้สมุนไพรเป็นส่วนผสมอาหาร/เครื่องดื่มมากขึ้น รวมถึงวงการแพทย์ทางเลือก การแพทย์แผนจีน อายุรเวท ที่อนุญาตอย่างถูกต้องก็ส่งเสริมการใช้สมุนไพรในไทย ทั้งนี้ ช่องทางการจำหน่ายสำคัญ คือ ร้านขายยา มีส่วนแบ่งตลาดสูงสุด ร้อยละ 50 ขายตรง ร้อยละ 27 ขายในร้านค้าปลีก

ร้อยละ 17 ขายผ่านอินเทอร์เน็ตร้อยละ 3 ร้านค้าปลีกที่ผู้บริโภคนิยมซื้อแพร่หลาย คือ ซูเปอร์มาร์เก็ต และไฮเปอร์มาร์เก็ต แต่การใช้สมุนไพรในครัวเรือนยังมีน้อยเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์แผนปัจจุบัน โดยบริษัทต่างชาติมีบทบาทสำคัญครองส่วนแบ่งตลาดมากกว่า ร้อยละ 60 และมีแนวคิดออร์แกนิกกับธรรมชาติเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการสื่อสารการตลาด ปัจจัยสนับสนุนดังกล่าวสะท้อนถึงศักยภาพตลาดสมุนไพรไทยที่มีมูลค่าที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรอาเซียน ปี พ.ศ. 2554

รายการ	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	เวียดนาม
มูลค่าตลาด (ล้านบาท)	23,138.3	8,634.59	8,378.1	13,489.35	3,863.53	5,204.25
ส่วนแบ่งตลาดสูงสุด	เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร	แก้หวัด/ไอ	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร
ช่องทางการจำหน่ายหลัก	ร้านขายยา	ร้านขายยา	การขายตรง	ร้านขายยา	ร้านขายยา	ร้านขายยา
ผู้นำตลาด	บริษัท	บริษัท	บริษัท	บริษัท	บริษัท	บริษัท
	ต่างชาติ	ต่างชาติ	ต่างชาติ	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	ต่างชาติ
ผู้บริโภคหลัก	ผู้อาศัยในชนบท	ผู้ใหญ่	ผู้ใหญ่	ไม่จำกัด	ไม่จำกัด	ผู้ใหญ่
		ผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุ	อายุ/เพศ	อายุ/เพศ	ผู้สูงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรในอาเซียน ปี พ.ศ. 2554 พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ครองส่วนแบ่งทางการตลาดสูงที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพร แม้ว่าประเทศไทยและฟิลิปปินส์ จะมีผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และผลิตภัณฑ์แก้หวัด/ไอ แก้แพ้ ครองส่วนแบ่งตลาดสูง

ที่สุด ตามลำดับ แต่ผลิตภัณฑ์ที่ครองส่วนแบ่งอันดับรองลงมา ยังคงเป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพร ซึ่งให้เห็นถึงความนิยมโดยภาพรวมของกลุ่มผู้บริโภคสมุนไพรในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งสามารถพิจารณามูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรในอาเซียนได้ดังนี้

ตารางที่ 3 มูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรในอาเซียน

ประเทศ (ล้านบาท: ปี)	2552	2553	2554	2555
ไทย	2,814.5	2,980.5	3,170.4	-
สิงคโปร์	-	5,399.43	5,149.64	5,899.84
มาเลเซีย	3,946.95	4,117.9	4,277.21	-
อินโดนีเซีย	-	6,559.45	7,291.91	8,194.52
ฟิลิปปินส์	-	289.12	327.84	376.69
เวียดนาม	2,688.32	3,577.77	4,646.01	-

จากตารางที่ 3 แม้จะพบว่ามูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับมูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่ได้มาจากสมุนไพร กลับพบว่า ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรยังมีสัดส่วนมูลค่าตลาดรวมน้อยกว่ามาก สะท้อนถึง

ความสามารถของตลาดสมุนไพรยังไม่สามารถทำการสื่อสารการตลาดให้เกิดคุณค่าตราสินค้าตอบสนองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคให้หันมาสนใจผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้เท่ากับผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทั่วไปที่มีมูลค่าสูงกว่ามาก ซึ่งนับเป็นโอกาสและความท้าทายทางการตลาด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (สมุนไพร - ทั่วไป) ในอาเซียน ปี พ.ศ. 2554

รายการ (ล้านบาท)	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์	เวียดนาม
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสมุนไพร	3,170.4	5,649.64	4,277.21	7,291.91	327.84	4,646.01
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทั่วไป	32,609.2	14,506.91	13,692.61	26,927.86	12,220.36	7,511.56

ดังนั้น จะเห็นว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรยังเป็นตลาดที่มีโอกาสเติบโตทั้งในประเทศและในตลาดอาเซียนได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการไทยต้องอาศัยกลยุทธ์ด้านการตลาดที่มุ่งเน้นลูกค้า คือ ต้องมีการวิจัยตลาดเพื่อค้นหาความต้องการของลูกค้า แล้วนำพฤติกรรมของผู้บริโภคมาค้นหาสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการ เปลี่ยนจากการเพิ่มมูลค่า (value adding) เป็นการสร้างมูลค่า (value creating) เปลี่ยนจากแนวคิดที่มุ่งเน้นการผลิต (product orientation) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นลูกค้า (customer orientation) เปลี่ยนจากการตลาด 1.0 เป็นการตลาด 3.0 ตลอดจนเปลี่ยนจากการตลาดที่มุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ (product marketing) เป็นการตลาดที่มุ่งกลยุทธ์การสร้างตราสินค้า (strategic branding) (วงการแพทย์ the medical news, 2556) ดังนั้น การสร้างคุณค่าตราสินค้าเพื่อมุ่งเน้นผู้บริโภค อันเป็นแนวทางในการสร้างความตระหนักจดจำตราสินค้า การรับรู้ต่อคุณภาพสินค้าและบริการ การเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความผูกพันกับสินค้า จะนำไปสู่

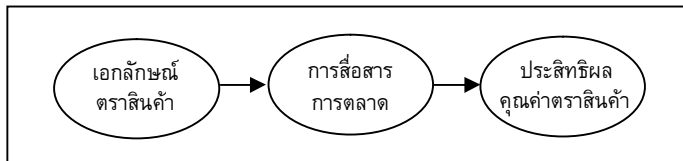
ผลลัพธ์ในระยะยาว คือ การให้ผู้บริโภคเกิดความซื่อสัตย์ภักดีต่อตราสินค้า (Aaker, 1996) ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยก้าวไกลอย่างยั่งยืนในตลาดอาเซียน

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น แสดงถึงความสำคัญและบทบาทของอุตสาหกรรมเสริมอาหารจากสมุนไพรไทยที่มีต่อการพัฒนาประเทศ และเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การวิจัยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ร่วมผลักดันให้อุตสาหกรรมเสริมอาหารจากสมุนไพรไทยมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าตราสินค้าที่เข้มแข็งก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อันเป็นการสอดคล้องกับบริบททางสังคมและยุทธศาสตร์แห่งชาติ ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดอาเซียน ส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของอุตสาหกรรม สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษารูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารเสริมจากสมุนไพรไทยสู่

อาเซียน ขับเคลื่อนอุตสาหกรรมอาหารเสริมจากสมุนไพรไทย สร้างโอกาสและความสามารถในการแข่งขันเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า ปัจจัยการสื่อสารการตลาด ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า 2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัย ปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า ปัจจัยการสื่อสารการตลาด ที่ส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า 3. เพื่อค้นหารูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยบนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ดัดแปลงจาก Madhavaram et al. (2005); Petek and Ruzzier (2013)

สมมติฐานของการวิจัย

1. เอกลักษณ์ตราสินค้า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านการสื่อสารการตลาด
2. การสื่อสารการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรหรือผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย ที่ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์สู่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยอ้างอิงจากรายชื่อผู้ส่งออกจำแนกตามสินค้าสำคัญ สมุนไพรจากฐานข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมี

เอกลักษณ์ตราสินค้าของ Dowling (2001); Naresh (2012); Liu and Liang (2014); นวพร (2550); จีรพา (2551); จันทามาต และนภวรรณ (2553) แนวคิดด้านปัจจัยการสื่อสารการตลาดของ Yoo et al. (2000); Villarejo-Ramos and Sanchez-France (2005); Kotler and Keller (2009); เกศชуда (2549); ภูริศ (2552) แนวคิดตัวชี้วัดคุณค่าตราสินค้าของ Aaker (1996); Atilgan et al. (2005); Schiffman and Kanuk (2007); Wilcox et al. (2008); Uslu et al. (2013); Jamaluddin et al. (2013); เต็นชัย และคณะ (2552) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

จำนวนทั้งสิ้น 92 องค์กร (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2558) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควต้า (quota sampling) คือ ผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยองค์กรละ 5 คน ตามโครงสร้างของธุรกิจ ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรจำนวน 1 คน ผู้จัดการฝ่ายการตลาด จำนวน 1 คน ผู้จัดการฝ่ายส่งออก จำนวน 1 คน ผู้จัดการฝ่ายผลิต จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่การตลาดระหว่างประเทศ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นองค์กรละ 5 คน ซึ่งงานวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM: Structural Equation Model) ครวมมีจำนวนหน่วยตัวอย่างมากกว่า 20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์อิสระ (สุภมาศและคณะ, 2554) ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่า ของตัวแปร ดังนั้น จึงใช้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 15 คู่

20 เท่ากับ 300 ตัวอย่าง ทั้งนี้ ประชากรในการเก็บข้อมูล มี 92 องค์กร กำหนดตัวแทนประชากรองค์กรละ 5 คน ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงทั้งสิ้น 92 คน 5 เท่ากับ 460 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research method) แบบวัดครั้งเดียว (one - shot study) และใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนประกอบด้วย การศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของตัวแปรที่ศึกษา รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย เพื่อนำไปจัดทำโครงสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินจากที่ปรึกษางานวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิหาค่าความตรงโดยใช้เทคนิค Item Objective Congruence (IOC) นำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินไปทดลองใช้ (try out) ในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย นำมาคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟาของครอนบัก (cronbach's alpha coefficient) ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัยชิ้นนี้ ค่าความค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบักได้เท่ากับ 0.929 โดยตอนที่ 2 ปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้าได้เท่ากับ 0.921

ตอนที่ 3 ปัจจัยการสื่อสารการตลาดได้เท่ากับ 0.920 และ ตอนที่ 4 ปัจจัยประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าได้เท่ากับ 0.924

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้เครื่องมือที่ถูกต้องและมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยทำการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยองค์กรละ 5 คน เนื่องจากผู้ประกอบการส่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างในระดับบริหารทำให้มีขอบเขตด้านเวลาและสถานที่ในการตอบแบบสอบถาม จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสะดวก (convenience) โดยสร้างแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ตและเก็บข้อมูลผ่านทางเครือข่ายฝ่ายสื่อสารองค์กรของแต่ละบริษัท รวมถึงจัดส่งแบบสอบถามและรวบรวมทางไปรษณีย์ ซึ่งระยะเวลาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2558

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อยืนยันปัจจัยองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ และตัวชี้วัด สถิติวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (path analysis) และสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งผู้จัดการ/หัวหน้างาน ร้อยละ 70 โดยระบุว่ามีการส่งออก 5 – 10 ปี ร้อยละ 38 ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยประเภทช่วยระบบ

หมุนเวียนโลหิตบำรุงร่างกาย ร้อยละ 37 โดยเป็นผู้ส่งออกประเภท จ้างผลิตแต่ทำการตลาดส่งออกเอง ร้อยละ 75 รวมถึงส่งออกไปยังประเทศเวียดนามสูงที่สุด ร้อยละ 69

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับของปัจจัยองค์ประกอบของรูปแบบประสิทธิภาพคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวม แสดงในตารางที่ 5 – 7

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของการสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวม

การสื่อสารการตลาด	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1) การโฆษณา	4.24	0.45	มาก	3
2) การส่งเสริมการขาย	4.23	0.48	มาก	5
3) การตลาดเชิงประสบการณ์	4.20	0.47	มาก	6
4) การประชาสัมพันธ์	4.27	0.42	มาก	1
5) การตลาดทางตรงและอินเทอร์เน็ต	4.24	0.46	มาก	2
6) การตลาดแบบปากต่อปาก	4.23	0.50	มาก	4
7) การขายโดยพนักงานขาย	4.20	0.47	มาก	7
ภาพรวม	4.23	0.37	มาก	-

จากตารางที่ 5 พบว่า การสื่อสารการตลาดมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.37)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของเอกลักษณ์ตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวม

เอกลักษณ์ตราสินค้า	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1) เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์	4.15	0.49	มาก	1
2) เอกลักษณ์ด้านราคา	4.16	0.55	มาก	3
3) เอกลักษณ์ด้านการจัดจำหน่าย	4.20	0.52	มาก	2
ภาพรวม	4.18	0.43	มาก	-

จากตารางที่ 6 พบว่า เอกลักษณ์ตราสินค้ามีผลกระทบต่อประสิทธิภาพคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.43)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับที่ของประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวม

ประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1) การตระหนักคุณค่าตราสินค้า	4.23	0.43	มาก	2
2) การเชื่อมโยงตราสินค้า	4.25	0.41	มาก	1
3) คุณภาพที่รับรู้	4.22	0.45	มาก	3
4) ความภักดีต่อตราสินค้า	4.20	0.38	มาก	4
5) สินทรัพย์อื่น ๆ ของตราสินค้า	4.04	0.63	มาก	5
ภาพรวม	4.19	0.29	มาก	-

จากตารางที่ 7 พบว่า ประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.29)

ตอนที่ 3 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า ปัจจัยการสื่อสารการตลาด และปัจจัยประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ เอกลักษณ์ด้านราคา เอกลักษณ์ด้านการจัดจำหน่าย โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.68 ถึง 0.74 ปัจจัยการสื่อสารการตลาด ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การตลาดเชิงประสบการณ์ การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรงและทางอ้อม การตลาดแบบปากต่อปาก และด้านการขายโดยพนักงานขาย โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.03 ถึง 0.80 ปัจจัยประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย 5

องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การตระหนักคุณค่าตราสินค้า การเชื่อมโยงตราสินค้า คุณภาพที่รับรู้ ความภักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์อื่น ๆ ของตราสินค้า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง -0.06 ถึง 0.79 แสดงในภาพที่ 2

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า ปัจจัยการสื่อสารการตลาด ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า

จากตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลการทดสอบสมมติฐาน ยอมรับทุกข้อสมมติฐาน กล่าวคือ ปัจจัยเอกลักษณ์ตราสินค้า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านปัจจัยการสื่อสารการตลาด และปัจจัยการสื่อสารการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติอิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า

ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล					
	การสื่อสารการตลาด (BC)			ประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า (BE)		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE
เอกลักษณ์ตราสินค้า (BI)	0.93**(0.06)	-	0.93**(0.06)	0.78**(0.05)	0.78**(0.05)	-
การสื่อสารการตลาด (BC)	-	-	-	0.84**(0.06)	-	0.84**(0.06)

ค่าสถิติ

Chi-square = 63.76, df = 66, P-Value = 0.55524, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.021, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFL = 0.97

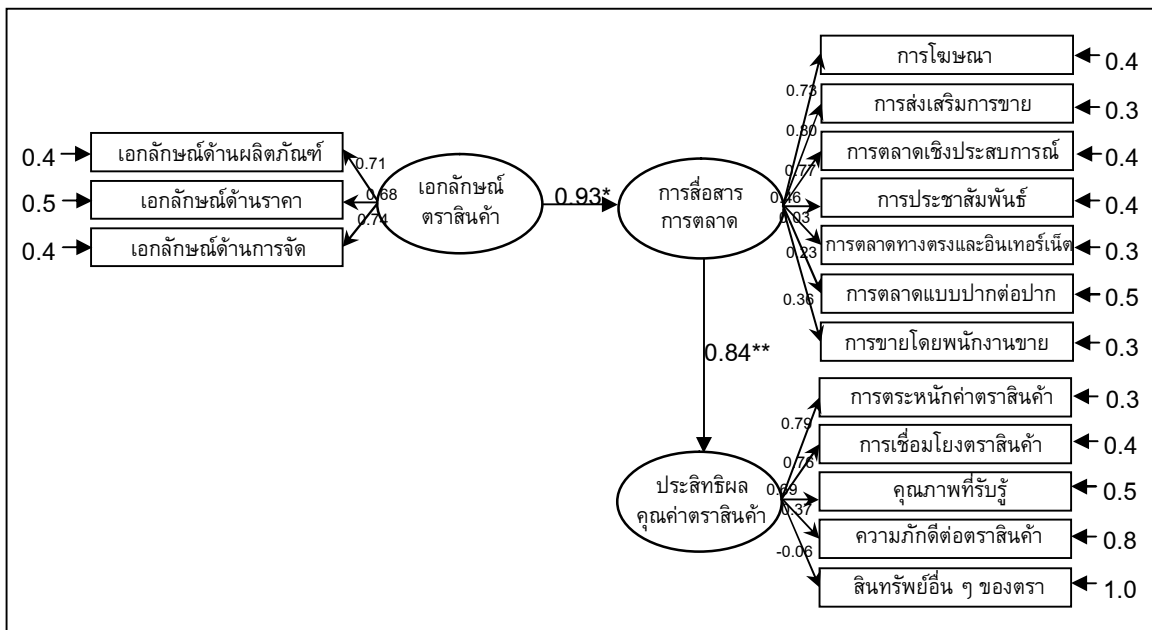
ตัวแปรเหตุ	A_PDI	A_PRI	A_PLI
ความเที่ยง	0.51	0.47	0.55

ตัวแปรผล	A_AD	A_PRO	A_EV	A_PR	A_DR	A_WM	A_PS	A_AN	A_AT	A_QT	A_LT	A_AS
ความเที่ยง	0.54	0.64	0.59	0.59	0.61	0.50	0.62	0.63	0.58	0.48	0.13	0.60

สมการโครงสร้าง	การสื่อสารการตลาด (BC)	ประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า (BE)
R-square	0.87	0.70

หมายเหตุ: TE = อิทธิพลรวม, IE = อิทธิพลทางอ้อม, DE = อิทธิพลทางตรง, **P<0.01

ตอนที่ 5 ผลการนำเสนอโมเดลรูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน

ภาพที่ 2 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบและขนาดอิทธิพลของโมเดลรูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน

ผลการนำเสนอโมเดลรูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน พบว่า ปัจจัย

เอกลักษณ์ตราสินค้า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านปัจจัยการสื่อสารการตลาด โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.93 มีองค์ประกอบที่สำคัญ

ที่สุด ได้แก่ เอกลักษณะด้านการจัดจำหน่าย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.74 รองลงมา คือ เอกลักษณะด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.71 และเอกลักษณะด้านราคา มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.68 ตามลำดับ นอกจากนี้ ปัจจัยการสื่อสารการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.84 มีองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมการขาย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.80 รองลงมา คือ การตลาดเชิงประสบการณ์ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.77 รองลงมา คือ การโฆษณา มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.73 รองลงมา คือ การประชาสัมพันธ์ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.46 รองลงมา คือ การขายโดยพนักงานขาย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.36 รองลงมา คือ การตลาดแบบปากต่อปาก มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.23 และการตลาดทางตรงและอินเทอร์เน็ต มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.03 ตามลำดับ ดังภาพที่ 2

สรุปและวิจารณ์ผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทยสู่อาเซียน ได้แก่ ปัจจัยเอกลักษณะตราสินค้า และปัจจัยการสื่อสารการตลาด ซึ่งปัจจัยการสื่อสารการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า และปัจจัยเอกลักษณะตราสินค้า มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านปัจจัยการสื่อสารการตลาด สอดคล้องกับ Madhavaram et al. (2005); Petek and Ruzzier (2013) ที่กล่าวไว้ว่า เอกลักษณะตราสินค้าเมื่อเสริมด้วยการสื่อสารการตลาดจะส่งผลต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าที่สูงขึ้น ซึ่งสามารถประเมินประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าได้ 5 ด้าน คือ การตระหนักค่าตราสินค้า การเชื่อมโยงตราสินค้า คุณภาพที่รับรู้ ความภักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์อื่น ๆ ของตราสินค้า ซึ่งตรงกับแนวคิดคุณค่าตราสินค้าของ Aaker (1996); Schiffman and Kanuk (2007); Kotler and Keller (2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Atilgan et al. (2005); Wilcox et al. (2008); Uslu et al. (2013); Jamaluddin et al. (2013) และเด่นชัย และคณะ (2552)

โดยเอกลักษณะตราสินค้าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ประกอบด้วย เอกลักษณะด้านการจัดจำหน่าย เอกลักษณะด้านผลิตภัณฑ์ และเอกลักษณะด้านราคา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าโดยส่งผ่านปัจจัยการสื่อสารการตลาด สอดคล้องกับแนวคิดเอกลักษณะตราสินค้าของ Schmitt and Simonson (1997); Dowling (2001) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Naresh (2012) ที่พบว่าตราสินค้าเป็นผลโดยตรงของกลยุทธ์ของส่วนประสมทางการตลาด โดย จันทามาต และนภวรรณ (2553) สนับสนุนว่า คุณสมบัติการออกแบบของผลิตภัณฑ์ ภาพสะท้อนบุคลิกภาพของผู้ใช้และภาพลักษณ์องค์กรที่มีนวัตกรรมที่ส่งผ่านการสื่อสารการตลาด รวมถึงการบริการที่ดี (จีรพา, 2551) มีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้า สอดคล้องกับ นวพร (2550) ที่เสนอว่า สามารถใช้คุณสมบัติสินค้าที่สะท้อนบุคลิกภาพของผู้มีชื่อเสียงมาเพื่อสร้างภาพลักษณ์ และใช้ผู้มีชื่อเสียงเป็นตัวแทนสร้างเอกลักษณะตราสินค้าด้านราคา ตรงกับ Liu and Liang (2014) ที่กล่าวว่า ลูกค้าน่าจะมองที่ภาพรวมตราสินค้ามากกว่าคุณสมบัติผลิตภัณฑ์และราคา ดังนั้น ตราสัญลักษณ์ของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดมากกว่าวัตถุประสงค์การใช้งาน

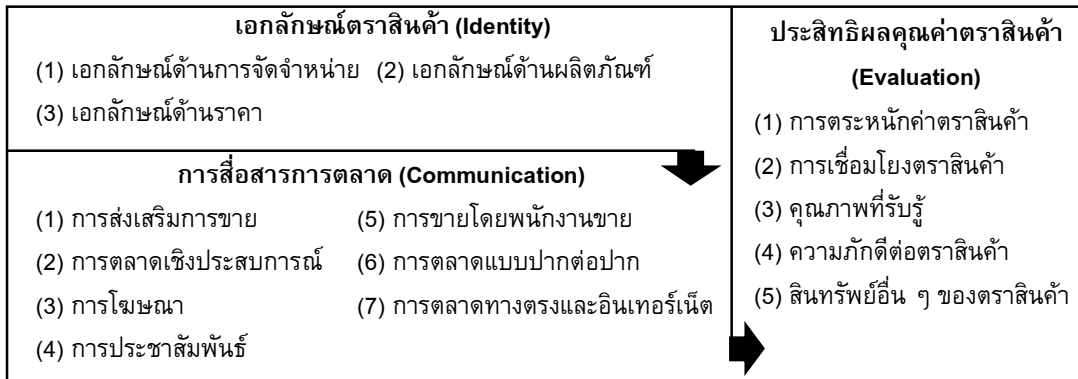
การสื่อสารการตลาด เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย การส่งเสริมการขาย การตลาดเชิงประสบการณ์ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายโดยพนักงานขาย การตลาดแบบปากต่อปาก และการตลาดทางตรงและอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารการตลาดของ Kotler and Keller (2009) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริศ (2552) ที่พบว่า การสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคุณค่าตราสินค้า สอดคล้องกับ Yoo et al. (2000) ยังพบว่า การส่งเสริมการขายโดยใช้ราคามีผลต่อคุณค่าตราสินค้า แต่ไม่ควรใช้การส่งเสริมการขายระยะยาวเพราะจะส่งผลต่อคุณค่าตราสินค้าในเชิงลบได้ (Villarejo-Ramos and Sanchez-France, 2005) สอดคล้องกับ เกศชุตดา (2549) เสนอว่า การสื่อสารตราสินค้าของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพ ต้องใช้กลยุทธ์การ

ประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่เน้นการสร้างภาพลักษณ์ การสร้างความสัมพันธ์อันดี และการสร้างความเข้าใจในภาวะวิกฤตเพื่อบริหารคุณค่าตราสินค้าในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย/แบบจำลองที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้

การวิจัยเรื่อง รูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

จากสมุนไพรรไทยสู่อาเซียน สามารถนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ ภายใต้กรอบ ICE แสดงในภาพ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 แบบจำลองรูปแบบประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้าของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร จากสมุนไพรรไทยสู่อาเซียน (ICE)

1. เอกลักษณ์ตราสินค้า (identity) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิผลคุณค่าตราสินค้า แต่ต้องส่งผ่านการสื่อสารการตลาด ซึ่งการสร้างเอกลักษณ์ตราสินค้าในตลาดอาเซียนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรรไทยต้องให้ความสำคัญอันดับแรก คือ เอกลักษณ์ด้านการจัดจำหน่าย ต้องพิจารณาคัดเลือกคู่ค้าหรือร้านค้าปลีกที่เหมาะสมกับภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ มีการควบคุมการจัดเรียงผลิตภัณฑ์ให้เกิดความโดดเด่นบนชั้นวางและการตกแต่ง ณ จุดขาย เพื่อสร้างความแตกต่างให้เหนือผลิตภัณฑ์คู่แข่งจากชาติอื่น ๆ รองลงมา คือ เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ ที่จะต้องใส่ใจตั้งแต่ ชื่อสินค้า โลโก้ ตัวสินค้า และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่ตอบสนองความต้องการผู้บริโภคอาเซียน ซึ่งประชากรมากกว่าครึ่งในอาเซียนเป็นชาวมุสลิม ผู้ประกอบการจึงต้องพัฒนาสินค้าของตนให้มีตราสัญลักษณ์ฮาลาล รวมถึงสมุนไพรรไทยที่ไม่เป็นที่รู้จักในต่างประเทศต้องมีการศึกษาทางเภสัชวิทยา พิษวิทยา ไปจนถึงการวิจัยทางคลินิก เพื่อเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ประกอบการอ้าง Health claim ของผลิตภัณฑ์นั้นซึ่ง

เป็นการรับรองมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการหลังการขายด้วย ลำดับสุดท้าย คือ เอกลักษณ์ด้านราคา โดยกำหนดระดับราคาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงคุณภาพและภาพพจน์ให้สอดคล้องกับสถานะทางสังคมของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายด้วย

2. การสื่อสารการตลาด (communication) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างคุณค่าตราสินค้า สิ่งที่คุณประกอบการไทยต้องให้ความสำคัญอันดับแรก คือ การส่งเสริมการขาย ได้แก่ การให้ผลิตภัณฑ์แถมเป็นขนาดทดลอง การสาธิต หรือจัดโปรแกรมส่งเสริมการขาย ลด รับ ลุ้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ รองลงมา คือ ใช้การตลาดเชิงประสบการณ์ มีการจัดสัมมนาหรืออบรมให้ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรรไทยแก่ตัวแทนจำหน่าย ผู้ค้าปลีก หรือกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจ รวมถึงการให้ตัวแทนจำหน่ายในพื้นที่ประเทศต่าง ๆ ได้เข้าไปเยี่ยมชมโรงงานผลิต ตลอดจนการร่วมงานแสดงสินค้า และเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสุขภาพในประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้ สามารถใช้การโฆษณา ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โบรชัวร์สินค้า

ป้ายโฆษณา หากเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ควรใช้สื่อวิทยุ โทรทัศน์ท้องถิ่นร่วมด้วย มีการประชาสัมพันธ์โดยการให้ข่าวสารหรือบทสัมภาษณ์ด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย ใช้การขายโดยพนักงานขาย บริษัทมีการให้รางวัลหรือผลตอบแทนที่จูงใจให้ทำผลงานขาย การแจกนามบัตรของพนักงานขายเพื่อบริการข้อมูล ทำการตลาดแบบปากต่อปาก เน้นใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Twitter, Facebook, YouTube การส่งผลิตภัณฑ์ให้ผู้มีอิทธิพลทางความคิดในพื้นที่เป้าหมายได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์และแบ่งปันผลลัพธ์นั้นผ่านสื่อต่าง ๆ และลำดับสุดท้าย คือ ใช้การตลาดทางตรงและอินเทอร์เน็ต ได้แก่ แคตตาล็อกสินค้า การอีเมลล์ข้อมูลข่าวสารส่งตรงถึงตัวแทนจำหน่าย ผู้ค้าปลีกหรือผู้บริโภค และการใช้เว็บไซต์ของบริษัท เป็นต้น

3. ประสิทธิภาพคุณค่าตราสินค้า (evaluation)

ผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรไทย สามารถประเมินประสิทธิภาพคุณค่าตราสินค้า โดยพิจารณาปัจจัยแรก คือ การตระหนักค่าตราสินค้า วัดจากระดับการรับรู้ของผู้บริโภคอาเซียนว่าสามารถจดจำตราสินค้าของไทยได้อย่างรวดเร็ว รองลงมา คือ การเชื่อมโยงตราสินค้า วัดจากระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคอาเซียนต่อเอกลักษณ์ความโดดเด่นของตราสินค้าไทยที่นำไปสู่ความไว้วางใจต่อบริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่าย รองลงมา คือ คุณภาพที่รับรู้ วัดจากระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคอาเซียนที่มีต่อคุณภาพตราสินค้าไทยว่าคุ้มค่าต่อราคาเมื่อเปรียบเทียบกับตราสินค้าคู่แข่ง รองลงมา คือ ความภักดีต่อตราสินค้า วัดจากพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคอาเซียนรวมถึงแนะนำบอกต่อตราสินค้าไทยกับคนรู้จัก และลำดับสุดท้าย คือ สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ของตราสินค้า วัดจากระดับความเชื่อมั่นของผู้บริโภคอาเซียนที่มีต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตของผู้ประกอบการไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2555. ประตุเศรษฐกิจการค้าระหว่างไทยกับต่างประเทศ. จุลสารฉบับพิเศษ. พฤษภาคม 2555, 1 – 4.
- เกศชูดา รอดเงิน. 2549. กลยุทธ์และกลวิธีการประชาสัมพันธ์ในการสื่อสารตราสินค้าของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จีรพา วงศ์ธิดา. 2551. คุณค่าตราสินค้า และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าหัตถกรรมยี่ห้อ Doi Tung by Mae Fah Luang ในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทามาต ธรรมพรพัฒน์ และนภวรรณ ตันติเวชกุล. 2553. ความรู้ ความภักดี และคุณค่าตราสินค้าของสมาชิกชุมชนออนไลน์ของตราสินค้าแอปเปิ้ล. *Journal of Public Relations and Advertising*. 4(2): 124 – 144.
- ชาญวิทย์ รัตนราศรี. 2550. แนวโน้มนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและสมุนไพรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- เด่นชัย บุญบรรทัดกุล, ฉันทะ จันทะเสนา และดวงตา สราญรมย์ 2552. ค่าตราสินค้าที่ผู้บริโภคมีต่อร้านสะดวกซื้อในเขตจังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 3(2): 120 – 130.

- ธีรดา สุขธรรม. 2557. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยด้วย chromatographic fingerprints. วารสารกรมวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 62(194): 10 – 12.
- นภาพร สุคัมภีรานนท์. 2550. การใช้ความรู้ การรู้จัก และภาพลักษณ์ตราสินค้าในการสร้างคุณค่าตราสินค้าเครื่องสำอางชั้นนำในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูริศ ทรสุรินทร์. 2552. รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานเพื่อสร้างคุณค่าตราสินค้าของผลิตภัณฑ์วัสดุทดแทนไม้. วารสารสมาคมนักวิจัย. 15(2): 23 – 32.
- วงการแพทย์ The medical news. 2556. กู้ชาติด้วยสมุนไพรไทย สมุนไพรไทยสู่ตลาดโลกได้จริงหรือ. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2557. จาก <http://www.wongkarnpat.com/viewya.php?id=559>.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2556. ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการพัฒนาสมุนไพรของประเทศไทย พ.ศ. 2556 - 2559. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2557. จาก <http://www.nrct.go.th/th/ภาพรวมการวิจัยของประเทศ/ยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็น.aspx>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. 2558. รายชื่อผู้ส่งออกจำแนกตามสินค้าสำคัญ. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2558. จาก http://www2.ops3.moc.go.th/ie/User/ex_re.aspx.
- สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. 2554. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- Aaker, D.A. 1996. Building Strong Brands. New York: The Free Press.
- Atilgan, E., Aksoy, S. and Akinci, S. 2005. Determinants of Brand Equity. Marketing of Intelligence and Planning. 23(3): 237 – 248.
- Dowling, G. 2001. Creating Corporate Reputations: Identity, Image and Performance. Cornwall: Oxford University Press.
- Jamaluddin, M.R., Hanafiah, M.H. and Zukify, M.L. 2013. Customer-based Psychology Branding. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 105: 772 – 780.
- Kotler, P. and Keller, K.L. 2009. Marketing Management. (13th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Liu, C.J. and Liang, H.Y. 2014. The Deep Impression of Smartphone Brand on the Customers' Decision Making. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 109: 338 – 343.
- Madhavaram, S., Badrinarayanan, V. and McDonald, R.E. 2005. Integrated Marketing Communication (IMC) and Brand Identity as Critical components of brand equity strategy. Journal of Advertising. 34(4): 69 – 80.
- Naresh, S.G. 2012. Do brand personalities make a difference to consumers?. International Conference on Emerging Economies - Prospects and Challenges (ICEE-2012).
- Petek, N. and Ruzzier, M.K. 2013. Brand identity development and the role of marketing communications: brand experts' view. Managing Global Transitions, 11(1): 61 – 78.

- Villarejo-Ramos, A.F. and Sanchez-France, M.J. 2005. The impact of marketing communication and price promotion on brand equity. *Journal of Brand Management*. 12(6): 43.
- Schiffman, L.G. and Kanuk, L.L. 2007. *Consumer behavior*. (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Schmitt, B. and Simonson, A. 1997. *Marketing Aesthetic: The Strategic Management of Brands, Identity, and Image*. New York: Free Press.
- Uslu, A., Durmus, B. and Kolivar, B.K. 2013. Analyzing the Brand Equity of Turkish Airlines Services: Comparing the Japanese and Turkish Perspectives. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 99: 446 – 454.
- Wilcox, J.B., Laverie, D.A., Kolyesnikova, N., Duhan, D.F. and Dodd, T.H. 2008. Facets of brand equity and brand survival: a longitudinal examination. *International Journal of Wine Business Research*, 20(3): 202 – 214.
- Yoo, B., Donthu, N. and Lee, S. 2000. An Examination of Selected Marketing Mix Elements and Brand Equity. *The Journal of Academy of Marketing Science*. 28(2): 195 – 211.

สถานภาพความเป็นอาคารสีเขียวภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้

The Status of Green Buildings in Maejo University

ณัชวิชัย ดิกุล¹

บทคัดย่อ

ปัจจุบันภาคการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ได้มีเป้าหมายที่จะไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวเช่นเดียวกัน ส่วนหนึ่งของความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวคือการมีอาคารภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานภาพความเป็นอาคารสีเขียวภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยประยุกต์ใช้หลักการประเมินอาคารที่มีอยู่แล้วของประเทศสหรัฐอเมริกา (LEED-EBOM) ซึ่งเป็นหลักการส่วนหนึ่งสำหรับประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียวของหลายประเทศ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางปรับปรุงอาคารเพื่อนำไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยทำการศึกษอาคารภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้จำนวน 24 อาคาร ที่มีการใช้พื้นที่เป็นอาคารเรียนและอาคารสำนักงาน จากผลการประเมินความเป็นอาคารสีเขียวใน 5 ประเด็น ได้แก่ การดูแลที่ตั้งอาคาร การใช้ น้ำ การใช้พลังงาน การใช้วัสดุและทรัพยากร และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคาร โดยการสัมภาษณ์ การสำรวจ การวิเคราะห์ เอกสาร การคำนวณ และการตรวจวัดด้วยเครื่องมือ พบว่าอาคารภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมประมาณ 24.4% เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงมากที่สุดคือการใช้วัสดุและทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงอาคารโดยใช้หลักการ PDCA ซึ่งในบางประเด็นไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เพียงเริ่มต้นจากการวางแผนการดำเนินการและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้อาคารอย่างระมัดระวังมากขึ้น และต้องมีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างจริงจัง พร้อมทั้งมีการตรวจสอบผลการดำเนินการและประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินการ ในทุกด้านขององค์ประกอบอาคารสีเขียว ซึ่งจะสามารถทำให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้สามารถเพิ่มความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็น 58% ที่สำคัญมากกว่านั้นยังสามารถช่วยลดการใช้ทรัพยากรและลดค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยฯ ลงได้

คำสำคัญ : การประเมินอาคาร สิ่งแวดล้อม อาคารสีเขียว มหาวิทยาลัยสีเขียว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ABSTRACT

Environmental awareness in the educational sector is increasing, including Maejo University, which has set a goal to become a green university. Part of being a green university is having environmentally friendly buildings. Therefore, this research assessed the green buildings in Maejo University, using an existing building assessment methodology from the United States (called LEED-EBOM), a prototype of

¹ รองศาสตราจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

assessment methodology for evaluating green universities in many countries. Moreover, this research proposed specific improvements of the buildings that would make Maejo a green university. Twenty-four lecture and office buildings in Maejo University were evaluated on five issues: sustainability of sites, water efficiency, energy and atmosphere, materials and resources, and indoor environmental quality; the methods included interviews, analysis of secondary sources, calculation, and measurement by automatic equipment. It was found that the buildings in Maejo University earned a 24% rating, according to the LEED-EBOM standard. The most important issues are sustainable use of materials and resources, and water efficiency. Therefore, the researchers proposed ways to improve the buildings with the use of the “plan-do-check-act” (PDCA) principle, which in some aspects may have no cost of operation. They can be done with a plan of action (that focuses on the environment), changing the behavior of the buildings’ occupancy, and by implementing the plan seriously. The monitoring of the implementation and evaluation in order to improve the execution of the plan in all aspects of green building elements should be carried out. Doing so may increase the scores to 58% and, more importantly, reduce the use of resources and the infrastructure cost to the university.

Keywords : building assessment, environment, green building, green university, Maejo University

บทนำ

ปัจจุบันภาคการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งได้มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวทั่วโลก เช่น การจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวระดับโลกของประเทศอินโดนีเซีย (University of Indonesia, 2012) และประเทศออสเตรเลีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้จัดทำนโยบายและจัดระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้เกิดความยั่งยืนและเอื้อต่อการลดผลกระทบที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนโดยคำนึงประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศหลายประเด็น ได้แก่ การจัดการพลังงานและการส่งเสริมให้เกิดการใช้พลังงานทดแทน การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการพื้นที่สีเขียว การจัดการระบบขนส่งและระบบสาธารณูปโภค รวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกณฑ์การตัดสินใจดำเนินการจัดทำนโยบาย การพัฒนาระบบการจัดการ กิจกรรมการส่งเสริมให้เกิดการรับรู้

และการนำระบบไปสู่การปฏิบัติให้ครบถ้วนภายในมหาวิทยาลัย

ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษานอกจากจะช่วยให้มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับด้านสิ่งแวดล้อมจากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของหน่วยงานต่างๆ แล้ว ยังช่วยให้มหาวิทยาลัยนั้นๆ สามารถลดต้นทุนในการดำเนินการของมหาวิทยาลัยได้ด้วย เช่น ลดค่าไฟฟ้าจากการใช้พลังงานทดแทนหรือการใช้อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน ลดค่าน้ำประปาจากการใช้อุปกรณ์ประหยัดน้ำหรือการนำน้ำกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ การจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพที่สามารถย้อนกลับมาเป็นรายได้ให้กับหน่วยงาน เป็นต้น นอกจากนี้ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษาจะช่วยปกป้องผู้ใช้อาคารให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี เนื่องจากความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นถูกพิจารณาครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมในอาคาร ได้แก่ คุณภาพอากาศ แสงสว่างและระดับเสียงภายในอาคาร รวมถึงการควบคุมสัตว์ที่เป็นพาหะ และสัตว์ที่มารบกวนผู้อยู่อาศัยในอาคาร เป็นต้น ซึ่งทั้ง 2 ประการนี้เป็นสิ่งที่ยังคงสำคัญอย่างยิ่งของ

การบริหารสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ (Vale, 1991; Dodooa, 2011 ; Buildgreen, 2006)

มหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นมหาวิทยาลัยที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวเช่นกัน แต่ทั้งนี้ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวมีองค์ประกอบหลายด้านดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานภาพความเป็นอาคารสีเขียวภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้โดยประยุกต์หลักการประเมินอาคารที่มีอยู่แล้วของประเทศสหรัฐอเมริกา (LEED-EBOM) ซึ่งเป็นหลักการประเมินสำหรับอาคารที่สร้างเสร็จแล้วและมีการใช้งานอยู่และเป็นแนวทางการประเมินที่เป็นที่ยอมรับและถูกนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก รวมถึงเป็นต้นแบบของหลักการประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียวด้วย (University of Indonesia, 2012; US Green Building Council, 2009) พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางปรับปรุงอาคารเพื่อนำไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวต่อไปผลที่ได้สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีเป้าหมายที่จะสร้างความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาโดยอาจไม่ได้มีเป้าหมายในการเข้าร่วมในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ประกอบด้วยอาคารทั้งสิ้น 75 หลัง เลือกประเมินเฉพาะอาคารเรียนและอาคารสำนักงาน ที่มีการใช้งานที่มากกว่า 200 คนต่อวันขึ้นไป หรือมีพื้นที่มากกว่า 2,000 ตารางเมตรขึ้นไป เนื่องจากสามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมทั้งระบบการประเมิน (US Green Building Council, 2009) ซึ่งมีทั้งสิ้น 24 หลัง

2. เกณฑ์การประเมิน

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ LEED-EBOM (Leadership in Energy and Environmental Design for Existing Buildings Upgrades, Operations and Maintenance) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินสิ่งแวดล้อมสำหรับอาคารที่สร้างเสร็จแล้วและดำเนินการใช้งานอาคารอยู่ จัดทำขึ้นโดย U.S. Green Building Council (USGBC) ประเทศสหรัฐอเมริกา และถูกใช้เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างเกณฑ์ในการประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียวของหลายหน่วยงานในงานวิจัยใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ประเด็น (จาก 7 ประเด็น) ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่โครงการอย่างยั่งยืน การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ พลังงานและบรรยากาศ วัสดุและทรัพยากร คุณภาพของสภาวะแวดล้อมภายในอาคาร สำหรับอีก 2 ประเด็นถูกตัดออกเนื่องจากมีความซับซ้อนในการประเมินและประเทศไทยยังไม่มี การกำหนดระดับศักยภาพพื้นที่สำหรับการก่อสร้าง นอกจากนี้ประเด็นที่ใช้ประเมินทั้ง 5 ประเด็นได้ถูกปรับรายละเอียดการประเมินบางส่วนเพื่อให้ได้รูปแบบการประเมินสอดคล้องกับกฎระเบียบ มาตรฐาน สภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศของประเทศไทย ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดการปรับปรุงรูปแบบการประเมินเพื่อใช้ในงานวิจัย

หัวข้อ	เกณฑ์/มาตรฐาน/ประเด็น	
	LEED-EBOM (US Green Building Council, 2013)	ผู้วิจัยปรับสำหรับงานวิจัยนี้
การพัฒนาพื้นที่โครงการอย่างยั่งยืน	การจัดการหิมะ	การจัดการน้ำฝน
การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ	UPC/IPC	เกณฑ์จากสถาบันอาคารเขียวไทย
พลังงานและบรรยากาศ	ASHARE Standard 90.1-2007	มาตรฐานอนุรักษ์พลังงาน 2552
วัสดุและทรัพยากร	US green-organic-health label	เกณฑ์จากสถาบันอาคารเขียวไทย
คุณภาพของสภาวะแวดล้อมภายในอาคาร	ASHARE Standard 62.1-2007	วสท.-3010
นวัตกรรมในการดำเนินงาน	นวัตกรรมสนับสนุน	ไม่พิจารณา
ศักยภาพของพื้นที่	เกณฑ์ประเทศสหรัฐอเมริกา	ไม่พิจารณา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สัมภาษณ์เจ้าของอาคารและผู้ใช้อาคาร โดยทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพื้นที่อาคาร โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ นโยบาย แผนการดำเนินการ การปฏิบัติงานต่างๆ ภายในอาคารและรวบรวมเอกสารใช้เป็นหลักฐานสำคัญเพื่อสนับสนุนการเป็นอาคารสีเขียว เช่น แผนการดำเนินงาน เอกสารการประชุม รายงานประจำปี เอกสารโครงการ เอกสารการดำเนินงานต่างๆ เป็นต้น

การสำรวจอาคารโดยใช้แบบจดบันทึก การถ่ายภาพและใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมและเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เช่น การตรวจนับการใช้พาหนะที่ใช้พลังงานทางเลือก การติดตั้งมิเตอร์น้ำ การใช้อุปกรณ์ประหยัดน้ำในระบบสุขภัณฑ์ พื้นที่สูบบุหรี่ มีระบบปรับแสงสว่างในพื้นที่ใช้งานประจำ การใช้แสงธรรมชาติและทัศนียภาพ มีการติดตั้งระบบที่ช่วยเพิ่มการระบายอากาศในอาคาร เป็นต้น

ตรวจวัดด้วยเครื่องมือต่างๆ เพื่อวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในอาคาร โดยตรวจวัดแสงด้วยเครื่อง Digital and Analog Display Light Meter วัดอุณหภูมิและความชื้นด้วยเครื่อง TEMP./HUMIDITY Atalogger ความเร็วลมด้วยเครื่อง AN100Thermo-Anemometer ภายในอาคารในจุดต่างๆ ของพื้นที่ จากนั้นจึงนำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และนำมาเทียบค่ากับเกณฑ์มาตรฐาน

ขั้นต่ำของ วสท. 3003(สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, 2552)

การคำนวณเพื่อวิเคราะห์ค่าต่างๆ ได้แก่ การคำนวณการลดการใช้พลังงานในการเดินทาง การคำนวณพื้นที่สีเขียว การคำนวณการเก็บกักน้ำฝนอย่างน้อย 15% ของปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2 ปี (คิด 24 ซม.) โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนสถานี 07042 ของอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2554-2555 มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 0.02 เมตร/วัน (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2556) การคำนวณการลดความร้อนจากพื้นที่หลังคาอาคารและพื้นที่ลาดชัน เช่น ดาดฟ้า ถนน ทางเดิน ที่จอดรถ สนามแข่ง การคำนวณการใช้น้ำที่ลดลงจากค่ามาตรฐานการใช้น้ำภายในอาคารของสมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย การคำนวณปริมาณพลังงานทดแทนในอาคารและการคำนวณการลดลงของการใช้พลังงานไฟฟ้าในอาคารจากค่ามาตรฐานการใช้พลังงานภายในอาคารตามพระราชบัญญัติการอนุรักษ์พลังงานในอาคาร พ.ศ. 2552 (กระทรวงพลังงาน, 2556) สำหรับอาคารเรียนและอาคารสำนักงาน โดยใช้โปรแกรม Building Energy Code : BEC Software เวอร์ชันv.1.0.6 ช่วยคำนวณค่า OTTV RTTV LPD และ EER / COP และสำหรับปริมาณพลังงานต่อพื้นที่ต่อปี

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

กำหนดค่าคะแนนในเชิงปริมาณทั้ง 53 ประเด็น โดยแต่ละประเด็นมีคะแนน 2 คะแนน ได้แก่ 2 คะแนน หมายถึงผ่านเกณฑ์ 1 คะแนน หมายถึงไม่ผ่านเกณฑ์ แต่มีแนวทางที่สอดคล้องอยู่บ้าง และ 0 คะแนน

หมายถึงไม่มีการดำเนินการใดๆ ดังนั้นแต่ละอาคารจะมีคะแนนทั้งสิ้น 106 คะแนน (100%) โดยนำผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลได้แก่ การสัมภาษณ์ รวบรวมเอกสาร การตรวจวัดด้วยเครื่องมือและการคำนวณมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และค่ามาตรฐานต่างๆ จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อดีและปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือปรับปรุงรายอาคาร ทั้งสิ้น 24 อาคาร จุดแข็ง จุดอ่อน สิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงอาคารและแบ่งแนวทางการปรับปรุงเป็นแนวทางที่สามารถทำได้ทันที โครงการระยะยาว และโครงการที่ต้องรออนโยบายเพื่อนำไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

ผลการวิจัย

จากผลการประเมินสถานภาพอาคารสีเขียว ด้านที่ตั้งอาคารที่ยั่งยืนที่มีประเด็นพิจารณาทั้งสิ้น 8 ประเด็น พบว่าไม่มีอาคารใดได้คะแนนเกิน 50% โดยเฉลี่ยคิดเป็น 32.8% ของคะแนนรวมทั้งหมดในหมวดที่ตั้งอาคารที่ยั่งยืน โดยประเด็นที่ได้คะแนนมากที่สุดได้แก่การลดความร้อนจากพื้นที่หลังคา แต่ไม่ได้คะแนนเลยในเรื่องแผนการดูแลพื้นที่โดยรอบอาคาร และการลดการใช้พลังงานในการเดินทาง ด้านการใช้น้ำในอาคารมีประเด็นพิจารณาทั้งสิ้น 4 ประเด็น ซึ่งมีอาคารที่ไม่ได้คะแนนเลยในหมวดนี้ถึง 7 หลัง และหากพิจารณาในภาพรวมของมหาวิทยาลัยฯ สามารถทำได้ 17% ของคะแนนรวมทั้งหมดในหมวดการใช้น้ำ โดยประเด็นที่ได้คะแนนมากที่สุดได้แก่การใช้น้ำลดลงจากค่ามาตรฐาน และการติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำในอาคารเช่น ก๊อกน้ำประหยัดน้ำ สุขภัณฑ์ประหยัดน้ำ แต่ไม่ได้คะแนนเลยในเรื่องการตรวจวัดและวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำในระบบย่อยของอาคารเนื่องไม่มีการติดตั้งมาตรวัดน้ำและตรวจวัดการใช้น้ำอย่างเป็นระบบ

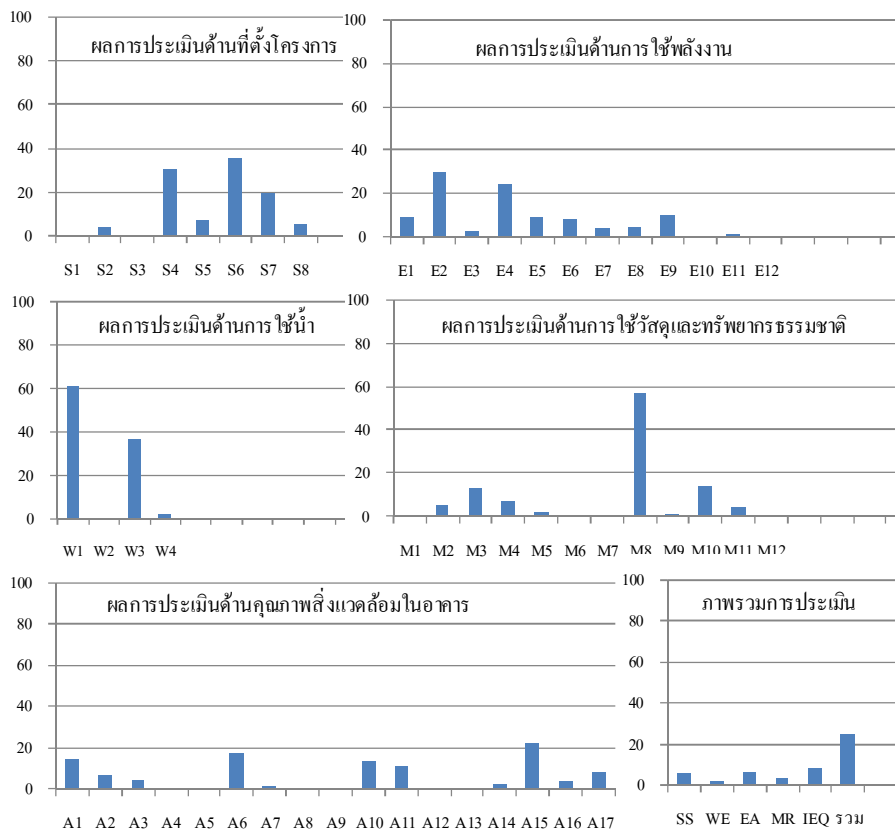
ด้านการใช้พลังงานในอาคารมีประเด็นพิจารณาทั้งสิ้น 12 ประเด็น พบว่า อาคารทั้งหมด 24 หลัง สามารถทำได้เฉลี่ย 22.6% ของคะแนนรวมทั้งหมดในหมวดพลังงาน โดยประเด็นที่ได้คะแนนมากที่สุดได้แก่การใช้พลังงานขั้นต่ำเป็นไปตามมาตรฐาน และมีประเด็นที่ไม่ได้คะแนนเลย 2 ประเด็นได้แก่ การใช้พลังงานลดลงจากเกณฑ์มาตรฐานและการจัดทำรายงานการลดมลภาวะ

ด้านการใช้วัสดุและทรัพยากรธรรมชาติในอาคารมีประเด็นพิจารณาทั้งสิ้น 12 ประเด็น สามารถทำได้ 14.7% ของคะแนนรวมทั้งหมดในประเด็นนี้ โดยประเด็นที่ได้คะแนนมากที่สุดได้แก่การจัดซื้ออาหารเครื่องดื่มที่บริโภคในอาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และประเด็นที่ไม่ได้คะแนนเลยคือ การจัดซื้อหลอดไฟที่ปราศจากสารปรอท ด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคารมีประเด็นพิจารณาทั้งสิ้น 17 ประเด็น สามารถทำได้ 32.1% ของคะแนนรวมทั้งหมดในด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคาร โดยประเด็นที่ได้คะแนนมากที่สุดได้แก่ การใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีคะแนนเลยมากถึง 5 ประเด็น ได้แก่ การจัดตั้งโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพอาคารภายในอาคาร การควบคุมดูแลคุณภาพอากาศภายนอกอาคาร มีการสำรวจภาวะน่าสบายในอาคาร การมีโปรแกรมการทำความสะอาดในอาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการประเมินประสิทธิผลการทำความสะอาด

หากพิจารณาภาพรวมจากผลการประเมินสถานภาพความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของการใช้อาคารในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ทั้ง 5 ประเด็นได้แก่ ด้านที่ตั้งอาคาร ด้านการใช้น้ำ การใช้พลังงาน การใช้วัสดุและทรัพยากร และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคาร พบว่ามหาวิทยาลัยฯ มีจุดเด่นด้านการจัดการที่ตั้งอาคารที่ยั่งยืนโดยเฉพาะมีการลดความร้อนจากพื้นที่หลังคาเนื่องจากการใช้ประเภทวัสดุผนังที่สะท้อนความร้อน แต่มีปัญหาเรื่องแผนการดูแลพื้นที่โดยรอบอาคารและการลดการใช้พลังงานในการเดินทางเนื่องจากที่ตั้งของมหาวิทยาลัยฯ อยู่ไกลจากระบบขนส่งมวลชนและไม่มีการจัดระบบขนส่งมวลชนสำหรับบุคลากรและนักศึกษา และผู้ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยฯ ส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถยนต์และมอเตอร์ไซค์ สำหรับประสิทธิภาพการใช้น้ำในอาคาร พบว่ามหาวิทยาลัยฯ มีการบริหารจัดการน้ำที่ดี โดยพบว่าเกือบทุกอาคารมีการใช้น้ำลดลงจากค่ามาตรฐาน และมีการติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำในอาคาร แต่มีการตรวจวัดและวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำในระบบย่อยของอาคารด้านการใช้พลังงานในอาคารพบว่าเกือบทุกอาคารมีการใช้พลังงานขั้นต่ำเป็นไปตามมาตรฐาน แต่ไม่สามารถลดลงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานได้ 40%

และมีเพียง 1 อาคารที่มีการใช้พลังงานทดแทนในอาคาร สำหรับประเด็นด้านการใช้วัสดุและทรัพยากรธรรมชาติเชื่อมโยงถึงการจัดซื้ออาหาร เครื่องดื่มที่บริโภคในอาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถทำคะแนนได้มากที่สุด เนื่องจากมหาวิทยาลัยฯ ตั้งอยู่ในพื้นที่ชานเมือง ของที่ขายส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากคนในท้องถิ่นแต่ไม่มีการจัดซื้อหลอดไฟที่ปราศจากสารปรอทสำหรับด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคาร พบว่ามีการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้ไม้กวาดไม้ถูพื้นแทนการใช้

เครื่องใช้ไฟฟ้า แต่ไม่มีการปรับปรุงคุณภาพอากาศภายในอาคาร การควบคุมดูแลคุณภาพอากาศภายนอกอาคาร ไม่มีการสำรวจภาวะน่าสบายในอาคาร ไม่มีโปรแกรมการทำความสะอาดในอาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่มีการประเมินประสิทธิภาพการทำความสะอาดหากพิจารณาจากภาพความเป็นสีเขียวของอาคารโดยอ้างอิงจากเกณฑ์การให้คะแนนของ LEED-EBOM (2009) จาก 5 หัวข้อรวมทั้งสิ้น 100% (100 คะแนน) พบว่ามีคะแนนเบื้องต้น เท่ากับ 24.4%

SS	ที่ตั้งโครงการที่ยั่งยืน	E6	การปรับปรุงขนแนวทางการบริหาร	M12	การกำจัดของเสียประเภทวัสดุสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
S1	แผนการดูแลพื้นที่โดยรอบอาคาร	E7	โครงการปรับปรุงการใช้พลังงานแบบต่อเนื่อง	IEQ	คุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคาร
S2	แผนการดูแลพื้นที่สีเขียวและการกำจัดขยะ	E8	การติดตั้งระบบอัตโนมัติเพื่อตรวจสอบระบบต่างๆในอาคาร	A1	คุณภาพอากาศภายในอาคารได้มาตรฐาน
S3	การสนับสนุนการใช้ระบบขนส่งมวลชน	E9	การวัดปริมาณการใช้พลังงานในระบบย่อย	A2	การควบคุมควันบุหรี่ภายในอาคาร
S4	การป้องกันการปนเปื้อนดิน	E10	การใช้พลังงานทดแทนในอาคาร > 0.5% ของพลังงานที่ใช้ทั้งหมด	A3	นโยบายการทำความสะอาดภายในอาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
S5	การควบคุมปริมาณน้ำฝน	E11	ไม่ใช้ระบบไฟฟ้าหรือเครื่องใช้ไฟฟ้า ความร้อน ระบบอาคาร	A4	โครงการปรับปรุงคุณภาพอากาศภายในอาคาร
S6	การลดความเสี่ยงจากพื้นที่หลังอาคาร	E12	การจัดทำรายงานการประเมินสถานะ	A5	การ monitor คุณภาพอากาศภายนอกอาคาร
S7	การลดความเสี่ยงจากพื้นที่ไม่มีหลังคาคลุม	MR	การใช้วัสดุและทรัพยากรธรรมชาติ	A6	การติดตั้งระบบที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพอากาศในอาคาร
S8	การลดมลภาวะจากแสง	M1	นโยบายการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	A7	ระบบช่วยผู้คนและของในอาคาร
WE	การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ	M2	นโยบายการจัดซื้อของเสีย	A8	ระบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอากาศในอาคาร
W1	การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ	M3	การจัดซื้อวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	A9	การสำรวจภาวะน่าสบายในอาคาร
W2	การตรวจวัดการใช้น้ำในอาคาร	M4	การจัดซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างยั่งยืน	A10	ระบบประเมินความเสี่ยงในพื้นที่ใช้งานประจำ
W3	การติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำในอาคาร	M5	การจัดซื้อเฟอร์นิเจอร์อย่างยั่งยืน	A11	การประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพ
W4	การใช้ rain cycle หรือน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	M6	การจัดซื้อวัสดุที่ใช้ในการ renovate อาคาร	A12	โปรแกรมการทำความสะอาดในอาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
EA	การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ	M7	การจัดซื้อหลอดไฟที่ปราศจากสารปรอท	A13	การประเมินประสิทธิภาพการทำความสะอาด
E1	การลดการปล่อยมลพิษจากอาคาร	M8	การติดตั้งระบบปรับอากาศที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	A14	การติดตั้งผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
E2	การใช้พลังงานขั้นต้นเป็นไปตามมาตรฐาน	M9	การตรวจสอบแนวโน้มของของเสียที่เกิดขึ้นในอาคาร	A15	การใช้บุคลากรที่มีความสะอาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
E3	การจัดการระบบทำความเย็น	M10	การกำจัดของเสียประเภท 28 วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	A16	การควบคุมปริมาณของเสียจากอาคาร
E4	การใช้พลังงานทดแทนจากแหล่งธรรมชาติ	M11	การกำจัดของเสียที่มีอยู่ การใช้งานบนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	A17	การจัดหาสิ่งระบอบ แผลหรือวัสดุต่างๆ ในอาคาร
E5	การตรวจวัดและวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา				

ภาพที่ 1 ร้อยละของผลการประเมินแยกตามประเด็น

สรุปและวิจารณ์ผล

ดังจะเห็นได้ว่าการประเมินความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมิได้ถูกพิจารณาเฉพาะตัวอาคารเท่านั้น แต่ถูกพิจารณาถึงองค์ประกอบของอาคารเป็นสำคัญซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็น 8 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การดูแลพื้นที่ลาดชันที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่สามารถลดการใช้พลังงานไฟฟ้า น้ำ เชื้อเพลิงและสารเคมีในการดูแลพื้นที่ทั้งการทำความสะอาด และซ่อมบำรุง และครอบคลุมถึงการลดผลกระทบที่เกิดจากพื้นที่ลาดชันเข้าสู่อาคาร 2) การดูแลพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่สามารถลดการใช้พลังงานไฟฟ้า น้ำ เชื้อเพลิงและสารเคมีในการดูแลรักษาต้นไม้ และส่วนประกอบอื่นของพื้นที่สีเขียว รวมถึงการดูแลการจัดการของเสียที่เกิดขึ้นจากพื้นที่สีเขียวด้วย 3) การคมนาคมที่ลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงและพลังงานไฟฟ้าในการเดินทาง หมายถึงการเดินทางของผู้ใช้อาคารจากที่พักถึงอาคาร รวมถึงการเดินทางระหว่างอาคารภายในมหาวิทยาลัยด้วย 4) การจัดการน้ำ เพื่อลดการใช้น้ำประปา สนับสนุนการใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ 5) การจัดการพลังงาน เพื่อลดการใช้พลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิง โดยใช้หลักการประหยัดพลังงานและการใช้พลังงานทดแทน 6) การจัดซื้อที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเลือกซื้อวัสดุทุกประเภทรวมถึงอาหารเครื่องดื่มสำหรับบริโภคที่เป็นวัสดุที่มีการรับรองความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (green label) เป็นวัสดุที่ผลิตในประเทศหรือในท้องถิ่นและมีระยะการขนส่งไม่ไกล 7) การกำจัดของเสียที่เกิดจากอาคารหรือผู้ใช้อาคาร โดยใช้หลักการลดการเกิดของเสีย ได้แก่ การใช้น้อย การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ การรีไซเคิลและ 8) การดูแลคุณภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมในอาคาร ทั้งประเด็นด้าน แสง เสียง อุณหภูมิ มลภาวะอากาศ รวมถึงทัศนียภาพ สิ่งรบกวนผู้ใช้อาคารและความสะอาดในอาคารที่ต้องมีการดูแลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงสุขภาพและความสบายของผู้ใช้อาคารเป็นสำคัญ

ทั้ง 8 ประเด็นนี้มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวเนื่องกันเช่นประเด็นการดูแลพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการจัดการน้ำ

ได้แก่ การนำน้ำฝนหรือน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติหรือน้ำที่ใช้แล้วนั้นมาใช้ในการรดน้ำต้นไม้จะทำให้ปริมาณการใช้น้ำลดลงจากค่ามาตรฐานได้ 37 ลิตร/ม² (เกริกชัย, 2555) เป็นต้น จากการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาในบทที่ 4 ทำให้พบว่ามหาวิทยาลัยฯ มีจุดเด่นหลายประการที่ส่งผลต่อความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ ได้แก่ หากมหาวิทยาลัยฯ มีพื้นที่มาก สามารถสร้างพื้นที่สำหรับกักเก็บน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติได้ เช่นน้ำฝน เพียงแค่ขุดบ่อน้ำในบริเวณที่ตั้งแต่ละอาคาร โดยไม่ต้องสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ เพิ่มเติม

นอกจากนี้การมีพื้นที่สีเขียวหรือมีต้นไม้ปริมาณมากนั้นสามารถช่วยลดความร้อนจากแสงอาทิตย์ที่กระทบกับพื้นที่ลาดชันนอกอาคารเข้าสู่ภายในอาคารได้ส่งผลถึงภาวะสบายในอาคารและการลดการใช้พลังงานในส่วนการปรับอากาศในอาคารได้ (สุนทร, 2547; ชำนาญ, 2549) แต่ทั้งนี้ต้องมีการวางแผนการปลูกต้นไม้ควบคู่ไปกับการก่อสร้างพื้นที่ลาดชันสำหรับอาคารให้ต้นไม้เป็นร่มเงาสำหรับพื้นที่ลาดชันนั้นส่งผลต่อทัศนียภาพและคุณภาพอากาศภายนอกอาคารและการระบายอาคารและคุณภาพอากาศภายในอาคารที่ดีด้วยโดยไม่ต้องติดตั้งเครื่องช่วยควบคุมคุณภาพอากาศภายในอาคารและเครื่องช่วยระบายอากาศ เพียงแค่การใช้ช่องแสงหรือหน้าต่างในการระบายอากาศเท่านั้นทำให้การใช้พลังงานลดลงจากการลดใช้พลังงานด้านแสงสว่าง เนื่องจากสามารถใช้แสงจากธรรมชาติและทัศนียภาพภายนอกอาคารได้อย่างเต็มที่ (กนกอร, มปป.; Doodooet al., 2011; Osman and Ries, 2007; Mendler and Odell, 2000)

ประเด็นข้อได้เปรียบของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเมืองคือสภาพโดยรอบมหาวิทยาลัยฯ ยังคงเป็นสภาพที่เป็นท้องถิ่น ยังไม่ถูกรุกกล้ำด้วยห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าที่นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ส่งผลต่อการจัดซื้อที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในด้านการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม ยกตัวอย่างเช่น การซื้ออาหารกลางวัน ไก่ทอด กาแฟจึงมาจากร้านค้าของคนในท้องถิ่นที่ผลิตจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่าผลการประเมินจะได้คะแนนสูงมากในข้อนี้ สำหรับด้านกายภาพของอาคารในมหาวิทยาลัยฯ ส่วนใหญ่เป็นอาคารที่สูงไม่เกิน 4 ชั้น

จึงไม่จำเป็นต้องมีลิฟต์โดยสาร การสัญจรภายในอาคาร จึงไม่ใช้พลังงานไฟฟ้า ส่งผลดีในเรื่องการใช้พลังงานจากค่ามาตรฐาน

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยฯ ยังมีเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะนำมหาวิทยาลัยฯ ไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังจัดตั้งคณะทำงานและมีโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นโครงการด้านพลังงานและโครงการด้านการจัดการขยะ ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นจุดแข็งที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทุกด้านที่เกี่ยวข้อง และจากจุดแข็ง 5 ประเด็นดังกล่าวข้างต้นสามารถส่งผลกระทบต่อส่วนประกอบต่างๆ ของความเป็นอาคารสีเขียวทั้ง 8 ประเด็นในทางกลับกันมหาวิทยาลัยฯ จำเป็นต้องบริหารงานในภาพรวมที่เชื่อมโยงกันในระบบของความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทั้ง 8 ประการข้างต้น มากกว่าการมองเป็นส่วนๆ เช่น การดูแลด้านพลังงาน การดูแลด้านขยะ และยังไม่มีการกำหนดเป็นมาตรการเพื่อใช้ในการดำเนินการอย่างชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีการกำหนดนโยบายระดับหน่วยงาน ถึงแม้ในบางประเด็นจะมีการดำเนินการแต่เป็นการดำเนินการที่ไม่ได้เป้าหมายการไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวหรือการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย

ดังนั้นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงอาคารที่มีอยู่แล้วเพื่อไปสู่อาคารสีเขียวคือ การบริหารอาคารภายในมหาวิทยาลัยฯ ในช่วงการใช้งานอาคารนี้เอง ซึ่งโดยทั่วไปงานด้านบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพอาคารสถานที่ มักจะเป็นงานที่ถูกพูดถึงหลังสุด หรือไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าไรนัก ทั้งที่อาคารหนึ่งหลังมีอายุการใช้งานมากกว่า 50 ปี สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงชีวิตที่สำคัญได้แก่ ช่วงการก่อสร้างอาคาร ช่วงการอยู่อาศัยและซ่อมบำรุงอาคาร และช่วงการทำลายอาคาร ซึ่งช่วงการเข้าอยู่อาศัยและซ่อมบำรุงอาคารเป็นช่วงที่มีระยะเวลาที่ยาวนานที่สุด และเป็นช่วงที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการใช้พลังงานในอาคาร (ณชีวินธุ์, 2553)

หลักการสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารอาคารในสถาบันอุดมศึกษาคือหลักการ PDCA (ชนิกานต์, 2551; Walton, 1988) โดยเริ่มจากการวางแผน (plan) จากนั้นจึงปฏิบัติตามแผน (do) และทำการ

ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (check) โดยการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการและนำมาปรับปรุงแก้ไข (act) โดยตั้งวัตถุประสงค์ไว้เพื่อนำไปสู่ความเป็นอาคารสีเขียวหรือเรียกว่าการบริหารสีเขียว (Maltzman, 2010) สำหรับอาคาร (green management for building) ซึ่งมีความแตกต่างจากการบริหารจัดการอาคารสีเขียว (green building management) โดยที่การบริหารจัดการอาคารสีเขียว คือการนำอาคารสีเขียวมาจัดการให้ดำเนินตามหลักการที่ถูกลงมาตั้งแต่ช่วงออกแบบอาคารนั้นหมายถึงการจัดการอาคารทั่วไปที่มีจุดประสงค์ให้เกิดการใช้อาคารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง ในขณะที่การบริหารสีเขียวสำหรับอาคารนั้นเป็นการใช้แนวคิดความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (green concept) เข้ามาพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการอาคาร ซึ่งสามารถใช้ได้กับอาคารทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นอาคารสีเขียวหรือไม่ก็ตามโดยการสร้างนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การสร้างแผนดำเนินการหรือกิจกรรมตามนโยบายดังกล่าว เช่น การเก็บข้อมูลการใช้พลังงาน การกำหนดช่วงเวลาการเปิดปิดเครื่องปรับอากาศ การตั้งอุณหภูมิ การเก็บข้อมูลการใช้น้ำ การคัดแยกขยะเพื่อทิ้งหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ หลักการจัดซื้อจัดจ้างที่มีแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีเข้ามาใช้ในโครงการ เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาฝีมือให้ผู้รับผิดชอบด้านต่างๆ ใช้ประกอบการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งอยู่ในช่วงการใช้งานและซ่อมบำรุงอาคารทั้งสิ้น ดังนั้นการมุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวนั้น มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการดำเนินการในกรณีนี้ 2 คือการนำการบริหารสีเขียวเข้าใช้ในการบริหารจัดการอาคาร

จากผลการประเมินสถานภาพอาคารสีเขียวตามแนวทางของ LEED-EBOM ใน 5 ประเด็นได้แก่ ด้านที่ตั้งอาคาร ด้านการใช้น้ำ การใช้พลังงาน การใช้วัสดุและทรัพยากร และคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคาร พบว่าอาคารภายในมหาวิทยาลัยฯ มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 24% ประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงมากที่สุดคือการใช้วัสดุและทรัพยากรอย่างยั่งยืน เนื่องจากในประเด็นนี้ต้องมีการ

พิจารณาทั้งวงจรตั้งแต่การวางแผนการจัดซื้อจนกระทั่งถึงวิธีการกำจัดของเสีย แต่เนื่องจากเป็นอาคารประเภทราชการจึงมีข้อกำหนดในการจัดซื้อและวิธีการทำลายวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติซึ่งอาจส่งผลต่อความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ระเบียบพัสดุที่ใช้ในส่วนราชการ เป็นต้น ประเด็นที่ควรปรับปรุงต่อมาได้แก่การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับประเด็นการใช้พลังงานในอาคารในภาพรวมของมหาวิทยาลัยฯ สามารถทำได้ 27.5% ซึ่งยังคงไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานและกระแสความตื่นตัวด้านพลังงานในปัจจุบัน ซึ่งในประเด็นนี้แม้มีการกำหนดเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ แต่ในระดับหน่วยงานยังไม่ได้นำมาใช้ในการดำเนินการหรือจัดการภายในอาคารอย่างจริงจังโดยจะต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งนโยบาย แผนดำเนินการ การปฏิบัติและต้องมีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานด้วย ประเด็นด้านที่ตั้งอาคารและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในอาคารมีค่าความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ 26.7%

จากการวิเคราะห์พบว่าคะแนนที่สอดคล้องกับจุดแข็งของมหาวิทยาลัยฯ ได้แก่ มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก มีทัศนียภาพและคุณภาพอากาศภายนอกอาคารที่ดี สภาพโดยรอบมหาวิทยาลัยฯ ยังคงเป็นสภาพที่เป็นท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยฯ ยังมีเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะนำมหาวิทยาลัยฯ ไปสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทุกด้านที่เกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้มหาวิทยาลัยฯ และหน่วยงานต่างๆ ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการอาคารอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ มีการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบผลการดำเนินการและประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินการโดยใช้หลักการ PDCA ในทุกด้านขององค์ประกอบอาคารสีเขียว ได้แก่ การจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการร่วมกันจัดทำแผนในระดับมหาวิทยาลัยฯ และคณะกรรมการระดับหน่วยงานและขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติตามแผน มีการตรวจสอบและประเมินผลและกำหนดมาตรการทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เช่นการให้รางวัล การประกาศหรือแข่งขัน เป็นต้น ในบางประเด็นสามารถ

ดำเนินการได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือมีค่าใช้จ่ายไม่มาก ซึ่งจะสามารถทำให้ได้คะแนนเพิ่มขึ้นจาก 24% เป็น 58%

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการ การเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่สนับสนุนทุนวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาอาคารภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อนำไปสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สีแสง. (มปป). คู่มือประหยัดพลังงานภายในสำนักงาน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 10.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2556. สรุปสภาวะอากาศทั่วไปในรอบปี พ.ศ. 2555-2556. จาก <http://www.tmd.go.th/climate/climate.php?FileID=5> [20 มกราคม 2556].
- กระทรวงพลังงาน. 2552. กฎกระทรวงกำหนดประเภทหรือขนาดของอาคาร และมาตรฐานหลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน. จาก http://www.dede.go.th/dede/images/stories/.../18_2552.pdf [23 มกราคม 2556].
- เกริกชัย ทิวาวรรตน์ และวรรณวิทย์ เต็มทอง. 2555. การออกแบบเพื่อการประหยัดการใช้น้ำในอาคารตามแนวทางของ LEED. รายงานการประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 17 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ, 9-11 พฤษภาคม: CEM042-1-8.
- ชนิกานต์ เขียวสุตร. 2551. วงจร PDCA คือ อะไร ?. กองบริการการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. จาก <http://eduserv.ku.ac.th/> [1 ตุลาคม 2556].
- ชานาญ บุญญาพุทธิพงศ์. 2549. สถาปัตยกรรมสีเขียว : พัฒนาการของอาคารและระบบบริการ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จาก <http://home.kku.ac.th/bchumn/green.html> [23 มกราคม 2556].

- ณัชวิชัย ติกุล. 2553. การออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ
ในงานสถาปัตยกรรม. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
กรุงเทพฯ. 56 หน้า.
- สุนทร บุญญาธิการ. 2547. บ้านชีวาทิตย์ : บ้านพลังงาน
แสงอาทิตย์เพื่อคุณภาพชีวิตผลิตพลังงาน.
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ. 8 หน้า.
- สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย. 2552.
มาตรฐานระบบปรับอากาศและระบายอากาศ
(วสท. 3010). จาก <http://www.eit.or.th/ejournal.php>
[12 มิถุนายน 2556].
- Buildgreen. 2006. Benefit from Green Design.
Available from: <http://www.buildgreen.co.nz>
[2013, February 3].
- Dodoo, A. Gustavsona, L. and Sathrea, R. 2011.
Building energy efficiency standards in a life
cycle primary energy perspective. *Energy
and Buildings*.43 (3): 1589–1597.
- Maltzman, R. and Shirley, D. 2010.Green Project
Management. CRC Press: FL. 43 p.
- Mendler, S. and Odell, W. 2000.The HOK
guidebook to sustainable design. John
Wiley and Sons: New Jersey. 23 p.
- Osman, A. and Ries R. 2007.Life cycle assessment
of electrical and thermal energy systems
for commercial buildings. *Int.J.LCA*. 12 (5):
308-316.
- University of Indonesia.2012. UI GreenMetric World
University Ranking: Guideline 2012.
Available from: [http://greenmetric.ui.ac.id/
id/page/criteria](http://greenmetric.ui.ac.id/id/page/criteria) [2013, January 8].
- US Green Building Council (USGBC). 2009. LEED-
EBOM: Leadership in Energy and
Environmental Design for Existing
Buildings. Available from: www.usgbc.org
[2013, January 8].
- Vale, B. 1991. Green Architecture: Design for a
Sustainable Future. Thames and Hudson:
UK. 76 p.
- Walton, M. 1988.The Deming Management Method.
Berkley Publishing Group: New York. 39 p.

อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท

The Influence of Perceived Justice on Trust, Satisfaction, Word of Mouth and Revisits of Asita Eco Resort's Customers

ธิติพร มะณี¹ มาเรียม นะมิ² และอัมพล ชูสนุก³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแปรอิสระคือ การรับรู้ความยุติธรรม ตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ ความไว้วางใจ และความพึงพอใจ และตัวแปรตาม ได้แก่ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการวิจัยเชิงประจักษ์ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าใช้บริการที่อสิตา อีโค รีสอร์ท จำนวน 410 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการศึกษาแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.070 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.974 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ 0.923 ค่าดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณ ค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.021 นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า (1) การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท (2) การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท (3) ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท (4) ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท (5) ความไว้วางใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท (6) ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท และ (7) ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท

คำสำคัญ : การรับรู้ความยุติธรรม การบอกต่อ การกลับมาใช้บริการซ้ำ ความพึงพอใจ ความไว้วางใจ

¹ นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

³ อาจารย์ ดร.คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop and validate a causal relationship model of influence of perceived justice on customers' trust, satisfaction, word of mouth and revisits to Asita Eco Resort. The variables in this investigation consisted of the following: perceived justice as the independent variable; trust and satisfaction as mediating variables; and word of mouth and the revisits of the customers as dependent variables. The researcher used the quantitative method, which involved empirical research. The instrument of research was a questionnaire used to collect data from 410 of Asita Eco Resort's customers. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and structural equation model analysis. It was found that the model was consistent with the empirical data. The Goodness of Fit Measure was found to be p -value = 0.070; Goodness of Fit Index (GFI) = 0.974; Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.923; and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.021. It also revealed that (1) the perceived justice had a positive and direct influence on the trust of Asita Eco Resort's customers; (2) the perceived justice had a positive and direct influence on the satisfaction of Asita Eco Resort's customers; (3) customers' trust had a positive and direct influence on their satisfaction; (4) customers' trust had a positive and direct influence on word of mouth promotion by customers; (5) customers' trust had a positive and direct influence on the revisits of previous customers; (6) customers' satisfaction had a positive and direct influence on word of mouth promotion by customers; and (7) customer satisfaction had a positive and direct influence on the revisits of previous customers.

Keywords : perceived justice, revisited, satisfaction, trust, word of mouth

บทนำ

ในปี 2558 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภาคธุรกิจทุกแขนงต้องตื่นตัว การเปิดเสรีบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดรอบอาเซียนมีความเป็นไปได้สูงว่า แนวโน้มการแข่งขันในอนาคตจะยิ่งทวีความเข้มข้นเพิ่มมากขึ้นเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งในตลาดการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีขนาดใหญ่ขึ้นตามแนวโน้มมูลค่าเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียน (ณิชาพันธ์, 2555)

ธุรกิจโรงแรม และการท่องเที่ยวนับเป็นหนึ่งในธุรกิจภาคบริการที่ต้องเตรียมพร้อมรับมือในทันทีกับการเปลี่ยนแปลงของการเปิดเสรีทางการค้าที่จะมีขึ้นในปี 2558 ประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว

กัมพูชา เวียดนาม และพม่า จะเปิดเสรีต่อกันในภาคบริการทันทีเมื่อถึงเวลานั้นนักท่องเที่ยวแต่ละชาติจะไปมาหาสู่และทำการค้าระหว่างกันได้อย่างเสรี ประชากรเกือบ 600 ล้านคน แม้ทั้งหมดจะไม่ใช่นักท่องเที่ยวของไทยเพียงประเทศเดียวเพราะแต่ละประเทศมีความสามารถในการเดินทางท่องเที่ยว และกำลังซื้อไม่เหมือนกัน แต่กลุ่มนี้ก็เป็นตลาดที่มีความสำคัญ เพราะเป็นบ้านใกล้เรือนเคียงกับไทยซึ่งไทยมีความได้เปรียบและโอกาส เพราะนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวกโดยเฉพาะการเชื่อมโยงทางอากาศและทางบก (สภาพการการค้าไทย, 2554)

อสิตา อีโค รีสอร์ท เป็นรีสอร์ทในอัมพวา ถูกตกแต่งโดยใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางธรรมชาติ รายล้อมด้วยต้นไม้ สวนสน และดิตริมคลองที่ยังคงวิถีชีวิตเรียบง่ายแบบไทยในชนบทไว้อย่าง

ชัดเจน เลือกพักไต่ระหว่างสองบรรยากาศ ไม่ว่าจะเป็นห้องพักในเรือนไทย หรือห้องพักริลาอูร์กษัตริย์ชาติ มีคลองอยู่หน้าระเบียงห้องทุกหลัง ให้ได้เล่นน้ำในธรรมชาติอย่างสนุกสนานและเป็นส่วนตัว มีกิจกรรมในรีสอร์ท สัมผัสใกล้ชิดธรรมชาติ และท่องเที่ยวทั้งแนววิถีชีวิตและวัฒนธรรมกับสถานที่ที่เกี่ยวมาหลายที่ น่าสนใจในจังหวัดสมุทรสงคราม (อสิตา อีโค รีสอร์ท, 2555)

จากรูปแบบการดำเนินธุรกิจของโรงแรม และรีสอร์ท ทำให้เป็นที่นิยมจากผู้บริโภคเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงในทุก ๆ ด้าน กลยุทธ์ทางการตลาด และการสร้างภาพลักษณ์ ได้ถูกนำมาใช้ทุกรูปแบบเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งของตลาดในธุรกิจประเภทนี้ การที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีต่อโรงแรม และรีสอร์ทจะต้องสร้างรากฐานการเติบโตธุรกิจในระยะยาว โดยมองว่าพื้นฐานทางธุรกิจไม่ได้อยู่ที่ผลกำไรแต่อยู่ที่การสร้างมูลค่า เพราะการสร้างมูลค่าให้กับลูกค้าเป็นการสร้างความจงรักภักดีโดยเมื่อลูกค้ามาใช้บริการแล้วเกิดความไว้นั่นเชื่อใจ ความพึงพอใจ ทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจแล้วบอกต่อ โดยพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจากโรงแรม และรีสอร์ท แสดงออกโดยการแนะนำครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น ๆ ให้มาใช้บริการพักผ่อน และหากลูกค้ามีโอกาสที่จะมาพักผ่อนลูกค้าก็จะกลับมาใช้บริการที่โรงแรม และรีสอร์ทแห่งนี้อีกครั้ง ความจงรักภักดีก็จะกลับไปสร้างความเติบโตผลกำไรแบบยั่งยืนให้กับองค์กร

ความจงรักภักดีคือ การที่ลูกค้ามีทัศนคติที่ดีต่อสินค้า หรือบริการนั้น ๆ เกิดจากความเชื่อมั่น การนึกถึงและ/หรือตรึงใจลูกค้า การที่ลูกค้านิยมในตราสินค้าหนึ่ง และเลือกสินค้าชนิดนั้น แม้มีหลายตราสินค้าให้เลือก การที่กิจการสามารถสร้างความจงรักภักดีให้กับตราสินค้าได้นั้น มีรากฐานมาจากสินค้า และการบริการที่สร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ทำให้ลูกค้าไม่เปลี่ยนใจไปซื้อสินค้าตราอื่น ๆ ส่งผลดีต่อกิจการที่สามารถรักษาลูกค้าเก่าไว้ได้ ยอดขายจึงเพิ่มได้ง่ายจากฐานข้อมูลลูกค้าเดิมไปสู่ลูกค้าใหม่ และเกิดการซื้อซ้ำต่อเนื่องตลอดไป มีคำกล่าวว่าการสร้างลูกค้าใหม่ 1 คน จะมีต้นทุนสูงกว่าการรักษาลูกค้าเก่า 1 คน ถึง 5 – 10 เท่า

การซื้อซ้ำทำให้องค์กรมีรายได้ ธุรกิจอยู่ได้ มีกำไร การบอกต่อทำให้องค์กรได้ลูกค้ารายใหม่ที่มีต้นทุนต่ำมาก และลูกค้าเป็นลูกค้าชั้นดี

จากการทบทวนวรรณกรรมในระดับสากล พบว่า นักวิจัยหลายคนยังคงให้ความสนใจ และดำเนินการศึกษาวิจัยในเรื่องอิทธิพลในการรับรู้ความยุติธรรมในการบริการ (Taegoo et al., 2009) การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ ความไว้นั่นเชื่อใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ (Ling et al., 2012) การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของลูกค้า (Patricia and Ignacio, 2013) ความไว้นั่นเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการความพึงพอใจ และความจงรักภักดีของลูกค้า (Ching-I, 2010)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้นั่นเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้นั่นเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอสิตา อีโค รีสอร์ท

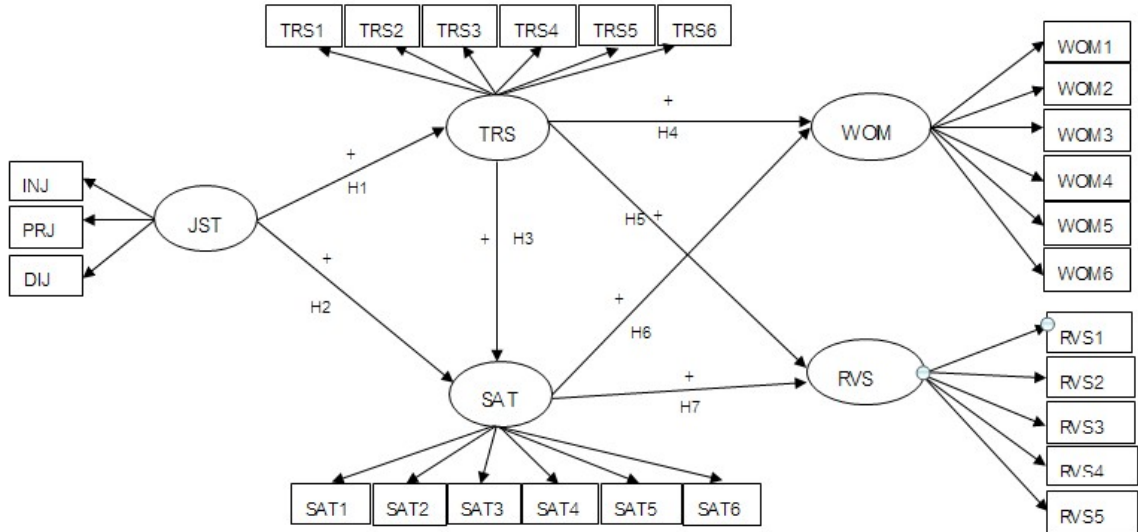
กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปร 5 กลุ่ม คือ (1) การรับรู้ความยุติธรรม (justice) ประกอบด้วย การรับรู้ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ (interaction justice) ความยุติธรรมด้านกระบวนการ (procedural justice) และความยุติธรรมด้านการจัดสรรผลประโยชน์ (distributive justice) (2) ความไว้นั่นเชื่อใจ (trust) และ (3) ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นตัวแปรคั่นกลาง (4) การบอกต่อ (word of mouth) และ (5) การกลับมาใช้บริการซ้ำ (revisited) เป็นตัวแปรตาม

จากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยพัฒนากรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในรูปแบบโมเดลรีสเรลหรือโมเดล

ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL or Linear Structural Relationship Model) แบบมีตัวแปรแฝง (Latent Variables) โดยนำเสนอโมเดลลิสเรลแสดง

อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า อีโคโนมิคส์

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอีโคโนมิคส์

จากภาพที่ 1 ตัวแปรแฝงอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรม (JST) ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ (INJ) ความยุติธรรมด้านกระบวนการ (PRJ) ความยุติธรรมด้านจัดสรรผลประโยชน์ (DIJ)

ตัวแปรแฝงอิทธิพลของความไว้วางใจ (TRS) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปรได้แก่ (1) อีโคโนมิคส์ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ (TRS1) (2) ท่านให้ความไว้วางใจต่อ อีโคโนมิคส์ (TRS2) (3) อีโคโนมิคส์ ทำในสิ่งที่ถูกต้องตรงไปตรงมา (TRS3) (4) ท่านให้ความไว้วางใจต่อ อีโคโนมิคส์ (TRS4) (5) อีโคโนมิคส์ ให้บริการด้วยความซื่อตรง และจริงใจ (TRS5) และ (6) ท่านมีความเชื่อใจอย่างมากต่อบริการที่ได้รับจาก อีโคโนมิคส์ (TRS6)

ตัวแปรแฝงของความพึงพอใจ (SAT) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปรได้แก่ (1) ท่านพึงพอใจต่อการให้บริการของพนักงานต้อนรับหน้าเคาน์เตอร์

(SAT1) (2) ท่านพึงพอใจการให้บริการของพนักงานอิตาลี อีโคโนมิคส์ (SAT2) (3) ท่านพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมภายในที่พักของอิตาลี อีโคโนมิคส์ (SAT3) (4) ท่านพึงพอใจต่อห้องพักรวมของอิตาลี อีโคโนมิคส์ (SAT4) (5) ท่านพึงพอใจต่อรสชาติอาหารของอิตาลี อีโคโนมิคส์ (SAT5) และ (6) ท่านพึงพอใจต่อระบบความปลอดภัยของอิตาลี อีโคโนมิคส์ (SAT6)

ตัวแปรแฝงของการบอกต่อ (WOM) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปรได้แก่ (1) ท่านจะแนะนำคนในครอบครัวให้มาพักผ่อนที่อิตาลี อีโคโนมิคส์ (WOM1) (2) ท่านจะแนะนำเพื่อนร่วมงานให้มาพักผ่อนที่อิตาลี อีโคโนมิคส์ (WOM2) (3) ท่านจะพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจากอิตาลี อีโคโนมิคส์ ให้คนในครอบครัวฟัง (WOM3) (4) ท่านพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจากอิตาลี อีโคโนมิคส์ ให้คนรู้จักฟัง (WOM4) (5) ท่านพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจากอิตาลี อีโคโนมิคส์ ให้เพื่อนร่วมงานฟัง (WOM5) และ (6) หากท่านได้ยินคนอื่นพูดถึงอิตาลี อีโคโนมิคส์ ในแง่ลบ ท่านยินดีที่จะช่วยแก้ต่างให้ (WOM6)

ตัวแปรแฝงของการกลับมาใช้บริการซ้ำ (RVS) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปรได้แก่ (1) ท่านจะมาใช้บริการที่อสิตา อีโค รีสอร์ท อีกครั้ง ถ้ามีโอกาส (RVS1) (2) หากท่านจะจัดกิจกรรมสัมมนาในครั้งต่อไป ท่านจะกลับมาใช้บริการที่อสิตา อีโค รีสอร์ท (RVS2) (3) ท่านจะยังคงกลับมาใช้บริการที่อสิตา อีโค รีสอร์ท อีกครั้ง แม้ว่าราคาค่าที่พักจะสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ (RVS3) (4) ในช่วงวันหยุดท่านจะพาครอบครัวกลับมาใช้บริการ อีกครั้งที่ อสิตา อีโค รีสอร์ท (RVS4) และ (5) ท่านคิดว่าจะกลับมาพักผ่อนที่อสิตา อีโค รีสอร์ท อีกครั้งในอนาคต (RVS5)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประชากรและขนาดตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ใช้บริการของอสิตา อีโค รีสอร์ท การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม ลิสเรล Nunnally (1967) แนะนำว่า การวิเคราะห์โมเดลลิสเรล ด้วยวิธีประมาณค่าแบบ maximum likelihood ควร มีขนาดตัวอย่างอย่างน้อยเป็น 10 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ จากการประเมินจำนวนตัวแปรสังเกตได้ของการวิจัย พบว่า มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้เท่ากับ 41 ตัวแปร ดังนั้นขนาดตัวอย่างของการวิจัยนี้ควรมีอย่างน้อย เท่ากับ $41 \times 10 = 410$ ตัวอย่าง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวนทั้งสิ้น 410 ชุด

2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูล

ผู้ให้บริการของอสิตา อีโค รีสอร์ท ส่วนที่ 2 ระดับการรับรู้ความยุติธรรมของผู้ใช้บริการต่ออสิตา อีโค รีสอร์ท เครื่องมือปรับใช้จาก Davidow (2003) และ Smith et al. (1999) ส่วนที่ 3 ระดับความไว้วางใจต่ออสิตา อีโค รีสอร์ท เครื่องมือปรับใช้จาก Morgan and Hunt (1994) ส่วนที่ 4 ระดับการรับรู้ต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่ออสิตา อีโค รีสอร์ท เครื่องมือปรับใช้จาก Oliver (1997) ส่วนที่ 5 ระดับการบอกต่อของผู้ใช้บริการต่ออสิตา อีโค รีสอร์ท เครื่องมือปรับใช้จาก Anderson et al. (1994) และ ส่วนที่ 6 ระดับการกลับมาใช้บริการซ้ำต่ออสิตา อีโค รีสอร์ท เครื่องมือปรับใช้จาก Anderson et al. (1994)

3) การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยวิธีดัชนี ความสอดคล้องของข้อคำถาม และวัตถุประสงค์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน นอกจากนี้ยังได้ทำการตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง ($n = 74$) และข้อมูลที่เก็บจริงจากผู้เข้าใช้บริการอสิตา อีโค รีสอร์ท ($n = 410$) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ มีค่า Corrected Item – Total Correlation มากกว่า 0.30 (Field, 2005) และตัวแปรทุกตัวมีค่าความเที่ยงมากกว่า .70 (Hair et al., 2006) ผู้วิจัยจึงไม่ได้ตัดข้อคำถามใด ๆ ออกจากการวัดตัวแปรแฝง ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

4) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกค่าคือ แต่ละตัวแปรสังเกตได้ต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตั้งแต่ 0.5 ตัวแปรแฝงต้องมีค่า Average Variance Extracted: AVE ตั้งแต่ 0.5 และค่าความเที่ยงรวมของแต่ละตัวแปรแฝง (Construct Reliability: CR) ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.7 (Hair et al., 2010) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ตัวแปร	Average		Construct
	Cronbach's Alpha	Variance Extracted (AVE)	Reliability (CR)
การรับรู้ความยุติธรรม	0.948	0.810	0.730
มิติด้านปฏิสัมพันธ์	0.919	0.646	0.961
มิติด้านกระบวนการ	0.929	0.852	0.996
มิติด้านจัดสรรผลประโยชน์	0.911	0.837	0.972
ความไวเนื้อเชื่อใจ	0.925	0.706	0.935
ความพึงพอใจ	0.908	0.679	0.927
การบอกต่อ	0.933	0.662	0.852
การกลับมาใช้บริการซ้ำ	0.924	0.717	0.930

5) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์สถิติพหุตัวแปรโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model) เพื่อทดสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไวเนื้อเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอิตาลี อีโค รีสอร์ท ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของสถิติพหุตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง อันได้แก่ (1) การแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (normality) (2) ความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย (homoscedasticity) และ (3) ความสัมพันธ์

เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม (Linearity) (Hair et al., 2010) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อมูลของตัวแปรทั้งหมดเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่อิตาลี อีโค รีสอร์ท จำนวนทั้งสิ้น 410 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 51.46 มีอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.22 สถานภาพสมรสจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 54.15 การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 69.76 รายได้ 30,001-50,000 คิดเป็นร้อยละ 47.56

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการรับรู้ความยุติธรรม (n = 410)

ตัวแปร/ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความหมาย
การรับรู้ความยุติธรรม (JST)	9.952	0.948	ระดับสูง
ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ (INJ)	3.325	0.769	ระดับปานกลาง
1. พนักงานปฏิบัติต่อท่านด้วยความสุภาพ (INJ1)	3.668	0.855	ระดับสูง
2. พนักงานปฏิบัติต่อท่านด้วยความเคารพ (INJ2)	3.368	0.918	ระดับปานกลาง
3. พนักงานบริการท่านด้วยความเอาใจใส่ (INJ3)	3.180	0.929	ระดับปานกลาง
4. พนักงานมีการสื่อสารกับท่านด้วยความระมัดระวัง (INJ4)	3.071	0.916	ระดับปานกลาง
5. เมื่อมีข้อผิดพลาดในการให้บริการพนักงานแสดงความรับผิดชอบด้วยการกล่าวคำขอโทษ (INJ5)	3.378	0.877	ระดับปานกลาง
6. พนักงานสามารถอธิบายข้อมูลที่ท่านสนใจภายในรีสอร์ทให้ท่านเข้าใจได้อย่างถูกต้อง (INJ6)	3.276	0.971	ระดับปานกลาง
ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ (PRJ)	3.276	0.743	ระดับปานกลาง
1. อลิตา อีโด้ รีสอร์ท มีขั้นตอนในการให้บริการอย่างยุติธรรม (PRJ1)	3.566	0.801	ระดับสูง
2. อลิตา อีโด้ รีสอร์ท มีขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องให้แก่ท่านได้เป็นอย่างดี (PRJ2)	3.456	0.797	ระดับปานกลาง
5. พนักงาน ปฏิบัติตามขั้นตอนในการให้บริการแก่ท่านอย่างเหมาะสม (PRJ5)	3.083	0.903	ระดับปานกลาง
6. ท่านรับรู้ถึงการดำเนินการที่ถูกต้องในการให้บริการของอลิตา อีโด้ รีสอร์ท (PRJ6)	3.083	0.908	ระดับปานกลาง
การรับรู้ความยุติธรรมด้านปฏิสัมพันธ์ (PRJ)	3.276	0.734	ระดับปานกลาง
1. อลิตา อีโด้ รีสอร์ท มีขั้นตอนในการให้บริการอย่างยุติธรรม (PRJ1)	3.566	0.801	ระดับสูง
2. อลิตา อีโด้ รีสอร์ท มีขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องให้แก่ท่านได้เป็นอย่างดี (PRJ2)	3.456	0.797	ระดับปานกลาง
5. พนักงาน ปฏิบัติตามขั้นตอนในการให้บริการแก่ท่านอย่างเหมาะสม (PRJ5)	3.083	0.903	ระดับปานกลาง
6. ท่านรับรู้ถึงการดำเนินการที่ถูกต้องในการให้บริการของอลิตา อีโด้ รีสอร์ท (PRJ6)	3.083	0.908	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร/ ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความหมาย
การรับรู้ความยุติธรรมด้านจัดสรร ผลประโยชน์ (DIJ)	3.351	0.681	ระดับปานกลาง
1. ท่านได้รับในสิ่งที่ท่านคาดหวังหลังจากที่ใช้ บริการจากอสังหา อีโคโนมิกส์ (DIJ1)	3.561	0.735	ระดับสูง
2. ท่านรู้สึกดีหลังจากใช้บริการเข้าพักที่อสังหา อีโคโนมิกส์ (DIJ2)	3.532	0.794	ระดับสูง
3. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับการเข้า พักที่อสังหา อีโคโนมิกส์ เมื่อเปรียบเทียบกับ ค่าใช้จ่ายที่ท่านจ่ายไป (DIJ3)	3.239	0.780	ระดับปานกลาง
4. พนักงาน ให้บริการแก่ท่านเช่นเดียวกับการ ให้บริการแก่ลูกค้าท่านอื่น ๆ อย่างเท่าเทียม (DIJ4)	3.110	0.871	ระดับปานกลาง
5. สิ่งที่ท่านได้รับจากอสังหา อีโคโนมิกส์มี ความเป็นธรรม (DIJ5)	3.290	0.863	ระดับปานกลาง
6. การเข้าพักที่อสังหา อีโคโนมิกส์ มีความ คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่าย (DIJ6)	3.373	0.806	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความไว้วางใจ (n = 410)

ตัวแปร/ ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความหมาย
ความไว้วางใจ (TRS)	3.365	0.764	ระดับปานกลาง
1. อสังหา อีโคโนมิกส์ ดำเนินธุรกิจด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต (TRS1)	3.595	0.820	ระดับสูง
2. ท่านให้ความไว้วางใจ ต่อ อสังหา อีโคโน มิกส์ (TRS2)	3.371	0.856	ระดับปานกลาง
3. อสังหา อีโคโนมิกส์ ทำในสิ่งที่ถูกต้อง ตรงไปตรงมา (TRS3)	3.251	0.924	ระดับปานกลาง
4. ท่านให้ความไว้วางใจต่ออสังหา อีโคโน มิกส์ (TRS4)	3.207	0.940	ระดับปานกลาง
5. อสังหา อีโคโนมิกส์ ให้บริการด้วยความ ซื่อสัตย์ และจริงใจ (TRS5)	3.378	0.857	ระดับปานกลาง
6. ท่านมั่นใจต่อความซื่อสัตย์ต่อบริการที่ ได้รับจาก อสังหา อีโคโนมิกส์ อย่างมาก (TRS6)	3.390	0.878	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความพึงพอใจ (n = 410)

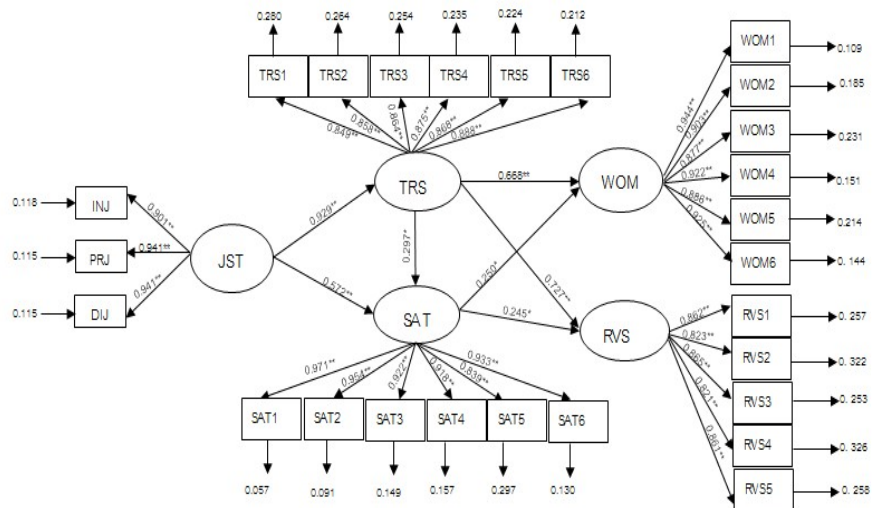
ตัวแปร/ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความหมาย
ความพึงพอใจ (SAT)	3.316	0.815	ระดับปานกลาง
1. ท่านพึงพอใจต่อการให้บริการของพนักงาน ต้อนรับหน้าเคาน์เตอร์ (SAT1)	3.146	1.069	ระดับปานกลาง
2. ท่านพึงพอใจการให้บริการของพนักงาน อสิตา อีโค รีสอร์ท (SAT2)	3.115	1.013	ระดับปานกลาง
3. ท่านพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมภายในที่พัก ของอสิตา อีโค รีสอร์ท (SAT3)	3.702	0.830	ระดับสูง
4. ท่านพึงพอใจต่อห้องพักของอสิตา อีโค รีสอร์ท (SAT4)	3.705	0.844	ระดับสูง
5. ท่านพึงพอใจต่อรสชาติอาหารของอสิตา อีโค รีสอร์ท (SAT5)	3.320	0.921	ระดับปานกลาง
6. ท่านพึงพอใจต่อระบบความปลอดภัยของ อสิตา อีโค รีสอร์ท (SAT6)	2.910	0.953	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการบอกต่อ (n = 410)

ตัวแปร/ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความหมาย
การบอกต่อ (WOM)	3.117	0.797	ระดับปานกลาง
1. ท่านจะแนะนำคนในครอบครัวให้มา พักผ่อนที่อสิตา อีโค รีสอร์ท (WOM1)	3.602	0.828	ระดับสูง
2. ท่านจะแนะนำเพื่อนร่วมงานให้มาพักผ่อน ที่อสิตา อีโค รีสอร์ท (WOM2)	3.229	0.834	ระดับปานกลาง
3. ท่านพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจาก อสิตา อีโค รีสอร์ท ให้คนในครอบครัวฟัง (WOM3)	3.361	0.822	ระดับปานกลาง
4. ท่านพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจาก อสิตา อีโค รีสอร์ท ให้คนรู้จักฟัง (WOM4)	2.702	1.020	ระดับปานกลาง
5. ท่านพูดถึงประสบการณ์ดี ๆ ที่ได้รับจาก อสิตา อีโค รีสอร์ท ให้เพื่อนร่วมงานฟัง (WOM5)	3.095	0.855	ระดับปานกลาง
6. หากท่านได้ยินคนอื่นพูดถึงอสิตา อีโค รีสอร์ท ในแง่ลบ ท่านยินดีที่จะช่วยแก้ต่าง ให้ (WOM6)	2.715	1.051	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 6 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการกลับมาใช้บริการซ้ำ (n = 410)

ตัวแปร/ ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
การกลับมาใช้บริการซ้ำ (RVS)	3.241	0.791	ระดับปานกลาง
1. ท่านจะมาใช้บริการที่อิตา อีโคโนริสอร์ทอีกครั้ง ถ้ามีโอกาส (RVS1)	3.480	0.865	ระดับปานกลาง
2. หากท่านจะจัดกิจกรรมสัมมนาในครั้งต่อไป ท่านจะกลับมาใช้บริการที่อิตา อีโคโนริสอร์ท (RVS2)	3.117	0.882	ระดับปานกลาง
3. ท่านจะยังคงกลับมาใช้บริการที่อิตา อีโคโนริสอร์ท อีกถึงแม้ว่า ราคาที่พักจะสูงขึ้นตามสภาวะเศรษฐกิจ (RVS3)	2.912	0.937	ระดับปานกลาง
4. ในช่วงวันหยุดท่านจะพาครอบครัวกลับมาใช้บริการอีกครั้งที่ อิตา อีโคโนริสอร์ท (RVS4)	3.276	0.906	ระดับปานกลาง
5. ท่านคิดว่า จะกลับมาพักผ่อนที่อิตา อีโคโนริสอร์ท อีกครั้งในอนาคต (RVS5)	3.442	0.882	ระดับปานกลาง

$\chi^2 = 144.620$, $df = 121$, $\chi^2/df = 1.195$, $p\text{ value} = 0.070$, $GFI = 0.974$, $AGFI = 0.923$, $RMSEA = 0.021$

ภาพที่ 2 อิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอิตา อีโคโนริสอร์ท

ตัวแปรผล ตัวแปรสาเหตุ	TRS			SAT			WOM			RVS		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
JST	0.929**	-	0.929**	0.572**	0.276**	0.848**	-	0.832**	0.832**	-	0.883**	0.883**
	(0.048)	-	(0.048)	(0.072)	(0.063)	(0.072)	-	(0.043)	(0.043)	-	(0.047)	(0.047)
TRS				0.297**	0.297**	0.297**	0.668**	0.742**	0.742**	0.727**	0.800**	0.800**
				(0.068)	(0.068)	(0.068)	(0.054)	(0.051)	(0.051)	(0.058)	(0.055)	(0.055)
SAT							0.250**	0.250**	0.250**	0.245**	0.245**	0.245**
							(0.048)	(0.048)	(0.048)	(0.046)	(0.046)	(0.046)
ตัวแปรสังเกตได้	INJ	PRJ	DIJ	TRS1	TRS2	TRS3	TRS4	TRS5	TRS6	SAT1	SAT2	SAT3
ความเที่ยง	0.812	0.885	0.885	0.720	0.736	0.746	0.765	0.753	0.788	0.943	0.909	0.851
ตัวแปรสังเกตได้	SAT4	SAT5	SAT6	WOM1	WOM2	WOM3	WOM4	WOM5	WOM6	RVS1	RVS2	RVS3
ความเที่ยง	0.843	0.703	0.870	0.891	0.815	0.769	0.849	0.785	0.856	0.743	0.678	0.747
ตัวแปรสังเกตได้	RVS4	RVS5										
ความเที่ยง	0.674	0.742										
ตัวแปรแฝงภายใน	TRS			SAT			WOM			RVS		
R ²	0.731			0.785			0.884			0.863		
$\chi^2=144.620$, $df=121$, $\chi^2/df=1.195$, $p\text{-value}=0.070$, $GFI=0.974$, $AGFI=0.923$, $NFI=0.998$,												
$NNFI=0.999$, $CFI=1.000$, $RMSEA=0.021$, $RMR=0.009$, $SRMR=0.013$, $CN=447.284$												

ภาพที่ 3 อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้นื้อเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้นื้อเชื่อใจของลูกค้า ฮิลดา อีโค รีสอร์ท
- 2) การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท
- 3) ความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท
- 4) ความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท
- 5) ความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท
- 6) ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท
- 7) ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท

จากภาพที่ 2 และภาพที่ 3 แสดงโมเดลอิทธิพลของการรับรู้ความยุติธรรมต่อความไว้นื้อเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าฮิลดา อีโค รีสอร์ท สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 144.620 องศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 121 ค่า $p\text{-value}$ มีค่าเท่ากับ 0.075 ผ่านเกณฑ์คือ ต้องมีค่ามากกว่า

0.05 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.195 ผ่านเกณฑ์คือ ต้องมีค่าน้อยกว่า 2 เมื่อพิจารณาค่าความสอดคล้องจากดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.974 ผ่านเกณฑ์คือ ต้องมีค่ามากกว่า 0.9 ค่า $AGFI$ มีค่าเท่ากับ 0.974 ผ่านเกณฑ์คือ ต้องมีค่ามากกว่า 0.9 และค่า $RMSEA$ มีค่าเท่ากับ 0.022 ผ่านเกณฑ์คือ ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 ทั้งนี้เกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์คือ ค่า (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $p\text{-value}$ มากกว่า 0.05), ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) น้อยกว่า 2.00; ค่า GFI มากกว่า 0.90, ค่า $AGFI$ มากกว่า 0.90, ค่า CFI มากกว่า 0.90, ค่า $SRMR$ น้อยกว่า 0.05 และค่า $RMSEA$ น้อยกว่า 0.05 (สุภมาศ และคณะ, 2552; Hair et al., 2010)

ค่า R^2 พบว่า (1) ตัวแปรการรับรู้ความยุติธรรมสามารถถูกอธิบายด้วยตัวแปรไว้นื้อเชื่อใจได้ร้อยละ 73.10% (2) ตัวแปรความไว้นื้อเชื่อใจสามารถถูกอธิบายด้วยตัวแปรความพึงพอใจได้ร้อยละ 78.50 (3) ตัวแปรความไว้นื้อเชื่อใจสามารถถูกอธิบายด้วยตัวแปรการบอกต่อได้ร้อยละ 88.40 และ (4) ตัวแปรความพึงพอใจสามารถถูกอธิบายด้วยตัวแปรการกลับมาใช้บริการซ้ำได้ร้อยละ 86.30

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้นื้อเชื่อใจของลูกค้าอิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.929 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taegoo et al. (2009) และ Ling et al. (2012) ในประเด็นการรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้นื้อเชื่อใจ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Davidow (2003) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า หากลูกค้ารับรู้ถึงความยุติธรรมที่มากขึ้นแล้วก็จะทำให้ลูกค้าเกิดความไว้นื้อเชื่อใจในอิตา อีโค รีสอร์ท เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

การรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าอิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.572 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taegoo et al. (2009); Ling et al. (2012); Yu-Wei and Yu-Hern (2010) และ Heesup and Chul (2013) ในประเด็นการรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Oliver (1997) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า หากลูกค้ารับรู้ถึงความยุติธรรมจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจต่ออิตา อีโค รีสอร์ท เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าอิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.297 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taegoo et al. (2009); Ching-I (2010); Sandra and Elisabeth (2011); Yoo-Shik et al. (2010) และ Dev and Heesup (2014) ในประเด็นความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Garbarino and Johnson (1999) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เมื่อลูกค้ามีความไว้นื้อเชื่อใจที่มากขึ้นแล้ว ก็ส่งผลให้ลูกค้ามีความพึงพอใจเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของลูกค้าอิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.668 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taegoo et al. (2009); Ching-I (2010); Sandra and Elisabeth (2011) และ Dev and Heesup (2014) ในประเด็นความไว้นื้อเชื่อใจ

มีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Anderson et al. (1994) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เมื่อลูกค้ามีความไว้นื้อเชื่อใจที่มากขึ้นแล้ว ก็ส่งผลให้ลูกค้ามีการบอกต่อเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าอิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.727 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sandra and Elisabeth (2011); Dev and Heesup (2014); และ Patricia and Ignacio (2013) ในประเด็นความไว้นื้อเชื่อใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Anderson et al. (1994) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เมื่อลูกค้ามีความไว้นื้อเชื่อใจที่มากขึ้นแล้ว ก็ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของลูกค้าอิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.250 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shu-Ching (2012); Ing-Long (2013) และ Lerzan et al. (2013) ในประเด็นความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Anderson et al. (1994) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เมื่อลูกค้ามีความพึงพอใจที่มากขึ้นแล้ว ก็ส่งผลให้ลูกค้ามีการบอกต่อเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า อิตา อีโค รีสอร์ท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.245 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daniel et al. (2011); Lerzan et al. (2013) และ Dev and Heesup (2014) ในประเด็นความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ และเป็นไปตามทฤษฎีของ Anderson et al. (1994) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เมื่อลูกค้ามีความพึงพอใจที่มากขึ้นแล้ว ก็ส่งผลให้ลูกค้ามีการกลับมาใช้บริการซ้ำเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยเสนอแนะให้กับ อิตา อีโค รีสอร์ท ควรมุ่งเน้นในการพัฒนาการรับรู้ความยุติธรรมเพื่อก่อให้เกิดความไว้นื้อเชื่อใจ และความพึงพอใจของ

ลูกค้าซึ่งส่งผลให้ลูกค้ามีการบอกต่อ และกลับมาใช้บริการซ้ำ ดังต่อไปนี้

1) อลิตา อีโค รีสอร์ท ควรให้บริการลูกค้าด้วยความสุภาพ ปฏิบัติต่อลูกค้าด้วยความเคารพ และเอาใจใส่ มีการสื่อสารกับลูกค้าด้วยความระมัดระวัง เมื่อมีข้อผิดพลาดในการให้บริการพนักงานแสดงความรับผิดชอบและสามารถแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีความพร้อมในการอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ภายในรีสอร์ทให้กับลูกค้าได้อย่างถูกต้อง

2) อลิตา อีโค รีสอร์ท ควรมีขั้นตอนในการให้บริการลูกค้าที่ยุติธรรม มีการดำเนินการที่ถูกต้อง และเหมาะสม และมีขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องให้แก่ลูกค้าเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความพร้อมในการให้บริการโดยพนักงานมีการปฏิบัติต่อลูกค้าเป็นขั้นตอน และตรงต่อเวลา

3) อลิตา อีโค รีสอร์ท ควรให้การบริการลูกค้าด้วยความเป็นธรรม และให้บริการลูกค้าทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียม ทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกดี ๆ และพึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับจากการเข้าพักที่อลิตา อีโค รีสอร์ท และรู้สึกว่าคุณค่า เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายไป **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป**

1) เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำนวน 7 สมมติฐาน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรทำวิจัยซ้ำโดยใช้กรอบแนวคิดเดียวกันนี้กับรีสอร์ทหรือโรงแรมอื่น ๆ ที่มีความเจริญเติบโตของธุรกิจที่พัก เช่น กรุงเทพฯ เนื่องจากใน กรุงเทพฯ มีความเติบโตของธุรกิจที่พักประเภทโรงแรมค่อนข้างมาก เพื่อเป็นผลการยืนยันผลการวิจัย

2) ควรมีการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมจากกรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้ อาทิเช่น เช่น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการให้บริการ (factors relating to service quality) กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการ (service marketing mixed strategies) เพื่อขยายขอบเขตการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2557. การท่องเที่ยวไทยในอาเซียนและทิศทางการเปิด AEC. สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.thai-aec.com>.

ณิชาพันธ์ เอี่ยมเพชร. 2555. การท่องเที่ยวไทยในอาเซียนและทิศทางการเปิด AEC. สืบค้นเมื่อ วันที่ 27 มีนาคม 2557, จาก <http://www.thai-aec.com/>.

สุภมาศ อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนีกุล ภิญญานานุวัฒน์. 2552. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เจริญมั่งคั่งการพิมพ์.

สภาหอการค้าไทย. 2554. ท่องเที่ยวไทย ปรับตัวสู่ประชาคมอาเซียน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.thaichamber.org/scripts/detail.asp?nNEWSID=4623>.

อลิตา อีโค รีสอร์ท. 2555. หน้าแรก. สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 มีนาคม 2557, จาก <http://www.asitaresort.com/>.

Anderson, E. W., Fornell, C., and Lehmann, D. R. 1994. Customer satisfaction, market share, and profitability: Findings from Sweden. *Journal of Marketing*, 58(3), 53–66.

Ching-I, T. 2010. Customization, immersion satisfaction, and online gamer loyalty. *Computers in Human Behavior* 26, 1547-1554.

Daniel, F., Christopher, B., and Philip, B. 2011. Customer value anticipation, customer satisfaction and loyalty: An empirical examination. *Industrial Marketing Management* 40, 219-230.

- Davidow, M. 2003. Organizational responses to customer complaints: What works and what doesn't. *Journal of Service Research*, 5(3): 225-250.
- Dev, J., and Heesup, H. 2014. Personality, satisfaction, image, ambience, and loyalty: Testing their relationships in the hotel industry. *International Journal of Hospitality Management* 37, 11-20.
- Field, A. 2005. *Discovering statistics using SPSS* (2nd ed.). Thousand Okes, CA: Sage.
- Garbarino, E., and Johnson, M. S. 1999. The different roles of satisfaction, trust, and commitment in customer relationships. *The Journal of Marketing*, 63(2), 70-87.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., and Tatham, R. L. 2010. *Multivariate data analysis* (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., and Tatham, R. L. 2006. *Multivariate data analysis* (6th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Prentice-Hall.
- Heesup, H., and Chul, J. 2013. Multi-dimensions of patrons' emotional experiences in upscale restaurants and their role in loyalty formation: Emotion scale improvement. *International Journal of Hospitality Management* 32, 59-70.
- Ing-Long, W. 2013. The antecedents of customer satisfaction and its link to complaint intentions in online shopping: An integration of justice, technology, and trust. *International Journal of Information Management* 33, 166-176.
- Lerzan, A., Alexander, B., Pelin, A., Bart, L., and Timothy, K. 2013. A cross-national Investigation of the satisfaction and loyalty linkage for mobile telecommunications services across eight countries. *Journal of Interactive Marketing*, 27, 74-82.
- Ling, Z., Yaobin, L., Long, Z., and Patrick Y.K, C. 2012. Assessing the effects of service quality and justice on customer satisfaction and the continuance intention of mobile value-added services: An empirical of a multidimensional model. *Decision Support Systems* 52, 645-656.
- Morgan, R. M., and Hunt, S. D. 1994. The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, 58(July): 20-38.
- Nunnally, J. C. 1967. *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill.
- Oliver, R. L. 1997. *Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer*. New York. Irwin/McGraw-Hill.
- Taegoo, K., Woo Gon, K., and Hong-Bumm, K. 2009. The effects of perceived justice on recovery satisfaction, trust, word-of-mouth, and revisit intention in upscale hotels. *Tourism Management*, 30, 51-62.
- Patricia, M., and Ignacio, R. d. B. 2013. CSR and customer loyalty: The roles of trust, customer identification with the company and satisfaction. *International Journal of Hospitality Management* 35, 89-99.

- Sandra, M. C. L., and Elisabeth, K. 2011. Corporate reputation, satisfaction, delight, and loyalty towards rural lodging units in Portugal. *International Journal of Hospitality Management*, 30, 575-583.
- Shu-Ching, C. 2012. The customer satisfaction-loyalty relation in and interactive e-service setting: The mediators. *Journal of Retailing and Consumer Services* 19, 202-210.
- Smith, Bolton, R. N., and Wagner, J. 1999. A model of customer satisfaction with service encounters involving failure and recovery. *Journal of Marketing Research*, 36(3): 356-372.
- Yu-Wei, C., and Yu-Hern, C. 2010. Does service recovery affect satisfaction and customer loyalty? An empirical study of airline services. *Journal of Air Transport Management* 16, 340-342.
- Yoo-Shik, Y., Jin-Soo, L., and Choong-Ki, L. 2010. Measuring festival quality and value affecting visitors' satisfaction and loyalty using a structural approach. *International Journal of Hospitality Management* 29, 335-342.

ระบบการเงินอิสลาม : หลักการพื้นฐาน ธุรกรรมการเงิน และผลิตภัณฑ์การเงิน

Islamic Finance System: Basic Principles, Financial Transactions and Financial Products

นิพล แสงศรี¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเชิงพรรณนาเรื่อง ระบบการเงินอิสลามในอาเซียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักการพื้นฐาน ธุรกรรมการเงิน และผลิตภัณฑ์การเงิน โดยรวบรวมข้อมูลจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารที่เกี่ยวข้องในชั้นปฐมภูมิ ชั้นทุติยภูมิ และชั้นตติยภูมิ ตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล ตีความหลักฐานอย่างมีระเบียบ สังเคราะห์และจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ หัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย ผลการวิจัยพบว่า ระบบการเงินอิสลามมีหลักการพื้นฐานมาจากกฎหมายชะรีอะห์ที่สำคัญได้แก่ (1) อัลกุรอาน (2) อัลสุนนะฮ์ (3) อัลอิญญ์ติฮาด (4) และอัลกีياس การทำธุรกรรมทางการเงินจึงถูกห้ามปฏิบัติหลายประการได้แก่ ดอกเบี้ย (riba) ความเสี่ยง (khatar) การพนัน (qimar) ความผันผวน (gharar) และการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนที่ศาสนาห้าม (haram bussiness) ระบบธุรกรรมทางการเงินอิสลามอาศัยธนาคารพาณิชย์อิสลาม (Masaref al-Islamiyah) บริษัทประกัน (al-Sharikah al-Tamin) กองทุนรวม และวาณิชชณกิจ (al-Musharakah and al-Mudharabah) รวมถึงสถาบันการเงินเกี่ยวกับลิสซิง (leasing) เป็นตัวกลางสำคัญทางระบบการเงินอิสลาม โดยผลิตภัณฑ์และบริการที่พบได้แก่ บัญชีออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเบิกเกินบัญชีเหมือนธนาคารพาณิชย์ทั่วไปแต่มีข้อแตกต่างกันคือ ผลิตภัณฑ์ทางการเงินยึดถือปฏิบัติตามหลักชะรีอะห์ ขณะที่ผลิตภัณฑ์บางรายการนำใช้โดยไม่ต้องแก้ไข

คำสำคัญ : หลักการพื้นฐาน ผลิตภัณฑ์การเงิน ธุรกรรมการเงิน ระบบ การเงินอิสลาม

ABSTRACT

This research article is part of a descriptive research on the Islamic finance system in ASEAN; it analyzes the basic principles, financial transactions and financial products by collecting information and concepts from al-Qur'an, al-Hadith and a variety of other documents, including primary, secondary and tertiary sources. The contents were systematically analyzed, synthesized and divided into several subjects. The research found that the Islamic finance system has to operate under the tenets of Islamic law, which are found in (1) al-Quran, (2) al-Sunnah, (3) al-Ijtihad, and (4) al-Qiyas, so financial transactions are prohibited in many respects, including interest (riba), risk (khatar), gambling (qimar), fluctuations (gharar) and haram business or investment. The Islamic financial system involves banks, insurance companies, mutual funds,

¹ อาจารย์ สาขาวิชาสหวิทยาการอิสลาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

investment banking and financial institutions for leasing. The system of financial products and services comprise savings accounts, time deposits and overdrafts, like those of commercial banks. However, there is a difference, in that the financial products are to strictly abide by Shari'ah, law while some products can be used without modification.

Keywords : basic principle, financial product, financial transaction, Islamic finance system

บทนำ

ปัจจุบันโลกมุสลิมมีประชากรราว 1,700 ล้านคนในหลายภูมิภาคทั่วโลกและคาดว่าจะถึง 2,000 ล้านคนในปี 2020 ซึ่งมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาความเชื่อ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบธุรกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมทะเล ตลอดจนการทำธุรกรรมกับมุสลิมประเภทต่างๆ จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอิสลาม

สถาบันการเงินอิสลามดำเนินงานภายใต้กฎหมายอิสลามหรือกฎชะรีอะฮ์ โดยอาศัยธนาคารพาณิชย์อิสลาม (masaref al-Islamiyah) บริษัทประกัน (al-Sharikah al-Tamin) กองทุนรวม และวาณิชธนกิจ (al-Musharakah and al-Mudharabah) เป็นตัวกลางสำคัญทางระบบการเงินอิสลาม (Mohammad, 2005) รวมถึงสหกรณ์อิสลามและบริษัทอิสลาม ซึ่งโดยสถาบันการเงินอิสลามทั่วโลกมีจุดเด่นในการดำเนินงานและข้อแตกต่างจากสถาบันการเงินทั่วไปในหลายประการ ได้แก่ ข้อห้ามเกี่ยวกับดอกเบี้ย (riba) ความเสี่ยง (khatar) การพนัน (qimar) และความผืนผวน (gharar) ตลอดจนการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนที่ศาสนาห้าม (haram bussiness)

มูลค่าสินทรัพย์รวมของระบบการเงินอิสลามทั่วโลก (islamic financial system) กระจายอยู่ใน 47 ประเทศทั่วโลก โดยร้อยละ 20 ในกลุ่มประเทศสมาชิก OIC (Organization of the Islamic Cooperation) หรือราว 57 ประเทศ และกระจายอยู่ในระบบการเงินธนาคารอิสลาม (Islamic Banking) 80 เปอร์เซ็นต์หรือประมาณ 1.44 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ พันธบัตรอิสลามหรือตราสารพันธบัตรอิสลาม (sukuk) เปอร์เซ็นต์หรือ

ประมาณ 0.27 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ กองทุนอิสลาม (islamic funds) 4 เปอร์เซ็นต์หรือประมาณ 0.072 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และการประกันภัยแบบอิสลาม (takaful) 1 เปอร์เซ็นต์หรือประมาณ 0.018 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ (islamic finance service board, 2015) สถานการณ์อุตสาหกรรมการเงินอิสลามในโลกมุสลิมมีแนวโน้มเติบโตในหลายประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศที่เป็นแกนหลักของอุตสาหกรรมการเงินอิสลามส่วนใหญ่จะอยู่ในภูมิภาคตะวันออกกลาง แอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนทำให้หลายประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมให้ความสนใจระบบการเงินอิสลามมากขึ้น (islamic finance news, 2015)

การเปิดประชาคมอาเซียนทำให้ระบบการเงินอิสลามกลายเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจอาเซียนทันที โดยประชากรราว 600 ล้านคน และราว 300 ล้านคนนับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) กระจายอาศัยอยู่ในหลายประเทศและที่หนาแน่นคือประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศบรูไน Imoney (2015) ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์จากสินทรัพย์รวมในระบบการเงินอิสลามทั้งหมดทั่วโลกกระจายอยู่ในระบบการเงินอิสลามของประเทศมาเลเซียในรูปแบบต่างๆ เช่น การเงินธนาคาร ศุภก กองทุนอิสลาม ตะกาฟูล ตลาดหุ้นชะรีอะฮ์ และอื่นๆ ตามลำดับ

ประเทศไทยมีสถาบันการเงินที่ดำเนินงานอยู่ภายใต้ระบบการเงินอิสลามหลายแห่ง เช่น ธนาคารอิสลาม อะมานะฮ์อิสลาม ตลาดหุ้นชะรีอะฮ์ สหกรณ์อิสลาม และบริษัทตะกาฟูล แต่สถาบันการเงินอิสลามภายในประเทศยังติดขัดอยู่ในหลายประการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือขาด

ข้อกฎหมายสนับสนุนหรือควบคุม จนทำให้โอกาสที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นหลังเปิดประชาคมอาเซียนน้อยลง โดยเฉพาะเมื่อต้องแข่งขันกับประเทศอื่นที่มีศักยภาพทางการเงินที่ได้มาตรฐานสูงกว่า เช่น ประเทศมาเลเซีย

นอกจากนั้นนักธุรกิจ นักลงทุน ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องที่สนใจในการทำธุรกรรมทางการเงินกับมุสลิมจำนวนมากไม่น้อยขาดความเข้าใจในวิถีมุสลิม จนกระทบกับการเตรียมความพร้อมในการสร้างโอกาสเพิ่มขึ้น และการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตลอดจนสนับสนุนการทำธุรกรรมทางการเงินกับประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ หรือทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างเครือข่ายการเงินอิสลามภายในประเทศ หรือทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างประเทศทั้งในกลุ่มประเทศมุสลิมในอาเซียน เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน เป็นต้น หรือกลุ่มประเทศสภาความร่วมมืออ่าวอาหรับ GCC (Gulf Cooperation Council) เช่น ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กาตาร์ เลบานอน คูเวต โอมาน เป็นต้น หรือกลุ่มประเทศมุสลิมในแอฟริกาเหนือ เช่น อียิปต์ ลิเบีย ตูนิเซีย และโมร็อกโก เป็นต้น

เหตุผลดังกล่าวทำให้การศึกษาเรื่องระบบการเงินอิสลามเป็นประเด็นที่น่าสนใจยิ่ง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจ ตลอดจนเพื่อนำองค์ความรู้และความเข้าใจที่ได้มาส่งเสริมด้านตลาดการเงินและตอบสนองนโยบายการเงินภายในประเทศ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมุสลิมในอาเซียนและตะวันออกกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยคุณภาพเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลและคัดเลือกหลักฐาน ผู้วิจัยได้ทำการค้นหาและได้รวบรวมข้อมูลหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1.1 แหล่งปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่

1) คัมภีร์อัลกุรอาน หมายถึง อัลกุรอานอันเป็นพระดำรัสแห่งอัลลอฮ์ที่ถูกประทานแก่นบีมุฮัมมัดโดยผ่านทางวะฮีย์ (วิวรณ์) ทั้งพระดำรัสและความหมายโดยมีความหมายครอบคลุมทั้งหลักอะกีดะฮ์ (ความเชื่อ) หลักอิบาติฮ์ (หลักปฏิบัติ) หลักอัคลาฟ (หลักจริยธรรม) และอื่นๆ เช่น สุเราะฮ์ อัลอิสรออ์ อัลรุม อันนิซาอ์ อัชชูรอ อัลญาซียะฮ์ อัลเกาะศ็อศ อัลมาอิดะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ อัลอะฮ์รอฟ อัลหุญรอต อัชชูครุฟ และอัลกะฮ์ฟี

2) หนังสืออัลหะดีษ หมายถึง หนังสือที่รวบรวมเกี่ยวกับสิ่งที่พาดพิงถึงนบีมุฮัมมัดในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับ และคุณลักษณะทั้งในด้านสุรีเราะและจริย ตลอดจนชีวประวัติของท่านทั้งก่อนและหลังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสนทูต เช่น หนังสือเศาะเฮียะฮ์ อัลบุคอรีฮ์ มุสลิม อะบูดาอูด อัตติรมิซีย์ อันนะซาอีย์ และอิบนุมาญะฮ์

1.2 แหล่งทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่

1) หนังสือตีพิมพ์ หมายถึง หนังสือที่มอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานด้วยภาษาอาหรับ ได้แก่ หนังสือ ตีพิมพ์ อัลญูบรียะฮ์ ตีพิมพ์อิบนุกะซีร์ ตีพิมพ์อัลกุฎบียะฮ์ ตีพิมพ์อัลละลุซียะฮ์ ตีพิมพ์อัลคอซิมิน ตีพิมพ์อัลญาวาลุละบายาน และตีพิมพ์ ฟิเศาะลาล อัลกุรอาน

2) หนังสืออธิบายอัลหะดีษ หมายถึง หนังสือที่มอรรถาธิบายตัวบทอัลหะดีษ ได้แก่ หนังสือ ฟัตหุ อัลบารียะฮ์ ชัรหุเศาะเฮียะฮ์อัลบุคอรีฮ์ ชัรหุเศาะเฮียะฮ์มุสลิม ชัรหุอันนะวะวีฮ์ ตูรียะฮ์ อัลอะฮ์วัษ ชัรหุญามียะฮ์ อัตติรมิซียะฮ์ ชัรหุสุนัน อันนะซาอียะฮ์ ของอัชชะยูญียะฮ์ และอัลสินดีฮ์ เอาว อัลมะอบูต ชัรหุสุนัน อะบีดาอูด และหนังสือ ตะอูลีก๊อต อัลฮาฟิซ อิบนุก็อยยิม อัลญะฮียะฮ์

3) หนังสือและเอกสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทั้งภาษาไทย ภาษาอาหรับ และภาษาอังกฤษ เช่น หนังสือมุเคาะวะมาต อัลอิกติศอด อัลอิสลามมีฮ์ หนังสืออัลหะลาล วะอัลหะรอหม ฟี อัลอิสลาม และหนังสืออันนิศอม อัลอิกติศอด ฟี อัลอิสลาม

1.3 แหล่งตติยภูมิ (tertiary sources) ได้แก่

หนังสือทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องแต่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอาหรับ เช่น

หนังสือสารานุกรมไทย หนังสือกอมุส อัลมุฮีต หนังสือลิขานอัลอาหรับ หนังสืออัลมุญญิด ฟิ อัลลุมะวะ อัลอิอลาม อัลมาสุอะฮ์ อัลฟิกียะฮ์ และหนังสือมุอญิม อัลมุศฏอละฮาต อัลอิกติศอดียะฮ์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลได้แก่ (1) ห้องสมุดศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร (2) หอสมุดกลางหรือสำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง (3) และการสืบค้นจากฐานข้อมูล หรือแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้แก่โปรแกรมอัลกุรอาน The Holy Qur'an Version 7.01 (CD-Rom). Nasir City. Egypt : Harf Information และโปรแกรมอัลหะดีษ Hadith Encyclopedia Version 2.1 (CD-Rom). Nasir City. Egypt : Harf Information.

2. วิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลและหลักฐานที่ได้จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย โดยนำเสนออัลกุรอานก่อนอัลหะดีษและหนังสือที่เกี่ยวข้องตามลำดับ หรือนำเสนออัลหะดีษที่มีสายรายงานถูกต้องและเชื่อถือได้ก่อนอัลหะดีษที่มีสายรายงานอ่อนแอหรือบกพร่อง หากมีอัลหะดีษหลายบทที่เกี่ยวข้องในเรื่องหรือประเด็นเดียวกัน ผู้วิจัยได้นำเสนออัลหะดีษที่มาจากอัลบุคอรีฮ์ มุสลิม อะบูดาูด อัตติรมิซีย์ อันนะซาอีย์ อิบน์มาญะฮ์ และมุสนัดอะหมัดตามลำดับ

3. การตีความ ผู้วิจัยได้ตีความข้อมูลจากการแปลความหมาย การวิพากษ์วิจารณ์ และการแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจใช้วิธี (1) การตีความที่ไม่ยึดลำดับเวลาก่อนหลัง แต่ขึ้นอยู่กับประเด็นและปัญหาแต่ละเรื่องเป็นสำคัญ (2) หรือการตีความที่ยึดตามลำดับเวลาก่อนหลัง ซึ่งสามารถอธิบายว่าเหตุการณ์นั้นหรือปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไรและเมื่อไร

4. การสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาตรงประเด็นและกระชับ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและชี้ชัดถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลการวิจัย

ระบบการเงินอิสลาม (Islamic Finance System) เป็นระบบการเงินที่อยู่ภายใต้กรอบหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามหรือหลักชะรีอะฮ์ (Shari'ah Law) ทำให้ระบบการเงินอิสลามมีหลักการพื้นฐานธุรกรรมการเงิน และผลิตภัณฑ์การเงินอิสลามดังนี้

1. หลักการพื้นฐานทางการเงินอิสลาม วางอยู่บนหลักชะรีอะฮ์หรือกฎหมายอิสลาม ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองมนุษย์ใน 5 ประการหลักได้แก่ ศาสนา (din) ชีวิต (nafs) สติปัญญา (aql) เชื้อสายคนรุ่นหลัง (nasil) และทรัพย์สินหรือความมั่งคั่ง (mal) เพื่อจัดระเบียบสังคมทุกระดับให้เป็นไปตามครรลองที่ถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้นการปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามจึงจะทำให้ทุกคนได้รับความเป็นธรรมในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้สังคมสงบปกติสุขและเกิดความสงบเรียบร้อย (complete code of life) โดยที่มาของกฎหมายชะรีอะฮ์ที่สำคัญได้แก่ (1) อัลกุรอาน (2) อัลสุนนะฮ์ (3) อัลอิจญ์ติฮาต (4) และอัลกียาส

1.1 al-Quran คือ พระดำรัสแห่งอัลลอฮ์ซึ่งมีความมหัศจรรย์ในตัวเองโดยถูกประทานให้ไม่มีอัมมัตเป็นภาษาอาหรับ ถูกบันทึกในมุศฮับ (แผ่นจารึก) ถูกนำมาอ่านด้วยความจงรักภักดี และถูกรายงานด้วยสายรายงานถูกต้องเชื่อถือได้ (al-Zarqany, 1998) โดยครอบคลุมทั้งด้านหลักศรัทธาและความเชื่อ หลักปฏิบัติจริยธรรม ศีลธรรม การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

1.2 al-Sunnah หรืออัลหะดีษ คือ คำพูด การกระทำ และการยอมรับของนบีมุฮัมมัดที่มายายและอธิบายรายละเอียดบัญญัติศาสนาและหลักคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน โดยแนวทางและแบบอย่างของนบีมุฮัมมัด บางครั้งนักวิชาการจะเรียกว่าอัลสุนนะฮ์ (al-Siba'ay, 2003) และยังรวมถึงคุณสมบัติในด้านสรีระและจริย ตลอดจนจนชีวประวัติของท่านก่อนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสนทูต และหลังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสนทูต

1.3 al-Ijtihad คือ การวินิจฉัยของนักปราชญ์ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางศาสนาหรือในสิ่งที่

กฎหมายอิสลามที่ไม่เคยปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนมาก่อน เพื่อหาข้อชี้ขาด ข้อยุติ และการนำไปปฏิบัติ (al-Zarkhasy, 1985) เช่น การประกันภัย การใช้บัตรเครดิต และการเล่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์และพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งการวินิจฉัยดังกล่าวจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบของ คัมภีร์อัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์

1.4 al-Qiyas คือ การเทียบหรือการอนุมาน หรือหมายถึง การเทียบสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่มีตัวตน เนื่องจากทั้งสองสิ่งมีสาเหตุของการกำหนดบทบัญญัติเหมือนกัน (Shalaby, 1986) Qiyas จะนำไปใช้เป็นหลักฐาน ได้ตราบใดที่ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนจาก คัมภีร์อัลกุรอาน อัสสุนนะฮ์ และมตินักปราชญ์ เช่น การนำ เบียร์และวิสกี้ ซึ่งมีได้ถูกระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮ์ไปเทียบกับเหล้า ซึ่งถูกระบุไว้ว่าเป็นสิ่งต้องห้ามในคัมภีร์อัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ เพราะทำให้ ผู้ดื่มมีอาการมึนเมาหรือเสียสติ ดังนั้นเบียร์ วิสกี้ และทุกสิ่งที่ทำให้มึนเมาหรือขาดสติก็ย่อมเป็นสิ่งต้องห้าม เช่นกันเพราะมีสาเหตุเหมือนกัน

จุดเริ่มต้นของกฎหมายชะรีอะฮ์มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ โดยผ่านการขยายความและตีความโดยผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการอิสลามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีทั้งการใช้วิธีนัย (qiyas) และเสียงส่วนใหญ่จากการลงประชามติ (ijma') เมื่อวันเวลาผ่านไปแนวคิดในประเด็นต่างๆ แยกแขนงแยกออกไปเป็นสำนักคิดต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะคำวินิจฉัยที่มีบทบาทต่อระบบการเงินอิสลามทั่วโลกได้แก่ สำนักนิติศาสตร์อัลหะนะฟียะฮ์ (al-Hanafiyah) สำนักนิติศาสตร์อัลมาลิกียะฮ์ (al-Malikiyah) สำนักนิติศาสตร์อัชชาฟีอียะฮ์ (al-Shafi'ayah) และสำนักนิติศาสตร์อัลหะนาบิลียะฮ์ (al-Hanabilah) โดยแต่ละสำนักคิดจะมีการวินิจฉัย ตีความ และให้รายละเอียดในข้อปลีกย่อยแตกต่างกันไปตามมุมมองของตน ซึ่งส่งผลต่อธุรกรรมทางการเงินและผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามในแต่ละภูมิภาคให้มีความแตกต่างกัน เช่น การซื้อขายแบบอินะฮ์ การแบ่งชำระแบบตัสกีฏ การให้สินเชื่อแบบตัมวีล และการลงทุนแบบมุซาระอะฮ์ ส่วนบุคคลและสำนักนิติศาสตร์อิสลามสำคัญที่มีบทบาทต่อ

การวินิจฉัยเกี่ยวกับระบบการเงินอิสลามในโลกมุสลิมได้แก่ al-Khadarybak (1983)

อะบูหะนีฟะฮ์ นูมาน บิน ซาบิต เกิดในปี ค.ศ.699 (ฮ.ศ.80) และเสียชีวิตในปี ค.ศ.769 (ฮ.ศ.150) มีผู้ปฏิบัติตามสำนักอัลหะนะฟียะฮ์ ประมาณ 340 ล้านคน ส่วนใหญ่ในประเทศตุรกี ปากีสถาน อินเดีย อัฟกานิสถาน จอร์แดน จีน และประเทศที่แยกตัวออก รัสเซีย

มาลิก บิน อะหฺส อัสบาฮี เกิดในปี ค.ศ.714 (ฮ.ศ.93) และเสียชีวิตในปี ค.ศ.800 (ฮ.ศ.179) มีผู้ปฏิบัติตามสำนักอัลมาลิกียะฮ์ ประมาณ 45 ล้านคน เช่น โมร็อกโก แอลจีเรีย ตูนิเซีย ลิเบีย ซูดาน คูเวต และบาห์เรน

มุฮัมมัด บิน อิดริส อัชชาฟีอียะฮ์ เกิดในปี ค.ศ. 767 (ฮ.ศ.150) และเสียชีวิตในปี ค.ศ.857 (ฮ.ศ.240) มีผู้ปฏิบัติตามสำนักอัชชาฟีอียะฮ์ กว่า 100 ล้านคน เช่น ปาเลสไตน์ เลบานอน อียิปต์ อิรัก บางส่วนของ ซาอุดีอาระเบีย เยเมน และกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ

อะหมัด บิน หัมบัล เกิดในปี ค.ศ.780 (ฮ.ศ. 164) และเสียชีวิตในปี ค.ศ.857 (ฮ.ศ.241) มีผู้ปฏิบัติตามสำนักอัลหะนาบิลียะฮ์ ประมาณ 3 ล้านคน ส่วนใหญ่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย เลบานอน และซีเรีย

2. ข้อห้ามในการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม เนื่องจากระบบการเงินอิสลามอาศัยนโยบายกำกับบริหารดูแลอย่างรัดกุม และเข้าใจถึงกลไกเศรษฐกิจโลก ตลอดจนโลกทัศน์แบบอิสลามภายใต้กฎหมายชะรีอะฮ์ ดังนั้นการทำธุรกรรมทางการเงินกับมุสลิมจึงมีข้อห้ามหลายประการได้แก่ ดอกเบี้ย (riba) ความเสี่ยง (khatar) การพนัน (qimar) ความผันผวน (gharar) และการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนที่ศาสนาห้าม (haram bussiness)

2.1 ดอกเบี้ย (riba) คือ ส่วนเกินที่เกิดจากให้กู้ยืมและซื้อขายแบบขยายเวลาชำระซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม (al-Zuhayly, 1984) ดังนั้นการทำสัญญาธุรกรรมทางการเงิน และการลงทุนทุกประเภทจะต้องไม่เกี่ยวพันกับระบบดอกเบี้ย (excess) หรือคู่สัญญา

ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องไม่หวังผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ออกเงยขึ้นมาเมื่อวันเวลาผ่านไป ดอกเบี้ยสามารถเกิดขึ้นทั้งจากการซื้อขายและเงินกู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการเงินอิสลาม ตามหลักกฎหมายชะรีอะฮ์อนุญาตให้หารายได้ และสร้างความมั่งคั่งด้วยการค้าขายและการลงทุน แต่ไม่อนุญาตให้หารายได้จากตัวเงิน เพราะเงินไม่สามารถใช้ทำเงินได้และยังส่งผลกระทบต่อตามมาโดยดอกเบี้ยมี 2 ชนิดได้แก่

1) ริบา-อันนะซียะฮ์ (riba al-Nasihah) หมายถึง ดอกเบี้ยที่เกิดจากการขยาย (เลื่อน) เวลาโดยดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาผ่อนชำระ ดอกเบี้ยชนิดนี้สามารถพบได้ทั้งระบบการซื้อขายและระบบการกู้ยืมเงินซึ่งพบได้มากในระบบทุนนิยม

2) ริบา-อัลฟัดล (riba al-Fadhli) หมายถึง ดอกเบี้ยที่เพิ่มปริมาณขึ้นจากทรัพย์สินเดียวกัน หรือดอกเบี้ยที่เกิดจากการทำธุรกิจ การซื้อขาย หรือการแลกเปลี่ยนสิ่งของชนิดเดียวกัน แต่มีการเพิ่มปริมาณให้อีกฝ่ายหนึ่งตามข้อตกลง โดยทั้ง 2 ฝ่ายยังไม่ได้แยกจากสถานที่ๆ ตกลงกัน

ข้อแตกต่างระหว่างดอกเบี้ยกับกำไรมีหลายประการได้แก่ (1) ดอกเบี้ย คือ ผลกำไรตอบแทนที่เกิดจากการให้เงินกู้หรือสัญญากู้เงิน ส่วนกำไร คือ ผลกำไรตอบแทนที่เกิดจากการค้าและการลงทุน (2) ดอกเบี้ย เป็นสิ่งที่สามารถกำหนดได้ล่วงหน้า โดยผู้ให้กู้ไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงจากผลลัพธ์ที่ผู้กู้นำเงินไปใช้ ส่วนกำไร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นหลังทำการค้าขายหรือการลงทุนเสร็จสิ้น และมีผลออกเงย ซึ่งผู้ทำการค้าและผู้ลงทุนต้องแบกรับความเสี่ยงจากการค้าและการลงทุน (3) ดอกเบี้ยเป็นสิ่งที่กำหนดบนเงินต้น (ตัวเงิน) ที่ให้กู้ส่งผลให้เงินคือ สินค้าในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ให้กู้กับผู้กู้ ส่วนกำไรเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการประกอบการ โดยอาจมีต้นทุนเป็นตัวเงิน ส่งผลให้เงินคือสื่อในการแลกเปลี่ยนเท่านั้นและไม่ใช้สินค้า

2.2 ความเสี่ยง (khatar) คือ การลั้งเลระหว่างคำว่า มี (ได้) และคำว่า ไม่มี (เสีย) ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้กลายเป็นสิ่งถูกห้าม เพราะถือเป็น

ประเภทหนึ่งของความเสี่ยง แต่เป็นที่รู้จักกันในนามการพนันหรือ maysir or qimar (Ibn Qayyim, 1968)

ความเสี่ยงดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ (1) speculative risk หมายถึง ความเสี่ยงที่จะสูญเสียหรือเสียหายพร้อมกับคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ในเวลาเดียวกัน (2) pure risk หมายถึง ความเสี่ยงที่จะสูญเสียและเสียหายเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีโอกาสได้รับผลประโยชน์ เช่น ความเสี่ยงในการผลิตกระเบื้องต่างๆ ที่รู้ว่ามีโอกาสแตกเสียหาย

หากเราจะสังเกตจะพบว่า ความเสี่ยงประเภท 2 ถือเป็นความเสี่ยงที่มีความสำคัญทางธุรกิจ เพราะเป็นกระบวนการทางสังคมที่จะนำไปสู่การผลิตและตอบสนองความต้องการทางสังคม แต่บางครั้งทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความหวาดกลัว และความไม่กล้า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกรรมทางการเงิน จนทำให้เกิดระบบรับรองความปลอดภัยโดยจะจ่ายค่าชดเชยตามมาหรือเรียกกันว่า ระบบประกันภัยเชิงช่วยเหลือกัน (cooperative insurance) และระบบประกันภัยเชิงแสวงผลกำไร (commercial insurance)

2.3 ความผันผวน (gharar) คือ สิ่งหนึ่งซึ่งผลสุดท้ายของมันยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนหรืออาจจะมาจากความไม่แน่นอน ความคลุมเครือ ความไม่รู้ และการหลงลวงก็ได้ (al-Zarkhasy, 1985) ดังนั้นธุรกิจที่แอบแฝงไปด้วย “ความไม่ชัดเจน” จึงเป็นสิ่งต้องห้าม และยังรวมถึงการทำธุรกิจและการลงทุนที่มี “ความสลับซับซ้อน” เช่น การซื้อขาย การจำนำ และการจำนองกันเป็นทอดๆ หรือการทำธุรกิจใน “สิ่งที่ไม่ได้ครอบครองสิทธิ” อย่างถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม เช่น การซื้อขายตราสารหนี้ และการใช้ตราสารหนี้เป็นหลักประกันในการกู้ เป็นต้น

2.4 ธุรกิจที่ต้องห้าม (haram business) คือ การประกอบธุรกิจที่ต้องห้ามตามหลัก ชะรีอะฮ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งมีนเมา ยาเสพติด สัตว์ต้องห้าม หรือธุรกิจที่ส่งเสริมคนกระทำความชั่ว หรือธุรกิจที่ขัดต่อหลักศีลธรรม หรือธุรกิจที่ทำร้ายคน สังคม และทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การซื้อขายหรือลงทุนเกี่ยวกับสุรา ยา

เสพติด สุกร ค้าประเวณี อาบอบนวด และการตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น

เมื่อการทำธุรกรรมเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย การเสี่ยง การพนันทุกชนิด การผันผวน และธุรกิจต้องห้าม เป็นสิ่งที่ศาสนาห้ามตามหลักชะรีอะฮ์ ดังนั้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในสิ่งที่ขัดต่อหลัก ชะรีอะฮ์ ย่อมเป็นสิ่งต้องห้ามเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการในธุรกิจต้องห้ามหรือรับเงินฝากจากผู้ประกอบการในธุรกิจต้องห้าม รวมถึงจะไม่ซื้อหุ้นของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลาม สถาบันการเงินและนักลงทุนจึงไม่สามารถรับเงินฝากที่ได้จากการพนันของบริษัท หรือให้สินเชื่อกับบริษัท หรือให้การค้ำประกันบริษัทและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือเสี่ยงโชครูปแบบต่างๆ นอกจากนั้นยังไม่สามารถไปลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือการลงทุนที่เข้าข่ายการพนัน หรือการลงทุนแบบความเสี่ยงสูง ซึ่งขาดการวิเคราะห์พื้นฐานของกิจการ (fundamental analysis) หรือขาดการวิเคราะห์ด้านเทคนิค (technical analysis) เช่นเดียวกับ การซื้อหุ้นของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือกองทุนที่ถือหุ้นของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เช่น บริษัทลอตเตอรี่ออนไลน์ บริษัทที่ให้บริการเครื่องเล่นเสี่ยงโชค เป็นต้น

3. ตัวกลางในการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลาม ระบบธุรกรรมทางการเงินอิสลามโดยทั่วไป จะอาศัยธนาคารพาณิชย์อิสลาม (masaref al-Islamiyah) บริษัทประกัน (al-Sharikah al-Tamin) กองทุนรวม และวาณิชธนกิจ (al-Musharakah and al-Mudharabah) รวมถึงสถาบันการเงินเกี่ยวกับลีสซิ่ง (leasing) เป็นตัวกลางสำคัญทางระบบการเงินอิสลาม (Mohammad, 2005) โดยอาศัยหลายช่องทางได้แก่

3.1 เงินฝาก หรือเรียกว่าระบบวะดีอะฮ์ (Wadi'ah-Saving) ประเภทฎะมาน หรือกะฟาละฮ์ (สัญญาประกันเงินฝาก) ก่อนจะมอบให้นักลงทุนนำไปประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายอิสลาม

3.2 สินเชื่อ หรือเรียกว่าระบบตัมวีล (tamwel-islamic finance) คือการบริการด้านสินเชื่อที่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลาม ได้แก่ (1) สินเชื่อเพื่อบุคคล เช่น ที่อยู่อาศัย รถยนต์ และอื่นๆ (2) สินเชื่อเพื่อพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ (3) สินเชื่อธุรกิจ เช่น เอสเอ็มอีขนาดกลางและขนาดเล็ก การทำสัญญาและธุรกรรมทางการเงินในระบบสินเชื่ออิสลาม (ระบบตัมวีล) จะพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้เป็นหลัก

1) หากใช้เงินทุนเป็นหลัก สัญญาที่ใช้คือสัญญาการร่วมหุ้นส่วน (มุชาระอะฮ์) และ การลงทุนร่วม (มูฎอเราะบะฮ์) โดยทั้ง 2 ฝ่ายลงทุนร่วมกัน (co-investing) แปรรับความเสี่ยงร่วมกัน (risk sharing) แบ่งปันผลกำไรร่วมกัน (profit sharing)

2) และหากใช้หนี้สินเป็นหลัก สัญญาที่ใช้คือสัญญาแบบมูรอบาหะฮ์ (การขายแบบบวกกำไร) และอิฎาเราะฮ์ (การเช่า) หรือใช้สัญญาแบบ บัยอ์-อัลสละม (การซื้อขายล่วงหน้า), อิสติสนาอ์ (การว่าจ้างผลิต), กอรัฎ์หะซัน (การยืม), อีร์เราะห์นุ (การจำนำและจำนอง) และบัยอ์-อัลอีนะฮ์ (การขายและซื้อคืนทันที)

3.3 การประกัน หรือเรียกว่าระบบประกันภัยอิสลาม (takaful หรือ tamin) ได้แก่ การประกันสุขภาพ และการประกันภัยทั่วไป ส่วนสัญญาที่ใช้คือ ตะบ์รูกู (การบริจาค) และวะกาละฮ์ (การเป็นตัวแทน)

3.4 การลงทุน หรือเรียกว่าระบบอิสติซมาร (Istithmar) ได้แก่ หุ้น พันธบัตร และกองทุนต่างๆ ส่วนสัญญาที่ใช้คือ มูรอบาหะฮ์ (การขายแบบบวกกำไร)

3.5 การค้า หรือเรียกว่าระบบติฎาเราะฮ์ (tijarah) ได้แก่ กะฟาละฮ์ (การค้าประกัน) และเลตเตอร์ออฟเครดิต ส่วนสัญญาที่ใช้คือมูรอบาหะฮ์ (การขายแบบบวกกำไร) วะกาละฮ์ (การเป็นตัวแทน) และวะดีอะฮ์ (การฝาก)

4. ผลกระทบทางการเงินอิสลาม โดยทั่วไป ธนาคารพาณิชย์จะนำเงินฝากที่ได้ไปแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจและการลงทุนทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับระบบดอกเบี้ย ส่วนลูกค้า ผู้ฝาก และนักลงทุนจะได้ประโยชน์จากดอกเบี้ยเงินฝาก สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าบริการของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้ผูกพันกับวงจร

ดอกเบี้ยอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยง ส่วนธนาคารอิสลาม จะเปิดบริการบัญชีออมทรัพย์ เบิกเงินบัญชี (เช็ค) และ เงินฝากประจำเหมือนธนาคารพาณิชย์ทั่วไป แต่มีข้อ แตกต่างกันในหลายประการได้แก่ ผลผลิตทางการเงิน ยึดถือปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ ที่มุ่งเน้น ช่วยเหลือลูกค้าและแสวงหาประโยชน์จากการลงทุน โดยผลิตภัณธ์บางรายการนำใช้และไม่ต้องไปแก้ไข เช่น การเก็บค่าธรรมเนียม การรักษาหลักทรัพย์ การ รักษาเงินฝาก การส่งเงิน และการนำเข้าหรือส่งออก สินค้า ตลอดจนเงินฝากจะใช้บัญชี วะดีอะฮ์ (รักษา ทรัพย์) หรือบัญชีมูฎอเราะบะฮ์ (ลงทุนร่วมกัน) และ บัญชีกอรฎ์หะซัน (การกู้ยืม)

4.1 บัญชีวะดีอะฮ์ (wadi 'ah) คือ การฝาก สิ่งหนึ่งให้บุคคลอื่นเก็บรักษาแทนและคืนให้เมื่อถูกขอ คืน (Ibn Quddamah, 1985) การรับฝากทรัพย์และจะ คืนให้ตามจำนวนฝากนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) วะดีอะฮ์-ญูฎออะมานะฮ์ (safe keeping or trustee) คือ การฝากเงินที่ผู้รับฝากเป็นผู้รักษา ส่วน ผู้ฝากจะไม่ได้ผลตอบแทน

2) วะดีอะฮ์-ญูฎออะมานะฮ์ (saving with guarantee) คือ การฝากเงินที่ผู้รับฝากกลายเป็นผู้ค้ำ ประกันและจะต้องจ่ายคืนเงินทันทีเมื่อผู้ฝากต้องการใช้ และผู้รับฝากอาจจะให้ผลตอบแทนเพื่อเป็นสินน้ำใจ (Hibah) หรือให้เปล่า โดยผู้ฝากไม่มีสิทธิเรียกร้อง ผลตอบแทนใดๆ

4.2 บัญชีมุฎาเราะกะฮ์ (musharakah) คือ ข้อตกลงหรือสัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมหุ้นทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีส่วนรับผิดชอบในต้นทุนและผลกำไร (al-Zuhayly, 1991) ซึ่งครอบคลุมในการร่วมลงทุนหลาย ด้านได้แก่

1) การลงทุนที่เกี่ยวข้องกับงานและเงิน ลงทุนเป็นหลัก (sharikah al-Umal Wa al-Mal) ได้แก่ (1) การลงทุนร่วมกันในภาคการเกษตรหรือเรียกว่า muzara'ah (2) การลงทุนร่วมกันเพื่อดูแลรักษาต้นไม้ และพืชพันธุ์ทางเกษตรหรือเรียกว่า musaqat (3) การ มอบที่ดินจำนวนหนึ่งพร้อมกำหนดระยะเวลาแน่นอน

ให้แก่บุคคลหนึ่งนำไปใช้เพาะปลูกหรือเรียกว่า ugharasah

2) การลงทุนที่อาศัยการใช้แรงงานและ ร่างกายระหว่าง 2 ฝ่ายเป็นหลัก โดยไม่ได้นำทรัพย์สิน มาเกี่ยวข้อง (sharikah al-Ubdan) เพื่อแสวงหา ผลประโยชน์ร่วมกัน โดยรับผิดชอบในผลกำไรและการ ขาดทุนร่วมกัน หรือการที่บุคคลมากกว่า 2 คนเข้า หุ้นส่วนกันทางความคิดและแรงงานพร้อมมีการแบ่ง รายได้ร่วมกัน

3) การลงทุนที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุนและ ทรัพย์สิน โดยการถือหุ้นและการลงทุนระหว่าง 2 ฝ่าย ส่วนผลกำไรจะถูกนำมาแบ่งตามข้อตกลง (sharikah ra'su al-'Amwal) การลงทุนลักษณะนี้ยังสามารถแบ่ง ออกเป็น 3 ประเภทย่อยได้แก่ (1) การลงทุนแบบ mufawadhah เป็นการลงทุนโดยฝ่ายหนึ่งนำทรัพย์สิน (เงิน) หรือเงินทุนมามอบให้อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อทำธุรกิจ ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งใช้แรงงานหรือเป็นผู้ประกอบการ หรือผู้ดำเนินการ (2) การลงทุนแบบ 'Anan เป็นการ ลงทุนระหว่าง 2 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ก่อนจะนำผลกำไรมาแบ่งกันตามข้อตกลงและต้นทุนที่ ลงทุนไปอย่างเท่าเทียมกัน (3) การลงทุนแบบ sharikah mu'asarah ของบริษัทประกันภัยด้านสินค้า และรถยนต์ รวมถึงบริษัทเกี่ยวกับทรัพย์สิน สถาบัน การเงินการลงทุน และบริษัทเอกชนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ จะถูกพัฒนามาจากการถือหุ้นและการลงทุนแบบ 'Anan

4.3 บัญชีมูฎอเราะบะฮ์ (mudarabah) คือ การที่บุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนนำเงินทุนมา ร่วมกัน เพื่อนำไปลงทุนประกอบธุรกิจหรือจัดทำ โครงการต่างๆ โดยทั้ง 2 ฝ่ายมีส่วนรับผิดชอบในผล กำไรและขาดทุนร่วมกัน (al-Kasany, 1985)

โดยผู้ลงทุนหรือเจ้าของเงิน (rabbulmal) มอบเงินลงทุนให้แก่อีกฝ่าย (mudharib หรือ fund manager) เพื่อนำไปประกอบธุรกิจ โดยฝ่ายหลังเป็นผู้ ลงแรงหรือเป็นผู้ประกอบการ หากกิจการที่นำเงินไป ลงทุนประสบความสำเร็จและมีกำไรจะถูกนำมาแบ่งปัน กำไร (profit sharing) ตามสัดส่วนที่ตกลงร่วมกัน (mutual consent) แต่หากเกิดการล้มเหลวและขาดทุน

เจ้าของทรัพย์สินหรือเจ้าของเงินทุนจะต้องยอมรับการขาดทุนในส่วนของเงินทุน ขณะที่ผู้ประกอบการหรือผู้เชี่ยวชาญรับผิดชอบจะไม่ได้รับค่าเสียเวลาและค่าเสียต้นทุนอื่นๆ ที่หมดไป

4.4 บัญชีมูรอปะหะฮ์ (murabahah) คือ การซื้อสิ่งหนึ่งมาเป็นกรรมสิทธิ์ก่อนจะขายสิ่งนั้นไป ด้วยราคาที่สูงกว่าต้นทุน โดยอาจจะใช้วิธีชำระเงินสดทันทีหรือผ่อนชำระ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า การลงทุนเพื่อเก็งกำไร ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 วิธีได้แก่ (1) al-'Aqd หมายถึง ลูกค้านำมาและทำสัญญาซื้อขายกับสถาบันการเงินอิสลามโดยระบุว่า ลูกค้าจะซื้อสินค้าต่อจากธนาคารหลังจากธนาคารไปซื้อสินค้ามาและบวกกำไรเพิ่ม (2) al-W'ad หมายถึง ลูกค้านำมาและไม่ได้ทำสัญญาซื้อขาย แต่ให้คำมั่นสัญญาหรืออาจจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักฐานว่าลูกค้าจะซื้อสินค้าต่อจากธนาคารอิสลามหลังจากธนาคารไปซื้อสินค้ามาและบวกกำไรเพิ่มเข้าไป โดยนักกฎหมายอิสลาม นักนิติศาสตร์อิสลาม นักเศรษฐศาสตร์อิสลาม และนักวิจัยอิสลามให้สนับสนุนให้ใช้วิธีที่ 2 (al-'Ashqar and Others, 1998)

มูรอปะหะฮ์ (murabahah) จะมีลักษณะคล้ายกับ Markup financing กล่าวคือ ผู้ขายสินค้าแจ้งข้อมูลให้ผู้ซื้อสินค้าทราบทั้งต้นทุนของสินค้าและกำไรที่ผู้ขายต้องการหรืออาจเรียกอีกอย่างว่า การขายที่บนหลักการของต้นทุนสินค้าบวกกำไร (cost-plus, markup) โดยจะเป็นการจ่ายเงินในเวลาสั้น (spot-sale) หรือผ่อนเป็นงวดๆ (deferred sale) เช่น ลูกค้าแจ้งกับธนาคารต้องการซื้อขายนยนต์ ธนาคารจะไปซื้อรถยนต์ด้วยเงินสดของธนาคาร ต่อมาธนาคารก็จะขายรถยนต์ให้กับลูกค้าโดยใช้หลักการมูรอปะหะฮ์ (การขายที่บวกต้นทุนและกำไร) โดยลูกค้าอาจจะใช้การชำระเงินผ่อนกับธนาคารเป็นงวดๆ

4.5 อิจญาเราะฮ์ (ijarah) คือ การเช่าโดยเก็บค่าบริการเป็นเงินอนุญาตให้กระทำได้หากการเช่าปราศจากความเสียหาย การเอาผิดเอาเปรียบ และความไม่แน่นอน โดยเฉพาะการเช่าดังกล่าวจะต้องระบุสถานที่ ปริมาณ และขนาดอย่างชัดเจนเพื่อผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (al-Qaradawy, 1977) การให้บริการหรือการให้

เช่า อาจจะจ่ายเป็นรายวันและรายเดือน หรือจ้างเหมา ปัจจุบันธุรกรรมลักษณะนี้ได้รับความนิยม เพราะสามารถนำมาใช้ร่วมกับหลักการข้ออื่นๆ เรียกว่า การเช่าซื้อ (ajarah al-Montahiyah Bi al-Tamlik) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบได้แก่

1) อิจญาเราะฮ์ ชุมมะ อัล-บาย์ (ijarah thumma al Bai - Leasing to Purchase) กล่าวคือ การเช่าตามปกติแต่หลังหมดสัญญา ผู้ให้เช่าจะต้องขายให้ผู้เช่าในราคาที่กำหนดไว้ ส่วนการทำสัญญากับลูกค้านั้นจะใช้สัญญา 2 ฉบับคือ (1) สัญญาเช่าทรัพย์สิน (2) และสัญญาซื้อทรัพย์สิน ดังนั้นเมื่อลูกค้าชำระค่าเช่าครบตามเงื่อนไขและข้อตกลง สัญญาซื้อขายทรัพย์สินจะมีผลปฏิบัติทันที

2) อิจญาเราะฮ์ วัลอิคตินาฮ์ (ijarah walqtisna - hire-purchase or leasing and promise to gift) กล่าวคือ ธนาคารซื้อทรัพย์สิน (สินค้า) มาคิดบวกกำไรที่ธนาคารต้องการตลอดอายุสัญญา และธนาคารจะทำสัญญาเช่าซื้อกับลูกค้า โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อครบกำหนดตามสัญญาเช่า ทรัพย์สินนั้นๆ (สินค้า) จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

4.6 การทำธุรกรรมแบบสะลัม (salam sale) คือ การที่ผู้ขายเสนอขายสิ่งหนึ่งแก่ผู้ซื้อ โดยผู้ขายตกลงจะนำสินค้ามาส่งภายหลัง และบางครั้งเรียกว่า salaf เพราะมีการตกลงซื้อขาย โดยขอรับเงินก่อนและส่งมอบสินค้าภายหลัง (al-Zuhayly, 1984)

ผู้ซื้อจะต้องจะชำระเงินในวันที่ตกลงซื้อขาย (จ่ายล่วงหน้า) ส่วนผู้ขายจะต้องขายส่งมอบสินค้าในขนาดหรือภายหลัง โดยสินค้าที่ตกลงซื้อขายกันจะต้องมีการกำหนดคุณสมบัติ ขนาด และระยะเวลาส่งมอบสินค้าอย่างชัดเจน

4.7 อีสติสนาฮ์ (istisna) คือ การจ้างผลิตหลายประเทศในตะวันออกกลางนิยมใช้วิธีทำสัญญาว่าจ้างเพื่อการก่อสร้างและผลิต โดยถือตามกฎหมายอิสลามว่าด้วยเรื่อง al-Istisna (al-Zuhayly, 1984) ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับ manufacturing sale กล่าวคือ การซื้อขายสินค้าที่เกิดขึ้นจากการจ้างผลิตขึ้นมา โดยระบุคุณสมบัติและราคาของสินค้าอย่างชัดเจน และการ

ชำระเงินสามารถแบ่งชำระเป็นงวดๆได้ ตลอดจนระยะเวลาในการส่งมอบสินค้ามีความยืดหยุ่นได้ไม่เหมือนการซื้อขายแบบสะสมที่ไม่ยินยอมให้มีกรยืดหยุ่น

4.8 ซอर्फ (sarf - foreign currency exchange) คือ การซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนเงินตรากับเงินตรา ไม่ว่าจะ เป็นชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกัน หรือเป็นเงินที่ทำจากทองและแร่เงิน (al-Zuhayly, 1991) รวมถึงธนบัตรที่มีการใช้ในปัจจุบัน ถ้าเป็นเงินตราประเภทเดียวกัน เช่น เงินบาทและกับเงินบาท จะต้องมียุทธค่าเท่ากันและต้องส่งมอบทันที ส่วนกรณีที่เป็นเงินต่างชนิดกัน เช่น เงินบาทแลกกับเงินสหรัฐ อนุญาตให้มีการเกินเลยได้ แต่ต้องส่งมอบทันทีเช่นกัน

4.9 อุจญ์รุ (ujr) คือ สิ่งตอบแทนเพื่อแลกกับงานที่ได้กระทำด้วยความสามารถ ความรู้ และความชำนาญ ซึ่งอาจจ่ายตามระยะเวลาและผลงาน (Muhammad, 1998) ค่าแรงหรือค่าจ้างตามสัญญาหรือข้อตกลงครอบคลุมถึง การคิดค่าธรรมเนียม (mode of al-Ajr or ujr) ที่เกิดขึ้นจากการให้บริการ หรือการให้ของกำนัลหรือสินน้ำใจ (mode of hibah)

4.10 กอรัฎ (qard) คือ สัญญาหรือข้อตกลงที่ชี้เฉพาะการมอบทรัพย์สินแก่บุคคลหนึ่งและส่งคืนกลับตามจำนวนเท่าเดิม (al-San'any, 1959) หรือเรียกว่าการให้ยืม โดยผู้ยืมจะต้องชำระคืนเงินที่ยืมให้ครบตามจำนวน ส่วนผู้ให้ยืมจะคิดผลตอบแทนไม่ได้ แต่ผู้ยืมอาจมอบผลตอบแทนแก่ผู้ให้ยืมทั้งนี้จะต้องไม่มีการตกลงเป็นเงื่อนไขตั้งแต่เริ่มแรกในการยืม

ซึ่งการให้ยืมแตกต่างจากการกู้ยืมตามหลักกฎหมายไทย เพราะการกู้ยืมหมายถึงการกู้ยืมเงินโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญและสามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้ายืมทรัพย์สินหรือของอย่างอื่น ๆ เรียกว่าการหยิบยืมธรรมดา

4.11 ฮิวาละฮ์ (hiwālah) คือ การโอนหนี้สินหรือการโยกย้ายหนี้สินที่อยู่ในการรับผิดชอบไปยังบุคคลอื่นรับผิดชอบแทน เพื่อช่วยเหลือกลุ่มลูกค้าที่ประสบปัญหาหนี้สินซับซ้อน

4.12 อีนะฮ์ ('ainah) คือ ผู้ขายได้ขายสินค้าด้วยการผ่อนชำระ ต่อมาผู้ขาย “ขอซื้อสินค้าคืน” จากผู้ซื้อด้วยเงินสดในราคาที่สูงกว่าก่อนผู้ซื้อนำเงินมาผ่อนชำระหมด

สำนักนิติศาสตร์อิสลามฟีอียะฮ์ ให้ความเห็นว่า อนุญาตพร้อมกับไม่ควรกระทำ เพราะเปิดช่องทางและโอกาสให้มีการทุจริตด้วยระบบดอกเบี้ยและเอารัดเอาเปรียบลูกค้า โดยคัมภีร์อัลกุรอานสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 285 ระบุว่า และอัลลอฮฺทรงอนุมัติการค้าขาย (al-Zuhayly, 1984)

4.13 การมอบอำนาจ (wakalah) คือ การมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินการแทน หรือทำหน้าที่แทน เป็นสิ่งที่อนุมัติให้กระทำได้ตามบทบัญญัติอิสลาม ทั้งในอัลกุรอานและฮิสสุนนะฮ์ เพราะทุกคนมีความแตกต่างกันทางความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความคล่องแคล่ว และความถนัดในหน้าที่การงาน ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีการทำแทนกันได้ ซึ่งถือเป็นการเปิดทางอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน (al-Zuhayly, 1984) การมอบฉันทะให้บุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่แทนในทุกๆ เรื่องที่ศาสนานูมัตินะฮ์ที่เขายังมีชีวิต ผลิตภัณฑ์ในระบบการเงินอิสลามข้างต้น ส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้อย่างเอกเทศ เช่น general investment deposit จะใช้หลัก Mudharabah ส่วน revolving financing จะใช้หลัก Bai'a al-'Anah หรือ leasing จะใช้หลัก ijarah ขณะที่ผลิตภัณฑ์ในระบบการเงินอิสลามบางรายการอาจจะถูกนำมาใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์การเงินรายการอื่น เช่น พันธบัตรอิสลาม (sukuk) จะใช้หลัก mudharabah ร่วมกับ musharakah และ istisna หรือสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยจะใช้หลัก ijarah wa istina ร่วมกับ diminishing al-Musharaka ส่วนการเช่าซื้อจะใช้หลัก ijarah thumma al-Bai 'a

สรุปและวิจารณ์ผล

1. หลักการพื้นฐานทางการเงินอิสลาม วางอยู่บนหลักชะรีอะฮ์หรือหลักกฎหมายอิสลาม ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองมนุษย์ในหลายประการได้แก่ ศาสนา ชีวิต สติปัญญา เชื้อสาย ทรัพย์สิน และความมั่งคั่ง

เพื่อจัดระเบียบสังคมทุกระดับให้เป็นไปตามครรลองที่ถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้นการปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามจึงจะทำให้ทุกคนได้รับความเป็นธรรมในด้านต่างๆ สังคมจะสงบปกติสุขและโดยรวมจะเกิดความสงบเรียบร้อย (complete code of life) โดยที่มาของกฎหมายชะรีอะฮ์ที่สำคัญได้แก่ (1) อัลกุรอานหรือ al-quran (2) อัซซุนนะฮ์หรือ al-Sunnah (3) อัลอิจฎติฮาดหรือ al-Ijtihad (4) และอัลกียาส หรือ al-Qiyas

2. ชุกรกรมทางการเงินอิสลามอาศัยกฎหมายชะรีอะฮ์กำกับบริหารดูแลและเข้าใจถึงกลไกเศรษฐกิจโลก ตลอดจนโลกทัศน์แบบอิสลาม ดังนั้นการทำ ชุกรกรมทางการเงินกับมุสลิมจึงมีข้อห้ามหลายประการ ได้แก่ ดอกเบี้ย (riba) ความเสี่ยง (khatar) การพนัน (qimar) ความผืนผวน (gharar) และการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนที่ศาสนาห้าม (haram bussiness)

ส่วนตัวกลางในการทำ ชุกรกรมทางการเงินอิสลาม จะอาศัยธนาคารพาณิชย์อิสลาม (masaref al-islamiyah) บริษัทประกัน (al-Sharikah al-Tamin) กองทุนรวม และวณิชชชนกิจ (al-Musharakah and al-Mudharabah) รวมถึงสถาบันการเงินเกี่ยวกับลิสซิ่ง (leasing) เป็นตัวกลางสำคัญทางระบบการเงินอิสลาม โดยอาศัยหลายช่องทาง ได้แก่ เงินฝาก หรือเรียกว่าระบบวะดีอะฮ์ สินเชื่อหรือเรียกว่าระบบตั้มวีล การประกัน หรือเรียกว่าระบบประกันภัยอิสลาม การลงทุน หรือเรียกว่าระบบอิสติษมาร และการค้าหรือเรียกว่าระบบติญาเราะฮ์

3. ผลกระทบทางการเงินอิสลาม โดยทั่วไปธนาคารอิสลามจะเปิดบริการบัญชีออมทรัพย์ เบิกเงินบัญชี (เช็ค) และเงินฝากประจำเหมือนธนาคารพาณิชย์ทั่วไป แต่มีข้อแตกต่างกันในหลายประการได้แก่ ผลกระทบทางการเงินยึดถือปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ ที่มุ่งเน้นช่วยเหลือลูกค้าและแสวงหาประโยชน์จากการลงทุน โดยผลกระทบบางรายการนำใช้และไม่ต้องแก้ไข เช่น การเก็บค่าธรรมเนียม การรักษาหลักทรัพย์ การรักษาเงินฝาก การส่งเงิน และการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า ตลอดจนเงินฝากจะใช้บัญชีวะดีอะฮ์ (รักษา

ทรัพย์) หรือบัญชีมูฏอเราะอะฮ์ (ลงทุนร่วมกัน) และบัญชีกอรูฏะฮ์ (การกู้ยืม)

4. ปัจจุบันโลกมุสลิมมีประชากรราว 1,700 ล้านคนในหลายภูมิภาคทั่วโลกและคาดว่าจะถึง 2,000 ล้านคนในปี 2020 ซึ่งทำให้ตลาดการเงินอิสลามเป็นตลาดที่ใหญ่ และได้รับความสนใจทั้งประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม แต่ระบบการเงินอิสลามมีความแตกต่างจากระบบการเงินทั่วไปคือ การดำเนินงานอยู่ใต้หลักชะรีอะฮ์ จนทำให้ธุรกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมทะเล ตลอดจนการทำ ชุกรกรมทางการเงินกับมุสลิมทุกประเภทจะต้องสอดคล้องกับหลักกฎหมายอิสลาม

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกให้ความสนใจ และพยายามผลักดันให้เกิดสถาบันการเงินอิสลาม ธนาคารอิสลาม ตลอดจนผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบต่างๆ หรือสร้างบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการเงิน การธนาคาร การประกันภัยอิสลาม หรือพยายามพัฒนาระบบการเงินอิสลามที่มีอยู่แล้วให้มีความทันสมัย มีศักยภาพสูง มีความเข้มแข็งทางการเงิน และมีมาตรฐานเดียวกับโลกมุสลิม ตลอดจนพยายามอ้างอิงความรู้ด้านการเงินจาก ตะวันออกกลางมากกว่าตะวันตก เช่น islamic development bank และ euris bank ประจำภูมิภาคยุโรป

ดังนั้นหากประเทศไทยสามารถปรับฐานข้างต้นได้ โดยเฉพาะเชิงนโยบายจะช่วยสานต่อและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมที่มีมาอย่างยาวนานได้ นอกจากนั้นการสนับสนุนการสร้างบุคคลากรให้มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การเงินการธนาคารอิสลาม การประกันภัยอิสลาม หรือการออกกฎหมายสนับสนุนหรือรองรับ เช่น กฎหมายว่าด้วย ชุกรกรมการเงินอิสลามและประกันภัยอิสลาม (ตะกาฟูล) หรือจัดระเบียบความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เช่น การจัดสัดส่วนให้มุสลิมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ตลอดจนการทำให้ปลอดภัยจากการแทรกแซงทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ เช่น การออกกฎระเบียบควบคุม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นโอกาสดีที่

จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศหนึ่งที่กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง และมุสลิมในอาเซียน ตลอดจนมุสลิมทั่วโลกให้การยอมรับและสามารถร่วมธุรกิจ ร่วมลงทุน และร่วมธุรกรรมทางการเงินได้อย่างสบายใจและมั่นใจ โดยผ่านทาง การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เข้าใจอย่างถูกต้องว่า บริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามของประเทศไทย ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยไม่ใช่จำกัดเฉพาะคนมุสลิมหรือผู้นับถือศาสนาอิสลามเท่านั้น

5. ระบบการเงินอิสลาม (islamic finance system) เป็นระบบการเงินที่อยู่ภายใต้กรอบของหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม หรือหลักชะรีอะฮ์ (shari'ah law) ทำให้ระบบการเงินอิสลามแตกต่างจากระบบการเงินทั่วไป (conventional finance) ในหลายประการ ดังนั้นนักธุรกิจ นักลงทุน และผู้ประกอบการที่สนใจในการทำธุรกรรมทางการเงินกับผู้นับถือศาสนาอิสลาม (มุสลิม) จึงควรศึกษาระบบ วิธีการ การตลาด และวิถีชีวิตมุสลิมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ตลอดจนควรให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

โดยเฉพาะระบบการเงินอิสลามในอาเซียนส่วนใหญ่จะยึดถือคำวินิจฉัยและหลักปฏิบัติของสำนักนิติศาสตร์ฮัซซาฟียะห์ ซึ่งค่อนข้างจะมีความแตกต่างจากระบบการเงินอิสลามในกลุ่มประเทศสภาความร่วมมืออ่าวอาหรับ GCC (Gulf Cooperation Council) เช่น ซาอุดีอาระเบีย คูเวต กาตาร์ บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และโอมาน ตลอดจนมุสลิมจำนวนมากในประเทศไทย ซึ่งไม่ยอมรับเพราะยึดถือและปฏิบัติตามสำนักนิติศาสตร์อื่นๆ จนส่งผลกระทบทำให้ไม่สามารถเข้าถึงตลาดลูกค้าหรือตลาดแคบลง ดังนั้นผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมุสลิมควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และศึกษาเปรียบเทียบ ตลอดจนอ้างอิงความรู้และข้อมูลด้านการเงินอิสลามทั้งที่มาจากตะวันออกกลางและทั่วโลกมุสลิม ก่อนจะนำมาปรับ ประยุกต์ และเลือกใช้ให้เข้ากับผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามตามความเหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล ถูกต้องตามหลักศาสนา เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับในระดับต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และเพื่อให้การนี้

ดำเนินไปด้วยดีควรให้มีคณะกรรมการกลางชะรีอะฮ์ทำหน้าที่ที่ปรึกษา ดูแล และวินิจฉัยด้านธุรกรรมทางการเงินอิสลาม ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวง

6. ที่ผ่านมามีตัวกลางของระบบธุรกรรมทางการเงินอิสลามส่วนใหญ่ จะอาศัยธนาคารพาณิชย์อิสลาม (masaref al-Islamiyah) บริษัทประกัน (al-sharikah al-Tamin) กองทุนรวม และวาณิชธนกิจ (al-musharakah and al-Mudharabah) รวมถึงสถาบันการเงินเกี่ยวกับลีสซิ่ง (leasing) ซึ่งทำให้ช่องทางไม่เปิดกว้างและไม่เข้าถึงลูกค้าเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรศึกษาและหาทางเพิ่มช่องทางอื่นๆ เช่น การลงทุนร่วมกับประเทศมุสลิมในโครงการต่างๆ หรือการร่วมมือกับสหกรณ์อิสลามและสถาบันการเงินชุมชนมุสลิมที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย

7. ขณะที่ผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินอิสลามบางรายการยังไม่สามารถตอบสนองตรงความต้องการของมุสลิมและประชาชนได้อย่างแท้จริง หรือยังไม่สามารถเข้าถึงตลาดลูกค้าและประชาชน โดยเฉพาะยังไม่เป็นที่ยอมรับแก่ลูกค้ามุสลิม ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เสาะหาแนวทาง และปรับใช้ตามความเป็นไปได้ เพื่อสนองตอบตรงตามความต้องการผู้ใช้บริการได้มากกว่านี้

เมื่อภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนทั้งในด้านข้อกฎหมาย กฎระเบียบ การลงทุน และการเป็นตัวเชื่อมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ภาคประชาชนยิ่งควรให้การตอบรับอย่างภาคภูมิใจ โดยเฉพาะมุสลิมผู้นับถือศาสนาอิสลามที่มีโอกาสได้ใช้บริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการเดียวกับมุสลิมทั่วโลก และสอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนาอิสลาม

เอกสารอ้างอิง

- al-'Ashqar, Muhammad Sulayman and Others. 1998. Qadaya Iqtisadiyah Mu'asarah. Jordan : Dar al-Nafais.
- al-Khadarybak, Mohammad. 1983. Tarik al-Tashria' al-Islami. Lebanon : Dar al-Qalam.
- al-Kasany. 1985. Bada'ai'a Wa al-Sana'ai'a. al-Qahirah : al-Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Qaradawy, Yusuf. 1977. al-Halal Wa al-Haram Fi al-Islam. al-Qahirah : al-Maktabah.
- al-San'any, Muhammad Ism'ail. 1959. Subul al-Salam. Lebanon : Dar 'Ahya' al-Thurath.
- al-Siba'ay, Mustafa. 2003. al-Sunnah Wa Makanatuha. Saudi Arabia : Dar al-Waraq.
- al-Zarkhasy, Muhammad 'Abi Sahl. 1985. al-Mabsut. Lebanon : Dar al-Ma'arif.
- al-Zarqany. 1998. Manahl al-'Airfan. s.l. : s.p.
- al-Zuhayly, Wahbah. 1991. al-Mu 'a malat al-Maliyah. Libya : Kulliyah Da'a wah al-Islamiyah.
- al-Zuhayly, Wahbah. 1984. al-Fiqh al-Islami Wa 'Adillatuh. Syria : Dar al-Fikr.
- Ibn Qayyim, Muhammad 'Abu Bakr. 1968. 'Alam al-Muq'ain 'And Rab al-'Alamin. al-Qahirah : al-Kulliyat.
- Ibn Quddamah, 'Abd Allah 'Ahmad. 1985. al-Mughni. Lebanon : Dar al-Fikr.
- Imoney. 2015. Malaysia Islamic Finance. [Online]. Available : <https://www.imoney.my/articles/malaysia-islamic-finance/>.
- Mohammad Obaid Allah. 2005. Islamic Financail Services. Saudi Arabia : King Abdulaziz University.
- Muhammad, Yusuf Kamal. 1998. Fiqh Iqtisad al-suq. al-Qahirah : Dar al-Nashr.
- Shalaby, Muhammad M. 1986. Usul al-Fiqh al-Islami. Lebanon : Dar al-Nahdadh al-Arabiyah.

สภาพการทำงานและประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างสัญชาติ ถูกกฎหมายที่ประกอบอาชีพแม่บ้าน

Working Environment and Social Security Usage by Legal Overseas Housekeepers

รัชฎ์ลักษณะ จิโรภาส¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการทำงานของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านตามแนวคิดงานที่มีคุณค่า และศึกษาประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้าน โดยเก็บข้อมูลจากแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านถูกกฎหมายจำนวน 10 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบชี้แนะ และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยการสรุปข้อมูลที่ละบุคคล โดยแยกแต่ละประเด็นในรูปแบบเดียวกันตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุในการเลือกประกอบอาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 50 เลือกประกอบอาชีพแม่บ้านในประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่ารายได้ดีกว่าเดิมจากงานที่ทำอยู่ ร้อยละ 70 ใช้วิธีการหางานโดยการแนะนำและชักชวนของเพื่อนที่เคยเข้ามาทำงานในประเทศไทยอยู่แล้ว ร้อยละ 70 มีวิธีการเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเพื่อนที่เคยทำงานในประเทศไทยเป็นผู้มารับไปทำงาน ร้อยละ 50 มีสภาพการทำงานโดยการพักอาศัยอยู่ที่บ้านนายจ้าง อีกร้อยละ 50 เดินทางไปกลับระหว่างที่พักของตนกับนายจ้าง ทั้งนี้การพักและวันหยุดที่นายจ้างมอบให้พบว่า ร้อยละ 90 มีเวลาหยุดพักไม่แน่นอน แต่มีวันหยุด 1 วันในสัปดาห์ และร้อยละ 100 สามารถกลับไปบ้านได้ สำหรับสิ่งที่นายจ้างมอบให้นอกเหนือจากเงินเดือน พบว่าผู้ให้ข้อมูล พักกับนายจ้างจะได้รับมากกว่า ในด้านเกี่ยวกับสิทธิประกันสังคม พบว่าผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 80 ไม่รู้จักสิทธิประโยชน์ประกันสังคม และร้อยละ 80 ไม่เคยใช้สิทธิประกันสังคม

คำสำคัญ : งานที่มีคุณค่า แม่บ้าน แรงงานต่างสัญชาติ ประกันสังคม

ABSTRACT

The purposes of this research are to study the working environment of overseas housekeepers in Thailand, to discover their reasons for taking the job (i.e., the value of the job) and to study their use of the social security system by collecting information from 10 overseas housekeepers, from observation and from semi-structured or guided interviews. The data were analyzed by summarizing the separate issues in the same format as stated in the objectives. There were several reasons for selecting a housekeeping job. Fifty percent of the women chose this job because they thought they could gain better income than in the previous job; 70 percent of them got this job through the advice and persuasion of friends who were still working in

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thailand; 50 percent of the employees stayed with their employers, while the other 50 percent traveled between their residence and the employer's place. Regarding the holidays given by employers, it was found that 90 percent were given a day off per week, though not consistently, and 100 percent could ask for leave to travel back to their hometown. Besides the salary, the study found that those who lived with their employers usually gained more social security benefits. The study also found that 80 percent of them did not know the social security benefits they were entitled to, and 80 percent had never used their social security.

Keywords : valuable job, housekeeper, overseas employees, social security

บทนำ

การประกอบอาชีพแม่บ้านในปัจจุบัน พบว่า อาชีพแม่บ้านเป็นแหล่งอาชีพหนึ่งซึ่งมีแรงงานต่างสัญชาตินิยมเข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนมาก โดยข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่า แรงงานต่างสัญชาติที่เข้ามาทำงานอาชีพแม่บ้านในปี 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 150,000 คน สร้างเม็ดเงินประมาณ 9,000 ล้านบาท ซึ่งอาชีพแม่บ้านต่างสัญชาติในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงแรงงาน และกลุ่มที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย อัตราค่าจ้างของอาชีพแม่บ้านที่เป็นแรงงานต่างสัญชาติจะอยู่ในระดับประมาณ 3,000-5,000 บาทต่อเดือน แต่ในระยะหลังนี้อัตราค่าจ้างจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่ามีใบอนุญาตหรือไม่ พูดหรือฟังภาษาไทยได้หรือไม่ ส่วนประสบการณ์ในการทำงานเป็นเรื่องที่จะพิจารณาภายหลัง โดยถ้าแรงงานต่างสัญชาตินั้นมีใบอนุญาตอัตราค่าจ้างจะสูงกว่าแรงงานต่างสัญชาติที่ไม่มีใบอนุญาต (สถาบันยุทธศาสตร์การค้า, 2550) โดยปกติแล้วแรงงานต่างสัญชาติไหนก็ตามที่จะเข้ามาทำงานไม่ว่าจะท้องถิ่นใดควรอยู่ภายใต้ decent work งานที่มีคุณค่า ซึ่งประกอบด้วย 1) สิทธิพื้นฐานในการทำงาน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ห้ามบังคับใช้แรงงาน คุ้มครองแรงงานเด็ก การห้ามเลือกปฏิบัติ และสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองร่วม 2) ส่งเสริมศักยภาพได้แก่ การมีงานทำที่มั่นคงต่อเนื่อง การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน การเข้าถึงตลาด 3) การขยายความคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ หลักประกันสังคม อาชีวอนามัยและความปลอดภัยใน

การทำงาน การศึกษา 4) การมีผู้แทนและมีส่วนร่วม เพื่อเป็นหลักประกันในการกำหนดนโยบายหรือกฎเกณฑ์ที่สอดคล้องกับคนงาน แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่ทำงานในอาชีพแม่บ้านส่วนใหญ่ ซึ่งมักจะเป็นผู้หญิง แต่กลับได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายและสังคมน้อยมาก หรืออาจจะไม่ได้รับเลย ทำให้แม่บ้านส่วนใหญ่ถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง หรือการใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม ได้เงินเดือนน้อย ไม่มีวันหยุด หรือในบางกรณีอาจถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศจากนายจ้าง นอกจากนี้เวลาที่มีการตกลงกันในเรื่องของการทำงานส่วนใหญ่มักจะเป็นการพูดคุยตกลงกันด้วยปากเปล่าว่าจ้าว แม่บ้านจะได้เงินเดือนเท่าไร มีหน้าที่รับผิดชอบอะไรบ้าง มีอาหารและที่อยู่ให้หรือไม่ และมีวันหยุดได้กี่วัน โดยส่วนใหญ่แล้วอาชีพแม่บ้านจะไม่มีประกันสุขภาพการทำงานเหมือนกับอาชีพอื่น ๆ แม้ว่าในบางประเทศจะมีกฎหมายคุ้มครองผู้ที่เป็นแม่บ้านและให้มีการเซ็นสัญญาจ้างงานกับแม่บ้าน แต่ผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่ก็มักจะเพิกเฉยต่อกฎหมายเหล่านี้ เพราะเห็นว่าคนที่ทำอาชีพแม่บ้านมักจะเป็นคนที่มีการศึกษาต่ำ และอาศัยอยู่ตามชนบท เป็นคนที่มาจากต่างประเทศ จึงมักไม่ค่อยรู้กฎหมายและไม่สามารถปกป้องสิทธิของตัวเองได้ (ข่าวออนไลน์ผู้จัดการ 360 องศา, 2554)

ในส่วนของสวัสดิการแรงงานซึ่งประเทศไทยได้มีการประกาศใช้โดยรัฐบาลไทย เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานทั้งแรงงานไทย และแรงงานต่างสัญชาตินั้น รัฐบาลได้จัดสวัสดิการด้านสังคมภายใต้ชื่อเรียกว่า "ประกันสังคม" เพื่อให้เกิดการคุ้มครองแก่แรงงาน ที่มี

ความครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ผ่านการคุ้มครอง 7 กรณี ได้แก่ 1) คลอดบุตร 2) สงเคราะห์บุตร 3) เจ็บป่วย 4) ทูพพลภาพ 5) ว่างงาน 6) ชราภาพ และ 7) ตาย ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งแรงงานต่างสัญชาติที่เข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย และแรงงานข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายที่ได้ผ่านการพิสูจน์สัญชาติจนได้รับใบอนุญาตให้ทำงานในประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับแรงงานไทยทุกประการใน 7 กรณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานและถือเป็นลูกจ้างตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 โดยจะได้รับเงินทดแทนจากกองทุนเงินทดแทน ได้รับความคุ้มครองหากประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ซึ่งเป็นสิทธิที่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ได้รับในฐานะแรงงานอย่างเท่าเทียมกัน แต่หากแรงงานต่างสัญชาติไม่ทราบถึงสิทธิประกันสังคม จะทำให้เกิดการสูญเสียโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพในประเทศไทย ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือภาษาที่เป็นอุปสรรคในการสื่อสาร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพการทำงานและการใช้สิทธิตามกฎหมายของแรงงานต่างสัญชาติ และลักษณะงานอาชีพแม่บ้านตามกรอบแนวคิดของงานที่มีคุณค่ารวมทั้งการใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างสัญชาติที่ประกอบอาชีพแม่บ้านในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการทำงานและประสบการณ์ของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านถูกกฎหมาย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาจากเอกสาร (documentary study) โดยการศึกษา ค้นคว้าวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสารตีพิมพ์ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาภาคสนาม (field study) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพในการศึกษาสภาพการทำงานและประสบการณ์ของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านถูกกฎหมาย ผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้ศึกษาเข้าไปศึกษาจากการลงพื้นที่จริง โดยจะมีแนวทางในการเริ่มต้นจากการสังเกตข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นลักษณะทางกายภาพ เช่น สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงานพื้นที่จริงที่ไปเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ เป็นต้น และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบชี้แนะ (guided interview) โดยมีแนวคำถามเป็นส่วนขณะสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นและทำความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาจะเข้าไปในพื้นที่ และใช้วิธีการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (informal interview) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเนื้อหาเพิ่มเติม นอกเหนือจากข้อคำถามที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บข้อมูลโดยการใช้การพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างตลอดจนการจดบันทึกภาคสนามเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษา โดยขณะสัมภาษณ์จะจดบันทึกในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญก่อนแล้วค่อยจดรายละเอียดอีกครั้งหลังสิ้นสุดการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้ศึกษาจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์ในทุกประเด็นหรือไม่และนำมาสรุปเป็นเคสที่ละคนซึ่งแต่ละเคสที่สรุปข้อมูลในการสัมภาษณ์จะนำมาลำดับประเด็นคำถามและคำตอบที่ได้รับจากคำถามในรูปแบบเดียวกัน เพื่อเวลารวบรวมข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ครบแล้วจะได้ง่ายต่อการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไปและในการเขียนข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ในแต่ละเคสนี้ผู้ศึกษาจะใช้ชื่อของแรงงานต่างชาติและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเป็นนามสมมติทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพตามขอบเขตเนื้อหาที่ได้เสนอข้างต้นแล้วผู้ศึกษาตั้งประเด็นการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ก่อนเข้าสู่อาชีพแม่บ้าน จะศึกษาในประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

- 1.1 สัญชาติ
- 1.2 อายุ
- 1.3 สถานภาพสมรส
- 1.4 อายุการทำงาน
- 1.5 ครอบครัว
- 1.6 ประสบการณ์เดินทางมาประเทศไทย

2. ช่วงเข้าสู่อาชีพแม่บ้าน จะศึกษาในประเด็นย่อยดังต่อไปนี้

- 2.1 สาเหตุของการเลือกทำอาชีพแม่บ้าน
- 2.2 วิธีการเข้ามาทำงานในประเทศไทย
- 2.3 วิธีการหางาน

3. ช่วงการเป็นแม่บ้าน จะศึกษาในประเด็นย่อยดังต่อไปนี้

- 3.1 สภาพการทำงานในแต่ละวัน
- 3.2 ชั่วโมงพักและวันหยุดต่าง ๆ ที่นายจ้างให้
- 3.3 สิ่งที่นายจ้างให้นอกเหนือจากเงินเดือน เช่น เงินพิเศษ ขนมหานกลางวัน น้ำดื่ม ยาสามัญ ฯลฯ
- 3.4 การใช้สิทธิประกันสังคม การรับรู้ประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคม และผลการใช้สิทธิประกันสังคม

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาคือ แรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านถูกกฎหมายที่มีหนังสือเดินทาง (passport) หรือ หนังสือเดินทางชั่วคราว (temporary passport) หรือ เอกสารรับรองบุคคล (certificate of identity) และมีใบอนุญาตทำงาน (work permit) จำนวน 10 คน โดยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นวิธีการแบบ snow ball ที่มีการกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านถูกกฎหมายแบบประจำอยู่กับนายจ้างจำนวน 5 คน และไป-กลับ จำนวน 5 คน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาหนังสือ บทความวิชาการ วารสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ เอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการลงภาคสนาม โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาต่อไป โดยเสนอผลการศึกษาในลักษณะพรรณนา ลำดับการนำเสนอผลการศึกษาจะไล่เรียงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่ละวัตถุประสงค์ และแยกการนำเสนอข้อมูลออกเป็นรายบุคคล พร้อมทำการวิเคราะห์ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอายุ สัญชาติ สถานภาพสมรส อายุงาน และอาชีพของครอบครัว

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแม่บ้านประกอบด้วย

2.1 ก่อนการเข้าสู่อาชีพแม่บ้าน ผู้ศึกษาได้ศึกษาและวิเคราะห์แยกข้อมูลออกเป็นดังนี้

- 2.1.1. สาเหตุที่เลือกประกอบอาชีพแม่บ้าน
- 2.1.2. วิธีการหางาน
- 2.1.3. วิธีการเข้ามาทำงานในประเทศไทย

2.2. ช่วงการเป็นแม่บ้านในประเทศไทย ผู้ศึกษาได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 2.2.1. สภาพการทำงานในแต่ละวัน
- 2.2.2. ช่วงพักและวันหยุดต่าง ๆ ที่นายจ้างให้
- 2.2.3. สิ่งที่นายจ้างให้นอกเหนือจากเงินเดือน

3. ข้อมูลการใช้สิทธิประกันสังคม ประกอบด้วย

3.1. การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ประกันสังคมของผู้ให้ข้อมูล

3.2. ประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “สภาพการทำงานและประสพการณ์การใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างสัญชาติที่ถูกกฎหมายที่ประกอบอาชีพแม่บ้าน” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากแม่บ้านซึ่งเป็นแรงงานต่างสัญชาติ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคลของแม่บ้านที่เป็นแรงงานต่างสัญชาติ ซึ่งใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นแม่บ้านต่างสัญชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพเป็นแม่บ้านในประเทศไทย จำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สัญชาติ สถานภาพสมรส อายุงาน และอาชีพของครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า แม่บ้านส่วนใหญ่มีอายุ 28 ปี มีแม่บ้านอายุน้อยที่สุด คือ 25 ปี และมากที่สุด คือ 37 ปี สัญชาติของแม่บ้านส่วนใหญ่มีสัญชาติ พม่า จำนวน 4 คน สัญชาติลาว จำนวน 3 คน และสัญชาติกัมพูชา จำนวน 3 คน สถานภาพสมรสเป็นโสดทั้ง 10 คน ส่วนใหญ่มีอายุงานระหว่าง 4-6 ปี โดยมี อายุงาน 4 ปี จำนวน 1 คน อายุงาน 5 ปี จำนวน 5 คน และมีอายุ 6 ปี จำนวน 4 คน อาชีพของครอบครัวของแม่บ้าน ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกผัก ซึ่งเป็นงานภาคเกษตรกรรม มีเพียง จำนวน 2 ใน 10 ราย ที่อาชีพเดิม คือ ชายของและชายของชำ ซึ่งเป็นงานเชิงพาณิชย์

ส่วนที่ 2 สรุปผลการศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลตามประเด็นจากกรอบแนวคิด 3 ประเด็น

1. ก่อนเข้าสู่อาชีพแม่บ้าน ผลการศึกษาสาเหตุของการเลือกประกอบอาชีพแม่บ้านของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็น

บุคคลต่างสัญชาติ จำนวน 10 คน พบว่า ร้อยละ 50 เลือกประกอบอาชีพแม่บ้านที่ประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่ามีรายได้ที่ดีกว่าเดิมจากงานที่เคยทำอยู่ ทั้งกรณีที่ช่วยงานครอบครัว หรือการทำงานค้าขาย รองลงมาคือร้อยละ 30 เพราะอยากมีงานทำเป็นงานของตนเอง เพราะก่อนหน้านี้ผู้ให้ข้อมูล จะประกอบอาชีพแม่บ้านที่ประเทศไทย ส่วนมากจะช่วยเหลืองานครอบครัวที่ประเทศของตนเอง และร้อยละ 20 ย้ายงานตามเพื่อน เนื่องจากมีเพื่อนที่ประกอบอาชีพแม่บ้านที่ประเทศไทยอยู่แล้ว และได้มีการชักชวนกันให้มาประกอบอาชีพแม่บ้านเช่นเดียวกัน

2. ช่วงเข้าสู่อาชีพแม่บ้าน ผลการศึกษาวิธีการหางานของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลต่างสัญชาติ จำนวน 10 คน พบว่า ร้อยละ 70 หางานแม่บ้านในประเทศไทยโดยการแนะนำและชักชวนของเพื่อนที่เคยเข้ามาทำงานในประเทศไทยอยู่แล้ว รองลงมาคือร้อยละ 30 ซึ่งหางานโดยการแนะนำของญาติ โดยร้อยละ 70 มีเพื่อนที่เคยทำงานในประเทศไทยแล้วมารับไปทำงาน รองลงมาคือร้อยละ 20 มีญาติซึ่งทำงานในประเทศไทยมารับ และร้อยละ 10 มีแม่มาส่งที่ฝั่งประเทศไทย และฝากเพื่อนของแม่ดูแล

3. ช่วงการเป็นแม่บ้าน ผลการศึกษาสภาพการทำงานในแต่ละวันของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลต่างสัญชาติ จำนวน 10 คน พบว่า

3.1 ร้อยละ 50 พักอาศัยอยู่ที่บ้านนายจ้าง และร้อยละ 50 เดินทางไป-กลับระหว่างที่พักของตนเองกับบ้านนายจ้าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการทำงานในแต่ละวันของแรงงานต่างสัญชาติ

สภาพการทำงานในแต่ละวัน	จำนวน (คน)
พักบ้านนายจ้าง	5
ไป-กลับ	5

3.2 ร้อยละ 90 ผู้ให้ข้อมูล มีชั่วโมงในการพักผ่อนที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการทำงานในแต่ละวัน ร้อยละ 90 มีวันหยุด 1 วันในสัปดาห์ คือวันอาทิตย์ และ

ร้อยละ 100 มีวันลาให้สามารถเดินทางกลับบ้านได้ แต่ส่วนใหญ่ไม่เกิน 6 วัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ช่วงพักและวันหยุดต่าง ๆ ที่นายจ้างให้

ช่วงพักและวันหยุดต่าง ๆ	แน่นอน	ไม่แน่นอน
ชั่วโมงพัก	1	9
วันหยุด	9	1
วันลา	10	0

3.3 สภาพการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ทั้งที่พักกับนายจ้าง และแบบไปเช้า-เย็นกลับ ได้รับสิ่งทีนอกเหนือจากเงินเดือนแตกต่างกัน โดยสิ่งทีได้รับเหมือนกัน คือ อาหารและน้ำดื่ม ยารักษาโรค และขนม

ส่วนสิ่งทีอยู่ผู้ให้ข้อมูล ทีพักกับนายจ้างได้รับมากกว่า คือ ทีพัก ของฝาก พาไปเที่ยวด้วย เสื้อผ้า เงินในเทศกาล (ตรุษจีน) และค่ารถกลับบ้าน ดังตารางที 3

ตารางที่ 3 สิ่งทีนายจ้างให้นอกเหนือจากเงินเดือน

ลำดับ	สิ่งทีนายจ้างให้นอกเหนือจากเงินเดือนทีได้รับ	พักบ้านนายจ้าง	ไป-กลับ
		จำนวน (คน)	จำนวน (คน)
1	ทีพัก	5	0
2	อาหารและน้ำดื่ม	5	5
3	ยารักษาโรค	5	5
4	เงินพิเศษทำวันหยุดหรือทำงานล่วงเวลา	2	3
5	ขนม	3	3
6	ของฝาก	3	2
7	พาไปเที่ยวด้วย	1	0
8	เสื้อผ้า	1	0
9	เงินในเทศกาลพิเศษ (ตรุษจีน)	3	0
10	เงินค่ารถกลับภูมิลำเนา	2	0

สำหรับการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประกันสังคมของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ร้อยละ 80 ไม่รู้จักสิทธิประโยชน์ประกันสังคม มีเพียงร้อยละ 20 ทีรู้จักสิทธิประโยชน์ประกันสังคม และประสบการณ์ในการใช้สิทธิ

ประกันสังคมของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ร้อยละ 80 ไม่เคยใช้สิทธิประโยชน์ประกันสังคม มีเพียงร้อยละ 20 ทีเคยใช้สิทธิประโยชน์ประกันสังคมในการรักษาพยาบาลฟรี ดังตารางที 4

ตารางที่ 4 การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ประกันสังคมและการใช้สิทธิประกันสังคมของผู้ให้ข้อมูล

การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ประกันสังคม	จำนวน (คน)	ประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคม	จำนวน (คน)
รู้จักสิทธิประโยชน์ประกันสังคม	2	เคยใช้สิทธิประกันสังคม	2
ไม่รู้จักสิทธิประโยชน์ประกันสังคม	8	ไม่เคยใช้สิทธิประกันสังคม	8

สรุปและวิจารณ์ผล

การศึกษาเรื่อง "สภาพการทำงานและประสบการณ์ของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านถูกกฎหมาย"

ผลการศึกษาสภาพการทำงานของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านตามแนวคิดงานที่มีคุณค่าตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งเมื่อนำมาเทียบกับผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้ศึกษา พบว่า ในความเป็นจริงเกี่ยวกับสภาพการทำงานที่มีลักษณะแตกต่างและหลากหลายในข้อจำกัดของการทำงานนั้น แนวคิดงานที่มีคุณค่า (decent work) ไม่สามารถอธิบายได้อย่างครอบคลุมกับการทำงานประเภทนี้ ซึ่งคนทำงานประเภทนี้ควรมี decent work ที่แตกต่างหรือมากกว่า 4 ข้อดังกล่าวก็ได้ แต่เมื่อพิจารณาในบริบทของงานอาชีพแม่บ้าน พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดงานที่มีคุณค่าในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. สิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน จากการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และสภาพการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ไม่มีการบังคับใช้แรงงานและเลือกปฏิบัติ ดังบทสัมภาษณ์ของก๊ากกล่าวว่า "ก็ได้รับเงินเดือน 9,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังมีที่พักและอาหารให้ครบทุกมื้อ นอกจากนี้เจ้าของบ้านมักจะมีของฝากจากการท่องเที่ยว รวมทั้งการให้เงินสำหรับค่าเดินทางกลับประเทศพม่า รวมทั้งค่ายรักษาโรคและในช่วงปิดเทอมเจ้าของบ้านจะพาก็และครอบครัวไปเที่ยวหัวหิน" สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชฌนนท์โชติ (2552) ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้สิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานต่างสัญชาติ ผลการศึกษาพบว่า ลูกจ้างแรงงานต่างสัญชาติมีสิทธิรับรู้สวัสดิการและรับรู้สิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เรื่องค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา และค่าทำงานในวันหยุด จากการศึกษาสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ทางกระทรวงแรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามามีบทบาทในการวางนโยบายคุ้มครองแรงงานต่างสัญชาติให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันมีแรงงานต่างสัญชาติเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยจำนวนมาก การออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานต่างสัญชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้แรงงานเหล่านี้ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง

นอกจากนั้นควรมีการเปิดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงานต่างสัญชาติ เพื่อให้แรงงานเหล่านี้ทราบและตระหนักถึงสิทธิของตนเอง

2. การส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำ จากการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และสภาพการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน ประกอบอาชีพแม่บ้านมาแล้วประมาณ 4-6 ปี ซึ่งแสดงถึงความมั่นคงในอาชีพแม่บ้าน แต่ยังคงขาดการส่งเสริมด้านการพัฒนาทักษะแรงงาน ดังนั้นหน่วยงานทางการพัฒนาฝีมือแรงงาน ควรเข้ามาควบคุมดูแลการพัฒนาอาชีพให้กับแรงงานต่างสัญชาติเช่นเดียวกับแรงงานไทย เพื่อให้สามารถยกระดับฝีมือแรงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การขยายความคุ้มครองทางสังคม จากการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และสภาพการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน ได้รับสิทธิประกันสังคมตั้งแต่ทำเอกสารใบขออนุญาตทำงานในประเทศไทย แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สิทธิประกันสังคม จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ 8 ใน 10 คน ไม่เคยใช้สิทธิประกันสังคม ในส่วนของสภาพการทำงานมีความปลอดภัย เนื่องจากเป็นงานแม่บ้าน งานที่ได้รับมอบหมายจึงมีความปลอดภัย ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของหล้าที่กล่าวว่า "หล้ามีหน้าที่ซักผ้า ล้างจาน กวาดบ้าน ถูบ้านและดูแลลูกเจ้าของบ้าน" จากข้อมูลขั้นต้น จึงทำให้ทราบว่า การที่ผู้ให้ข้อมูลขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิประกันสังคม เนื่องจากไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของสิทธิประกันสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความรู้กับแรงงานต่างสัญชาติเหล่านี้ตั้งแต่ช่วงที่มีการจัดทำเอกสารใบขออนุญาตทำงานในประเทศไทย ให้แรงงานต่างสัญชาติเหล่านี้เข้าใจและตระหนักรู้ก่อนให้ปฏิบัติงานในประเทศไทย รวมทั้งต้องออกกฎหมายจ้างต้องให้ค่าปรึกษาและข้อมูลที่ถูกต้องกับแรงงานต่างสัญชาติ พร้อมดูแลเมื่อแรงงานเหล่านี้ร้องขอความช่วยเหลือ

4. การมีผู้แทน และมีส่วนร่วม เพื่อเป็นหลักในการกำหนดนโยบายหรือกฎเกณฑ์ที่สอดคล้องกับคนงาน จากการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และสภาพการทำงานของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน พบว่า ยังไม่มีการ

จัดหาหรือจัดสรรตัวแทน ที่สามารถต่อรองหรือดูแลเกี่ยวกับผลประโยชน์ของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน เนื่องจากผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 10 คน ประกอบอาชีพแม่บ้าน และยังเป็นแรงงานต่างสัญชาติ ที่ไม่ได้สังกัดบริษัท การเจรจาต่อรองต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับตกลงของผู้ให้ข้อมูล กับเจ้าของบ้านหรือเจ้านายเอง แต่ทั้งนี้ยังอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานเกี่ยวกับแรงงานต่างสัญชาติ

นอกจากนี้สำหรับสภาพการทำงานของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน เมื่อลักษณะการทำงานของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านที่พักอยู่ที่บ้านนายจ้าง มีสภาพการทำงานที่แรงงานต้องเข้าไปอยู่พักบ้านนายจ้าง ลักษณะความสัมพันธ์จึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านที่ทำงานแบบไปเช้า-เย็นกลับ กล่าวคือ มีลักษณะของความช่วยเหลือ เกื้อกูล ดูแลเอาใจใส่เหมือนบุคคลในครอบครัว มีความเมตตาให้แก่ลูกจ้างในลักษณะอุปถัมภ์ การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน จึงไม่เข้มงวดและจริงจังในทางปฏิบัติ ซึ่งลักษณะการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานจะเห็นได้เด่นชัดกว่าจากกรณีแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านที่ทำงานแบบไปเช้า-เย็นกลับ จะมีความชัดเจนในเรื่องเวลาเข้างานและเลิกงาน รวมถึงการให้เงินพิเศษและสิทธิ

ขั้นพื้นฐานต่าง ๆ แม้ลูกจ้างจะทราบหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้การทำงานแต่ละบ้านมีภาระหน้าที่และปริมาณงานที่ต่างกันตามสภาพของครอบครัวนายจ้าง การสั่งงานมีลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง เวลาพักไม่แน่นอน การนับชั่วโมงการทำงานจึงไม่สามารถระบุได้ชัดเจน บางรายอาจมีชั่วโมงการทำงานที่มากและน้อยต่างกันออกไป หรือบางรายเวลาพักมากกว่า 1 ชั่วโมง

ซึ่งมากกว่าที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดให้แก่ลูกจ้างทั่วไป จากสภาพการทำงานดังกล่าวการออกกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับเวลาพักและวันหยุดให้แก่ลูกจ้างเพื่อคุ้มครองแรงงานที่ทำอาชีพแม่บ้านที่ตรงกับสภาพการทำงานจริงจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องวันเวลาในการทำงาน ชั่วโมงพัก และวันหยุด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการจัดตั้งองค์กรที่ดูแลแรงงานต่างสัญชาติ โดยให้มีหน้าที่เป็นตัวแทนใน

การตรวจสอบสิทธิของแรงงานต่างสัญชาติโดยตรง เพื่อช่วยเหลือในการใช้สิทธิตามกฎหมายของแรงงานต่างสัญชาติ

จากผลการศึกษาประสบการณ์การใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างสัญชาติที่เป็นแม่บ้านตามวัตถุประสงค์

ข้อที่ 2 ซึ่งเมื่อนำมาเทียบกับผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้ศึกษา พบว่าในเรื่องประกันสังคม ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงสิทธิประกันสังคม บางคนทราบแต่ไม่เข้าใจ โดยส่วนใหญ่รู้แค่ว่ามีสิทธิรักษาฟรี ที่โรงพยาบาลตามบัตรที่ได้รับแต่กลับไม่รู้ว่าสิทธิดังกล่าวเป็นหนึ่งในสิทธิประโยชน์ของประกันสังคม ผู้ให้ข้อมูล ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิประกันสังคมเมื่อตอนที่ดำเนินการขอใบอนุญาตทำงานภายในประเทศไทย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่อธิบายเกี่ยวกับสิทธิประกันสังคมให้ฟัง แต่ไม่ได้สนใจ บางคนไม่เข้าใจแต่ไม่ได้สอบถามเพิ่มเติม รวมถึงเมื่อผู้ให้ข้อมูล ทราบว่าสิทธิประโยชน์ดังกล่าวมีอะไรบ้าง แต่ไม่ได้สังเกตเห็นความสำคัญ คือ มีก็ได้ไม่มีก็ไม่เป็นไร ทั้งนี้เนื่องจากสภาพการทำงานและลักษณะงานของลูกจ้างประเภทนี้อาจต้องการ การดูแลคุ้มครองที่ต่างจากลูกจ้างคนไทย แม้จะเป็นสิทธิพื้นฐานของชีวิตมนุษย์แต่ลูกจ้างกลุ่มนี้มีสิ่งอื่นที่ได้รับจากนายจ้างทดแทนแล้ว เช่น กรณีของยีเมื่อเจ็บป่วยมักจะได้รับประทานยาเอง ไม่ได้ใช้สิทธิประกันสังคม เนื่องจาก เจ้าของบ้านผู้ชายเป็นหมอ จะสามารถตรวจรักษาและจ่ายยาได้ นอกจากนี้ในส่วนประสบการณ์ของการใช้สิทธิของลูกจ้างกลุ่มนี้ค่อนข้างน้อยเนื่องจากสภาพการทำงานที่ใกล้ชิดกับนายจ้างและอาจมีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมเสมือนสมาชิกในครอบครัว ทำให้โอกาสการใช้สิทธิได้น้อย รวมถึงตัวนายจ้างเองก็ตัดความรำคาญยุ่งยาก ในการรอรับบริการของโรงพยาบาลรับรองสิทธิ จึงเลือกที่นำลูกจ้างไปหาหมอที่คลินิกหรือโรงพยาบาลเอกชน รวมถึงการซื้อยามาเอง เป็นต้น สอดคล้องกับการวิจัยของสมพงษ์ (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิสุขภาพแรงงานต่างสัญชาติแม้เข้าเมืองถูกกฎหมายแต่ไม่ได้รับสิทธิ ผลการสำรวจพบว่า มีแรงงานต่างสัญชาติส่วนหนึ่งที่ไม่รู้สิทธิของตนที่พึงได้รับ เพราะนายจ้างไม่บอก และการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐไปไม่ถึงการรับรู้ของ

แรงงาน ซึ่งมีรายงานว่าแม้สำนักงานประกันสังคมจะได้รับงบประมาณกว่า 100 ล้านบาท ในการประชาสัมพันธ์หน่วยงานและสิทธิประโยชน์จากประกันสังคม แต่รูปแบบการประชาสัมพันธ์ยังคงเน้นแค่แผ่นพับแปลภาษา ไม่มีเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อพบปะแรงงานโดยตรง ทำให้เกิดช่องว่างที่นายจ้างจะหลีกเลี่ยงการนำลูกจ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคม เช่นเดียวกับการศึกษาของ บุญยรัตน์ (2556) ที่ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการการขับเคลื่อนและรณรงค์ของสหภาพแรงงานในระดับพื้นที่ต่อการผลักดันให้รัฐบาลไทยรับรอง อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 ของคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทยร่วมกับองค์กรสมาชิกทั้งแรงงานในระบบ แรงงานนอกระบบ และแรงงานข้ามชาติ พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องการรับรู้สิทธิประกันสังคมของแรงงานได้ว่า การที่สถานประกอบการไม่ได้ขึ้นทะเบียนสถานประกอบการหรือไม่ได้ขึ้นทะเบียนนายจ้าง-ลูกจ้าง มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับประกันสังคมของลูกจ้าง คือ การทำงานในสถานประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียนสถานประกอบการหรือทะเบียนพาณิชย์ ไม่ว่าจะโดยขาดความรู้ด้านกฎหมายหรืออาจจะด้วยเหตุผลของผู้ประกอบการที่ต้องการหลีกเลี่ยงการชำระภาษีก็ตาม จึงส่งผลให้แรงงานผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานประกอบการดังกล่าวขาดโอกาสในการได้รับการตรวจมาตรฐานการทำงานและความปลอดภัยจากการทำงาน รวมถึงการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงานฉบับต่าง ๆ โดยเฉพาะการหลีกเลี่ยงไม่ขึ้นทะเบียนนายจ้าง-ลูกจ้าง ต่อสำนักงานประกันสังคม ก็จะทำให้ลูกจ้างในสถานประกอบการดังกล่าวไม่มีสิทธิที่จะได้เข้าสู่การประกันตนที่จะทำให้ได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ภายใต้กองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน ซึ่งการหลีกเลี่ยงไม่ขึ้นทะเบียนนายจ้าง-ลูกจ้างยังพบว่าเป็นปัญหาอยู่มาก ดังเช่นที่ได้มีการจัดทำสถิติข้อร้องเรียนของสำนักงานประกันสังคมซึ่งได้ปรากฏว่า ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการไม่แจ้งขึ้นทะเบียนนายจ้าง-ลูกจ้าง สูงเป็นอันดับแรกของจำนวนข้อร้องเรียนทั้งหมด

นอกจากผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่จะไม่เคยใช้สิทธิประกันสังคมแล้ว ผู้ให้ข้อมูล ยังไม่เคยมีประสบการณ์

การใช้หรือมีความรู้เดิมเรื่องสิทธิประกันสังคมจากที่อื่นมาก่อนจึงทำให้ไม่เกิดกระบวนการจดจำการตีความหรือให้ความหมายและไม่มีประสบการณ์มาอธิบายสิ่งที่ตนได้รับรู้รวมถึงสิ่งที่ได้รับรู้อาจไม่ใช่สิ่งที่สนใจจึงไม่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และจดจำต่อมา ดังจะเห็นได้จากลูกจ้างส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้จะแค่รู้จักบางอย่างที่ตนสนใจ เช่น รู้ว่ามีสิทธิรักษาฟรีแต่ไม่รู้ว่าเป็นสิทธิประโยชน์อย่างหนึ่งของประกันสังคม และไม่ทราบว่ามีสิทธิประกันสังคมยังมีสิทธิอื่น ๆ อีกที่ครอบคลุมและดูแลลูกจ้าง เนื่องจากการรับรู้อาจเลือกรับรู้เฉพาะที่ตนสนใจ และข้อมูลการรับรู้อาจไม่เพียงพอให้เกิดการตีความ เป็นต้น

ดังนั้นในการรับรู้และใช้สิทธิประกันสังคมของแรงงานต่างสัญชาติ ควรมีการดูแลและช่วยเหลือจากหน่วยงานประกันสังคมเพิ่มมากขึ้น โดยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลแรงงานต่างสัญชาติโดยตรง ทั้งในด้านของการให้ความรู้ และช่วยเหลือในการติดต่อรับบริการ อีกทั้งการตรวจสอบนายจ้างเกี่ยวกับการดูแลแรงงานเหล่านี้ให้ได้รับบริการและการดูแลที่ถูกต้องตามสิทธิประกันสังคม

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความกรุณาของคณะอาจารย์ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน บิดา มารดา และครอบครัวที่เป็นกำลังใจ ผลักดันให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นในการศึกษาค้นคว้า จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่อนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยส่งบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในงานวิจัยในวารสารรามคำแหง

เอกสารอ้างอิง

ข่าวออนไลน์ผู้จัดการ 360 องศา. 2554. การทำงาน
ของแม่บ้านต่างชาติ. สืบค้นจาก
<http://www.manager.co.th/>.

บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. 2556. การขับเคลื่อนและ
รณรงค์ของสหภาพแรงงานในระดับพื้นที่ต่อ
การผลักดันให้รัฐบาลไทยรับรองอนุสัญญา
องค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 87 และ
ฉบับที่ 98. สืบค้นจาก <http://voicelabour.org>.

วิชฌนนท์โชติ ศิริโสภา. 2552. การรับรู้สิทธิตาม
กฎหมายคุ้มครองแรงงานของแรงงาน
ต่างชาติ. สารนิพนธ์ปริญญาพัฒนาแรงงาน
และสวัสดิการมหบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันยุทธศาสตร์การค้า. 2550. อัตราค่าจ้างของ
แรงงานต่างชาติ. สืบค้นจาก [http://utcc2.
utcc.ac.th/tradestrategies/](http://utcc2.utcc.ac.th/tradestrategies/).

สมพงษ์ สระแก้ว. 2556. สมพงษ์ สระแก้ว กับภารกิจ
คุ้มครองสิทธิแรงงานต่างชาติ. สืบค้นจาก
thingo.org/thaingo/node/2737.

รูปแบบการสอนแบบ “Super Teaching”

“Super Teaching” Model

อรนุช ลิมตศิริ¹ ธงชัย สมบูรณ์² และมาลินี บุญยรัตพันธุ์¹

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบการสอนแบบ “super teaching” ซึ่งถือว่าเป็นฐานคติใหม่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยด้านสิ่งแวดล้อม ด้านครูผู้สอน และด้านแหล่งเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยอ้างอิงฐานคติการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิค EFR (Ethnographic Future Research) ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา 17 คน กระบวนการสังเคราะห์และการตกผลึกข้อมูลถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลถูกนำมาเรียบเรียงในลักษณะพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากให้ความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมภายในห้องประกอบด้วย บรรยากาศการเรียนในเชิงบวกที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากครูผู้สอน ตลอดจนบรรยากาศที่ทำทนายให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพทางด้านแสงสว่างและการจัดที่นั่งก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสุขในการเรียน ส่วนสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากชี้ประเด็นถึงครอบครัวและเพื่อนของผู้เรียนว่ามีอิทธิพลต่อความสุขของผู้เรียน ยิ่งไปกว่านั้นบรรยากาศภายนอกที่มีความร่มรื่นของต้นไม้จะส่งผลต่อการเรียนด้วย 2) ด้านครูผู้สอน : การบูรณาการวิธีการสอน และเทคนิคการสอน รวมทั้งศาสตร์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าส่งผลต่อการเรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ บุคลิกภาพและคุณลักษณะที่ดีของครู จะสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียน อนึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นว่าการเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการสอนเป็นทีมจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความสุขได้เช่นกัน 3) ด้านแหล่งการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากชี้ประเด็นให้เห็นความสำคัญของการเลือกสื่อที่เหมาะสมและหลากหลาย จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ อย่างมีความสุข ส่วนการเรียนรู้จากภายนอกห้องเรียน จะเป็นเส้นทางการเรียนรู้วิถีการหนึ่งที่ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและมีความสุขในการเรียน

คำสำคัญ : รูปแบบการสอน

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ABSTRACT

The main objective of this research was to explore the most significant elements of the new teaching paradigm called “Super Teaching,” including learning environment, teachers and learning resources. The research methodology was based on the paradigm of qualitative research, using the Ethnographic Future Research (EFR) technique, which involved the interviewing of 17 educational experts. Synthesis and crystallization for data completeness were carried out by the researchers, and the results were descriptively reported. The findings comprise three major elements: (1) The environmental perspective in this research was divided into two aspects: inside and outside the classroom. Most experts emphasized a positive learning climate with strong support and high respect from instructors, as well as providing a challenging opportunity for self-directed study for learning success. Also, in the physical environment, lighting and appropriate seating were prominent factors that promoted learning contentment. As for the outside environment, most experts strongly pointed out that learners’ family and peers could influence the satisfaction with learning. Moreover, the green surroundings and trees outside the classroom were an indirect factor, too. (2) Regarding the teacher element, the consensus of the experts was that students needed differentiated instructions with various techniques and methods, together with suitable pedagogical methods. The instructors’ personality and characteristics could enhance learners’ interest, as well. The experts agreed that team teaching and teachers’ constant accumulation of new knowledge would result in learners’ happiness with learning. (3) With regard to the learning resources, most of the experts pointed out that the selection of varied and appropriate media was useful for learners’ satisfaction with learning. In addition, learning outside the classroom would be another teaching method that would translate into learners’ achievement and happiness.

Keyword : teaching model

บทนำ

จากนโยบายพัฒนาการศึกษาของรัฐบาลแต่ละยุคต้องการให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและมีความรู้จากการเรียนไม่ว่าจะเป็นวิธีการต่าง ๆ เช่น การขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี การผลิตบุคลากรด้านผู้สอน พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงการผลักดันให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการพัฒนาทางด้านทักษะการคิดและการวิเคราะห์ เป็นต้น รวมทั้งการใช้ทักษะชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนจะได้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข (วิโรจน์, 2539; บุญชม, 2541) กล่าวว่ามีมนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขได้ จำเป็นต้องอาศัยการเรียนการสอนซึ่ง

เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน การเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อมนุษย์เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สุวิทย์และอรทัย (2544) กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าผู้วางแผนการเรียนรู้ได้คำนึงถึงการเรียนรู้ที่ดี วิธีการเรียนรู้ หลักการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ หลักการสอนที่มีประสิทธิภาพและลักษณะการเรียนการสอนที่ดี

จากรายงานสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2549) พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนในชั้นของผู้เรียนคือ ผู้เรียนไม่สามารถทำความเข้าใจกับสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างตรงประเด็นและชัดเจน ในการศึกษาหาความรู้ การเรียนการสอนถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะการเรียน

การสอนเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างพลังความเป็น “วิชาการ” และ “ภูมิคุ้มกัน” ให้แก่ผู้เรียนเมื่อสำเร็จ การศึกษาจากสถาบันการเรียนรู้ต่าง ๆ การผนวกรวม (assimilation) การผสมผสาน (integration) ระหว่างผู้ถ่ายทอด (ครู) กับผู้ถูกถ่ายทอดในบางบริบทถือว่าเป็นเรื่องของ เทคโนโลยีเชิงอำนาจ (technology of power) โดยเฉพาะ การเรียนรู้ในห้องเรียนปรากฏว่า ผู้สอนมักจะถูกมองว่า มีอำนาจในระหว่างสอน ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับการถ่ายทอด และผู้ถูกข่มขู่ ในสังคมไทยความจริงสูงสุดทางการศึกษา ถูกพัฒนาฐานคติเรื่อยมา โดยเฉพาะการเสกสรรปั้นแต่ง ในบริบทของหลักสูตรที่ถูกจัดวางไว้ภายในนโยบาย แห่งรัฐชาติพุทธิพิสัย (cognitive domain) ทักษะพิสัย (psychomotor domain) และจิตพิสัย (affective domain) ยังถือว่าเป็นเกลียวของการศึกษาเป็น “ไตรปิฎกทางการศึกษา” ได้เป็นอย่างดี

ด้วยสภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงและการกระแทก จากสภาวะโลกาภิวัตน์อารยะ ระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้/ ข้อความรู้อันสูงค่า ถ้าเปลี่ยนแปลงไปซึ่งมีผลมาจากการศึกษาระหว่างประเทศ (international education) ที่มีการศึกษาเปรียบเทียบ (comparison) เพื่อสร้างและ รังสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับผู้เรียน อันจะนำมาซึ่งความเป็น พลเมืองของรัฐชาติ อีกทั้งความมุ่งหมายของการจัดการ ศึกษาได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้อง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน สถาบันอุดมศึกษาทุกระดับเร่งปรับแนวคิดและวิธีการ ตลอดจนการสร้างสรรคนวัตกรรมที่หลากหลาย เพื่อหวังจะได้เป็นความสำเร็จความเจริญ ความก้าวหน้า ของการศึกษาไทย (สุวิทย์และอรทัย, 2544)

วาทกรรมของการศึกษาไทย (Thai educational discourse) ที่เน้นผลผลิตที่สร้างผู้เรียนให้ถูกหล่อหลอม ออกจากสถาบันการเรียนรู้ คือ เก่ง ดี มีความสุข ถูกกำหนด ออกมาเป็น “วาระแห่งชาติ” แก่ผู้ถ่ายทอดความรู้/ครูอีก จำนวนมากที่ยังไม่มีวิธีการที่จะเข้าถึง “กระบวนการสอน

ที่เหมาะสม” กับสภาพ “พื้นฐาน” ของผู้เรียนได้ ปัญหานี้ สะท้อนออกมาจากสื่อต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นการสร้าง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้สอนได้นำ รูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์และปรับใช้ ซึ่งจะเป็นการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีประสิทธิภาพต่อ การจัดการศึกษาของชาติในอนาคตต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยบนฐานคติของงานวิจัย เชิงอนาคตภาพ (futurism) รวมทั้งการผสมผสานและ บูรณาการฐานคติของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการวิจัย เชิงเอกสาร (document research) ซึ่งมีการดำเนินการ แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

1.1 รวบรวมเอกสาร

คณะผู้วิจัย ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็น ข้อมูลชั้นรอง (secondary resources) ซึ่งได้แก่ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ รวมทั้งบทความต่าง ๆ

1.2 คัดเลือกและวิเคราะห์หลักฐาน

เมื่อได้หลักฐานซึ่งเป็นเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องที่วิจัย คณะผู้วิจัยนำหลักฐานมาคัดเลือก นำมา วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์

1.3 สังเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียง ต่อไป

2. รวบรวมข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ด้านครูผู้สอนและ ด้านแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้จะใช้กระบวนการสังเคราะห์เป็น กรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3. สร้างแบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของ ลักษณะคำถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านสิ่งแวดล้อม

3.1.1 ในห้องเรียน 3.1.1.1 บรรยากาศ 3.1.1.2 สถานที่ 3.1.1.3 แสงสว่าง 3.1.1.4 การจัดที่นั่ง

3.1.2 นอกห้องเรียน 3.1.2.1 ความร่วมมือ
ของต้นไม้และไม่ประดับ 3.1.2.2 กลุ่มเพื่อน 3.1.2.3
ครอบครัว

3.2 ด้านครูผู้สอน

3.2.1 วิธีการสอน/เทคนิค 3.2.1.1 ศรัทธา
3.2.1.2 พัฒนาการ 3.2.1.3 เกิดความสุข

3.2.2 บุคลิกภาพ 3.2.2.1 ภายใน 3.2.2.2
ภายนอก

3.2.3 ความเป็นวิชาชีพครู

3.2.4 ปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

3.2.5 การเพิ่มพูนความรู้

3.2.6 การสอนแบบทีม

3.3 ด้านแหล่งเรียนรู้

3.3.1 ภายนอก/ภายใน

3.3.2 สื่อเหมาะสม/ทันสมัย

3.3.3 การสืบค้นจากเว็บไซต์

โดยมีขั้นตอนการวิจัยเชิงอนาคตที่มุ่ง “อนาคต
ที่ควรจะเป็น” (probabilistic future) มาเป็นฐานคิดและปรับ
ใช้ตามแนววิจัย โดยใช้เทคนิคเดลไฟล์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. หาความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ (soliciting expert
opinion) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ที่ได้กำหนดไว้ในวิธีวิทยา

2. สร้างแนวคิด (generality ideas) ที่หลากหลาย
โดยนำข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นกรอบในการสร้าง
แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (structured Interview)

3. หาข้อสรุป (developing consensus) หรือความเห็น
กลุ่ม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน ลงความเห็นทางด้าน
วิชาการใน 3 ด้าน ของแบบสัมภาษณ์

4. วิเคราะห์ (analysis) อธิบายปัจจัยเหตุ ปัจจัยผล
เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ แล้ว
นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ต่อไป

5. ตรวจสอบ (scanning) ค้นหาและพัฒนาใหม่

6. ฉายภาพ (projection) สิ่งที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ
เขียนพรรณนาข้อมูลทั้งหมดที่ได้

7. ตัดสินใจ (making judgment) และสร้างรูปแบบ

8. นำเสนอรายงานการวิจัยเป็นแบบพรรณนา
(description)

ผลการวิจัย

1. ด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ทั้ง
ส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งที่เป็นสิ่งที่มนุษย์
สร้างขึ้น เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุ อุปกรณ์
หรือสื่อต่าง ๆ

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญ
ในองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ดังนี้

1.1 บรรยากาศในห้องเรียน

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ
บรรยากาศการเรียน โดยสถานที่ที่จะต้องมีความ
เหมาะสม มีความสะดวกสบาย และมีแสงสว่างพอเหมาะ
ในห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัด
ที่นั่งยังต้องขึ้นอยู่กับลักษณะกระบวนวิชาหรือเนื้อหา
สาระของแต่ละกิจกรรม

นอกจากความสำคัญของบรรยากาศในชั้นเรียน
จะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นใน
ห้องเรียน รวมทั้งเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้
ของผู้เรียน ถ้าบรรยากาศดีจะเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้
เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และส่งผลต่อพัฒนาการ
ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น อารมณ์ สังคม เป็นต้น
ซึ่งการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจะมีลักษณะดังนี้

1) ที่นั่งสบายและมีแสงสว่างเพียงพอ

2) ผู้สอนส่งเสริมให้กำลังใจ

3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานและแสวงหา

คำตอบด้วยตนเอง

4) ผู้สอนสั่งงานชัดเจน

5) ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อความพยายาม

ของตนเอง

6) ห้องเรียนมีระเบียบ มีการพักในบางโอกาส

1.2 บรรยากาศนอกห้องเรียน

ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญเกี่ยวกับครอบครัว
ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเรียนอย่างมี
ความสุข ถ้าพ่อแม่มี “ความรู้” หรือการศึกษาที่ดี
ผู้เชี่ยวชาญได้ให้สัมภาษณ์ถึงประเด็นนี้ว่า จะส่งผลได้
เป็นอย่างดี นอกจากนี้เพื่อนในกลุ่มจะมีการสนับสนุนใน
การเรียน เพราะกิจกรรมส่วนมากผู้เรียนจะเลือกทำงาน

เป็นคู่และจะเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ตามเพื่อน ฉะนั้น ผู้เชี่ยวชาญจึงถือว่า เพื่อนก็มีความสำคัญในการเรียนรู้เช่นกัน

นอกจากนี้บรรยากาศรอบห้องเรียน ซึ่งมีความร่มรื่นของต้นไม้และดอกไม้ประดับต่าง ๆ จะมีผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้มีความสุขในการเรียน

บทสรุป ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดต่างให้ความสำคัญต่อด้านสิ่งแวดล้อม บรรยากาศรวมถึงสถานที่ และกระบวนการหรือขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่างมีความสำคัญเช่นกัน

2. ด้านครูผู้สอน

2.1 วิธีการสอน/เทคนิค ผู้เชี่ยวชาญต่างให้ความสำคัญว่า ครูผู้สอนต้องมีการบูรณาการเทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย เข้าใจผู้เรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสื่อการสอน รวมทั้งการจัดสถานการณ์ต่าง ๆ จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน ครูควรเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้และควบคุมการเรียนเป็นการให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวก ชี้นำและเสริมสร้างทักษะให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ทิตานา, 2558; ฌนัท, 2559) ซึ่งการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่า ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่องได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้

2.1.1 เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน

2.1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งทิตานา (2558) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

2.1.2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (physical

participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนาน ๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่น ๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้าง ก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.1.2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (intellectual participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.1.2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (social participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.1.2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (emotional participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดจากความหมายต่อตนเอง โดยกิจกรรมดังกล่าว ควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่น ๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนที่ เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์

ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉย ๆ

2.2 บุคลิกภาพ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ประการแรก ของครูผู้สอน ผู้เรียนจะเกิดความประทับใจครั้งแรก (first impression) คือ บุคลิกซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึง บุคลิกทั้งภายในและภายนอก คือ การแต่งกาย การสื่อสาร ความตั้งใจในการสอน ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีความเห็น ต่อไปว่า การแต่งกายจะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของครู ซึ่งจะต้องไม่ลำสมัยจนเกินไปและไม่ลำสมัย กล่าวคือ มีความเหมาะสมและพอดี เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น และ ศรัทธา น่าเชื่อถือ

2.3 ความเป็นวิชาชีพ (teaching profession) ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อความเป็นวิชาชีพ แต่ไม่ได้หมายความว่า ใ้ประกอบวิชาชีพครู จะมีความสำคัญ แต่ถ้าครูผู้สอนทุกคนได้ผ่านการฝึกอบรม เพื่อได้รับสิ่งนี้ ก็จะเป็นการแสดงถึงความสามารถในการสอน ผู้เชี่ยวชาญทุกคนเห็นว่า ความเป็นวิชาชีพครู นั้น คือจะต้องเป็นผู้รักในการถ่ายทอดความรู้และรักในการอบรมขัดเกลาและสั่งสอนผู้เรียน ก็ถือว่ามีความเป็น วิชาชีพ

2.4 ปฏิสัมพันธ์ (interaction) ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความเห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนทุกคน โดย ไม่เลือกปฏิบัติ จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนและผู้เรียนจะต้องเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน การสื่อสาร สนทนากับผู้เรียนในขอบเขตที่พอเหมาะจะทำให้ ผู้เรียนเกิดความศรัทธายิ่งขึ้น

2.5 การเพิ่มพูนความรู้ของผู้สอน การเป็นครู ผู้สอน ที่ดีนั้น ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความเห็นว่า ครูจะต้องหมั่น เพิ่มพูนความรู้อยู่ตลอดเวลา จะมีการฝึกอบรม หรือ สัมมนา รวมทั้งการเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ การ

เพิ่มพูนความรู้ของครูนั้น ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นต่อไป ว่าต้องเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีด้วย

2.6 การสอนเป็นทีม (team teaching) ถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่ดี แต่ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เห็นสอดคล้องกันว่าจะต้อง ร่วมกันตั้งแต่กระบวนการออกแบบการสอน การจัด กิจกรรม รวมทั้งการวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญ ส่วนมากให้ข้อคิดว่า ครูผู้สอนส่วนมากยังขาดความเข้าใจ กับการสอนแบบทีม ส่วนมากจะทำการแบ่งความ รับผิดชอบเนื้อหาในแต่ละบทหรือในแต่ละตอน

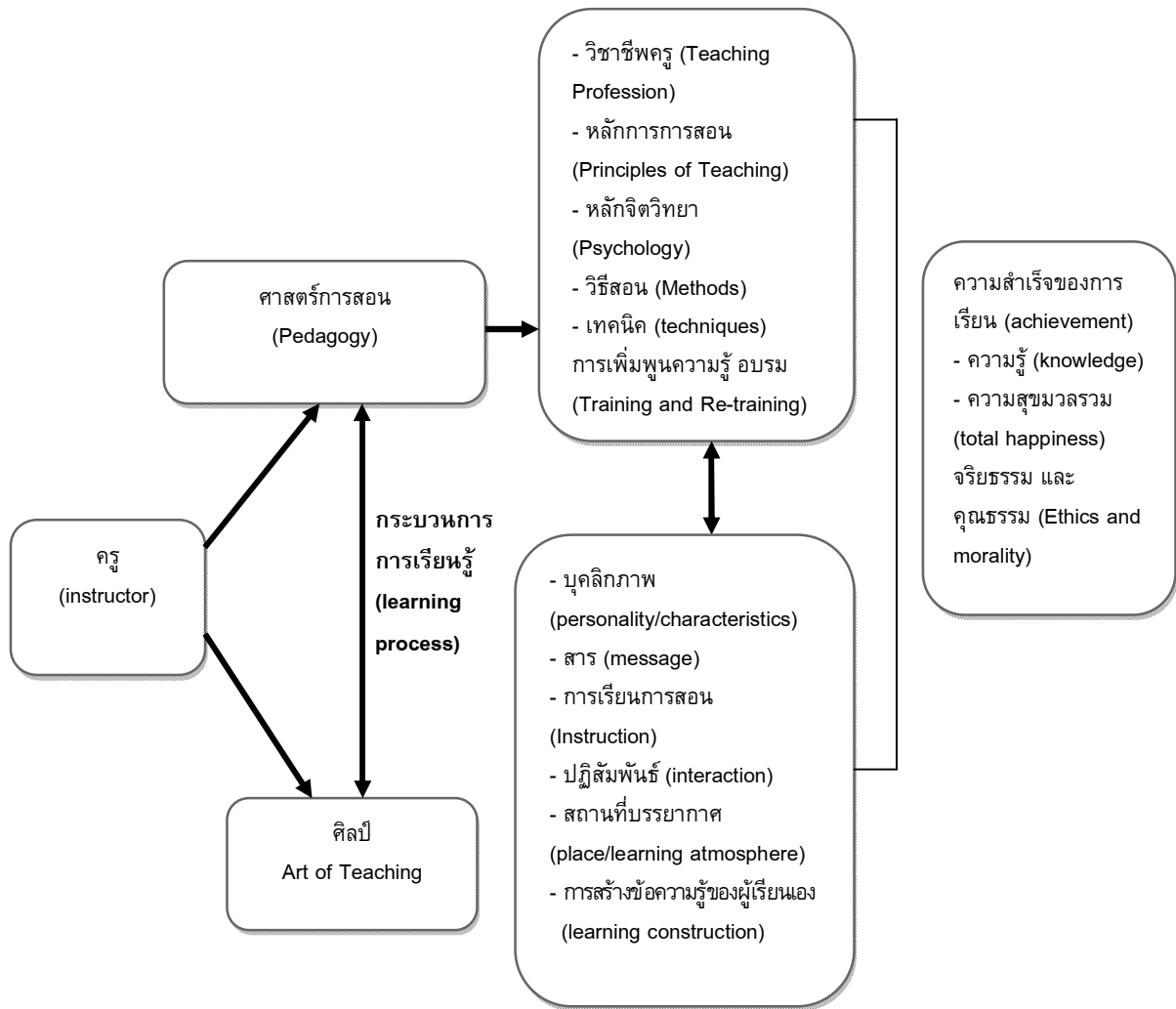
3. ด้านแหล่งเรียนรู้ (learning resources) ผู้เชี่ยวชาญ ให้ความสำคัญต่อแหล่งเรียนรู้ โดย

3.1 แหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและแหล่ง เรียนรู้ภายในห้องเรียน ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความสำคัญ มาก เพราะจะเป็นสถานที่ที่เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ทางอ้อมให้กับผู้เรียน

3.2 สื่อเหมาะสมและทันสมัย ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการเลือกสื่อที่มีความเข้าใจต่อบทเรียน รวมทั้งมีความ เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่สอน จะทำให้ผู้เรียน มีความตื่นเต้นและสนใจ นอกจากนี้ถ้าครูผู้สอนเลือกสื่อ ที่ทันสมัย จะทำให้นักเรียนมีความศรัทธามากยิ่งขึ้น

3.3 การสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้เชี่ยวชาญ ทุกคน ให้ความสำคัญต่อการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น จากคอมพิวเตอร์ โดยผ่านเว็บไซต์ บล็อก (blog) ต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญต่างให้ความสำคัญว่า การนำสื่อ มาประกอบบทเรียนนั้นจะต้องดูวัยของผู้เรียนด้วย

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวิธีวิทยาของการวิจัยทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตกผลึก รูปแบบที่เป็นแนวทางการสอนแบบ super teaching ดัง รูปแบบข้างล่าง

ภาพที่ 1 รูปแบบการสอนแบบ "Super Teaching"

จากรูปแบบดังกล่าว ถือว่าครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนให้มีความสุขและประสบผลสำเร็จ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของครู คือ

1. ศาสตร์ในการสอน (pedagogy) ซึ่งจะประกอบด้วยความเป็นครู หรือมีความเป็นวิชาชีพ (teaching professions) ที่จะต้องศรัทธาในงานตนเอง กล่าวคือเลือกที่จะประกอบอาชีพครูด้วยความตั้งใจ (by choice) นอกจากนี้ครูจะต้องมีหลักการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ด้วย (psychology) ครูจะต้องเข้าใจและกระจำในวิธีสอน รวมทั้งต้องนำเทคนิคที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อความสุขในการเรียนแต่ละครั้ง การเพิ่มพูนความรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ เช่น ฝึกอบรม สัมมนา จะช่วยให้ครูมีศักยภาพในการสอนได้มากยิ่งขึ้น

2. ศิลปะในการสอน (art of teaching) กล่าวคือบุคลิกภาพของครูที่ดี มีการแต่งตัวที่เหมาะสม มีศรัทธาในตัวผู้เรียน มีความห่วงใยต่อผู้เรียน มองโลกในแง่ดี เข้าใจในความแตกต่างของบุคคล (individual differences) มีการส่งสาร (message) ถึงผู้เรียน ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา (verbal and non verbal) เป็นสิ่งที่เชิญชวนให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพให้ปรากฏออกมา นอกจากนี้ การที่ผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนสอนโดยสอดแทรกคุณธรรม/จริยธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อน ครอบครัว สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดบรรยากาศ สถานที่ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลและสร้างองค์ความรู้ได้อย่างมีความสุข

สรุปและวิจารณ์ผล

1. ด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากให้ความเห็นว่า สิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน ประกอบด้วย บรรยากาศการเรียนในเชิงบวกที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากครูผู้สอน ตลอดจนบรรยากาศที่ทำทนายให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางด้านแสงสว่างและการจัดที่นั่ง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสุขในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับชัยอนันต์ (2543) ที่ได้ใช้ความเห็นว่า บรรยากาศจะเป็นความรู้สึกภายในที่จะกระตุ้นและทำทนายให้ผู้เรียนใฝ่รู้ และต้องการแสวงหาคำตอบ นอกจากนี้ Mcvey (1989) ได้ให้ฐานคติว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางกายภาพ ประกอบด้วย แสงสว่าง สีเสียง บริเวณที่ว่าง และลักษณะของสถานที่ที่ใช้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน (invitational education) ตามทฤษฎีของ Purkey and Siegel (2011) ต้องอาศัยองค์ประกอบ 5 ประการคือ นโยบาย (policy) กระบวนการ (process) โปรแกรมการเรียนรู้ (program) สถานที่ (place) และบุคคล (people) และการได้รับความไว้วางใจและการยอมรับจากผู้สอนจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียน ซึ่งจะเห็นได้จากองค์ประกอบหนึ่งของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของสถานที่ที่ครอบคลุมถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ Dunn and Dunn (1972, 1978, 1993) ได้ให้ข้อเสนอว่า ครอบครัวและการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) จากกลุ่มเพื่อนจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งขององค์ประกอบของการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมภายนอก

2. ด้านครูผู้สอน การบูรณาการวิธีการสอน/เทคนิคการสอนของครูนั้น ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งครูที่ดีต้องมีกลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น มีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ลดความสามารถของผู้เรียน

(cooperative learning) ซึ่งสอดคล้องกับ Johnson and Johnson (1984) ที่ให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพึ่งพาช่วยเหลือกัน การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่จริงทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน อนึ่งบุคลิกภาพของครูถือว่าเป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน เพราะบุคลิกภาพเป็นการแสดงท่าทาง ความรู้สึกนึกคิด ความเฉลียวฉลาด ตลอดจนกิริยามารยาท ฉะนั้นบุคลิกภาพของครูที่ดีต้องมีการแต่งกายที่เหมาะสม สื่อสารในภาษาที่ฟังแล้วเข้าใจง่าย มีอารมณ์ที่แจ่มใส ดูแล้วสดชื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรแก้ว (2551) พบว่า บุคลิกภาพที่ดีประกอบด้วย บุคลิกภาพทางกาย บุคลิกภาพทางด้านอารมณ์ บุคลิกภาพทางด้านสังคม และบุคลิกภาพทางด้านสติปัญญา ยิ่งไปกว่านั้น ครูผู้สอนต้องมีความเป็นวิชาชีพ (profession) มีการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ นอกเหนือจากเรื่องบุคลิกภาพและความเป็นวิชาชีพของครูด้านการเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอแล้ว พฤติกรรมที่ควรระมัดระวังประกอบด้วย 1) ปกปิดการปฏิบัติงานของสมาชิกในวิชาชีพ 2) รักษามาตรฐานวิชาชีพ 3) พัฒนวิชาชีพ

3. ด้านแหล่งเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากที่ประเด็นให้เห็นถึงการเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้จะช่วยเสริมสร้างและกระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและสามารถหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้สอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2542) ที่กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้จะช่วยเพิ่มพูนข้อมูลข่าวสารที่ผู้เรียนสามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเอง แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จะเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ภาคปฏิบัติได้ทั้งเป็นแหล่งสร้างเสริมความรู้ ความคิดวิเคราะห์และเสริมสร้างประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึง (acquired) ถึงสื่อที่เหมาะสมและทันสมัย จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด

กิตติกรรมประกาศ

ข้อความรู้ใหม่ของการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการชี้แนะและปรับกระบวนการทัศนจากรองศาสตราจารย์รังสรรค์ แสงสุข เป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อมูลในการค้นหาข้อความรู้ใหม่ อันจะเกิดประโยชน์ต่อแวดวงการเรียนการสอนของประเทศ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณฐานคติของรองศาสตราจารย์คม ไชยแสนสุข อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เป็น “ต้นคิด” ในฐานคติของ “Super Service” ซึ่งทำให้คณะผู้วิจัยได้ต่อยอดและส่งผ่านงานวิจัยออกมาในลักษณะของการเรียนการสอน

อนึ่ง ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนแก่คณะผู้วิจัยเพื่อสืบเสาะสร้างต่องานด้านการสอน เพื่อประสิทธิภาพของผู้เรียนอันจะส่งผลให้เกิดบุพนิมิตทางการศึกษาต่อไป มวลสารประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบเป็นความดีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงอันเป็นที่รักของคณะผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์. 2542. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. ราชบุรี : หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 5.

ฉันท ชาติทอง. 2559. หลักการจัดการเรียนรู้. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.

จักรแก้ว นามเมือง. 2551. บุคลิกภาพของครูที่ดีและลักษณะการสอนที่ดีตามทัศนะของนิสิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา (เอกสารอัดสำเนา).

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. 2543. ระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปี ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ทิศนา แคมณี. 2558. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. 2541. การพัฒนาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. จรรยาบรรณวิชาชีพครู. สืบค้นจาก www.http//edu.chula.ac.th เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2555.

วิโรจน์ สารัตนะ. 2539. กระบวนการวางนโยบายทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2549. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2544. เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

Dunn, R. and Dunn, K. 1972. Practical approaches to individualizing instruction : Contracts and other effective strategic. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

_____. 1978. Practical approaches to individualizing instruction : Contracts and other effective strategic. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

_____. 1993. Practical approaches to individualizing instruction : Contracts and other effective strategic. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

Johnson, R.T. and Johnson, D.W. 1984. An overview of cooperative learning. In J.S. Thousand, R.A. Villa and A.J. Nevin (Eds.), Creativity and collaborative learning (pp. 31-34) Baltimore, Maryland : Paul H. Brookes Publishing Co.

Mcvey,G.F. 1989. "Learning Environment." The International Encyclopedia of Educational Teaching. Edited by Michael Eraut. Oxford : Pergamon Press.

Purkey, W.W. and Siegel, B. 2011. World Conference on Improving Climate and Culture Through invitation education. Richmond, Kentucky.

การเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Media Exposure and the Perceptions of Ramkhamhaeng University

Undergraduate Students Regarding the Association of Southeast Asian Nations

กิจจา ฉลาดพจนพร¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อ ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีกทั้งยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ความสัมพันธ์กับระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 420 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่เป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติ ไคสแควร์ (Chi-Square) ค่าสหสัมพันธ์ (correlation) และการทดสอบค่าที (independent sample t-test) และ ANOVA (analysis of variance) ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับมาก ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ สื่อเว็บไซต์ และสื่อหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่เปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อเดือน โดยใช้เวลาน้อยกว่า 15 นาที และเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในช่วง 12.01-18.00 น. 2) ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับน้อย 3) นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อแผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ และนิตยสาร/วารสารที่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์กับความถี่และช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ ส่วนนักศึกษาที่มีอายุที่ต่างกันมีการเปิดรับประเภทสื่อแผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ สื่อวาจาโดยการสัมภาษณ์ นิตรรศการและสื่อกิจกรรมพิเศษต่างกัน และอายุต่างกันมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อโดยนักศึกษาที่มีอายุน้อยกว่า 24 ปีมีการเปิดรับประเภทของสื่อมากกว่าอายุตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป นักศึกษาที่สังกัดคณะที่ต่างกันมีการเปิดรับสื่อแผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ วาจาโดยการอภิปราย เว็บไซต์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างกัน และคณะที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ 4) นักศึกษาที่สังกัดคณะต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนต่างกัน โดยคณะนิติศาสตร์มีระดับความรู้โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือคณะมนุษยศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ 5) การเปิดรับสื่อโทรทัศน์ แผ่นพับ/ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ สื่อวาจาโดยการบรรยาย และนิตรรศการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ : ประชาคมอาเซียน การเปิดรับสื่อ การรับรู้ข่าวสาร

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ABSTRACT

In this research, the researcher examined the media exposure and levels of knowledge concerning the ASEAN Community shown by selected Ramkhamhaeng University (RU) undergraduates. The researcher also studied the relationships between their demographic characteristics and media exposure to the ASEAN Community, their levels of ASEAN Community knowledge, and their media exposure to and knowledge of the ASEAN Community. The research instrument was a questionnaire used to collect data concerning the opinions of 420 RU undergraduates. The method of stratified random sampling was used to select the members of the sample population. Using techniques of descriptive statistics, the data collected were analyzed using frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. Other statistical techniques used were chi-square (χ^2), coefficient correlation, independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA). The findings are as follows: (1) The members of the sample population had media exposure to ASEAN via television, online social networks, websites and newspapers at a high level. Most of them had exposure to ASEAN Community media on the average of one to two times per month. They spent less than fifteen minutes for each exposure and were exposed to the ASEAN Community from 12.01 to 18.00 hr. (2) The levels of knowledge about ASEAN were found to be at a low level. (3) Different genders exhibited differences in the exposure through television, billboards, books, and magazines or journals. Relationships between gender and the frequency and time of media exposure were also found. The students who differed in age evinced parallel differences in exposure through billboards, books, verbal media using interviews, exhibitions and special activities media. Differences in age were related to the time at which the students had the media exposure. The students under 24 years of age exposed themselves to media at a higher level than those 24 years of age or older. Differences in faculty of study displayed corresponding differences in exposure to the following media: billboards, books, verbal media using discussion, websites and online social media. Relationships between differences in faculties and the times at which the students experienced the media exposure were also found. (4) The students in different faculties evinced differences in their levels of ASEAN community knowledge. Those enrolled in the Faculty of Law exhibited knowledge levels at the highest level, followed by those from the Faculty of Humanities and the Faculty of Business Administration. (5) The media exposure from television, brochures and leaflets, billboards, books, verbal media using lectures, and exhibitions was determined to be positively correlated with levels of ASEAN Community knowledge.

Keywords : Association of Southeast Asian Nations, media exposure, news perception

บทนำ

ปัจจุบันเรื่องประชาคมอาเซียนเป็นสิ่งทีภาคีรัฐบาลและภาคเอกชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ มากมาย รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญและพยายามกระตุ้นด้วยสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนชาวไทยตื่นตัวในเรื่องประชาคมอาเซียนที่เข้ามา มีบทบาทสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ และได้จัดงานสัมมนา “วาระแห่งชาติ: เศรษฐกิจไทยยุคใหม่ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร โดยนายกรัฐมนตรีได้กล่าวปาฐกถาพิเศษเรื่อง “อนาคตประเทศไทยในเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน” นอกจากนี้รัฐบาลยังมีการใช้สื่อหรือช่องทางการสื่อสารในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ภาคประชาชนทั่วไป ภาคธุรกิจเอกชน หน่วยงานด้านอื่น ๆ ของรัฐบาล เป็นต้น เพื่อเรียกร้องให้มีการตื่นตัวและให้ความสำคัญกับประชาคมอาเซียนที่กำลังจะมาถึงในปีคริสตศักราช 2015 หรือ ปีพุทธศักราช 2558 รัฐบาลได้ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา หุ่นยนต์เพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัตเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น มุ่งส่งเสริมให้ประชาคมอาเซียนเป็นชุมชนแห่งสังคมที่เอื้ออาทร และการปรับตัวเข้าหากันสู่การเป็นประชาชนอาเซียน ทำให้ทุกฝ่ายหันมาให้ความสนใจ และศึกษาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนกันมากขึ้น

สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ก็มีความตื่นตัวในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพุทธศักราช 2558 ดังที่ ศ.ดร.ประสาธ สืบคำ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประธานที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ครั้งที่ 4/2554 เปิดเผยว่าที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ในการเตรียมพร้อมมหาวิทยาลัยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยจะเริ่มเตรียมความพร้อมในปีการศึกษา 2555 ด้วยการเลื่อนการเปิดภาคเรียนให้เป็นสากลที่เปลี่ยนจากการเปิดภาคเรียนเดือนมิถุนายน เป็นราวต้นเดือนกันยายนแทน เหมือนกับประเทศสมาชิกประชาคม

อาเซียนอีก 9 ประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงตรงกันแล้ว ซึ่งจะมีประโยชน์ในด้านการแลกเปลี่ยนนักศึกษาที่อาจจะเป็นอุปสรรคได้ หากการเปิด-ปิดภาคเรียนของไทยไม่ตรงกับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน (<http://www.siamintel.ligence.com /thai-asean-semester/>)

ผลการศึกษาการเตรียมความพร้อมการผลิตกำลังคนสู่การเป็นประชาคมอาเซียนและเปิดเสรีการค้าบริการด้านอุดมศึกษา ของ รศ.ดร.นันทนา คชเสนี ผู้อำนวยการบริหารเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเกี่ยวกับทัศนคติและการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนโดยสำรวจจากจำนวนนักศึกษา 2,170 คน จากมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ระบุว่า ประเทศไทยมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่อันดับสุดท้าย แสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการเร่งให้การศึกษาค้นของเรา เพื่อเตรียมความพร้อมที่ประเทศไทยจะก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 (<http://www.komchadluek.net>)

นอกจากนี้ผลการวิจัยเรื่องความรู้และความเข้าใจของนักศึกษาไทยในการเตรียมพร้อมเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า นักศึกษาในภาครัฐมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับต่ำ ส่วนมหาวิทยาลัยภาคเอกชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับปานกลาง ในด้านของการรับรู้ข่าวสารพบว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยภาครัฐและภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากที่สุดจากสื่อโทรทัศน์ร้อยละ 31.03 และช่องทางการรับรู้ข่าวสารน้อยที่สุด จากบุคคลในครอบครัว/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 1.99 (วรรณ, 2553)

ดังนั้นการที่รัฐบาลจัดสัมมนาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยยกระดับงานสัมมนาให้เป็นวาระแห่งชาติ รัฐบาลได้ใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงว่ามีการเปิดรับสื่อต่าง ๆ รอบตัวของนักศึกษาเองมากน้อยเพียงใด สื่อที่นักศึกษาระดับ

ปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการเปิดรับมีอะไรบ้าง นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีระดับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในวางแผนสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไปยังกลุ่มนักศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง (หัวหมาก) ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2555 เฉพาะภาคปกติ มีทั้งหมด 238,495 คน ไม่รวม นักศึกษาที่สมัครแบบ pre-degree (<http://regis.ru.ac.th/index>) โดยแยกตามคณะ

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

คณะ	ประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
1.นิติศาสตร์	53,735	88
2.บริหารธุรกิจ	41,217	72
3.มนุษยศาสตร์	31,563	54
4.ศึกษาศาสตร์	19,705	32
5.วิทยาศาสตร์	5,816	10
6.รัฐศาสตร์	80,036	134
7.เศรษฐศาสตร์	2,379	10
8.สื่อสารมวลชน	3,243	10
9.พัฒนารพยากรมนุษย์	801	10
รวม	238,495	420

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดยทำการเก็บข้อมูลจากแต่ละคณะจนครบตามจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยคั้งนี้ แบ่งตามสมมติฐานในการวิจัยได้คั้งนี้

สมมติฐานข้อที่ 1. นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีลักษณะ ประชากร (เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา) แตกต่างกัันมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน

คั้งนี้ 1) นิติศาสตร์ 53,735 คน 2) บริหารธุรกิจ 41,217 คน 3) มนุษยศาสตร์ 31,563 คน 4) ศึกษาศาสตร์ 19,705 คน 5) วิทยาศาสตร์ 5,816 คน 6) รัฐศาสตร์ 80,036 คน 7) เศรษฐศาสตร์ 2,379 คน 8) สื่อสารมวลชน 3,243 คน 9) พัฒนารพยากรมนุษย์ 801 คน รวม 238,495 คน

การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้หลักการของ ทาโรยามาเนะ (Taro Yamane) (อ้างถึงใน วิเชียร, 2537) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สรุปได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 400 ตัวอย่าง และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยมีรายละเอียดคั้งนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของนักศึกษาของแต่ละคณะ

ตัวแปรต้น – ลักษณะประชากรของนักศึกษา หมายถึง เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา

ตัวแปรตาม – ประเภทของสื่อ หมายถึง 1) สื่อกระจายเสียง ได้แก่ โทรทัศน์ และวิทยุ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ/ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ นิตยสาร/วารสาร และหนังสือพิมพ์ 3) สื่อวาจา ได้แก่ การอภิปราย การบรรยาย การประชุม การสัมภาษณ์ และการสื่อสารปากต่อปาก 4) สื่อกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ งานสัมมนา งานนิทรรศการ 5) สื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ เว็บบอร์ด อีเมล และเครือข่ายสังคมออนไลน์

สมมติฐานข้อที่ 2. ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา) ที่แตกต่างกัน

ตัวแปรต้น - ลักษณะประชากรของนักศึกษา หมายถึง เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา

ตัวแปรตาม - ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

สมมติฐานข้อที่ 3. ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อ โดยจำแนกตามประเภทของสื่อ

ตัวแปรต้น - ประเภทของสื่อ หมายถึง 1) สื่อกระจายเสียง ได้แก่ โทรทัศน์ และวิทยุ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ/ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ นิตยสาร/วารสาร และหนังสือพิมพ์ 3) สื่อวาจา ได้แก่ การอภิปราย การบรรยาย การประชุม การสัมภาษณ์ และการสื่อสารปากต่อปาก 4) สื่อกิจกรรมพิเศษ ได้แก่ งานสัมมนา งานนิทรรศการ 5) สื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เว็บไซต์ เว็บบอร์ด อีเมล และเครือข่ายสังคมออนไลน์

ตัวแปรตาม - ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

สมมติฐานข้อที่ 4. นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีลักษณะประชากร (เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา) มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อ (ความถี่ ระยะเวลา และช่วงเวลา) เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตัวแปรต้น - ลักษณะประชากรของนักศึกษา หมายถึง เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา

ตัวแปรตาม - ความถี่ในการรับทราบข่าวสาร ระยะเวลาในการรับทราบข่าวสาร และช่วงเวลาในการรับทราบข่าวสาร

สมมติฐานข้อที่ 5. ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของ

มหาวิทยาลัยรามคำแหงแตกต่างกันตามการเปิดรับสื่อ (ความถี่ ระยะเวลา และ ช่วงเวลา) ที่แตกต่างกัน

ตัวแปรต้น - ประเภทของสื่อ ได้แก่ ความถี่ในการรับทราบข่าวสาร ระยะเวลาในการรับทราบข่าวสาร และช่วงเวลาในการรับทราบข่าวสาร

ตัวแปรตาม - ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในเรื่องการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหง คือแบบสอบถาม (questionnaire) รูปแบบที่ใช้คือแบบสอบถามปลายปิดโดยรายละเอียดในแบบสอบถามประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ คณะ ชั้นปี โดยคำถามที่ใช้เป็นลักษณะปลายปิดแบบเลือกตอบ (checklist)

ตอนที่ 2 การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยแยกรายละเอียดของการเปิดรับข่าวสาร

ตอนที่ 3 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเป็นคำถามทดสอบความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนจำนวน 20 ข้อที่เป็นการทดสอบความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ครอบคลุมถึง 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาวิจัยไปทดสอบค่าความเที่ยงตรง (validity) และค่าความเชื่อมั่น (reliability) ดังนี้

1. การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item – Objective Congruence) จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยวิธี IOC โดยแต่ละข้อต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ผลการวัด

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาครอบคลุมในแต่ละด้าน

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 30 ชุด จากนั้นนำไปทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ Alpha coefficient ของ Cronbach เพื่อหาค่า reliability จากโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่า Alpha coefficient มากกว่า 0.70 ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ ผลของการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.849 แสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้ในการบรรยายทางสถิติทั่วไป

2. การทดสอบค่าที (independent sample t-test) และ ANOVA (analysis of variance) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีลักษณะประชากรต่างกันมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนต่างกัน การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของ

มหาวิทยาลัยรามคำแหงแตกต่างกันตามลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน และใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงแตกต่างกันตามการเปิดรับสื่อ (ความถี่ ระยะเวลา และช่วงเวลา) ที่แตกต่างกัน

3. การหาค่าสหสัมพันธ์ (correlation) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อจำแนกตามประเภทของสื่อ

4. การหาค่าไคสแควร์ (Chi-Square) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีลักษณะประชากร (เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และคณะที่กำลังศึกษา) มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อ (ความถี่ ระยะเวลา และช่วงเวลา) เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ผลการวิจัย

1. เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 24 ปี รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างอายุ 24-29 ปี และกลุ่มตัวอย่างอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ด้านชั้นปีที่กำลังศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปี 1-2 รองลงมา คือ นักศึกษาชั้นปี 3-4 และ นักศึกษาชั้นปี 5-8

2. ผลการวิเคราะห์ด้านการเปิดรับสื่อ

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความถี่ในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนทางสื่อต่าง ๆ

สื่อที่เปิดรับ	เดือนละ 10 ครั้งขึ้นไป	เดือนละ 7-9 ครั้ง	เดือนละ 4-6 ครั้ง	เดือนละ 1-3 ครั้ง	ไม่เคยเลย	รวม	ค่าเฉลี่ย	ระดับการเปิดรับ
โทรทัศน์	120 (28.57)	143 (34.05)	117 (27.86)	35 (8.33)	5 (1.19)	420	3.80	มาก
วิทยุ	24 (5.71)	59 (14.05)	119 (28.33)	135 (32.14)	83 (19.76)	420	2.54	น้อย
แผ่นพับ/ใบปลิว	18 (4.29)	62 (14.76)	130 (30.95)	143 (34.05)	67 (16.75)	420	2.57	น้อย
แผ่นป้ายโฆษณา	25 (5.95)	95 (22.62)	112 (26.67)	135 (32.14)	53 (12.62)	420	2.77	ปานกลาง
หนังสือ	34 (8.10)	97 (23.10)	131 (31.19)	108 (25.71)	50 (11.90)	420	2.90	ปานกลาง
นิตยสาร/วารสาร	28 (6.67)	91 (21.67)	139 (33.10)	118 (28.10)	44 (10.48)	420	2.86	ปานกลาง
หนังสือพิมพ์	70 (16.67)	125 (31.25)	129 (30.71)	83 (19.76)	13 (3.10)	420	3.37	มาก
อภิปราย	15 (3.57)	48 (12.00)	115 (27.38)	109 (25.95)	133 (26.90)	420	2.29	น้อย
บรรยาย	17 (4.05)	64 (15.24)	102 (24.29)	107 (25.48)	130 (31.00)	420	2.36	น้อย
ประชุม	9 (2.25)	45 (10.71)	93 (22.14)	117 (27.86)	156 (37.14)	420	2.13	น้อย
สัมมนา	9 (2.25)	38 (9.05)	93 (22.14)	141 (33.57)	139 (33.10)	420	2.14	น้อย
การสื่อสารปากต่อปาก	67 (15.95)	88 (20.95)	108 (25.71)	97 (24.25)	60 (14.29)	420	3.01	ปานกลาง
สัมมนา	8 (1.90)	31 (7.38)	92 (21.90)	109 (25.95)	180 (42.86)	420	2.00	น้อย
นิทรรศการ	13 (3.25)	33 (7.86)	94 (22.38)	139 (33.10)	141 (33.57)	420	2.14	น้อย
เว็บไซต์	97 (23.10)	135 (32.14)	116 (27.62)	60 (14.29)	12 (2.86)	420	3.58	มาก
เว็บบอร์ด	57 (13.57)	120 (28.57)	114 (27.14)	96 (22.86)	33 (7.86)	420	3.17	ปานกลาง
อีเมล	39 (9.75)	76 (18.10)	131 (31.19)	114 (27.14)	60 (14.29)	420	2.81	ปานกลาง
เครือข่ายสังคมออนไลน์	113 (26.90)	120 (28.57)	108 (25.71)	58 (13.81)	21 (5.00)	420	3.59	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนจากทางสื่อโทรทัศน์

หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ และสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของจำนวนครั้งที่นักศึกษาเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

จำนวนครั้งที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียนต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	47	11.19
1-2 ครั้งต่อเดือน	165	39.29
3-4 ครั้งต่อเดือน	108	25.71
มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน	100	23.81
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.29 รองลงมาคือ เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 25.71 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ

ประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ย มากกว่า 4 ครั้งต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 23.81 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 11.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระยะเวลาที่นักศึกษาเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ยต่อครั้ง

ระยะเวลาที่รับข่าวสารโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 15 นาที	146	34.76
16-30 นาที	145	34.52
31 นาที - 1 ชั่วโมง	67	15.90
มากกว่า 1-2 ชั่วโมง	38	9.05
มากกว่า 2 ชั่วโมง	24	5.71
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาน้อยกว่า 15 นาทีในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ยต่อครั้งคิดเป็นร้อยละ 34.76 รองลงมาคือใช้ระยะเวลา 16-30 นาที คิดเป็นร้อยละ

34.52 ระยะเวลา 31 นาที - 1 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 15.90 ระยะเวลา มากกว่า 1-2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 9.05 และระยะเวลามากกว่า 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 5.71 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของช่วงเวลาที่นักศึกษาเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ช่วงเวลาเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน	จำนวน	ร้อยละ
06.01-12.00 น.	130	30.95
12.01-18.00 น.	173	41.19
18.01-24.00 น.	110	26.19
00.01-06.00 น.	7	1.67
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนช่วงเวลา 12.01-18.00 น. คิดเป็นร้อยละ 41.19 รองลงมาคือช่วงเวลา 06.01-12.00 น. คิดเป็นร้อยละ 30.95 ช่วงเวลา 18.01-24.00 น. คิดเป็นร้อยละ 26.19 และ

ช่วงเวลา 00.01-06.00 น. คิดเป็นร้อยละ 1.67 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ด้านระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษา

ตารางที่ 6 จำนวน และร้อยละ ของระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษา

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด (ตอบถูก 1-4 ข้อ)	53	12.60
น้อย(ตอบถูก 5-8 ข้อ)	189	45.00
ปานกลาง(ตอบถูก 9-12 ข้อ)	142	33.80
มาก(ตอบถูก 13-16 ข้อ)	31	7.40
มากที่สุด(ตอบถูก 17-20 ข้อ)	5	1.20
รวม	420	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 45.00 มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.80 มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.60 มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับมาก

คิดเป็นร้อยละ 7.40 มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.20 ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบลักษณะประชากรด้านเพศ อายุ ชั้นปี และคณะที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ

รายการ	ชาย (185 คน)		หญิง (235 คน)		t	Sig
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
สื่อโทรทัศน์	3.62	1.04	3.94	0.91	-3.373 [*]	0.001
สื่อวิทยุ	2.53	1.17	2.54	1.09	-0.135	0.893
สื่อกระจายเสียง	3.07	0.91	3.25	0.75	-2.057 [*]	0.04
สื่อแผ่นพับ/ใบปลิว	2.55	1.08	2.60	1.04	-0.479	0.632
สื่อแผ่นป้ายโฆษณา	2.65	1.11	2.87	1.10	-2.011 [*]	0.045
สื่อหนังสือ	2.75	1.13	3.01	1.12	-2.363 [*]	0.019
สื่อนิตยสาร/วารสาร	2.71	1.11	2.98	1.04	-2.454 [*]	0.015
สื่อหนังสือพิมพ์	3.22	1.11	3.49	1.03	-2.650	0.08
สื่อสิ่งพิมพ์	2.77	0.89	2.99	0.83	-2.531 [*]	0.012
สื่อวาจาโดยการอภิปราย	2.23	1.14	2.34	1.13	-1.056	0.292
สื่อวาจาโดยการบรรยาย	2.25	1.20	2.44	1.17	-1.624	0.105
ในชั้นเรียน						
สื่อวาจาโดยการประชุม	2.12	1.10	2.13	1.10	-0.70	0.944
สื่อวาจาโดยการ	2.16	1.07	2.12	1.02	0.366	0.715
สัมภาษณ์						
สื่อวาจาแบบปากต่อปาก	3.06	1.26	2.97	1.30	0.748	0.455
สื่อวาจา	2.37	0.91	2.40	0.87	-0.416	0.678
สื่อสัมมนา	2.04	1.08	1.96	1.04	0.733	0.464
สื่อนิทรรศการ	2.13	1.07	2.14	1.07	-0.143	0.887
สื่อกิจกรรมพิเศษ	2.08	1.00	2.05	0.95	0.317	0.752
สื่อเว็บไซต์	3.53	1.07	3.63	1.09	-0.903	0.367
สื่อเว็บบอร์ด	3.08	1.20	3.24	1.12	-1.418	0.157
สื่ออีเมล	2.70	1.19	2.89	1.14	-1.688	0.096
เครือข่ายสังคมออนไลน์	3.50	1.14	3.65	1.19	-1.295	0.196
สื่ออินเทอร์เน็ต	3.20	0.97	3.35	0.96	-1.567	0.118
สื่อต่าง ๆ	2.71	0.71	2.83	0.69	-1.738	0.083

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อกระจายเสียง สื่อแผ่นป้าย

โฆษณา สื่อหนังสือ สื่อนิตยสาร/วารสาร และสื่อสิ่งพิมพ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามอายุ

รายการ	อายุน้อยกว่า 24 ปี (353 คน)		อายุตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป (67 คน)		t	Sig
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
สื่อโทรทัศน์	3.82	0.98	3.73	1.01	0.665	0.506
สื่อวิทยุ	2.53	1.13	2.58	1.14	-0.348	0.728
สื่อกระจายเสียง	3.17	0.82	3.15	0.87	0.602	0.874
สื่อแผ่นพับ/ใบปลิว	2.58	1.05	2.49	1.08	0.686	0.493
สื่อแผ่นป้ายโฆษณา	2.84	1.11	2.42	1.09	2.857*	0.004
สื่อหนังสือ	2.95	1.13	2.63	1.11	2.145*	0.033
สื่อนิตยสาร/วารสาร	2.89	1.07	2.70	1.13	1.308	0.192
สื่อหนังสือพิมพ์	3.38	1.07	3.36	1.12	0.110	0.913
สื่อสิ่งพิมพ์	2.93	0.85	2.72	0.91	1.815	0.070
สื่อวาจาโดยการอภิปราย	2.31	1.14	2.19	1.13	0.778	0.437
สื่อวาจาโดยการบรรยาย	2.40	1.19	2.13	1.13	1.703	0.089
โน้ตเรียน						
สื่อวาจาโดยการประชุม	2.17	1.11	1.93	1.00	1.659	0.098
สื่อวาจาโดยการ	2.18	1.05	1.88	1.01	2.190*	0.029
สัมภาษณ์						
สื่อวาจาแบบปากต่อปาก	3.00	1.29	3.07	1.26	-0.435	0.664
สื่อวาจา	2.41	0.89	2.24	0.88	1.449	0.148
สื่อสัมมนา	2.03	1.06	1.81	1.00	1.602	0.110
สื่อนิทรรศการ	2.20	1.08	1.79	0.93	3.244*	0.002
สื่อกิจกรรมพิเศษ	2.22	0.99	1.80	0.90	2.625*	0.010
สื่อเว็บไซต์	3.59	1.08	3.52	1.11	0.504	0.615
สื่อเว็บบอร์ด	3.19	1.17	3.07	1.12	0.745	0.457
สื่ออีเมล	2.85	1.15	2.60	1.24	1.629	0.104
เครือข่ายสังคมออนไลน์	3.61	1.17	3.46	1.17	0.942	0.347
สื่ออินเทอร์เน็ต	3.31	0.96	3.16	1.00	1.136	0.257
สื่อต่าง ๆ	2.80	0.69	2.63	0.68	1.904	0.058

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่านักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีการเปิดรับสื่อแผ่นป้ายโฆษณา สื่อหนังสือ สื่อวาจา

โดยการสัมภาษณ์ สื่อนิทรรศการ และสื่อกิจกรรมพิเศษ แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามชั้นปี

รายการ	ชั้นปี						F	Sig
	1-2 (206 คน)		3-4 (152 คน)		5 ขึ้นไป (62 คน)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
สื่อโทรทัศน์	3.82	0.98	3.81	0.97	3.74	1.05	0.153	0.858
สื่อวิทยุ	2.51	1.10	2.59	1.19	2.52	1.06	0.211	0.810
สื่อกระจายเสียง	3.17	0.77	3.20	0.89	3.13	0.87	0.161	0.852
สื่อแผ่นพับ/ใบปลิว	2.57	1.01	2.58	1.14	2.58	1.02	0.006	0.994
สื่อแผ่นป้ายโฆษณา	2.82	1.06	2.80	1.23	2.54	1.00	1.482	0.228
สื่อหนังสือ	2.92	1.15	2.95	1.17	2.71	0.96	1.034	0.357
สื่อนิตยสาร/วารสาร	2.94	1.10	2.80	1.09	2.76	1.00	1.065	0.346
สื่อหนังสือพิมพ์	3.39	1.04	3.36	1.12	3.34	1.05	0.880	0.916
สื่อสิ่งพิมพ์	2.93	0.86	2.89	0.90	2.79	0.80	0.624	0.536
สื่อวาจาโดยการอภิปราย	2.36	1.17	2.18	1.05	2.35	1.22	1.231	0.293
สื่อวาจาโดยการบรรยายในชั้นเรียน	2.43	1.18	2.32	1.16	2.24	1.25	0.746	0.475
สื่อวาจาโดยการประชุม	2.14	1.10	2.14	1.15	2.05	0.97	0.195	0.823
สื่อวาจาโดยการสัมภาษณ์	2.15	1.02	2.19	1.12	1.97	0.94	1.022	0.361
สื่อวาจาแบบปากต่อปาก	2.93	1.26	3.03	1.36	3.24	1.17	1.401	0.247
สื่อวาจา	2.40	0.88	2.37	0.90	2.37	0.89	0.059	0.942
สื่อสัมมนา	1.99	1.06	2.00	1.09	2.00	0.98	0.04	0.996
สื่อนิทรรศการ	2.23	1.09	2.09	1.10	1.97	0.87	1.718	0.181
สื่อกิจกรรมพิเศษ	2.11	1.01	2.04	0.99	1.98	0.87	0.458	0.633
สื่อเว็บไซต์	3.60	1.10	3.57	1.08	3.58	1.03	0.37	0.964
สื่อเว็บบอร์ด	3.25	1.19	3.10	1.16	3.10	1.05	0.871	0.419
สื่ออีเมล	2.82	1.23	2.83	1.13	2.74	1.05	0.127	0.881
เครือข่ายสังคมออนไลน์	3.60	1.17	3.63	1.19	3.44	1.10	0.619	0.539
สื่ออินเทอร์เน็ต	3.32	0.99	3.28	0.96	3.21	0.93	0.270	0.764
สื่อต่าง ๆ	2.80	0.68	2.77	0.74	2.72	0.63	0.388	0.679

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีการศึกษาต่างกันมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อแผ่นป้ายโฆษณาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามคณะ

คณะ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
นิติศาสตร์	88	2.83	1.13	2.065	0.038 [*]
บริหารธุรกิจ	72	3.10	1.16		
มนุษยศาสตร์	54	2.70	1.13		
ศึกษาศาสตร์	32	3.03	1.03		
วิทยาศาสตร์	10	2.80	0.79		
รัฐศาสตร์	134	2.70	1.11		
เศรษฐศาสตร์	10	2.10	1.10		
สื่อสารมวลชน	10	2.10	0.73		
พัฒนารัฐพยาบาลมนุษย	10	2.60	0.96		
รวม	420	2.79	1.12		

$P \leq 0.05$

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อหนังสือของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามคณะ

คณะ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
นิติศาสตร์	88	3.16	1.21	2.372	0.017 [*]
บริหารธุรกิจ	72	2.85	1.18		
มนุษยศาสตร์	54	3.06	1.20		
ศึกษาศาสตร์	32	3.34	1.18		
วิทยาศาสตร์	10	2.90	0.86		
รัฐศาสตร์	134	2.78	1.06		
เศรษฐศาสตร์	10	2.20	0.92		
สื่อสารมวลชน	10	2.30	0.82		
พัฒนารัฐพยาบาลมนุษย	10	2.70	1.15		
รวม	420	2.92	1.15		

$P \leq 0.05$

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อวาจาโดยการอภิปรายของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามคณะ

คณะ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
นิติศาสตร์	88	2.55	1.12	2.237	0.024 [*]
บริหารธุรกิจ	72	2.21	1.09		
มนุษยศาสตร์	54	2.19	1.01		
ศึกษาศาสตร์	32	2.25	1.08		
วิทยาศาสตร์	10	2.30	1.34		
รัฐศาสตร์	134	2.43	1.22		
เศรษฐศาสตร์	10	1.70	0.82		
สื่อสารมวลชน	10	1.30	0.48		
พัฒนารัฐพยาบาลมนุษย	10	2.10	1.37		
รวม	420	2.31	1.14		

$P \leq 0.05$

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อเว็บไซต์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามคณะ

คณะ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
นิติศาสตร์	88	3.35	1.10		
บริหารธุรกิจ	72	3.90	1.14		
มนุษยศาสตร์	54	3.87	0.97		
ศึกษาศาสตร์	32	3.56	1.11		
วิทยาศาสตร์	10	3.80	1.23	2.206	0.026 [*]
รัฐศาสตร์	134	3.43	1.10		
เศรษฐศาสตร์	10	3.70	0.82		
สื่อสารมวลชน	10	3.70	0.94		
พัฒนารพวิทยาการมนุษย์	10	3.30	1.34		
รวม	420	3.58	1.11		

P ≤ 0.05

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามคณะ

คณะ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
นิติศาสตร์	88	3.36	1.12		
บริหารธุรกิจ	72	3.97	1.11		
มนุษยศาสตร์	54	3.62	1.15		
ศึกษาศาสตร์	32	3.62	1.21		
วิทยาศาสตร์	10	4.10	0.87	2.232	0.024 [*]
รัฐศาสตร์	134	3.41	1.20		
เศรษฐศาสตร์	10	3.70	1.41		
สื่อสารมวลชน	10	4.00	0.94		
พัฒนารพวิทยาการมนุษย์	10	3.80	1.23		
รวม	420	3.59	1.17		

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 10, ตารางที่ 11, ตารางที่ 12, ตารางที่ 13 และตารางที่ 14 พบว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในคณะต่างกันมีการเปิดรับสื่อผ่านป้ายโฆษณา สื่อหนังสือ สื่อวาจาโดยการอภิปราย สื่อเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ แตกต่างกัน

5.เปรียบเทียบลักษณะประชากรด้านเพศ อายุ ชั้นปี และคณะที่แตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ

เพศ	N	\bar{X}	S.D.	t	Sig
ชาย	185	7.99	3.31		
หญิง	235	8.20	3.02	-0.694	0.488
รวม	420	8.10	3.17		

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 15 พบว่านักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามอายุ

อายุ	N	\bar{X}	S.D.	t	Sig
น้อยกว่า 24 ปี	353	8.14	3.16		
ตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป	67	7.97	3.12	0.394	0.694
รวม	420	8.06	3.14		

$P \leq 0.05$

จากตารางที่ 16 พบว่านักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามชั้นปี

ชั้นปี	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
1-2	206	8.36	3.04		
3-4	152	7.69	3.15	2.119	0.121
5 ขึ้นไป	62	8.31	3.44		
รวม	420	8.11	3.15		

$P \leq 0.05$

จากตารางที่ 17 พบว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นปีการศึกษาต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบระดับความรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามคณะ

คณะ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
นิติศาสตร์	88	9.02	3.71		
บริหารธุรกิจ	72	8.28	2.44		
มนุษยศาสตร์	54	8.35	2.82		
ศึกษาศาสตร์	32	8.06	2.75		
วิทยาศาสตร์	10	7.50	3.09		
รัฐศาสตร์	134	7.81	3.35		
เศรษฐศาสตร์	10	6.95	2.80	1.992	0.046*
สื่อสารมวลชน	10	6.53	2.07		
พัฒนบริหารการมนุษย์	10	7.72	2.49		
รวม	420	8.10	3.15		

$P \leq 0.05$

จากตารางที่ 18 พบว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในคณะต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแตกต่างกัน

ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับสื่อประชาคมอาเซียนแต่ละประเภทกับระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเภทของสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)
สื่อโทรทัศน์	0.155*
สื่อวิทยุ	0.095
สื่อแผ่นพับ/ใบปลิว	0.190*
สื่อแผ่นป้ายโฆษณา	0.188*
สื่อหนังสือ	0.150*
สื่อนิตยสาร/วารสาร	0.021
สื่อหนังสือพิมพ์	0.078
สื่อวาจาโดยการอภิปราย	0.079
สื่อวาจาโดยการบรรยาย	0.103*
สื่อวาจาโดยการประชุม	0.077
สื่อวาจาโดยการสัมภาษณ์	0.081
สื่อวาจาแบบปากต่อปาก	0.010
สื่อสัมมนา	0.073
สื่อนิทรรศการ	0.101*
สื่อเว็บไซต์	0.056
สื่อเว็บบอร์ด	0.039
สื่ออีเมล	0.047
สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์	0.085

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 19 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อ พบว่า สื่อโทรทัศน์ สื่อแผ่นพับ/ใบปลิว สื่อแผ่นป้ายโฆษณา สื่อหนังสือ สื่อวาจาโดยการบรรยาย และสื่อนิทรรศการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

6.ลักษณะประชากรด้าน เพศ อายุ ชั้นปี และคณะที่กำลังศึกษามีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อ (ด้านความถี่ ระยะเวลา และช่วงเวลา) เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านเพศกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามความถี่ในการเปิดรับสื่อ

ความถี่ในการเปิดรับสื่อ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	24(13.00)	23(9.80)	47(11.20)
1-2 ครั้งต่อเดือน	88(47.60)	77(32.80)	165(39.30)
3-4 ครั้งต่อเดือน	40(21.60)	68(28.90)	108(25.70)
ตั้งแต่ 4 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	33(17.80)	67(28.50)	100(23.80)
รวม	185(100.00)	235(100.00)	420(100.0)
χ^2	13.817		
p- value	0.003*		

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 20 พบว่า สถานภาพด้านเพศมี ประชาคมอาเซียน
ความสัมพันธ์กับความถี่ในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับ

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านอายุกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนก
ตามความถี่ในการเปิดรับสื่อ

ความถี่ในการเปิดรับสื่อ	อายุ		รวม
	น้อยกว่า 24 ปี	ตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป	
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	36(10.20)	11(16.40)	47(11.20)
1-2 ครั้งต่อเดือน	142(40.20)	23(34.30)	165(39.30)
3-4 ครั้งต่อเดือน	88(24.90)	20(29.90)	108(25.70)
ตั้งแต่ 4 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	87(24.60)	13(19.40)	100(23.80)
รวม	353(100.00)	67(100.00)	420(100.00)
χ^2	3.626		
p- value	0.305		

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 21 พบว่า สถานภาพด้านอายุไม่มี
ความสัมพันธ์กับความถี่ในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับ
ประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านชั้นปีกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนก
ตามความถี่ในการเปิดรับสื่อ

ความถี่ในการเปิดรับสื่อ	ชั้นปี			รวม
	1-2	3-4	5 ขึ้นไป	
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	23(11.20)	18(11.80)	6(9.70)	47(11.20)
1-2 ครั้งต่อเดือน	77(37.40)	63(41.40)	25(40.30)	165(39.30)
3-4 ครั้งต่อเดือน	51(24.80)	39(25.70)	18(29.00)	108(25.70)
ตั้งแต่ 4 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	55(26.70)	32(21.10)	13(21.00)	100(23.80)
รวม	206(100.00)	152(100.00)	62(100.00)	420(100.00)
χ^2	2.33			
p- value	0.887			

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 22 พบว่า สถานภาพด้าน
ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ใน
การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านคณะที่กำลังศึกษากับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามความถี่ในการเปิดรับสื่อ

คณะ	ความถี่ในการเปิดรับสื่อ				รวม
	น้อยกว่า 1 ครั้ง ต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	3-4 ครั้งต่อเดือน	ตั้งแต่ 4 ครั้งต่อ เดือนขึ้นไป	
นิติศาสตร์	18(20.50)	35(39.80)	14(16.00)	21(23.90)	88(100.00)
บริหารธุรกิจ	8(11.10)	32(44.40)	12(16.70)	20(27.80)	72(100.00)
มนุษยศาสตร์	8(14.80)	20(37.00)	15(27.80)	11(20.40)	54(100.00)
ศึกษาศาสตร์	5(15.60)	8(25.00)	11(34.40)	8(25.00)	32(100.00)
วิทยาศาสตร์	2(20.00)	5(50.00)	3(30.00)	0(0)	10(100.00)
รัฐศาสตร์	6(4.50)	53(39.60)	39(29.10)	36(26.90)	134(100.00)
เศรษฐศาสตร์	1(10.00)	2(20.00)	7(70.00)	0(0)	10(100.00)
สื่อสารมวลชน	0(0)	5(50.00)	3(30.00)	2(20.00)	10(100.00)
พัฒนารักษากรมนุชย์	2(20.00)	2(20.00)	4(40.00)	2(20.00)	10(100.00)
รวม	50(100.00)	162(100.00)	108(100.00)	100(100.00)	420(100.00)
χ^2	34.31				
p- value	0.79				

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 23 พบว่า สถานภาพด้านคณะที่กำลังศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านเพศกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ

ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
น้อยกว่า 15 นาที	60(32.40)	86(36.60)	146(34.80)
16-30 นาที	59(31.90)	86(36.60)	145 (34.50)
31 นาที – 1 ชั่วโมง	30(16.20)	37(15.70)	67(16.00)
มากกว่า 1-2 ชั่วโมง	23(12.40)	15(6.40)	38(9.00)
มากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไป	13(7.00)	11(4.70)	24(5.70)
รวม	185(100.00)	235(100.00)	420(100.00)
χ^2	6.378		
p- value	0.173		

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 24 พบว่า สถานภาพด้านเพศไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านอายุกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ

ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ	อายุ		รวม
	น้อยกว่า 24 ปี	ตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป	
น้อยกว่า 15 นาที	124(35.10)	22(32.80)	146(34.80)
16-30 นาที	128(36.30)	17(25.40)	145 (34.50)
31นาที – 1 ชั่วโมง	58(16.40)	9(13.40)	67(16.00)
มากกว่า 1-2 ชั่วโมง	28(7.90)	10(14.90)	38(9.00)
มากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไป	15(4.20)	9(13.40)	24(5.70)
รวม	353(100.00)	67(100.00)	420(100.00)
χ^2	13.691		
p- value	0.008*		

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 25 พบว่าสถานภาพด้านอายุมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 26 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านชั้นปีกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ

ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ	ชั้นปี			รวม
	1-2	3-4	5 ขึ้นไป	
น้อยกว่า 15 นาที	70(34.00)	59(38.80)	17(27.40)	146(34.80)
16-30 นาที	82(39.80)	48(31.60)	15(24.20)	145 (34.50)
31นาที – 1 ชั่วโมง	26(12.60)	29(19.10)	12(19.40)	67(16.00)
มากกว่า 1-2 ชั่วโมง	16(7.80)	12(7.90)	10(16.10)	38(9.00)
มากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไป	12(5.80)	4(2.60)	8(12.90)	24(5.70)
รวม	206(100.00)	152(100.00)	62(100.00)	420(100.00)
χ^2	20.666			
p- value	0.008*			

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 26 พบว่า สถานภาพด้านระดับชั้นปีที่กำลังศึกษามีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 27 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านคณะที่กำลังศึกษากับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ

คณะ	ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ					รวม
	น้อยกว่า 15 นาที	16-30 นาที	31 นาที – 1 ชั่วโมง	มากกว่า 1-2 ชั่วโมง	มากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไป	
นิติศาสตร์	35(39.80)	21(23.90)	10(11.40)	8(9.10)	14(15.90)	88(100.00)
บริหารธุรกิจ	27(37.50)	27(37.50)	10(13.90)	6(8.30)	2(2.80)	72(100.00)
มนุษยศาสตร์	17(31.50)	27(50.00)	8(14.80)	1(1.90)	1(1.90)	54(100.00)
ศึกษาศาสตร์	14(43.80)	10(31.30)	2(6.30)	5(15.60)	1(3.10)	32(100.00)
วิทยาศาสตร์	7(70.00)	1(10.00)	1(10.00)	1(10.00)	0(0)	10(100.00)
รัฐศาสตร์	36(26.90)	50(37.30)	29(21.60)	13(9.70)	6(4.50)	134(100.00)
เศรษฐศาสตร์	4(40.00)	5(50.00)	1(10.00)	0(0)	0(0)	10(100.00)
สื่อสารมวลชน	2(20.00)	4(40.00)	3(30.00)	1(10.00)	0(0)	10(100.00)
พัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย	4(40.00)	1(10.00)	3(30.00)	2(20.00)	0(0)	10(100.00)
รวม	50(100.00)	162(100.00)	108(100.00)	100(100.00)	100(100.00)	420(100.00)
χ^2	71.585					
p- value	0.000*					

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 27 พบว่า สถานภาพด้านคณะที่กำลังศึกษามีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 28 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านเพศกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ

ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
06.01-12.00 น.	56(30.30)	74(31.50)	130(31.00)
12.01-18.00 น.	67(36.20)	106(45.10)	173(41.20)
18.01-24.00 น.	56(30.30)	54(23.00)	110(26.20)
00.01-06.00 น.	6(3.20)	1(0.40)	7(1.70)
รวม	185(100.00)	235(100.00)	420(100.00)
χ^2	9.068		
p- value	0.028*		

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 28 พบว่า สถานภาพด้านเพศมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 29 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านอายุกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ

ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ	อายุ		รวม
	น้อยกว่า 24 ปี	ตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป	
06.01-12.00 น.	105(29.70)	25(37.30)	130(31.00)
12.01-18.00 น.	154(43.60)	19(28.40)	173 (41.20)
18.01-24.00 น.	88(24.90)	22(32.80)	110(26.20)
00.01-06.00 น.	6(1.70)	1(1.50)	7(1.70)
รวม	353(100.00)	67(100.00)	420(100.00)
χ^2	5.59		
p- value	0.133		

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 29 พบว่า สถานภาพด้านอายุไม่มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 30 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านชั้นปีกับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ

ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ	ชั้นปี			รวม
	1-2	3-4	5 ชั้นไป	
06.01-12.00 น.	61(29.60)	49(32.20)	20(32.30)	130(31.00)
12.01-18.00 น.	97(47.10)	54(35.50)	22(35.50)	173 (41.20)
18.01-24.00 น.	45(21.80)	46(30.30)	19(30.60)	110(26.20)
00.01-06.00 น.	3(1.50)	3(2.00)	1(1.60)	7(1.70)
รวม	206(100.00)	152(100.00)	62(100.00)	420(100.00)
χ^2	6.708			
p- value	0.349			

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 30 พบว่า สถานภาพด้านระดับชั้นปีที่กำลังศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรด้านคณะที่กำลังศึกษากับการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกตามช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ

คณะ	ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ				รวม
	06.01- 12.00 น.	12.01- 18.00น.	18.01- 24.00 น.	00.01- 06.00 น.	
นิติศาสตร์	38(43.20)	28(31.80)	19(21.60)	3(3.40)	88(100.00)
บริหารธุรกิจ	26(36.10)	25(34.70)	21(29.20)	0(0)	72(100.00)
มนุษยศาสตร์	14(25.90)	24(44.40)	16(29.60)	0(0)	54(100.00)
ศึกษาศาสตร์	9(28.10)	19(59.40)	4(12.50)	0(0)	32(100.00)
วิทยาศาสตร์	2(20.00)	6(60.00)	1(10.00)	1(10.00)	10(100.00)
รัฐศาสตร์	32(23.90)	60(44.80)	40(29.90)	2(1.50)	134(100.00)
เศรษฐศาสตร์	5(50.00)	3(30.00)	2(20.00)	0(0)	10(100.00)
สื่อสารมวลชน	2(20.00)	4(40.00)	3(30.00)	1(10.00)	10(100.00)
พัฒนบริหารการมนุษย์	4(40.00)	1(10.00)	3(30.00)	2(20.00)	10(100.00)
รวม	132(100.00)	170(100.00)	109(100.00)	9(100.00)	420(100.00)
χ^2	32.384				
p- value	0.118				

*ค่าในวงเล็บเป็นค่าร้อยละ

จากตารางที่ 31 พบว่า สถานภาพด้านคณะที่กำลังศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

แตกต่างกันตามการเปิดรับสื่อ (ความถี่ ระยะเวลา และช่วงเวลา) ที่แตกต่างกัน

7. ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตารางที่ 32 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน จำแนกตามความถี่ในการเปิดรับสื่อ

ความถี่ในการเปิดรับสื่อ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	47	8.63	3.01		
1-2 ครั้งต่อเดือน	165	7.95	3.34	1.644	0.179
3-4 ครั้งต่อเดือน	108	7.74	2.78		
ตั้งแต่ 4 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	100	8.52	3.24		
รวม	420	8.11	3.15		

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 32 พบว่า ความถี่ในการเปิดรับที่แตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 33 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน
จำแนกตามระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ

ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
น้อยกว่า 15 นาที	146	8.47	2.83		
16-30 นาที	145	7.67	3.06	14.118	0.000 *
31 นาที-1 ชั่วโมง	67	7.14	2.97		
มากกว่า 1-2 ชั่วโมง	38	7.57	2.69		
2 ชั่วโมงขึ้นไป	24	12.08	3.66		
รวม	420	8.11	3.15		

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 33 พบว่า ระยะเวลาในการเปิดรับ
ที่แตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
แตกต่างกัน

ตารางที่ 34 ระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน
จำแนกตามช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ

ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig
06.01-12.00 น.	130	8.34	3.40		
12.01-18.00 น.	173	7.34	3.00	1.557	0.199
18.01-24.00 น.	110	8.35	2.99		
00.01-06.00 น.	7	9.28	4.03		
รวม	420	8.11	3.15		

P ≤ 0.05

จากตารางที่ 34 พบว่า ช่วงเวลาในการเปิดรับ
ที่แตกต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน
ไม่แตกต่างกัน

สรุปและวิจารณ์ผล

1. ผลการวิจัยด้านการเปิดรับสื่อของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนใน
ระดับมาก ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ เครือข่ายสังคม
ออนไลน์ สื่อเว็บไซต์ และสื่อหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่มี
จำนวนครั้งที่เปิดรับสื่อกับอาเซียนโดยเฉลี่ย 1-2 ครั้ง
ต่อเดือน ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการเปิดรับสื่อ
เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยใช้เวลาน้อยกว่า

15 นาทีต่อครั้ง และช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อ
เกี่ยวกับอาเซียนมากที่สุดคือช่วงเวลา 12.01-18.00 น.

จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี
การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนผ่านสื่อ
โทรทัศน์ ในระดับมาก เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่
คนทุกกลุ่มเปิดรับ เพราะสามารถสร้างความสนใจได้สูง
ให้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกันทำให้ง่ายต่อการ
เปิดรับ สอดคล้องกับวรรณ (2553) พบว่า นักศึกษาใน
มหาวิทยาลัยภาครัฐ มีช่องทางรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ
ประชาคมอาเซียนส่วนใหญ่จะรับรู้ข่าวสารทางสื่อ
โทรทัศน์ สอดคล้องกับกนกวรรณ (2555) พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างส่วนใหญ่จะเปิดรับชมข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์
เป็นหลัก และสอดคล้องกับพงษ์ธร (2555) พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเข้าสู่

ประชาคมอาเซียนจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ และเว็บไซต์ในระดับมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็วและต้นทุนในการเข้าถึงต่ำ สอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน

ด้านจำนวนครั้งที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ยต่อเดือน จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารอาเซียนโดยเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อเดือน ทั้งนี้เนื่องจากข่าวสารที่น่าเสนออาจจะไม่ได้อยู่ในความสนใจ และไม่ตระหนักถึงความเกี่ยวพันกับตัวของนักศึกษาเองโดยสอดคล้องกับแนวคิดของ แซมมวล เบคเกอร์ (Becker, 1983) และ รรินดา (2543) ที่กล่าวว่า บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ สนใจ หากมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับตนเอง เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ หรือได้รับข้อมูลที่จะนำไปสู่เป้าหมายของเขาได้ก็จะให้ความสนใจเป็นพิเศษ

ด้านระยะเวลาในการเปิดรับพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการเปิดรับแต่ละครั้งไม่เกิน 15 นาที ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเร่งรีบในการใช้ชีวิตในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาเปิดรับแต่ละครั้งไม่เกิน 15 นาที ซึ่งประเภทของสื่อที่เหมาะสมสำหรับการเสนอข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน คือ โทรทัศน์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อที่นักศึกษาเปิดรับมากที่สุดด้วย ในด้านระยะเวลาควรปรับปรุงสื่อให้มีความน่าสนใจเพื่อเพิ่มแรงผลักดันในการเปิดรับข่าวสาร โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Merrill and Lowenstein ที่กล่าวว่า แรงผลักดันในการเปิดรับข่าวสารมาจาก ความหงา ความอยากรู้อยากเห็น ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง ลักษณะเฉพาะของสื่อที่ตอบสนองความต้องการและทำให้เกิดความพึงพอใจ โดยการปรับปรุงเนื้อหาสาระและรูปแบบการนำเสนอของสื่อให้มีความน่าสนใจ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับ จะไปกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น

เกิดประโยชน์ใช้สอยและทำให้เกิดความพึงพอใจจะทำให้เพิ่มระยะเวลาในการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากยิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัยด้านระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับน้อย (ตอบถูก 5-8 ข้อจากคำถาม 20 ข้อ) สอดคล้องกับวรรณ (2553) พบว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยภาคภูมิใจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับต่ำ สอดคล้องกับพงษ์ธร (2555) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับต่ำ สอดคล้องกับพรทิภา (2555) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับที่ควรปรับปรุงมากที่สุด สอดคล้องกับ เตือนเพ็ญ และวิจิตรา (2556) พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนในระดับน้อย และไม่สอดคล้องกับ ญาณภัทร และแพรภัทร (2556) ศึกษาเรื่อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ในเรื่องประชาคมอาเซียนในระดับปานกลาง

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรกับการเปิดรับสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า

เพศที่ต่างกันการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อกระจายเสียง สื่อแผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ นิตยสาร/วารสารต่างกัน ความแตกต่างกันมากมายและหลากหลาย เช่นนี้อาจจะมาจากความสนใจส่วนบุคคลของนักศึกษาเอง และเพศที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับความถี่ และช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อ

อายุที่ต่างกันมีการเปิดรับสื่อแผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ สื่อวาจาโดยการสัมภาษณ์ นิทรรศการ และสื่อ กิจกรรมพิเศษต่างกัน และอายุที่ต่างกันยังมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ โดยอายุน้อยกว่า 24 ปีมีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากกว่าช่วงอายุตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงวัยที่อยากรู้อยากเห็น และอาจเพราะสื่อที่กล่าวมานั้น

อาจเห็นเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้จึงสามารถกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าสื่ออื่น ๆ ทำให้มีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากกว่าช่วงอายุอื่น สอดคล้องกับงานเขียนของ Merrill and Lownestein (1971) ที่กล่าวว่า ผู้รับสารแต่ละคนมีแรงผลักดันในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากความอยากรู้อยากเห็น เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความอยากรู้อยากเห็นต้องการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ สื่อมวลชนจึงนำมาเป็นจุดหลักในการนำเสนอข่าวสาร

ชั้นปีที่กำลังศึกษาที่ต่างกันมีการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่ต่างกัน แต่ชั้นปีที่กำลังศึกษาที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ

ขณะที่กำลังศึกษาที่ต่างกันมีการเปิดรับสื่อผ่านป้ายโฆษณา หนังสือ สื่อวาจาโดยการอภิปราย สื่อเว็บไซต์ และ เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างกัน และขณะที่กำลังศึกษามีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ โดยเฉลี่ยแล้ว คณะบริหารธุรกิจ และนิติศาสตร์มีการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากที่สุด รองลงมาคือ คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ ความแตกต่างที่มากมายหลากหลายเช่นนี้อาจมาจากความแตกต่างด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา สอดคล้องกับ วิลเบอร์ แชรรมม์ (Schramm,2006) ที่กล่าวว่า การศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อ

4. ผลการทดสอบสมมติฐานด้านลักษณะประชากรกับระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีลักษณะประชากรด้านเพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษาที่ต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ไม่ต่างกัน แต่ขณะที่กำลังศึกษาที่ต่างกันมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนต่างกัน คณะนิติศาสตร์มีระดับความรู้โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ คณะมนุษยศาสตร์ และ คณะบริหารธุรกิจ

ตามลำดับมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากกว่านักศึกษาที่กำลังศึกษาในคณะอื่น ๆ อาจเนื่องจากเนื้อหาในการเรียนการสอนมีความใกล้เคียง สอดคล้องกับประชาคมอาเซียนมากกว่า

5. ผลการทดสอบสมมติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ แผ่นพับ/ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ สื่อวาจาโดยการบรรยาย และนิทรรศการดีกว่าการรับข่าวสารจากสื่ออื่น ๆ ไม่สอดคล้องกับ มนัสชนก (2552) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์จากสิ่งที่ได้อ่านข่าวและบทความทางอินเทอร์เน็ตเพื่อรับรู้เพิ่มเติม ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตตมา (2552) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับปัญหาภาวะโลกร้อนอาจเป็นเพราะสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนจะเน้นไปที่ผลลัพธ์ของการเกิดปัญหาภาวะโลกร้อนต่าง ๆ แต่สื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเน้นไปที่ความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนทำให้สื่อสิ่งพิมพ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของนักศึกษา แต่สอดคล้องในด้านของสื่อกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า สื่อนิทรรศการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เมื่อมีความรู้แล้วจะเกิดความตระหนักรู้และแสดงออกทางพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบวกในการติดตามสื่อนิทรรศการต่อไป

ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อที่นานกว่าจะมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่มากกว่าพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ระยะเวลาในการเปิดรับข่าวสารมากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไปต่อครั้งมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากกว่าระยะเวลาอื่น ๆ สอดคล้องกับ แคลปเปอร์ (Klapper,1967) ที่กล่าวว่าการเลือก

จดจำ (selective retention) บุคคลเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปเก็บไว้เป็นประสบการณ์เพื่อใช้ในโอกาสต่อไปและพยายามลืมในส่วนที่ต้องการจะลืม หากความเข้าใจที่เกิดจากการรับรู้ นั้นสอดคล้องกับทัศนคติของบุคคล ความเข้าใจนั้นจะพัฒนาต่อไปเป็นความเข้าใจที่ถาวร พร้อมทั้งจะจดจำในระยะยาวต่อไป จากผลการวิจัยการใช้ระยะเวลาเปิดรับข่าวสารมากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไปต่อครั้งจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่มากกว่า ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถาวรและพัฒนาไปเป็นความจำในระยะยาวทำให้มีระดับความรู้ที่มากกว่า ส่วนความถี่ และช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อไม่มีผลต่อระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ในระดับมาก ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงควรเน้นสื่อโทรทัศน์ภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหงสื่อถึงความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษามากขึ้น สื่อเว็บไซต์มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีมุมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในหน้าแรกของเว็บไซต์เพื่อให้นักศึกษาจะได้เห็นเด่นชัดและสะดวกในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนต่อไป เครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบันสามารถใช้ผ่านทางโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนซึ่งนักศึกษานิยมใช้กันมาก และทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีบริการ free wifi ให้กับนักศึกษาควรรักษา ระดับของการส่งสัญญาณให้คงที่ทั่วบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหงเพื่อให้นักศึกษาจะสามารถใช้เครือข่ายออนไลน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่วนสื่อที่นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับ ได้แก่ แผ่นพับ/ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา หนังสือ สื่อวาจาโดยการบรรยาย และ นิทรรศการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงควรส่งเสริมควบคู่ไปกับสื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นักศึกษามีการ

เปิดรับในระดับมากอยู่แล้ว และพัฒนาสื่อต่าง ๆ ในการนำเสนอข่าวสารให้ผู้รับสื่อเกิดความสนใจเพื่อที่จะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สำคัญในยุคที่ผู้คนต่างแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อทำให้ตนเป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์

2. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโดยเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อเดือน ใช้เวลาในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนไม่เกิน 15 นาทีและเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในช่วง 12.01-18.00 น. มากที่สุด สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมีการประชาสัมพันธ์ที่มีจำนวนครั้งบ่อยขึ้น ครั้งละไม่เกิน 15 นาที และในช่วงเวลา 12.01-18.00 น. มีการประชาสัมพันธ์บ่อยกว่าช่วงอื่น ๆ เพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมากที่สุดในช่วงนี้ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การตอบคำถามชิงรางวัลผ่านทางโทรศัพท์มือถือโดยใช้ข้อความสั้น และประกาศรายชื่อเบอร์โทรศัพท์ที่โชคดีประจำสัปดาห์พร้อมช่องทางรับมอบของรางวัลผ่านงานประชาสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำการประชาสัมพันธ์การมอบรางวัลต่าง ๆ ผ่านสื่อต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับน้อย อาจเกิดจากนักศึกษาเข้าใจว่าความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องที่ยังไกลตัวหรือยังไม่เห็นผลกระทบที่จะเกิดต่อตนเอง ความตื่นตัวในระดับต่ำเช่นนี้จะส่งผลกระทบเชิงลบคือส่งผลให้นักศึกษาขาดความสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานในอนาคตได้ ฉะนั้นรูปแบบของการประชาสัมพันธ์นอกจากจะเน้นความรู้ข่าวสารโดยทั่วไปเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนแล้วยังต้องประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้มากขึ้นโดยการปรับเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ที่จะประชาสัมพันธ์ให้มีความใกล้เคียงกับนักศึกษามากขึ้นก็จะทำให้มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียนมากขึ้น เช่น โอกาสในอาชีพต่าง ๆ

ที่มาพร้อมกับประชาคมอาเซียน โอกาสในการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ที่มาพร้อมกับประชาคมอาเซียน แหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจเพื่อให้ทราบถึงผลดีและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่นักศึกษาด้วย จากผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหนังสือ และสื่อวาจาโดยการบรรยาย อาจารย์ผู้สอนต้องมีส่วนช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาทราบถึงความรู้ข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบรรยาย หรือตำรา เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยมหาวิทยาลัยต้องเป็นส่วนสนับสนุนส่งเสริมทั้งบุคคลากรของมหาวิทยาลัยและนักศึกษาให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้โดยการสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง และได้รับความร่วมมืออย่างยิ่งจากคณาจารย์ภาควิชาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ คณะบริหารธุรกิจ ขอขอบคุณที่ปรึกษาโครงการวิจัยรองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ศิริสกุล ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย และขอขอบคุณนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามการวิจัยประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ผู้มีส่วนร่วมทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สมรักษ์. 2555.พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารความรู้ทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมต่อเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC.วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหัศจรรย์ธรรมศาสตร์.

ญาณภัทร ยอดแก้ว และแพรวภัทร ยอดแก้ว.2556. ความสัมพันธ์ระหว่างกรเปิดรับข่าวสารความรู้กับทัศนคติต่อประชาคมอาเซียนของพระสงฆ์ สำนักศูนย์พระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมเพื่อพัฒนาสังคม.วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ.3 (ฉบับพิเศษ), 24-36.

เดือนเพ็ญ ทองน่วม และวิจิตรา จามจรี. 2556.กรรับรู้เรื่องกรเปิดเสรีอาเซียนและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล. คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสยาม.

พงษ์ธร ธัญญสิริ. 2555.กรเปิดรับข่าวสารและการเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของกระทรวงยุติธรรม.สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

พรทิวา คงคุณ. 2555. ความรู้ ทัศนคติ และความพร้อมต่อการเป็นประชาคมอาเซียนของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

มนัสชนก คารวะพิทยากุล.2552. กรเปิดรับอินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รรินดา เวชกรสันติสุข.2543.กรเปิดรับสื่อโฆษณาทัศนคติและพฤติกรรมกรใช้บริการส่งอาหารฟาสต์ฟู้ดถึงบ้านของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร เกตุสิงห์. 2537.คู่มือกรวิจัย กรวิจัยเชิงปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- วรรณ นพรัตน์. 2553. ความรู้และความเข้าใจของ
นักศึกษาไทยในการเตรียมพร้อมเพื่อก้าวสู่
ประชาคมอาเซียน (กรณีศึกษานักศึกษา
มหาวิทยาลัยภาครัฐและภาคเอกชนในเขต
กรุงเทพมหานคร). วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- สุดตมา แสงวิเชียร. 2552. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้
ความตระหนักและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมใน
การช่วยลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เอ็มมานูเอล โรเซน. 2545 .The Anatomy of Buzz :กลยุทธ์
การตลาดปากต่อปาก. แปลโดย ป. ฉัชยา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์ดี.
- Becker, S. L. 1983. Discovering Mass Communication.
Illinois: Scott Foresman and Company.
- Klapper J 1967. The Effects of Mass Communication,
NY: The Free Press.
- Schramm 2006. Media Semiotics an Introduction
Manchester University Press.
- Merrill, J. C., and Lowenstein, R. L. 1971. Media,
messages, and men: New perspectives
in communication. New York: David Mckay.
<http://www.siamintelligence.com/thai-asean-semester/>
ค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2555.
- [http://regis.ru.ac.th/index.php?option=com_content&vi
ew=article&id=30:2009-09-17-09-56-
14&catid=1:2009-09-17-08-20-58&Itemid=3](http://regis.ru.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=30:2009-09-17-09-56-14&catid=1:2009-09-17-08-20-58&Itemid=3)
ค้นเมื่อ 19 เมษายน 2556.
- <http://www.komchadluek.net/detail.html> ค้นเมื่อ 17
สิงหาคม 2555.

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูง และการจัดการเรียนรู้ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)

An Evaluation of Master's Degree of Education Curriculum in Innovative Curriculum and Learning Management (Curriculum Revised B.E. 2555)

มาลินี บุญยรัตพันธุ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตร เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตร เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 12 คน นักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 70 คน บัณฑิตที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 60 คน ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 79 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ แบบสอบถามความคิดเห็นนักศึกษา บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ และมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำส่งด้วยไปรษณีย์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1. ด้านบริบท จากการประเมินของอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายวิชาทั้งหมดในหลักสูตรช่วยให้นักศึกษามุ่งหมายของหลักสูตร และการจัดรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบัน 2. ด้านปัจจัยนำเข้า จากการประเมินของอาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดในแต่ละรายวิชาสามารถนำไปพัฒนางานที่นักศึกษารับผิดชอบอยู่ได้ ได้แก่ วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (CLM 7604) วิชาการพัฒนาหลักสูตร (CLM 6603) วิชาวัตกรรมการศึกษาระดับสูงและการจัดการเรียนรู้ (CLM 6607) อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า กระบวนการคัดเลือกผู้สมัครเข้าศึกษามีการพิจารณาจากคุณสมบัติและความรู้ความสามารถ นักศึกษาที่รับเข้ามามีความสามารถในการค้นคว้า มีพื้นฐานความรู้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรมีประสบการณ์การทำงานที่สัมพันธ์กับหลักสูตร 3. ด้านกระบวนการ จากการประเมินของอาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต มีความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นคว้า

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หาความรู้ด้วยตนเอง และนักศึกษาได้รับทราบจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์รายวิชา ในส่วนของการวัดและประเมินผล อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต เห็นว่า มีการแจ้งแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรายวิชาก่อนเริ่มเรียน มีวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและเนื้อหาวิชา มีวิธีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีและเครื่องมือที่หลากหลาย การสอบประมวลความรู้ มีการส่งเสริมการบูรณาการความรู้จากทุกวิชา ข้อสอบครอบคลุมความรู้จากทุกวิชาในหลักสูตรและส่งเสริมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนในหลักสูตร มาตอบคำถาม การทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาอิสระ นักศึกษาได้ใช้ความรู้จากวิชาในหลักสูตร ได้นำความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยไปใช้ นักศึกษาได้มีโอกาสค้นคว้างานวิจัย 4. ด้านผลผลิต แบ่งเป็นการประเมินด้านผลกระทบและด้านประสิทธิผล พบว่า ด้านผลกระทบจากการประเมินของผู้ใช้บัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่ามหาบัณฑิตสาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ไปใช้งาน ด้านประสิทธิผลจากการประเมินของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้ใช้บัณฑิตและบัณฑิต พบว่า บัณฑิตมีจริยธรรมทางหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร

ABSTRACT

The purpose of this research was to evaluate the Master's Degree of Education Program in Innovative Curriculum and Learning Management (A.D. 2012 Revised Edition) in the following aspects: (1) curriculum content, (2) curriculum input, (3) curriculum process, and (4) curriculum output. The sample groups consisted of 12 instructors teaching in the Master's Degree of Education Program, as mentioned above, 70 current students and 60 graduates, as well as the employers of 79 graduates, plus three curriculum experts. The research instruments comprised the interview form for collecting the curriculum experts' opinions toward the program and a five-level rating scale questionnaire for collecting the opinions of the students, the graduates and the graduates' employers. The questionnaires were sent and collected back by post. The data were analyzed into percentage, mean and standard deviation. The research revealed several significant findings: (1) In the content evaluation, the overall assessment of the instructors and the experts was at high level. All courses in the curriculum assisted the students to achieve the curriculum's purposes and were related to the objectives and the current social situation. (2) As for the input evaluation, the overall assessment of the instructors, the students, the graduates and the curriculum experts was at high level. The content and the learning experience from several courses (CLM 7604 Research to Develop Learning Management and Learners, CLM 6603 Curriculum Development, CLM 6607 Innovation and Technology in Learning Management) could be used for the students' job development. The process of recruiting new students was based on the applicants' background knowledge and abilities at a high level. The students in this program possessed knowledge-seeking ability and a good background in learning management. The instructors had working experience in relation to the program at the highest level. (3) Regarding the process evaluation, the overall assessment of the instructors, the students and the graduates

was at the highest level. They agreed that various teaching methods were used; students were given chances to seek knowledge by themselves and were informed of the course's objectives and the learning evaluation criteria before starting the courses. In addition, various evaluation methods and instruments were utilized and concentrated on the course objectives and content; the information and content from all courses were integrated and applied in the comprehensive examination at the end of the program. Furthermore, the knowledge and content from all courses and the research methodology experience were combined to fulfill the students' theses and independent studies. (4) In the product evaluation, concerning the curriculum effectiveness and efficiency, the overall assessment of the graduates' employers was at a high level. They pointed out that the graduates in the Innovative Curriculum and Learning Management program were able to develop the innovations that suited learning management and to bring the knowledge and experience from their studies into use at work. Moreover, in the product evaluation concerning efficiency, the overall assessment of the graduates and the graduates' employers was at the highest level. They insisted that the graduates possessed ethical conduct in curriculum and learning management, and had sound knowledge and understanding in the field of curriculum and learning management.

Keyword : curriculum evaluation

บทนำ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร (curriculum development processes) เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องและเป็นวัฏจักร ประกอบด้วยขั้นตอนการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (นิรมล, 2554) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องกระทำในการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรทุกหลักสูตรโดยหลังจากที่ได้มีการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ระยะหนึ่งแล้ว จำเป็นจะต้องมีการประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation) ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรทราบถึงคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตร ตลอดจนทราบถึงข้อบกพร่องต่างๆ ทั้งในองค์ประกอบของหลักสูตร และระบบการบริหารหลักสูตร อันจะ

นำไปสู่การตัดสินใจว่าควรจะใช้หลักสูตรต่อไปหรือไม่ (ศักดิ์ศรี, 2553)

นอกจากนี้ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 16 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย ทุกๆ 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ดังนั้นหลักสูตรต่างๆในระดับบัณฑิตศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการประเมินอย่างน้อยทุก 5 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงและตัดสินใจทางหลักสูตร

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 ได้เริ่มใช้สำหรับนักศึกษาปริญญาโท ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ดังนั้นเมื่อหลักสูตรนี้ได้ใช้มาจนมีผู้จบหลักสูตรจำนวนพอสมควรแล้วจึงควรมีการประเมินหลักสูตรเพื่อนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันกับการเปลี่ยนทาง

วิชาการและสังคม ประกอบกับในเอกสารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ และการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 ได้ระบุที่จะมีการประกันคุณภาพหลักสูตรเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรให้ดีขึ้น

ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPPie ของ Stuffleblem (Stufflebeam, 2003) ซึ่งประกอบไปด้วยการประเมินด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) ซึ่งจำแนกเป็น การประเมินผลกระทบ (Impact) และการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness) การประเมินรูปแบบนี้เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบและช่วยในการให้ข้อมูลด้านหลักสูตรเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรมีคุณภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) โดยใช้รูปแบบ CIPPie Model ในการประเมินโดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

1. เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตร
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร
3. เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตร
4. เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร จำแนกเป็น 5 กลุ่มได้แก่ 1) อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 22 คน และ 2) นักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 148 คน 3) บัณฑิตที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการ

หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 จำนวน 130 คน 4) ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 130 คน และ 5) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน รวมเป็น 433 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 และนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 210 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากตารางสำเร็จรูปสำหรับกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 205 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1) อาจารย์ที่สอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 12 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2) นักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 70 คน โดยจำแนกเป็น

2.1) นักศึกษาปริญญาโทภาคพิเศษในส่วนกลาง จำนวน 22 คนซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก และ

2.2) นักศึกษาโครงการพัฒนาครูสุ่ปริญญาโท ช่วงปิดเทอม จำนวน 48 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก

3) บัณฑิตที่เรียนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อุทิศ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 จำนวน 60 คน โดยจำแนกเป็น

3.1) บัณฑิตที่เรียนภาคพิเศษในส่วนกลาง จำนวน 20 คนซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก และ

3.2) บัณฑิตที่เรียนโครงการพัฒนาครูสุ่ปริญญาโทช่วงปิดเทอม จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก

4) ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 79 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีจับสลาก

5) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยพิจารณาเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร การวิจัยเชิงสำรวจ และการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ที่สอนในหลักสูตร ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (multiple-choice)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ แบบ ลิเคิร์ต (Likert) กรอบของข้อคำถามประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งจำแนกเป็นการประเมินผลกระทบ และการประเมินประสิทธิผล

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรม

หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาและบัณฑิตที่เรียนในหลักสูตร ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (multiple-choice) และแบบปลายเปิด (open-ended)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert) กรอบของข้อคำถามประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งจำแนกเป็นการประเมินผลกระทบ และการประเมินประสิทธิผล

2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของผู้ใช้บัณฑิต ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (multiple-choice) และแบบปลายเปิด (open-ended)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert) กรอบของข้อคำถามประกอบด้วย 1 ด้าน ได้แก่ ด้านผลผลิต

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ที่สอนในหลักสูตร มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดังนี้

1) ตรวจสอบด้านความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเป็นปรนัย (objectivity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนพิจารณาและประเมินความสอดคล้อง

ของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence -- IOC)

นำคะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยถ้าได้ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าข้อคำถามอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ไม่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ผลจากการประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม พบว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทุกข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกข้อ

2) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับอาจารย์ที่สอนในหลักสูตรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน

4) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อค้นพบจากการทดลองใช้

5) นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถาม

3.2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาและบัณฑิตที่เรียนในหลักสูตร มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดังนี้

1) ตรวจสอบด้านความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเป็นปรนัย (objectivity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนพิจารณาและประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence -- IOC)

2) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

4) ตรวจสอบเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาสัมประสิทธิ์

ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha)

ผลจากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาและบัณฑิตที่เรียนในหลักสูตรนี้ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่า 0.95 และ 0.97 ตามลำดับ

5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อค้นพบจากการทดลองใช้

6) นำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

3.3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของผู้ใช้บัณฑิต มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยดังนี้

1) ตรวจสอบด้านความตรงตามเนื้อหา (content validity) และความเป็นปรนัย (objectivity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนพิจารณาและประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence -- IOC)

2) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหลักสูตร จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ ด้านบริบท พบว่า มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก และแต่ละประเด็นของรายการประเมิน ได้แก่ รายวิชาในหลักสูตรช่วยให้นักศึกษารรลู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสังคมปัจจุบันผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนบริบทในด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินหลักสูตรจากการประเมินของอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ บัณฑิต และนักศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดในแต่ละรายวิชาสามารถนำไปพัฒนางานที่นักศึกษารับผิดชอบอยู่ได้ในระดับมากที่สุดได้ วิชาการออกแบบการเรียนรู้ (CLM 6606) การวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน (CLM

7604) การพัฒนาหลักสูตร (CLM 6603) นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ (CLM 6607) การประเมินหลักสูตร (CLM 6605)

นอกจากนี้ ในส่วนของนักศึกษาที่เรียนแผน ข พบว่า วิชาวัตกรรมการจัดการศึกษา (CLM 7704) ประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตร (CLM 7706) การศึกษาอิสระ (CLM 7096) สามารถนำเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนนักศึกษาที่ต้องเรียนปรับพื้นฐาน พบว่า วิชาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู 1 (CLM 6701) ประสบการณ์วิชาชีพครู 1 (CLM 7701) ประสบการณ์วิชาชีพครู 2 (CLM 7702) สามารถนำเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ได้อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคัดเลือกผู้สมัครเข้าศึกษาซึ่งพิจารณาจากคุณสมบัติและความรู้ความสามารถ อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาบัณฑิต และนักศึกษา พบว่า กระบวนการคัดเลือกเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยนำเข้าด้านอาจารย์ที่สอนในหลักสูตร จากการประเมินของอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาบัณฑิต และนักศึกษา พบว่า อาจารย์มีประสบการณ์การทำงาน มีคุณวุฒิ มีผลงานทางวิชาการที่สัมพันธ์กับหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

ปัจจัยนำเข้าด้านสื่อการเรียนรู้และสถานที่ พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตำรา มีเนื้อหาสอดคล้องกับขอบเขตวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนรู้และสถานที่อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินหลักสูตรด้านกระบวนการจากการประเมินของอาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต พบว่า การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้เปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระหรือวิทยานิพนธ์ อาจารย์ให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ อาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นอื่นๆ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตร อาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต ประเมินอยู่ในระดับมาก

สำหรับกระบวนการด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ อาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการแจ้งแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของรายวิชาให้นักศึกษาทราบก่อนเริ่มเรียน

ส่วนกระบวนการการสอบประมวลความรู้ของอาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต พบว่า มีการส่งเสริมการบูรณาการความรู้จากทุกวิชาในระดับมากที่สุด

การทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาอิสระ อาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกประเด็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการนำความรู้จากวิชาในหลักสูตรมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์หรือการศึกษาอิสระ

4. ผลการประเมินหลักสูตรด้านผลผลิต ซึ่งจำแนกเป็นการประเมินผลกระทบ (impact) และการประเมินประสิทธิผล (effectiveness)

ด้านผลกระทบ (impact) เป็นการประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ใช้บัณฑิตพบว่า บัณฑิตสามารถพัฒนานวัตกรรมได้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้

ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นการประเมินโดยบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด บัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต พบว่า ผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรมีจริยธรรมทางหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการวิจัยที่สรุปไว้ข้างต้น ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) จากการประเมินของอาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งถือได้ว่าหลักสูตรมีคุณภาพดี

2. ด้านบริบทของหลักสูตร จากการประเมินของอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า รายวิชาทั้งหมดในหลักสูตรช่วยให้นักศึกษา บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดรายวิชาต่างๆในหลักสูตร สอดคล้องกับสภาพการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อยู่ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นหลักสูตรที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน บรรลุเนื้อหา ประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงเวลาให้การศึกษา มีการกำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพการณ์ดำเนินชีวิต สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (อมรา,2540)

3. ด้านปัจจัยนำเข้า จากการประเมินของอาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต พบว่า เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้อยู่ในแต่ละวิชาสามารถนำไปพัฒนางานที่นักศึกษารับผิดชอบอยู่ได้ อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รายวิชาบางวิชา มีเนื้อหาใกล้เคียงกับบางวิชาในหลักสูตรโดยเฉพาะวิชา หลักการจัดการศึกษาและแนวคิดทางปรัชญา (CLM 6504) วิชาปรัชญาการศึกษา (EDF 6003) และวิชา วัตกรรมการจัดการศึกษา (CLM 7704) การนำวิชาเหล่านี้มาบูรณาการเพื่อลดความซ้ำซ้อนและจะทำให้จำนวนหน่วยกิตลดลง ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่าวิชาภาษาอังกฤษควรเพิ่มทักษะการพูด เพราะในสังคมปัจจุบันใช้การสื่อสารทางพูดมากขึ้นและการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาควรให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนา โดยเป็นการสัมมนาที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา นอกจากนี้ ในส่วนของการบริการคอมพิวเตอร์จุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต นักศึกษาประเมินอยู่ในระดับมาก แต่มีข้อเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยควรเพิ่มจุดบริการสัญญาณให้มากขึ้น ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของเรา นักศึกษาในมหาวิทยาลัยสามารถใช้อินเทอร์เน็ตติดต่อกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ เพื่อค้นหาข้อมูลที่กำลังศึกษา ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะทำหน้าที่เสมือนเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่

4. ด้านกระบวนการ ผลการประเมินในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของอนุกุล (2548) ที่ทำการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกคหกรรมศาสตร์ เพื่อพัฒนาชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อยู่ในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2555) นักศึกษาและบัณฑิต พบว่า มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองในการเรียน ในระดับบัณฑิตศึกษา การค้นคว้าถือเป็นสิ่งสำคัญ เป็นพฤติกรรมที่พึงมีในนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระมีการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการทำวิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระของนักศึกษา มีการนำหัวข้อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาเข้าที่ประชุมเพื่อเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาที่เหมาะสมกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ สาขาวิชานวัตกรรมฯ ให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผล ก่อนการเรียนการสอนจะต้องมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียน ตลอดจนแนวทางในการประเมินผลให้นักศึกษาทราบ มีการประเมินผลจากหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะในการทำวิทยานิพนธ์ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอว่า ควรมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์เป็นรายๆ และเป็นระบบ เช่น มีวิชาสัมมนา วิทยานิพนธ์ ทุกภาคการศึกษา โดยเป็นวิชาที่ไม่นับหน่วยกิต เพื่อเป็นการกระตุ้นนักศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญของการทำวิทยานิพนธ์และจะได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

สำหรับบัณฑิต มีข้อเสนอแนะในเรื่องของการสอบปากเปล่าว่า อาจารย์ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สอบจนครบตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ บัณฑิตยังมีความเห็นว่า ควรให้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สอบเพราะเนื้อหาที่สอบและสอนจะได้สอดคล้องกัน

จากผลการวิจัย คณะกรรมการผู้จัดทำหลักสูตรควรมีการปรับปรุงตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอ ดังนั้น สาขาวิชาน่าจะพิจารณาในเรื่องของการจัดวิชาสัมมนาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้รับผิดชอบการสอบประมวลแต่ละกลุ่มวิชาควรมีการประชุมเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในการออกข้อสอบและสอบปากเปล่าเพื่อเป็นมาตรฐานต่อไป

5. ด้านผลผลิต ซึ่งประเมิน 2 ประเด็น คือด้าน ผลกระทบและประสิทธิผล ผู้ประเมินด้านผลกระทบ คือ ผู้ใช้บัณฑิต โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก คือ บัณฑิตสามารถพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับการ จัดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ด้าน การจัดการเรียนรู้ไปใช้งาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สาขาวิชามีวิชาให้นักศึกษาได้ฝึกลงมือปฏิบัติจริง เกี่ยวกับ การออกแบบการสอน การทำวิจัย และการ พัฒนาหลักสูตร อีกทั้งในวิชานิตศการศึกษา นักศึกษา ได้ปฏิบัติการนิตศในสถานการณ์จริงในสถานศึกษา จึง ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ในการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยประจำปี 2559

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2548. และแนวทาง การบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษา พ.ศ.2548.
- นิรมล ศตวุฒิ. 2554. การพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. 2553. การประเมินหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. 2540. หลักสูตรและการจัดการ มัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3: กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายเอกสารและตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

อนุกุล พลศิริ. 2548. รายงานการวิจัยเรื่องการประเมิน หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน. มหาวิทยาลัย รามคำแหง.

Stufflebeam,D.L. 2003. The CIPP model for evaluation. In The international handbook of educational evaluation, chapter 2. Edited by D.L. Shufflebeam and T.Kellaghan. Boston: Krueger Academic Publishers.

เจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

Attitudes of Teachers towards Educational Management for Students with Disabilities in Ramkhamhaeng University

นิศารัตน์ หวานชะเอม¹ และผ่องพรรณ สิทธิชัย²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง และเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการ กลุ่มตัวอย่างเป็น อาจารย์คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบชั้นภูมิอย่าง ไม่มีสัดส่วน (stratified random sampling) แต่ละชั้นภูมิใช้เทคนิคการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้นจำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดให้เลือกตอบ 5 ระดับ จำนวน 29 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.8 ถึง 1.0 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณหาค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่าง กรณี 2 กลุ่มใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบอิสระ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาอาจารย์มีเจตคติต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อ 3 อันดับแรก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการได้ประโยชน์จากการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการรู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้น 2) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับคนปกติ และ 3) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเป็นการสร้างความเสมอภาคทางสังคมสำหรับคนพิการ 2. ผลการเปรียบเทียบ เจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการที่ต่างกัน มีเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : เจตคติ นักศึกษาพิการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² อาจารย์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ABSTRACT

The main objectives of this research were to study teacher's attitudes towards educational management for students with disabilities in Ramkhamhaeng University and to compare teacher's attitudes toward education management for these students; the teachers were categorized by gender, education and years of service. The sample consisted of teachers from different faculties in Ramkhamhaeng University in the first semester of the 2012 academic year; the sample was acquired by determining a sample size at 95% of reliability level, according to the Krejcie and Morgan table and by stratified sampling. Each stratum used a simple random sampling method by ballot, to obtain the total of 260 samples. The tool of this research was a questionnaire, which contained a five-choice level section with 29 items, IOC between 0.8-1.0. The collected data were analyzed by a computer software package to figure out statistics, percentage, frequencies, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.) and comparison of discrepancy values for two groups, by using "t test" independent. The results of the research showed two main findings: (1) The teachers' attitudes towards educational management for students with disabilities in Ramkhamhaeng University were, in general, at a high level. The first three items, which were sorted from more to less, revealed that the educational management benefitted the students with disabilities and helped the students with disabilities gain more self-esteem. Second, the educational management for students with disabilities enabled them to have an opportunity to study equal to that of regular students. Third, the educational management for students with disabilities established social equity for students with disabilities. (2) The comparison of the attitudes of teachers of different genders, education and years of service showed that the attitudes varied insignificantly at the 0.05 level.

Keywords : attitudes, students with disabilities

บทนำ

การศึกษาถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ (ศิวาภรณ์ และคณะ, 2544)

การศึกษาเป็นบริการอย่างหนึ่งที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล ซึ่งมีได้หมายถึงบุคคลปกติเท่านั้น แต่ยังมีหมายถึงบุคคลพิการด้วย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีชีวิตอยู่ในสังคมทั่วไป ซึ่งผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามที่จะจัดให้แก่บุคคล

พิการอย่างถูกวิธีและดีที่สุด เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมกับบุคคลปกติ (นิตยา, 2534) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาเป็นพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

คนพิการมักถูกมองว่าเป็นผู้ด้อยโอกาส ได้รับสิทธิและความเป็นมนุษย์ที่ไม่เท่าเทียมกับคนอื่น อาจเป็นเพราะความพิการทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการดำรงชีวิตรวมถึงด้านการศึกษาด้วย ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 คณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจึงได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552 โดยมีสาระสำคัญคือ 1) ให้สถาบันอุดมศึกษาในทุกสังกัด (ทั้งของรัฐและเอกชน) มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม 2) ให้สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ การจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนิสิตนักศึกษาพิการแต่ละบุคคล รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้นิสิตนักศึกษาพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ตามความเหมาะสม และ 3) เพื่อสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยสร้างโอกาสให้นักศึกษาผู้พิการได้ศึกษาต่อ ในระดับอุดมศึกษานั้น เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา ซึ่งความพิการมิได้เป็นอุปสรรคหรือข้อกีดกันทางการศึกษา แต่ประการใด และยังเปิดโอกาสกระตุ้นให้สังคมยอมรับในตัวผู้พิการมากขึ้นด้วย (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2555) การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการ เป็นการเปิดโอกาสในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคนให้เท่าเทียมกันอันเป็นนโยบายของรัฐไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนพิการหรือเป็นคนปกติก็ตาม การให้การศึกษาเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความรู้สึกรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้มีโอกาสประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและการประกอบอาชีพ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมด้วย (ผดุง, 2533)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา เปิดรับสมัครนักศึกษาทั่วไปและนักศึกษาพิการในระดับปริญญาตรี โดยไม่จำกัดจำนวน และประเภทของความพิการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คือ การสร้างโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ การพัฒนาองค์ความรู้ ส่งเสริมการมีงานทำของผู้พิการ และส่งเสริมการให้บริการและสวัสดิการสำหรับนักศึกษาพิการ ตามความต้องการและจำเป็น เพื่อให้นักศึกษาพิการได้รับบริการและสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ ทัวถึง และเป็นธรรม โดยมหาวิทยาลัยมีหน้าที่จัดการศึกษา และประสานงานกับหน่วยงานและบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการและให้คนพิการสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

เจตคติของอาจารย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ในการสร้างโอกาส และส่งเสริมการให้บริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ดังที่ ผดุงและวาสนา (2551) ได้กล่าวว่า การดำเนินการใด ๆ ในองค์กรหากบุคลากรส่วนใหญ่ขององค์กรมีความคิดไปในทางเดียวกัน และเป็นไปในทางบวก ทางสร้างสรรค์การดำเนินการตามเป้าหมายขององค์กรจะบรรลุผลสำเร็จได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามหากแนวคิดของบุคลากรยังเป็นลบ (ตรงข้ามกับนโยบายขององค์กร) การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อาจมีอุปสรรค หรือ ไม่สำเร็จได้โดยง่าย

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงให้เหมาะสมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ซึ่งได้ข้อมูล การวิจัยมาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบชั้นภูมิอย่างไม่มีสัดส่วน (stratified random sampling) แต่ละชั้นภูมิใช้เทคนิคการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (multiple choices) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับ เพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดให้เลือกตอบ 5 ระดับ จำนวน 29 ข้อ มีค่า IOC ระหว่าง 0.8 ถึง 1.0

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ช่วยนักวิจัย นำแบบสอบถาม จำนวน 260 ฉบับ ไปแจกให้อาจารย์คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยได้รับกลับคืนมาครบ 260 ฉบับ หรือคิดเป็นร้อยละ 100 และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยหาค่าร้อยละเพื่อศึกษาข้อมูลส่วนตัวจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเจตคติของอาจารย์ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบ เจตคติของอาจารย์ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้สถิติ t -test แบบ Independent

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นอาจารย์เพศหญิง จำนวน 183 คน (ร้อยละ 70.4) เพศชาย จำนวน 77 คน (ร้อยละ 29.6) วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 174 คน (ร้อยละ 66.9) วุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 86 คน (ร้อยละ 33.1) มีอายุราชการ 1-10 ปี จำนวน 158 คน (ร้อยละ 60.8) และมีอายุราชการ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 102 คน (ร้อยละ 39.2)

2. ผลการศึกษาอาจารย์มีเจตคติต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และรายชื่อ 3 อันดับแรก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการทำให้คนพิการได้ประโยชน์จากการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น 2) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับคนปกติ และ 3) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเป็นการสร้างความเสมอภาคทางสังคมสำหรับคนพิการ

3. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการ ปรากฏผล ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศต่างกัน มีเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการใน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีอายุราชการต่างกัน มีเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและวิจารณ์ผล

1. ผลการศึกษาอาจารย์มีเจตคติต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี และดีมาก เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการได้ประโยชน์จากการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่ามากขึ้น การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทำให้คนพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับคนปกติ และการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเป็นการสร้างความเสมอภาคทางสังคมสำหรับคนพิการ อาจเป็นเพราะปัจจุบันมีระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา ได้ให้สถาบันอุดมศึกษาในทุกสังกัด (ทั้งของรัฐและเอกชน) รับคนพิการเข้าศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา มาโดยตลอดตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 ปัจจุบันมีบัณฑิตพิการจบการศึกษาไปจำนวน 35 คน ทำให้อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง เห็นถึงความสามารถและศักยภาพของคนพิการ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ เจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี และดีมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุชาศนี (2540) ศึกษาเรื่องทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาของคณะครุศาสตร์ที่มีต่อการขยายการศึกษาพิเศษในสถาบันราชภัฏ 5 แห่ง พบว่า บุคลากรทางการศึกษาของคณะครุศาสตร์มีทัศนคติต่อการขยายการศึกษาพิเศษในสถาบันราชภัฏ 5 แห่ง อยู่ในระดับดี และดีมาก

2. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศต่างกัน มีเจตคติไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาจารย์ทั้งเพศชาย

และเพศหญิงอยู่ในกรอบวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมเดียวกัน จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ความแตกต่างทางเพศจึงไม่มีผลต่อเจตคติของอาจารย์ ต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิมพ์พรรณ (2547) ศึกษาเรื่องความต้องการปัญหาและเจตคติของครูที่มีต่อการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าครูที่มีเพศต่างกัน มีเจตคติต่อการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีเจตคติไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาจารย์ไม่ว่าจะมีวุฒิการศึกษาใด ก็ตาม มีโอกาสได้รับรู้ถึงความสามารถและศักยภาพของคนพิการเหมือนกัน ทำให้อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีเจตคติต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐรินทร์ (2549) ศึกษาเรื่อง เจตคติต่อการจัดการเรียนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 พบว่า บุคลากรในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีเจตคติต่อการจัดการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีอายุราชการต่างกัน มีเจตคติไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาจารย์ไม่ว่าจะมีอายุราชการมากหรือน้อยก็ตาม ต่างก็ต้องปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบ นโยบายราชการเดียวกัน ปัจจุบันทางสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีนโยบายให้สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษารับคนพิการเข้าศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา ดังนั้นอาจารย์ทุกคนจึงต้องให้ออกาสนักศึกษาทุกคน

รวมถึงคนพิการ และอาจารย์ทุกคน ก็ต้องเปิดใจยอมรับ นักศึกษาพิการ จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้เจตคติของ อาจารย์ ที่มีอายุราชการต่างกัน มีเจตคติ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุชาศนี (2540) ศึกษา เรื่องทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาของคณะ ครุศาสตร์ที่มีต่อการขยายการศึกษาพิเศษในสถาบัน ราชภัฏ 5 แห่ง พบว่า บุคลากรทางการศึกษาของ คณะครุศาสตร์ ที่มีอายุราชการต่างกัน มีทัศนคติต่อการ ขยายการศึกษาพิเศษในสถาบันราชภัฏไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่าอาจารย์มีเจตคติต่อการ จัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัย รามคำแหง โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี และดีมาก และ อาจารย์ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการต่างกันมี เจตคติต่อการจัดการการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในความเป็นครูพร้อมที่จะ จัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาพิการ และไม่ถือว่าการ จัดการเรียนการสอนให้คนพิการนั้นเป็นภาระ ดังนั้นจึงขอเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยดำเนินการดังนี้

1. มหาวิทยาลัยควรเห็นความสำคัญของการ จัดการศึกษาให้กับนักศึกษาที่พิการ โดยบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพต่าง ๆ เช่น ทางลาด สำหรับผู้พิการ ห้องน้ำสำหรับคนพิการทางร่างกาย เป็นต้น เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตัวเองได้
2. มหาวิทยาลัยควรให้หน่วยบริการสนับสนุน นักศึกษาพิการหรือหน่วยงานที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย มีหน้าที่ในการช่วยเหลือตั้งแต่สำรวจพบว่ามีนักศึกษา เหล่านี้เข้ารับการศึกษ โดยการสำรวจและรวบรวม ข้อมูลจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับมาตรฐาน และข้อกำหนดต่าง ๆ ของวิชา โปรแกรม บริการ และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและ ความต้องการจำเป็นของนักศึกษาเพื่อประเมิน การให้ ความช่วยเหลือทางการศึกษาตามเหตุผลอันสมควรที่ จะสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าถึงการจัดการศึกษาได้อย่าง เท่าเทียมกับนักศึกษาทั่วไป

3. มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนโดยจัดหา บุคลากร ที่มีความรู้ในเรื่องนักศึกษาพิการทั้งสิทธิ ผลประโยชน์ที่พึงได้รับ และลักษณะของนักศึกษาที่ พิการให้มีจำนวนเพียงพอ ในการอำนวยความสะดวก ในด้านการจัดการเรียน การสอนให้กับนักศึกษาที่ พิการ โดยจัดให้มีการให้คำปรึกษา แนะนำ และ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ล่ามภาษามือ บริการบันทึก และสำเนาเทปเสียงการเรียนการสอน สำหรับผู้นักศึกษาที่บกพร่องทางการได้ยิน และผู้ที่ช่วย อ่านหนังสือ บริการจัดทำหนังสือเสียง บริการอ่าน หนังสือ อัดเสียง MP3 ให้กับคนที่บกพร่องทางสายตา เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาที่พิการประสบผลสัมฤทธิ์ ทางด้านการเรียน

4. มหาวิทยาลัยควรสร้างขวัญและกำลังใจ ให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ให้กับนักศึกษาที่พิการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและความต้องการของ นักศึกษาพิการในการศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. ควรศึกษาปัญหาในการให้บริการของผู้ที่ เกี่ยวข้องในการบริการให้กับ นักศึกษาพิการใน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. ควรศึกษาเจตคติของบุคลากรสายสนับสนุน การศึกษาต่อนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. ควรศึกษาเจตคติของอาจารย์ ที่มีต่อการจัด การศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ มีนักศึกษาพิการศึกษาอยู่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินทุนจากมหาวิทยาลัย รามคำแหง และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในการตอบ แบบสอบถาม และขอขอบคุณ ดร. สมศักดิ์ ลิลา ที่ช่วย วิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับอาจารย์ และ นักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ณัฐรินทร์ แซ่จุง. 2549. การศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา นิลคูหา. 2534. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางเรียนในการเรียนร่วมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผดุง อารยะวิญญู. 2533. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพัฒนา.
- ผดุง อารยะวิญญู, และวาสนา เลิศศิลป์. 2551. การเรียนรวม. กรุงเทพมหานคร: เจ.เอ็ม.ที.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. 2547. รายงานวิจัยเรื่องความต้องการปัญหาและเจตคติของครูที่มีต่อการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิวาภรณ์ อ้วนวิจิตร และคณะ. 2544. การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุชาศนีย์ ศรีพันธุ์. 2540. การสำรวจทัศนคติของบุคลากรทางด้านการศึกษาของคณะครุศาสตร์ที่มีต่อการขยายการศึกษาพิเศษในสถาบันราชภัฏ 5 แห่ง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. 2555. พระราชบัญญัติการศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. ค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2555, จาก <http://nep.go.th/th/node/432>.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. 1970. Determining simple size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.

อาเซียน: แกนกลางของสถาปัตยกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย

ASEAN: The Centrality of Architecture for Regional Economic Cooperation in Asia

วารสารณัฏฐ์ จุลปานนท์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง อาเซียน : แกนกลางของสถาปัตยกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียมีจุดประสงค์สำคัญคือ ศึกษาแนวทางของอาเซียนในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศนอกกลุ่มหรือการบูรณาการกับระบบเศรษฐกิจโลก ในกรอบอาเซียน+1 อาเซียน+3 อาเซียน+6 หรือการจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจส่วนภูมิภาคของอาเซียน (อาเซป) ตลอดจนศึกษาสถานะของอาเซียนในโครงสร้างสถาปัตยกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเอเชีย ซึ่งพิมพ์เขียวจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน ได้เน้นถึงความสำคัญของอาเซียนในการเป็นแกนกลางในการดำเนินงานดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศนอกกลุ่มมีความก้าวหน้าอย่างดี โดยอาเซียนสามารถบูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกได้อย่างแน่นแฟ้นมากขึ้น เห็นได้จากการจัดตั้งอาเซป ซึ่งเป็นข้อตกลงที่รวมข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม 5 ฉบับ เป็นฉบับเดียวกัน ซึ่งกำหนดจะบรรลุผลในปลายปี 2015 ซึ่งจะเป็นข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจส่วนภูมิภาคขนาดใหญ่ โดยมีขนาดตลาดใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งของตลาดโลก มีขนาดเศรษฐกิจหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (จีดีพี) ประมาณ 1 ใน 3 ของจีดีพีโลก นอกจากนี้อาเซปยังเป็นข้อตกลงที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับเขตการค้าเสรี และมีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคทั้งในการเปิดเสรีภาคการค้า การบริการ การลงทุน รวมถึงความร่วมมือทางเทคนิคหรือการอำนวยความสะดวกด้านการค้า สิทธิทรัพย์สินทางปัญญา และการระงับข้อพิพาท อาเซียนจึงเน้นการเสริมสร้างบทบาทนำในกรอบเจรจาอาเซปเพื่อบรรลุถึงการเป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมความร่วมมือในเอเชีย

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรมความร่วมมือ อาเซียน เอเชีย ศูนย์กลาง

ABSTRACT

The purposes of this research were to study (1) ASEAN's approach toward external economic relations, or ASEAN's integration into the global economy, by reviewing ASEAN's commitments in FTAs/CEP vis-à-vis its external commitments, such as ASEAN+1 FTAs, ASEAN+3 FTAs, ASEAN+6 FTAs, and the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), and (2) ASEAN's position on regional economic cooperation architecture in Asia, in light of the fact that the AEC Blueprint and ASEAN Charter also emphasize the importance of "ASEAN Centrality" in this process. The study revealed that the building of

¹ รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

relationships with non-ASEAN countries was progressing strongly. ASEAN could integrate more into the global economy by the establishment of the RCEP, which would integrate all five of the ASEAN+1 FTAs into a regional economic framework; this was expected to be concluded by the end of 2015 and would involve a region accounting for almost half of the global market and about a third of the world's economic output. Moreover, the RCEP model is deeper than the existing FTA co-operation and it supports equitable economic development in the areas of trade liberalization in goods, services and investment, technical cooperation, trade facilitation, intellectual property, and dispute settlement. Lastly, ASEAN should take the lead in the RCEP framework, so that it could achieve the goal of "ASEAN Centrality" in the regional architecture of Asia.

Keywords : architecture for regional economic cooperation, ASEAN, Asia, centrality

บทนำ

อาเซียนเป็นกลุ่มความร่วมมือในกรอบภูมิภาค นิยมที่สำคัญในเอเชียและได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่าเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จทางการเมือง และเริ่มมีความก้าวหน้าในการบูรณาการเศรษฐกิจหรือ การเปิดเสรีการค้า การลงทุน การบริการ แรงงาน เห็น ได้จากการกำหนดทิศทางความร่วมมือสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนใน ค.ศ. 2015 ตลอดจนกำหนด แนวทางในการบูรณาการเศรษฐกิจกับประเทศภายนอก ภูมิภาคหรือระบบเศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อ รองรับกระแสความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจการเมือง ในเวทีโลก ซึ่งพัฒนาการตามความก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการวิจัยเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต้นศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นช่วงการ เปลี่ยนผ่านสำคัญของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลก เนื่องจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในศูนย์กลางสำคัญของโลกคือ สหรัฐฯ ได้แก่ วิกฤติ sub prime ใน ค.ศ. 2008 ตลอดจนวิกฤติหนี้สาธารณะของสมาชิกในกลุ่ม สหภาพยุโรป ได้แก่ ปัญหาหนี้สินของกลุ่ม PIGS คือ โปรตุเกส ไอร์แลนด์ กรีซ และสเปน ซึ่งในท่ามกลาง วิกฤติเศรษฐกิจในซีกโลกตะวันตกเหล่านี้ ปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นในประเทศที่เหลือนั้น ก็คือ อำนาจความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน อินเดีย บราซิล รัสเซีย แอฟริกาใต้ ซึ่งต่างเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจ กันในนามของกลุ่ม BRICS ซึ่งประสบความสำเร็จใน การพัฒนาประเทศ และการส่งออกสินค้า จนมีเงินตรา

ต่างประเทศเหลือ และได้จัดตั้งกองทุนความมั่งคั่ง แห่งชาติ (Sovereign Wealth Fund--SWF) ตามตัวแบบ กองทุน SWF ของสิงคโปร์ที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศ เหล่านี้พร้อมจะก้าวเดินไปข้างหน้า เพื่อประกอบธุรกิจ การค้า การลงทุน เพื่อความมั่งคั่งที่ยั่งยืนของตน นอกจากนี้ยังมีประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลางที่ ร่ำรวยจากการค้าน้ำมันต่างก็ทยอยจัดตั้ง SWF กัน หลายประเทศ

ด้วยเหตุนี้ เอเชียจึงเป็นศูนย์กลาง การ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสำคัญที่เงินตรา และ ประชากรกว่าครึ่งหนึ่งของโลกมารวมตัวอยู่ในภูมิภาคนี้ เอเชียจึงกลายเป็นตลาดขนาดใหญ่ และมีเงินซึ่งกำลัง เปิดประเทศรับการพัฒนาจากตะวันตก จีนจึงเป็นแหล่ง ดึงดูดบริษัทข้ามชาติตะวันตกทั้งจากสหรัฐฯ และ สหภาพยุโรปทั้งในแง่แหล่งลงทุน ตลาดขนาดใหญ่จนมี ปริมาณสำรองเงินตราที่ได้จากการส่งออกสินค้าไปทั่ว โลกมหาศาล อีกทั้งยังเป็นผู้ซื้อพันธบัตรจากสหรัฐฯ อย่างไรก็ดี ทั้งจีน สหรัฐฯ สหภาพยุโรป กลุ่ม BRICS (ซึ่งประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และ แอฟริกาใต้) ต่างก็เป็นตลาดที่สำคัญของอาเซียน อาเซียนจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับ ประเทศสำคัญเหล่านี้ เพื่อเอื้ออำนวยให้การค้าระหว่างกัน สะดวก รวดเร็วเท่าที่เป็นไปได้ เห็นได้จากการที่ขณะนี้ อาเซียนได้จัดทำข้อตกลงการค้าเสรีกับหลายประเทศใน ภูมิภาค เช่น ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN – China Free Trade Agreement--ACFTA) มีผลบังคับใช้

เมื่อ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (ASEAN-Korea Free Trade Agreement--AKFTA) มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มกราคม ค.ศ. 2010 ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-INDIA Free Trade Agreement--AIFTA) มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มกราคม ค.ศ. 2010 ข้อตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-นิวซีแลนด์ (Agreement Establishing the ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Area--ANZFTA) มีผลบังคับใช้เมื่อ 12 มีนาคม ค.ศ. 2010 เป็นต้น สำหรับญี่ปุ่นกับอาเซียนจะมีความสัมพันธ์ในรูปแบบหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ครอบคลุม หรือ ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership (AJCEP) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2009 นอกจากนี้อาเซียนยังมีกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 และอาเซียน+6 ซึ่งได้แก่การจัดทำเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออก (East Asia Free trade Area--EAFTA) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ กับ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มีประชากรทั้งสิ้น 2,068 ล้านคน หรือร้อยละ 31 ของประชากรโลก มี GDP หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน 9,901 พันล้านเหรียญสหรัฐ เป็นร้อยละ 18 ของ GDP โลก สำหรับกรอบความร่วมมืออาเซียน+6 หมายถึงความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับ 6 ประเทศคือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ซึ่งประกอบด้วยประชากร 3,284 ล้านคน หรือร้อยละ 50 ของประชากรโลก มี GDP 12,250 พันล้านเหรียญ (ร้อยละ 27 ของ GDP โลก) ซึ่งต่อมาก่อเป็นความร่วมมืออาเซียน+6 ได้พัฒนามาเป็น (RCEP) หุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership--RCEP)

การพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยอาเซียนเป็นสำคัญ และโดยที่การบูรณาการเศรษฐกิจกับระบบเศรษฐกิจโลกเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ใน ค.ศ. 2015 โดยสมาชิกทั้ง 10 ต่างกำลังดำเนินการตามแผนงานหรือพิมพ์เขียว (blueprint) การ

จัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพิมพ์เขียวดังกล่าวนี้ได้ระบุถึงคุณลักษณะหรือองค์ประกอบ 4 ประการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กล่าวคือ (1) การเป็นตลาดและฐานผลิตเดียวกัน (2) การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนไปสู่ภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง โดยทุกประเทศมีนโยบายการแข่งขันทางการค้าภายใน ค.ศ. 2015 (3) การลดช่องว่างการพัฒนาและส่งเสริมการรวมกลุ่มของประเทศสมาชิกใหม่ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม (CLMV) โดยผ่านความร่วมมือภายในกรอบความร่วมมือ เพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for Asean Integration: IAI) และ (4) การบูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลก โดยการมีปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับประเทศภายนอกอาเซียนด้วยการจัดทำเขตการค้าเสรี (FTS) และความตกลงว่าด้วยหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (CEPs) ดังนั้นการบูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกของอาเซียนเพื่อบรรลุเป้าหมายในการเป็นแกนกลาง หรือศูนย์กลางของโครงสร้างสถาปัตยกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเอเชีย ภายใต้กระแสภูมิภาคนิยมแบบเปิด (Open regionalism) ซึ่งประชาคมโลกต่างใช้เป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาประเทศ จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออาเซียนกำลังเร่งจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรืออาเซียน+6 (Regional Comprehensive Economic Partnership--RCEP) ให้สำเร็จภายใน ค.ศ. 2015

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อาเซียน : แกนกลางของสถาปัตยกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเน้นการศึกษาเอกสาร อาทิ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากเอกสารทั้งภาครัฐและเอกชน บทความ วารสาร หนังสือทั้งจากภายในและต่างประเทศ นโยบายภาครัฐ กฎหมาย แผนงาน ระดับประชาคมอาเซียน รายงานผลการประชุมสุดยอดอาเซียน ตลอดจน การสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องอาเซียน อาเซียน+3 อาเซียน+6

ซึ่งพัฒนาเป็นการจัดทำข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจส่วนภูมิภาคของอาเซียน (Regional Comprehensive Economic Partnership-- RCEP) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมประชุมสัมมนาของหน่วยงานสำคัญที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องอาเซียน เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวทางของอาเซียนในการบูรณาการกับระบบเศรษฐกิจโลกหรือประเทศภายนอก อาเซียนทั้งในกรอบอาเซียนกับคู่เจรจา อาเซียน+1 อาเซียน+3 อาเซียน+6 หรือข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจส่วนภูมิภาคของอาเซียน (Regional Comprehensive Economic Partnership-RCEP) 2. ทำให้ทราบสถานะของอาเซียนในโครงสร้างสถาปัตยกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเอเชีย

2. ทำให้ทราบสถานะของอาเซียนในโครงสร้างสถาปัตยกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเอเชีย

แนวคิดทฤษฎีในการศึกษา

ภูมิภาคนิยมแบบใหม่หรือภูมิภาคนิยมแบบเปิดในเอเชีย

เมื่อกระบวนการทำให้เป็นภูมิภาคเดียวกัน (regionalization) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือส่วนภูมิภาคเป็นกระแสสำคัญในเวทีเศรษฐกิจการเมืองโลกในครึ่งหลังของทศวรรษ 1980 (ซึ่งเป็นสิ่งที่ต่างกับกระแสภูมิภาคนิยม (regionalism) ในทศวรรษที่ 1960 ที่มีสหภาพยุโรปเป็นตัวอย่างของความสำเร็วจึง เนื่องจากกระบวนการทำให้ภูมิภาคเดียวกันที่มีหลายฝ่ายเข้าเกี่ยวข้องนอกเหนือจากรัฐอย่างเดียว) ถูกมองว่าเป็นการก่อตัวของ “ภูมิภาคนิยมแบบใหม่” (new regionalism) อันเป็นผลลัพธ์ของการชี้นำจากพลังตลาด หรือนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าที่มีองค์กรระหว่างประเทศอยู่เบื้องหลังตามกรอบแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ซึ่งเน้นการเปิดเสรีการค้า การบริการ การลงทุนที่เอื้อต่อทุนต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจการเงิน บรรษัทข้ามชาติ จนทำให้เห็นชัดเจนได้ว่าระบบเศรษฐกิจโลกถูกแยกเป็นแกนหลักส่วนภูมิภาคที่สำคัญ 3 ภูมิภาคคือ อเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียแปซิฟิก ดังนั้นกระแสการทำให้เป็นภูมิภาคเดียวกัน และภูมิภาคนิยมแบบใหม่ จึง

เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบความวิตกกังวลว่าการเจรจาหนดกฎเกณฑ์ทางการค้าหรือการเปิดการค้าเสรีภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization--WTO) จะไม่สำเร็จ อีกทั้งเกรงว่าการรวมตัวของสหภาพยุโรป จะกลายเป็นป้อมปราการทางการค้า หรือเป็นกลุ่มภูมิภาคที่ใช้ลัทธิปกป้องทางการค้า (Grant and Soderbaum, 2003) ตัวอย่างสำคัญของภูมิภาคนิยมแบบใหม่ ได้แก่ ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement--NAFTA) กลุ่มตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (Mercado Común del Sur--MERCOSUR) กลุ่มความร่วมมือเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิกหรือเอเปค (Asia-Pacific Economic--APEC) สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South-East Asian Nations--ASEAN) ตลอดจนเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area--EEA) เป็นต้น

ดังนั้น หัวใจสำคัญในการเข้าใจความแตกต่างระหว่างภูมิภาคนิยมและกระบวนการทำให้เป็นภูมิภาคเดียวกันก็คือ ภูมิภาคนิยมเน้นที่ความคิด อุดมการณ์ นโยบายและเป้าหมายในการเปลี่ยนเขตภูมิศาสตร์ให้เป็นสถานที่ทางสังคมที่มี อัตลักษณ์ร่วมกัน หรือการร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ ตลอดจนการมีการจัดการอย่างเป็นทางการร่วมกัน โดยรัฐมีบทบาทสำคัญในการจัดการและการสร้างสถาบันหรือองค์กรกลางเพื่อกำหนดนโยบายความร่วมมือ (Grant and Soderbaum, 2003) ส่วนกระบวนการในการทำให้เป็นภูมิภาคเดียวกัน (regionalization) อาจจะดำเนินการโดยรัฐหรือไม่ก็ได้ หากเป็นกระบวนการของการบูรณาการเศรษฐกิจที่ส่งเสริมทางเลือกในการค้าขายข้ามพรมแดน หรือการทำให้พรมแดนทางการค้าสลายตัวไป เช่น ในเอเชียกระบวนการทำให้เป็นภูมิภาคเดียวกัน เห็นได้จาก ปริมาณการค้าการลงทุนที่ถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้น โดยตัวแสดงข้ามชาติหรือปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี จีน และไต้หวัน แม้ว่าความร่วมมือระหว่างรัฐบาลจะยังมีไม่มากในขณะนั้น หรือในยุโรปบรรษัทข้ามชาติมีส่วนสำคัญในการสร้างยุโรปตลาดเดียว

ด้วยเหตุนี้ ภูมิภาคนิยมแบบใหม่ (new regionalism) จึงเกิดจากพัฒนาการของการทำข้อตกลง

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจข้ามภูมิภาค หรือระหว่างภูมิภาคหรือส่วนภูมิภาคจำนวนมากในช่วงหลังทศวรรษ 1980-1990 ด้วยเหตุนี้เอง นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่า เป็นภูมิภาคนิยมแบบใหม่ หรือภูมิภาคนิยมแบบเปิด (open regionalism) โดยเฉพาะเมื่อการประชุมองค์การการค้าโลก รอบโดฮา ประสบความสำเร็จแล้ว รัฐบาลต่าง ๆ จึงหันมาร่วมมือกันจัดตั้งกฎเกณฑ์การค้าระหว่างกันทั้งในกรอบทวิภาคี และพหุภาคี เพื่ออำนวยความสะดวกให้ราบรื่นเสรี โดยมีได้เน้นที่การสร้างสถาบันหรือองค์กรกลางขึ้นมาก่อน

Bergsten (2009) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายของภูมิภาคนิยมแบบเปิด (open regionalism) ว่าเป็นกลุ่มความร่วมมือส่วนภูมิภาคที่เปิดรับสมาชิกเพิ่มเติมตลอดเวลา โดยไม่คำนึงว่าจะอยู่ในภูมิภาคเดียวกันหรือไม่ เช่น ความร่วมมือในกลุ่มเอเปค ซึ่งเปิดรับสมาชิกทั้งในเอเชีย และแปซิฟิก มีทั้งประเทศที่มีใต้อยู่ในภูมิภาคเอเชีย เช่น แคนาดา ซิลิ เม็กซิโก สหรัฐฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ต้องยอมรับที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มจัดตั้งไว้แล้ว รวมทั้งรัฐสมาชิกเอเปคจะต้องลดอุปสรรคการค้าส่วนภูมิภาคให้สอดคล้องกับพื้นฐานของกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลกด้วย โดยเฉพาะหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (most-favored-nation treatment) ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยให้เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มภูมิภาคนิยมแบบเปิดจะช่วยส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าการลงทุนของโลก มิใช่เป็นกลุ่มที่ปกป้องการค้าเฉพาะภูมิภาค ดังนั้น ภูมิภาคนิยมแบบเปิดจึงเปิดรับสมาชิกใหม่อย่างกว้างขวาง โดยไม่คำนึงถึงเขตภูมิศาสตร์และระดับการพัฒนาประเทศ

Garnaut (2004) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวออสเตรเลีย กล่าวถึงภูมิภาคนิยมแบบเปิดในเอเชีย แปซิฟิกว่าเป็นความร่วมมือข้ามชาติระหว่างรัฐเพื่อที่จะลดค่าขนส่ง ซึ่งรัฐจะมีบทบาทในการส่งเสริมให้การค้าดำเนินไปอย่างสะดวกยิ่งขึ้น โดยการเปิดการค้าเสรี และไม่เลือกปฏิบัติ (non-discriminatory) ตลอดจนเน้นการเปิดเสรีการค้าโดยใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (most-favored-nation treatment ซึ่งเป็น

หลักการในความตกลงทางการค้าระหว่างรัฐที่กำหนดว่า รัฐในภาคีความตกลงต้องให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ประเทศอื่น ๆ ที่เป็นภาคีความตกลงนั้นอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ) อันสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก ซึ่งตัวอย่างของภูมิภาคนิยมแบบเปิดก็ เช่น เอเปค อาเซียน ซึ่งมีลักษณะของการค้าพหุภาคี ที่มีลักษณะเปิดรับระบบเศรษฐกิจการค้าโลก จนทำให้เห็นทิศทางการค้าโลกในศตวรรษที่ 21 นี้ว่าจะเป็นการค้าที่ดำเนินไปใน 2 แนวทางคือ การค้าในกรอบภูมิภาคนิยมแบบเปิด และการค้าพหุภาคี Garnaut ยังกล่าวต่อไปว่า หัวใจสำคัญของแนวคิดภูมิภาคนิยมแบบเปิดก็คือ ทุกเขตเศรษฐกิจหรือทุกประเทศจะได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีนั้น ๆ และจะได้รับประโยชน์มากขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน หากคู่ค้าหรือหุ้นส่วนเศรษฐกิจของตนเปิดเสรีควบคู่ไปด้วยในห้วงเวลาเดียวกัน

กฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียน มีผลบังคับใช้ เมื่อ 15 ธันวาคม ค.ศ. 2008 จุดมุ่งหมายสำคัญของกฎบัตรฉบับนี้ก็เพื่อให้กระบวนการรวมกลุ่มของในกรอบประชาคมอาเซียน ภายในปี 2015 มีพื้นฐานทางกฎหมายรองรับ และมีพันธะสัญญาต่อกันมากขึ้น กฎบัตรอาเซียนจึงเปรียบเสมือนธรรมนูญของอาเซียนนำอาเซียนสู่สังคมกฎระเบียบ (rule base society) และทำให้อาเซียนมีสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกฎบัตรอาเซียนข้อ 1 วรรค 15 มีส่วนที่เกี่ยวกับภูมิภาคนิยมเปิด โดยได้ระบุวัตถุประสงค์ของอาเซียนไว้ว่า เพื่อสร้างไว้ซึ่งความเป็นศูนย์รวมและบทบาทเชิงรุกของอาเซียนในฐานะพลังขับเคลื่อนขั้นแรกของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างอาเซียน หุ้นส่วนนอกภูมิภาคในภาพแบบของภูมิภาคที่เปิดกว้าง โปร่งใส และไม่ปิดกั้น ทั้งนี้ บทหลักการของการค้าพหุภาคีตั้งที่ระบุไว้ในข้อ 2 วรรค (๓) ที่ว่า ยึดมั่นในกฎการค้าพหุภาคีและระบอบของอาเซียน ซึ่งมีกฎเป็นพื้นฐาน สำหรับการปฏิบัติตามข้อผูกพันทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อไปสู่การขจัดกีดกันทั้งปวงต่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ในระบบเศรษฐกิจซึ่งขับเคลื่อนโดยตลาด ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะให้อาเซียนเป็น

ศูนย์กลางของความสัมพันธ์ภายนอกตั้งกฎบัตรอาเซียนในข้อ 2 วรรค (ฐ) ที่ว่า อาเซียนจะดำเนินการตามหลักการความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในความสัมพันธ์ภายนอกทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยคงไว้ซึ่งความมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน การมองไปภายนอก การไม่ปิดกั้น และการไม่เลือกปฏิบัติ

นอกจากนี้ กฎบัตรอาเซียนหมวด 12 ข้อ 41 ได้ระบุว่า การดำเนินการความสัมพันธ์กับภายนอก มีดังนี้

1. อาเซียนจะต้องพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและการเจรจาความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศ องค์การและสถาบันระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคและระหว่างประเทศ

2. ความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนจะยึดมั่นในวัตถุประสงค์และหลักการที่วางไว้ในกฎบัตรนี้

3. อาเซียนจะเป็นพลังขับเคลื่อนขั้นแรกในการจัดการภูมิภาคที่อาเซียนได้ริเริ่มขึ้น และธำรงไว้ซึ่งความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาคและการสร้างประชาคม

4. ในการดำเนินการความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนรัฐสมาชิกจะประสานงาน และพยายามพัฒนาทำที่ร่วมและดำเนินการร่วมกันบนพื้นฐานของเอกภาพและความสามัคคี

5. แนวนโยบายยุทธศาสตร์ของความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนได้กำหนด โดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน โดยการเสนอแนะของที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน

6. ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนจะทำให้แน่ใจว่าความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนดำเนินไปอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และเป็นไปในทางที่สอดคล้องกัน

7. อาเซียนสามารถทำความตกลงกับประเทศหรือองค์การและสถาบันระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคและระหว่างประเทศ กระบวนการทำความตกลงดังกล่าว ให้กำหนดโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียนโดยการหารือกับคณะมนตรีประชาคมอาเซียน

จะเห็นได้ว่า นอกจากอาเซียนจะมีจุดประสงค์จะจัดตั้งประชาคมที่มีการรวมตัวทางเศรษฐกิจ เป็นตลาดเดียว และมีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของทุนสินค้า บริการ

และการเคลื่อนย้ายอย่างเสรียิ่งขึ้นของเงินทุน ตลอดจนการเคลื่อนย้ายที่ได้รับความสะดวกของนักธุรกิจ ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้มีความสามารถพิเศษและแรงงานแล้ว อาเซียนยังดำเนินการสู่ศูนย์กลางของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับหุ้นส่วนภายนอกภูมิภาคในกรอบของภูมิภาคนิยมแบบเปิด (open regionalism) บนหลักการของการค้าพหุภาคี และอาเซียนก็ได้ดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์ในกรอบดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากพัฒนาการของความสัมพันธ์ อาเซียน+1 อาเซียน+3 อาเซียน+6 หรือการจัดทำข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจส่วนภูมิภาคของอาเซียน (อาเซป)

พิมพ์เขียวการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในพิมพ์เขียวการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) เพื่อดำเนินการให้อาเซียนเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่เป็นตลาดและฐานผลิตเดียว (single market and production base) โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมือภายในอาเซียนอย่างเสรี และเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น ภายใน ค.ศ. 2015 นั้น ได้ระบุองค์ประกอบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้ (1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน จะนำไปสู่การใช้กฎระเบียบการค้าในประเทศสมาชิกทั้งหมดเป็นอย่างดี (harmonization of rules and regulations) ทั้งในด้านมาตรฐาน คุณภาพ ราคา อัตราภาษี กฎระเบียบในการซื้อขายการจัดมาตรฐานและข้อกำหนดต่าง ๆ รวมถึงการมีมาตรการอำนวยความสะดวก (2) การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง (3) การเป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน (4) การเป็นภูมิภาคที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์

ทั้งนี้ ในพิมพ์เขียวการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ระบุแนวทางการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันต่อปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับภายนอกกว่าอาเซียนจะต้องดำเนินงานเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับภายนอก ซึ่งรวมถึงการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) และความตกลงว่าด้วยหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (CEP) ซึ่งสามารถดำเนินการได้ โดยการทำงานดังนี้ (1) ทบทวนพันธกรณีของ FTA/CEP

เทียบกับพันธกรณีของการรวมกลุ่มภายในอาเซียน (2) ดำเนินการให้มีระบบที่จะสนับสนุนการประสานงานมากขึ้น ในการเจรจาการค้ากับประเทศคู่เจรจาภายนอกอาเซียน และในเวทีการเจรจาการค้าในระดับภูมิภาคและระดับ-พหุภาคี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุกรอบท่าทีการเจรจา ร่วมกัน เห็นได้จากการที่อาเซียนจัดทำเขตการค้าเสรี และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจ (Comprehensive Economic Partnership--CEP) กับประเทศคู่เจรจาต่าง ๆ เช่น (1) ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (2) ความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน-เกาหลี (3) ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (4) ความตกลง เขตการค้าเสรีอาเซียน-เกาหลี (5) ความตกลงการค้าสินค้า อาเซียน-อินเดีย ตลอดจนการจัดทำเขตการค้าเสรี และ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น (Closer Economic Partnership--CEP) ของอาเซียนกับประเทศใน เอเชียตะวันออก ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้จะนำไปสู่ สถานะการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในโครงสร้าง สถาปัตยกรรมด้านความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออก ดังนั้นในคราวประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 21 ณ กรุงพนมเปญ กัมพูชา เมื่อ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.2012 ผู้นำชาติสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศกับ 6 ประเทศ พันธมิตรคือออสเตรเลีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และ นิวซีแลนด์ จึงได้ประกาศริเริ่มการเจรจาจัดทำความตกลง พันธมิตรทาง เศรษฐกิจ ระดับ ภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership--RCEP) ตั้งแต่ ต้นปี 2013 โดยมุ่งหมายจะให้การเจรจาแล้วเสร็จภายใน ค.ศ. 2015

ทฤษฎีการบูรณาการเศรษฐกิจ

การบูรณาการเศรษฐกิจจะระดับภูมิภาค (regional economic integration) หรือการดำเนินการเพื่อขจัด อุปสรรค ข้อกีดขวางและอุปสรรคทางการค้า เป็น ปรากฏการณ์สำคัญในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 รัฐต่าง ๆ ต่างใช้ แนวคิดหรือทฤษฎีการบูรณาการเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า ระหว่างกัน ดังเห็นได้จากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในทั่วทุก ภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะภูมิภาคยุโรปตะวันตก ซึ่งมี

ระดับการพัฒนาการบูรณาการเศรษฐกิจก้าวหน้ามากที่สุด เช่น สหภาพเศรษฐกิจเบนลักซ์ (Benelux Economic Union-- BEU) สหภาพยุโรป (European Union--EU) หรือ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็มีเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area--AFTA) ในอเมริกามีเขต การค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement--NAFTA) หรือในแอฟริกาีสหภาพศุลกากร แอฟริกาตอนใต้ (Southern African Development Community--SADC) ตลอดจนในลาตินอเมริกาก็มีกลุ่ม ตลาดรวมอเมริกาใต้ตอนล่าง (Mercado Comun del Sur --MERCOSUR) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ในค.ศ. 2015 ยิ่งทำให้พิจารณาได้ว่ากระแสการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือบูรณาการเศรษฐกิจส่วนภูมิภาค ยิ่งทวีความสำคัญ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการพื้นฐานของประชาชนได้

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ให้นักวิชาการศึกษา ปรากฏการณ์ในการบูรณาการเศรษฐกิจอย่างมากคือ การ ก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community--EEC) เมื่อ ค.ศ. 1957 และมีการจัดตั้ง ประชาคมพลังงานปรมาณูแห่งยุโรป (Euratom) ซึ่งเป็น องค์การที่ขยายตัวมาจากประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้า แห่งยุโรป (European Coal and Steel Community-- ECSC) ในกรณีนี้นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์เชื้อสาย อังกฤษ ซึ่งเป็นอาจารย์สอนเศรษฐศาสตร์ที่สหรัฐฯ คือ Balassa (1961) ได้มองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาค ยุโรปตะวันตก และให้ความหมายและรูปแบบการบูรณาการ เศรษฐกิจว่าเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานโดยรัฐอันได้แก่ มาตรการขจัดความแตกต่างหรืออุปสรรคทางเศรษฐกิจ ระหว่างรัฐ ซึ่งการขจัดอุปสรรคดังกล่าวนี้ อาจกระทำโดย การบูรณาการและความร่วมมือระหว่างรัฐ โดยการจัดทำ ข้อตกลงทางการค้า แต่กระบวนการบูรณาการเศรษฐกิจ ประกอบด้วยเงื่อนไขที่มุ่งขจัดอุปสรรคทางเศรษฐกิจ ระหว่างรัฐในระดับที่ต่างกัน ดังนั้น การบูรณาการ เศรษฐกิจตามนัยนี้จึงมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับระดับของ การบูรณาการเศรษฐกิจ โดย Balassa ได้แยกไว้ 5 รูปแบบดังนี้

1. เขตการค้าเสรี (free trade area-FTA) รัฐสมาชิกไม่เก็บภาษีการค้าระหว่างกันและไม่มีข้อจำกัดด้านโควตา แต่รัฐสมาชิกสามารถเรียกเก็บภาษีการค้าและใช้โควตากับรัฐอื่น ๆ ที่มีใช้สมาชิก

2. สหภาพศุลกากร (customs union) ประเทศสมาชิกใช้ภาษีอัตราเดียวกันในการเรียกเก็บภาษีจากประเทศนอกกลุ่ม และตามทฤษฎีของสหภาพศุลกากรแล้วประเทศสมาชิกต้องขจัดภาษีการค้าระหว่างกัน และใช้อัตราภาษีการค้า และกฎเกณฑ์อื่น ๆ กับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน

3. ตลาดร่วม (common market) หรือประชาคมเศรษฐกิจ (economic community) ประเทศสมาชิกยกเลิกข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวทุน แรงงาน สินค้า บริการ หรือให้มีการเคลื่อนไหวในประเด็นดังกล่าวอย่างเสรี

4. สหภาพเศรษฐกิจ (economic union) เป็นรูปแบบการบูรณาการเศรษฐกิจที่รัฐสมาชิกใช้นโยบายเศรษฐกิจการเข้าร่วมกันอย่างกลมกลืน

5. การบูรณาการเศรษฐกิจสมบูรณ์ (total economic integration) เป็นรูปแบบการบูรณาการเศรษฐกิจที่รัฐสมาชิกมีนโยบายการเงิน การคลัง สังคม และต้องมีการจัดตั้งองค์กรเหนือชาติ ซึ่งมีหน้าที่ตัดสินใจร่วมเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์บังคับใช้กับรัฐสมาชิกทั้งหมดให้เป็นแบบเดียวกัน

การบูรณาการเศรษฐกิจตามความคิดของ Balassa (1961) จึงเป็นทั้งส่วนหนึ่งของการศึกษาเศรษฐกิจระหว่างประเทศและเป็นส่วนขยายหรือการพัฒนาของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ โดยมีการสำรวจผลกระทบของตลาดรัฐสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความจำเป็นที่รัฐที่มีภูมิศาสตร์ใกล้ชิดติดกันมีโอกาสประสานนโยบายเศรษฐกิจในระดับสหภาพเศรษฐกิจ เพื่อขจัดอุปสรรคทางเศรษฐกิจในเขตแดนระดับชาติจนนำไปสู่การสร้างฐานผลิตที่หลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีบูรณาการเศรษฐกิจต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของแนวคิดด้านที่ตั้ง (location) เพราะการบูรณาการเศรษฐกิจของประเทศที่มีที่ตั้งใกล้ชิดกัน

จะทำให้เกิดการให้ไปอย่างเสรีจนหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวในระดับภูมิภาค

แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ (globalization) เป็นกระบวนการที่ทำให้โลกมีการติดต่อกันอย่างเข้มข้นและขยายวงกว้างมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวข้ามชาติอย่างเสรีของสินค้า บริการ แรงงาน กล่าวคือ มีการส่งออกและนำเข้าสินค้ามากขึ้น รวมทั้งทุน (Kim, 2009) แรงงานและประชากร เช่น มีการเคลื่อนไหวข้ามชาติไปมาของแรงงานและประชากรอย่างไม่ขาดสาย มีการเคลื่อนย้ายทุนไปต่างชาติมากขึ้น และเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุนภายในชาติ ตลอดจนเทคโนโลยีคือ มีการไหลเวียนของการวิจัยพัฒนาระหว่างประเทศ ทั้งในด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการพัฒนา เช่น การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งในกรณีนี้คือโลกาภิวัตน์ในทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างไรก็ดี โลกาภิวัตน์มิได้จำกัดวงแคบแต่ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเท่านั้น ยังมีมิติอื่น ๆ อีก เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมือง และสำหรับในโลกของเราที่ประกอบด้วยรัฐน้อยใหญ่กว่า 200 รัฐนั้น ในจำนวนนี้ได้มีการศึกษาลักษณะการเป็นโลกาภิวัตน์ของประเทศต่าง ๆ 186 ประเทศ โดยใช้ดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ชื่อ KOF-index of globalization (KOF, 2011) ของนักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันคือ Axel Drcher ซึ่งปรากฏว่า เบลเยียมเป็นประเทศที่มีลักษณะการหลอมรวมเป็นโลกาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์มากที่สุด ซึ่งปัจจัยเกื้อหนุนอันหนึ่งของเบลเยียมก็คือ การตั้งอยู่ใจกลางยุโรป ตะวันตก มีโครงสร้างพื้นฐาน คมนาคมสะดวก มีกรุงบรัสเซลส์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสหภาพยุโรป หรือเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของสหภาพยุโรปนั่นเอง จึงเป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหวของสินค้า บริการ ทุน แรงงาน ประชากร เทคโนโลยีอย่างตลอดเวลาไม่ขาดสาย นอกจากนี้ เบลเยียมยังเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มสหภาพยุโรปที่มีกฎหมายให้มีการเคลื่อนไหวอย่างเสรีของทุน สินค้า แรงงาน ประชากรที่เรียกว่ายุโรปตลาดเดียว (single europe) อีกด้วย สำหรับประเทศที่มีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์มาก รองลงไปได้แก่ ออสเตรเลีย สวีเดน ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศ

เหล่านี้ต่างอยู่ภายใต้กฎหมายยุโรปตลาดเดียวทั้งสิ้น ส่วนประเทศที่มีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์น้อยที่สุด ได้แก่ ตองกา คิริบาคี หมู่เกาะโซโลมอน ความหมายของโลกาภิวัตน์ที่กล่าวถึงนี้มีความเกี่ยวข้องชัดเจนกับการบูรณาการเศรษฐกิจตามแนวคิดของ Belassa เพราะจะเห็นได้ว่าการบูรณาการเศรษฐกิจหรือการรวมตัวทางเศรษฐกิจส่วนภูมิภาคก็เป็นการเอื้ออำนวยหรือส่งเสริมให้โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกต่างพัฒนามาสู่จุดที่ว่าได้มีการเปิดเสรีหรือบูรณาการเศรษฐกิจในลักษณะข้ามภูมิภาคหรือในลักษณะภูมิภาคนิยมแบบเปิด

ผลการวิจัย

อาเซียนกำลังดำเนินการความพยายามเพื่อบรรลุการเป็นประชาคมเศรษฐกิจตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพิมพ์เขียวการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอย่างรอบด้าน โดยต่อเนื่องเพื่อให้อาเซียนมีลักษณะครบถ้วน 4 ประการคือ (1) การเป็นตลาดและฐานผลิตเดียวกัน (2) การสร้างอาเซียนให้มีความสามารถในการแข่งขัน (3) การลดช่องว่างในการพัฒนาของกลุ่ม CLMV ในกรอบความร่วมมือเพื่อการรวมตัวของอาเซียน และ (4) การบูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกของอาเซียน สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาองค์ประกอบที่ 4 ซึ่งได้แก่ การทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม หรือการบูรณาการอาเซียนเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกทั้งในกรอบอาเซียน+1 อาเซียน+3 และกรอบอาเซียน+6 ซึ่งขณะนี้ได้ต่อยอดเป็นกรอบอาเซียน (RCEP) จนทำให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าและทันสมัยของการบูรณาการเศรษฐกิจของอาเซียนกับระบบเศรษฐกิจโลก กล่าวคือ (1) อาเซียนเป็นข้อตกลงที่ครอบคลุมทุกมิติการเปิดเสรีที่กว้างขึ้น เช่น การวางเป้าหมายให้สมาชิกลดภาษีสินค้าจากเดิมที่ต่ำกว่าร้อยละ 95 ต้องเร่งเปิดเสรีสินค้าให้มากกว่าร้อยละ 95 เป็นต้น (2) กฎว่าด้วยการแหล่งกำเนิดสินค้า (Rule of Origin-ROO) จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่อุปทานของโลกอาเซียน (3) อาเซียนจะต้องลดอุปสรรคและเปิดเสรีการค้าบริการให้มากที่สุด

เท่าที่ทำได้ และ (4) เปิดเสรีการลงทุน การอำนวยความสะดวกด้านการค้า สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยการลงทุน และการส่งเสริมและคุ้มครองการเปิดเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องผลักดันให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีให้อยู่ในระดับเดียวกัน หรือการรวมข้อตกลงการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย และออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ซึ่งอาเซียนทำกับ 6 ประเทศ 5 ฉบับ ให้เป็นข้อตกลงฉบับเดียว ดังนั้นหากกรอบการเจรจา RCEP บรรลุผลใน ค.ศ.2015 จะทำให้ RCEP เป็นข้อตกลงเขตการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก (Mega FTA) เพราะจะเป็นตลาดใหญ่ที่ประกอบด้วยประชากรกว่า 3,000 ล้านคน มีขนาดเศรษฐกิจ (GDP) ประมาณ ร้อยละ 27 ของ GDP โลก

และหากพิจารณารูปแบบการบูรณาการเศรษฐกิจตามแนวคิดของ Balassa พบว่า RCEP มีรูปแบบการบูรณาการเศรษฐกิจที่ไกลกว่าเขตการค้าเสรีปกติที่เน้นลดการอัตราภาษีการค้าระหว่างกันอย่างเดียว แต่ RCEP เป็นกรอบที่ไกลกว่า FTA เนื่องจากมีการรวมการเปิดเสรีภาคบริการ การลงทุนและการอำนวยความสะดวกจากรูปแบบตลาดร่วมหรืออาจจะพัฒนาเป็นตลาดร่วมได้ต่อไป ดังนั้น การบูรณาการเศรษฐกิจของอาเซียนในระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกจึงมิใช่อุปสรรคหรือเป็นป้อมปราการที่นำไปสู่การกีดกันการค้าในทางตรงข้ามการบูรณาการเศรษฐกิจของอาเซียนมีลักษณะของภูมิภาคนิยมแบบใหม่หรือแบบเปิดตามแนวคิดของ Bregsten (2009) คือการเปิดกว้างการค้า การบริการ การลงทุนระหว่างสมาชิกกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน เป็นการขยายพรมแดนการค้าให้กว้างใหญ่ออกไปเพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้าหรือกล่าวได้ว่าการบูรณาการเศรษฐกิจเป็นการเสริมสร้างหรือเร่งให้กระบวนการโลกาภิวัตน์ รวดเร็วและกว้างขวางขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Kim (2009) ที่กล่าวว่าโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่มีการติดต่อกันอย่างเข้มข้นและขยายวงกว้างขึ้นอันเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวข้ามชาติอย่างเสรีของสินค้า บริการ และทุน ซึ่งในกรณีนี้คือโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ อาเซียนจึงมาถึงขั้นตอนสำคัญในการบูรณาการเศรษฐกิจกับระบบ

เศรษฐกิจโลก เพราะนอกจาก RCEP จะเป็นข้อตกลงการค้าที่ทันสมัยยังประกอบด้วยสมาชิก 16 ประเทศที่มีทั้งจีนและอินเดีย ซึ่งมีศักยภาพที่จะเป็นมหาอำนาจสำคัญในเวทีโลก RCEP จึงมีลักษณะเป็น Mega FTA ที่เสริมสร้างบทบาทนำของอาเซียนในการขับเคลื่อน FTA ดังกล่าวให้บรรลุผล จนทำให้อาเซียนเป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในเอเชีย

สรุปและวิจารณ์ผล

(1) พัฒนาการการบูรณาการเศรษฐกิจของอาเซียนกับระบบเศรษฐกิจโลกจะยังดำเนินต่อไปและจะลึกซึ้งยิ่งขึ้น การจัดตั้ง RCEP จะเป็นพลังผลักดันให้อาเซียนและไทยต้องปรับตัวรอบด้านทั้งระบบความคิด วิธีการมองโลกแบบใหม่ที่ต้องพัฒนาสู่สากลมากขึ้น พัฒนาการดังกล่าวจึงเป็นโอกาสอันดีที่ทำให้อาเซียนต้องเร่งปรับระบบการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของโลกควบคู่กับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านปัญญาและทักษะในทรัพยากรมนุษย์เพื่อการทำงานร่วมกับต่างชาติอย่างราบรื่น

(2) ศึกษาติดตามพัฒนาการการบูรณาการเศรษฐกิจของอาเซียนในกรอบ RCEP ในเชิงกว้างกรณี RCEP จะเปิดรับสมาชิกใหม่ที่ประสงค์จะเข้าร่วมและผลกระทบ

(3) ศึกษาพัฒนาการในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในระบบเศรษฐกิจโลกและความก้าวหน้าในการลดช่องว่างด้านการพัฒนาของกลุ่ม CLMV

เอกสารอ้างอิง

- Balassa, B. 1961. The Theory of Economic Integration. Illinois: Homewood, IL.
- Bergsten, F. 2009. Open Regionalism Reterieved July 27, 2012, from <http://www.iie.com/publications/wp/wp.cfm?ResearchID=152>.
- Garnaut, R. 2004. A New Open Regionalism in the Asia Pacific. Retrived June 18, 2013, from <http://www.Lowyinstitute.org/files/pubfiles/Garnaut,-A-New-Open-Regionalis-in-the-Asia-Pacific.pdf>.
- Grant, J. and Soderbaum, F. 2003. The New Regionalism in Africa. Burlington: Ashgate Publishing Company.
- Kim, N. K. (Ed). 2009. Globalization and Regional Integration in Europe and Asia. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- KOF. 2011. KOF-index of Globalization. Retrieved August 3, 2011, from <http://www.globalization.kof.ethz.ch>.

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตีพิมพ์บทความ

1. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยผ่านการเผยแพร่ที่ใดมาก่อน
2. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
3. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการ คือ เกิดขึ้นจากผู้เขียนได้ทำการทดลอง สร้างสรรค์ สังเคราะห์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานโดยตรง หรือเป็นบทความที่เสนอถึงความคิดหรือหลักการใหม่ที่เป็นไปได้และมีทฤษฎีประกอบหรือสนับสนุนอย่างเพียงพอ มีประโยชน์ต่อการศึกษาและการวิจัย
4. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่ได้ลอกเลียนหรือดัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่นหรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือปราศจากการอ้างอิงที่ถูกต้อง
5. ผู้เขียนต้องจัดเตรียมต้นฉบับตามรูปแบบตามข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับอย่างเคร่งครัด
6. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของบทความที่ส่งมาตีพิมพ์ตามข้อเสนอแนะของคณะผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) แล้ว
7. บทความจะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากกองบรรณาธิการแล้วเท่านั้น

รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ให้พิมพ์โดยใช้กระดาษ **A4** พิมพ์หน้าเดียว
2. จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม **Microsoft Word for Windows**
3. ใช้ตัวอักษรแบบ **Browallia UPC/New**
4. ระยะห่างระหว่างบรรทัดใช้ **Double Space** โดยมีความยาวไม่เกิน 30 หน้า (รวมเอกสารอ้างอิง)
5. การตั้งค่าน้ำกระดาษ
 - ระยะขอบบน (Top margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบขวา (Right margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

รายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับ

ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จัดให้อยู่ชิดซ้ายหน้ากระดาษ ชื่อภาษาอังกฤษ ขึ้นต้นคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา

ชื่อผู้เขียน ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ โดยให้กำกับหมายเลขยกกำลังไว้ต่อท้ายด้วย สำหรับชื่อของหน่วยงานให้พิมพ์ไว้ในส่วนของเชิงอรรถ (หน้าที่ 1) โดยพิมพ์ชื่อหน่วยงานต้นสังกัดให้ตรงกับตัวเลขยกกำลังที่กำกับไว้ในหน้าเดียวกัน

บทคัดย่อ และ ABSTRACT ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา และให้จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ สำหรับเนื้อความให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ โดยเนื้อหาต้องครอบคลุมถึงบทนำ วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและวิจารณ์ผล เป็นลำดับ

คำสำคัญ (Keywords): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3 - 5 คำ โดยพิมพ์ต่อจากส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ และ Abstract ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ

เนื้อหา ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ **หัวข้อใหญ่** ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา **หัวข้อย่อย** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์ เนื้อความให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ โดยให้บรรทัดแรกของทุกย่อหน้าเยื้อง 0.5 นิ้ว ของบรรทัดถัดไป โดยเรียงหัวข้อตามลำดับดังนี้ บทนำ วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและวิจารณ์ผล กิตติกรรมประกาศ และเอกสารอ้างอิง

รูปภาพ จัดให้ชิดซ้ายของคอลัมน์ ความละเอียดของรูปภาพไม่น้อยกว่า 600x600 dpi คำบรรยายรูปภาพให้พิมพ์ไว้ใต้รูปภาพ ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ โดยให้แนบไฟล์รูปภาพที่ประกอบในเนื้อเรื่องมาต่างหาก จากไฟล์เอกสารปกติ

ตาราง จัดให้ชิดซ้ายของคอลัมน์ รูปแบบของตารางให้ใช้แบบ Table classic I คำบรรยายตารางให้จัดพิมพ์ไว้ด้านบนของหัวข้อตาราง และใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ

หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่นำส่งจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับการพิจารณา ดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

• การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

ให้วงเล็บชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย) ชื่อสกุลผู้แต่ง (ภาษาต่างประเทศ) และปีที่พิมพ์ของเอกสารที่อ้างอิง ต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้างอิง ตัวอย่าง

..... (มณี และคณะ, 2550) หรือ (Archawaranon et al., 2003)

Archawaranon et al. (2003) หรือ มณี และคณะ (2550)

• การอ้างอิงท้ายเรื่อง

1. วารสาร

ก. ภาษาไทย

ชื่อผู้เขียน (ให้เขียนชื่อเต็ม ตามด้วยชื่อสกุล). ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร (ใช้ชื่อเต็ม). ปีที่ (ฉบับที่): หน้า
ปรากฏบทความ. เช่น

พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี. 2541. สถานะของภาษาดากไบในภาษาไทย. วารสาร
สงฆลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 4(2): 167-187.

ข. ภาษาอังกฤษ

ใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย แต่ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อสกุลขึ้นก่อน, ตามด้วยตัวอักษรย่อของชื่อต้น. และวารสารใช้ชื่อตัวย่อตามเกณฑ์ที่ใช้กัน เช่น

Archawaranon, M. 2003. The impact of human interference on Hill Mynahs *Gracula religiosa*
breeding in Thailand. *Bird Conserv. Intl.* 13 (2): 139-149.

2. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์. ผู้จัดพิมพ์. เช่น

มณี อัครวานนท์. 2549. นกขุนทอง: งานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์นกในเขตร้อน. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
Sharp, W.F. 1985. *Investment*. 3rd ed. New Jersey. Prentice-Hall.

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่องหรือรายงานประจำปี

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ. ชื่อเรื่อง. (ฉบับพิมพ์ ถ้ามี), หน้าปรากฏบทความ.

ผู้จัดพิมพ์. สถานที่พิมพ์. เช่น

เสรี ลีลาลัย. 2542. เศรษฐกิจชาตินิยมในประเทศไทยกำลังพัฒนาและสถานการณ์ในประเทศไทย. ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
(บรรณาธิการ). 1999 จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัยใหม่ (หน้า 90-141). ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะ
เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

4. การอ้างอิงจากวารสารออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่และฉบับที่พิมพ์: หน้าปรากฏบทความ. ที่มา:

สถานที่มาของสารสนเทศ. เช่น

Overby, J.M. 1996. Ozone brings better water. *Water Technology* [Online]. 19, no. 5:

62-64. Abstract from Dialog File: Water Resources Abstract (117) Item: 00798344

5. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์. ชื่อสถาบันการศึกษา

พรชัย วงศ์วาสนา. 2543. การศึกษาชีววิทยาประชากรของนกขุนทองในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับ จำนวน 4 ชุด พร้อมแผ่น CD จำนวน 1 แผ่น ไปยัง กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรามคำแหง สถาบันวิจัยและ
พัฒนา อาคารสุโขทัย ชั้น 12 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 0-2310-
8696, โทรสาร 0-2310-8119 Email: ruresearch@ru.ac.th